

CONSTANTIN C. GIURESCU

PRINCIPATELE ROMÎNE

LA ÎNCEPUTUL SECOLULUI XIX

EDITURA ȘTIINȚIFICĂ

www.dacoromanica.ro

CONSTANTIN C. GIURESCU

PRINCIPATELE ROMÎNE LA ÎNCEPUTUL SECOLULUI XIX

Constatări istorice, geografice, economice și statistice
pe temeiul hărții ruse din 1835

EDITURA ȘTIINȚIFICĂ
București 1957

PRINCIPATELE ROMÎNE LA ÎNCEPUTUL SECOLULUI XIX

I

Harta — reprezentarea grafică a realităților geografice — este, nu numai elementul caracteristic disciplinei care studiază înfațișarea pământului ca un tot organic, dar tinde să ocupe un loc din ce în ce mai mare și în alte ramuri ale științei. În filologie, aplicarea pe hartă a unor elemente lexicale a dus la „atlasele lingvistice“, deschizătoare de noi drumuri; în economia politică și în statistică, ea dă relief concluziilor trase din studiul cifrelor și permite explicații noi.¹ Cât despre istorie, este bine cunoscută legătura care s-a făcut, încă din vechime, între această disciplină și geografie, între studiul evenimentelor și instituțiilor și harta țărilor unde ele au avut loc. Cu alt prilej, acum aproape două decenii, spuneam: „Școala nouă istorică socotește că... trebuie acordată o deosebită atenție elementului geografic. El ajută înțelegerea faptului istoric. Nu se poate face abstracție de hartă; ea trebuie să însoțească orice expunere mai dezvoltată de istorie, orice operă de sinteză“.² Iar Dimitrie Cantemir a definit harta sau „mapa“, cum îi zicea el, în felul următor: „mapa alta nu iaste fără numai istorie în șiruri înșămnată, carea decît istoriia în slove spusă mai chiar (clar!) și mai aiavea arată părțile locului și ținuturile țării.“³

---

¹ Vezi și S. Mehedinți, *Metoda geografică în științele naturale și sociale*, București, 1947, 24 p.

² Const. C. Giurescu, *Pentru „vechia școală“ de istorie*, București, 1937, p. 53.

³ *Hronicul vechimei a Romano-moldo-vlahilor*, București, 1901, p. 473.

Nu e de mirare așadar că hărțile, reflectînd realitățile politice, administrative și economice ale unei țări la un moment dat, au fost considerate drept izvoare istorice de seamă pentru cunoașterea acelei țări în momentul respectiv. În toate culegerile mari documentare, ele își au locul lor rezervat. Nicolae Bălcescu, în prospectul *Magazinului istoric pentru Dacia* arată că acest „Magazin” va cuprinde pe lângă documente, cronici, studii, și „carte grafice și deosebite desenuri de monumente cu interes istoric.”¹

Pentru cunoașterea trecutului poporului român, istoriografia s-a folosit de hărți, începînd cu antichitatea și mergînd pînă în plin veac al XIX-lea. De mare folos pentru cunoașterea vieții poporului dac și apoi a Daciei romane a fost celebra hartă a lui Ptolemeu, ale cărei date sînt neconținut confirmate de descoperirile arheologice ale vremii noastre.² Așezările medievale de pe țărmurile Marii Negre și de pe Dunărea inferioară sînt cunoscute și prin portulane adică hărțile coastelor marine și ale hinterlandului lor.³ După întemeierea Principatelor, prima hartă care înformează străinătatea în mod aproape satisfăcător asupra unei țări românești este aceea a germanului G. Reichersdorf din Transilvania.⁴ Ea înfățișează Moldova din vre-

---

¹ N. Bălcescu, *Scrisori alese*. București, 1955, p. 28.

² Astfel, după apariția monumentalei opere a lui Vasile Pârvan, *Getica*. București, 1927, în care se subliniază importanța datelor hărții lui Ptolemeu, au mai fost confirmate, pe cale arheologică, dintre numeroasele *dave* indicate de învațatul geograf al lumii vechi, *Piroboridava*. în Moldova, și *Comidava*. în Ardeal (vezi, respectiv G. Cantacuzène, *Un papyrus latin relatif à la défense du bas Danube*. în „Revue Historique du Sud-Est-Européen”, V (1928), p. 38—74 și M. Macrea, *Cumidava*. Sibiu, 1943, p. 243—261 (Extras din „Anuarul Institutului de Studii Clasice”, IV). Alături de harta lui Ptolemeu, trebuie menționată nu mai puțin faimoasa „*Tabulă Peutingeriană*”. înfățișînd întregul imperiu roman cu drumurile și orașele sale.

³ Pentru aceste portulane din veacurile XIII—XIV vezi N. Grămada, *Vicina Izvoare cartografice. Originea numelui. Identificarea orașului*. 1925, p. 6—22 și Gh. I. Brătianu, *Recherches sur Vicina....* București, 1935, 200 p. în 8°.

⁴ Poartă titlul *Moldaviae finitimarumque regionum typus* și însoțește a doua ediție a lucrării lui Reichersdorf, *Moldaviae quae olim Daciae pars chorografia*, apărută la Viena, în 1550. O reproducere a acestei hărți în Al. Papiu Ilarian, *Tezaur de monumente istorice*, III, București, 1864, p. 134—5.

mea lui Petru Rareș, dînd numele a nu mai puțin de patruzeci și șase de orașe și tîrguri. Nu e lipsită nici ea de unele erori și confuzii¹; totuși, reprezintă față de hărțile contemporane un apreciabil progres. În restul veacului al XVI-lea și în tot veacul al XVII-lea găsim o serie de reprezentări ale regiunilor din răsăritul Europei, cuprinzînd și țările noastre; cele mai multe sînt însă lipsite de valoare; unele constituie chiar „adevărate monstruoziități”². O mențiune merită totuși harta Dunării alcătuită de Sanson și tipărită în 1696³, care dă o seamă de tîrguri și sate moldovenești, menționate pînă atunci de vreo altă hartă.⁴

Cu veacul al XVIII-lea, cartografia Principatelor face un pas însemnat înainte. Chiar la începutul veacului, în 1700, apare la Padova, în Italia, harta Țării Românești, alcătuită de stolnicul Constantin Cantacuzino. Iar în 1737⁵ se tipărește la Amsterdam harta Moldovei alcătuită de Dimitrie Cantemir încă din 1716, în timpul refugiului său în

---

¹ Astfel ea cuprinde în hotarele Moldovei și Delta Dunării și chiar un colț din Dobrogea nord-estică. Alături de Brăila din Țara Românească, are o a doua „Brăila” în Moldova. Are de asemenea două localități cu numele „Pudna”: una mai mare la Siretul inferior — este vechiul tîrg al Putnei, care a dispărut înainte de 1559 — și altă mai mică, pe Birlad, la nord de orașul Birlad; aceasta din urmă n-a existat niciodată. O seama de nume sînt apoi transerise defectuos: „Targorod” pentru Novgorod (Roman!), „Myscouo” pentru Milcoy, „Cutuar” pentru Cotnari.

² Calificativul aparține lui G. Vîlsan, *O fază în popularea țărilor românești*, București 1912, p. 7 — Pentru hărțile antice și medievale înfățișînd pămîntul românesc, vezi și Marin Popescu-Spineni, *România în istoria cartografiei pînă la 1600*, vol. I-II, București, 1938, 173 p. și 57 hărți.

³ Sub titlul: *Le cours du Danube depuis sa source jusqu'à ses embouchures, dressé sur les mémoires les plus nouveaux du P. Coroneli et autres...* O fotografie a acestei hărți se află la Academia R.P.R. Hărți, *Atlasul Dimăncescu*, f. 97.

⁴ Cităm Soveja („Sovesamo”), Odobești („Obest” pe „Milkow riv”), Comănești („Komoneste”), Pîscul („Pisk”), Tutova („Totowa”), cu un pod pe Birlad) — Pentru alte hărți din veacurile XVI—XVIII, vezi I. Băcilă, *Insemnări asupra cartografiei Moldovei și Munteniei din sec. XVI—XVIII*, București, 1928, 10 p.

⁵ Locul și data apariției nu există în exemplarul descoperit de Gh. Vîlsan la Biblioteca Națională din Paris; le-am dat după exemplarul de la British Museum, a cărui copie fotografică se află în *Atlasul Dimăncescu*, de la Academia R.P.R., f. 122.

Rusia. Amîndouă aceste hărți, datorită celor mai învățați romîni ai vremii¹, au fost întocmite pentru informarea străinilor : cea dintîi pentru generalul Marsigli, prieten al lui Cantacuzino, dar mai ales pentru istoricul Ioan Comnen și geograful Hrisant Notara, cea de-a doua pentru membrii Academiei din Berlin. Ele cuprind un număr însemnat de elemente geografice : 978 pentru Moldova, dintre care 654 de sate și 182 de ape² și circa 900 pentru Muntenia, dintre care 526 de sate, 132 de cursuri de apă și 78 lăcașuri bisericești.³ De aci înainte, numărul hărților privind țările noastre crește; crește și calitatea unora din ele. Semnalăm harta lui Guillaume de l'Isle, apărută în 1703⁴, care cuprinde o serie de lamuriri de caracter istoric, etnic sau economic pe linga numele așezărilor omenești; ele dovedesc o informație obținută la fața locului⁵, chiar dacă ea

¹ Înaintea acestora, un alt mare învățat al nostru, Nicolae Miclescu, este primul cartograf român pe care-l înregistrează istoria. În drum spre China, pe cînd se afla în localitatea, Samarovsky Yam, el scrie Țarului: „Voi face o harta -autentică și un inventar (deși nu am un cartograf cu mine) a tuturor rîurilor și a altor factori naturali“ (John Baddeley, *Russia, Mongolia, China*, vol. II, London, 1919, p. 247; cf. Const. C. Giurescu, *Nicolae Miclescu Spătarul*, București, 1927, p. 20. Harta de care scrie Miclescu, harta Siberiei, a fost alcătuită de el și trimisă Țarului (Baddeley, *oc.*, II, p. 247); ea se află în arhivele din Moscova; o reproducere la Muzeul romîno-ruș din București.

² Const. C. Giurescu, *Istoria Romînilor*, III, 2, București, 1946, p. 799; cf. G. Vîlsan, *Harta Moldovei de Dimitrie Cantemir*, în Mem. Secț. Ist. Acad. Rom., s. 3, t. VI (1927), p. 193—211.

³ Const. C. Giurescu, *Harta stolnicului Constantin Cantacuzino*, București, 1943, 28 p. în 8° și o harta.

⁴ Sub titlul: *Carte de la Hongrie et des pays qui en dépendent autrefois, dressée sur un grand nombre de mémoires et cartes manuscrites ou imprimées, rectifiées par les observations du Cte Marsilii et quelques autres...* (O fotografie a acestei hărți la Academia R.P.R. Hărți, *Atlasul Dimăncescu*, f. 106) Conte de „Marsilii“ e generalul austriac de origine italiană Marsigli, autorul unei foarte importante opere asupra Dunării și un bun cunoscător al țărilor noastre, prieten cu stolnicul Constantin Cantacuzino.

⁵ Iată citeva din aceste lămuriri: 1) „Tschermiech .ou. Ville Noire autrefois siège du Hospodar de Valaquie“ (E vorba de Cerneți, dar informația nu corespunde realității!) 2) „Antina, ou il y a beaucoup de ruines“ (la est de Olt!) 3) „Restes d'un ancien

nu e întotdeauna exactă. De mare importanță sînt hărțile întocmite de austrieci, fie în timpul ocupației Olteniei (1718—1739) ¹, fie mai tîrziu în timpul războiului cu Turcia din 1787—1791. ² Acest război a determinat, între altele, întocmirea unei foarte minuțioase hărți înfățișînd Muntenia — fără raiaua Brăilei — și Oltenia. Alcatuită din 108 planșe, ea se păstrează, în manuscris, la Academia R.P.R. ³ și constituie o adevărată mină de informațiuni atît pentru geograf cît și pentru istoric. ⁴ Înainte de terminarea secolului XVIII, apare la Viena, în 1797, celebra hartă a lui Rigas din Veletin ⁵, aromîn de fel, dar cîștigat com-

chemin romain“ (de la Cerneți, prin Craiova, la Cîmpulung) 4) „Restes d'un chemin romain“, de la nord de Turnu, pe la vest de Pitești, la Turnu Rosu 5) „Hus, ville plus habitée d'Hongrois que de Valaques“ (Hușii!) 6) „Kotnar ou Kotinara, lieu célèbre pour les vins qui s'y font“ (Cotnari!) 7) Schentey, grand couvent ruiné (Scinteia, în Vaslui!) 8) „Port de Mangalia, un des meilleurs de la Mer Noire“ 9) „Porte des escadrons“: un portal în dreptul Medgidiei, la sud de Carasu peste care e făcut și un pod.

¹ Cum e, de pildă, harta lui Fr. Schwantz, *Tabula Valachiae Cisalutanae...*, din 1722, înfățișînd Oltenia. O copie fotografică alcatuită din 4 planșe (65 × 56 cm), dupa originalul de la Kriegsarchiv din Viena, se afla la Academia R.P.R., Hărți, sub cota D. V. 35. Alte exemplare purtînd data 1723, tot la Academia, sub cota D. V. 36 și D. XXVII 5. Vezi despre acest ultim exemplar I. Băcila, *Oltenia sub Austriaci 1718—1739. Un document cartografic*. Craiova, 1924, 16 p.

² Vezi N. Docan, *Memoriu despre lucrările cartografice privitoare la războiul din 1787—1791*, în Mem. Sect. Ist. Acad. Rom., s. II, t. XXXIV (1912), p. 1249—1360.

³ Sub titlul: *Militairische Karte der kleinen oder oesterreichischen und großen Wallachei, welche beide zusammen aus 394 Sectionen bestehen, und wehrend dem Waffenstillstand zwischen der k.k. und der türkischen Armee vom Monat September 1790 bis Ende Mai 1791 durch den Generalquartiermeisterstaab unter der Direction des Obristen Specht geometrisch aufgenommen, und in das reine ausgezeichnet worden. Die Carte ist in den halben Maßstaab der wiener Zoll zu 2000 Schritt in 108 Blaettern zusammengesetzt*. (Academia R.P.R. Hărți, D. XXVII 6).

⁴ Vezi, de pildă, Bucureștii și împrejurimile, în planșa 72. De jur împrejurul orașului, la sud-vest, est și nord-vest, sînt vii. E menționat și palatul de la Mogoșoaia, în partea de nord-vest a satului.

⁵ Sub titlul: *Χάρτα της Ἑλλάδος ἐν ἣ περιέχονται αἱ νῆσοι αὐτῆς καὶ μέρος τῶν εἰς τὴν Εὐρώπην καὶ μικράν Ἀσίαν πολυαριθμῶν ἀποικίων αὐτῆς περιοριζομένων...* Viena. 1797, 12 planșe (Academia R.P.R. Hărți D. VII. 60). Pentru o parte a acestei hărți, în care

plet cauzei grecești; ea înfățișează Peninsula Balcanică, țările române și coasta de nord a Mării Negre, până dincolo de Bug, dînd nu numai un bogat material geografic, dar și indicațiuni istorice, arheologice și numismatice.

Hărți rusești privind Principatele Romîne. După cum războaiele dintre turci și austrieți au determinat însemnate manifestări cartografice ale acestora din urmă, tot astfel războaiele dintre turci și ruși, în veacurile XVIII și XIX, au provocat o activitate similară. Marele stat major rus precum și unii dintre generalii comandanți și chiar cartografi în afară de cadrele armatei au întocmit o serie de hărți privind țările noastre, hărți care culminează în cea din 1835, avînd o a doua ediție în 1853. Primele hărți ruse de acest fel pe care le cunoaștem sînt acelea ale lui C. M. Roth, apărute la St. Petersburg, în 1771. Una privește Muntenia, înfățișînd munții, apele și pădurile, orașele și satele, acestea din urmă de două feluri: mari și mici, mănăstirile, fîntîmile, podurile, bogățiile minerale, locurile bălăliilor din războiul început în 1768 precum și unele resturi arheologice²; cred că a avut, printre izvoare, și harta Stolnicului. Cealaltă privește Moldova, dînd aceleași elemente ca pentru Muntenia³; a fost sigur influențată de harta lui Dimitrie Cantemir. Urmează harta Moldovei, tipărită la Amsterdam, în 1783, opera statului major rus,

---

se arată canalul de abateră al apelor Dîmboviței, vezi Const. C. Giurescu, *Canalul lui Alexandru Vodă Ipsilanti*, în „Revista Istorică Romîină”. XI (1941), p. 1—7.

¹ Se indică, de pilda, cu explicații amanunțite, locul luptei de la Termopile, planul Atenei, Pireului și al zidurilor ce le legau, locul luptei de la Plateea, înfațișarea unui vechi teatru grecesc, se reproduce aversul și reversul monedelor bătute de orașele grecești — astfel, pe coasta noastră, a monedelor din Histria și Callatis —, se arată ca la Tomis-Constanța a fost exilat Ovidiu, etc.

² *Carte spéciale de la Principauté de Valachie* publiée par C. M. Roth, à St. Petersburg, 1771. (Academia R.P.R. Hărți D. LII 37). La scară, pe lîngă indicarea „verstei” rusești, a „leghei” comune franceze și acelei ungare, da și „leghea sau ceasul valah” („lieues ou heures de Valachie”).

³ *Carte spéciale de la Principauté de Moldavie, divisée en ses districts*, publiée par C. M. Roth, à St. Petersburg, 1771. (Academia R.P.R., Hărți, S. 39). — Valul antic din ținutul Covurlui e notat greșit drept „Canal Cohurlui”, în timp ce la est de Prut i se spune „Voie Trajane”.

realizată sub direcția generalului-locotenent de Bawr (Bauer), în timpul războiului din 1768—1774¹. Acest general care ne-a dat o remarcabilă descriere a Munteniei, cu detalii asupra satelor și orașelor ei,² avea de gând să publice și un „*Atlas geografic și militar*” cu privire la războiul amintit; atlasul trebuia să cuprindă, între altele, și o hartă a Munteniei³; cum însă subscrierile în vederea tipăririi n-au fost suficiente, el s-a mulțumit să scoată numai harta Moldovei și a renunțat la Atlas. Scara hărții indică echivalența: 10 ceasuri moldovenești = 50 de verste; în ce privește execuția ei, se urmează sistemul vechi, dealurile și munții fiind reprezentați prin șiruri de linii paralele; cum întreaga țară aproape e acoperită cu asemenea dealuri, harta capătă un caracter uniform, cenușiu, așezările omenești fiind ca și pierdute în această masă de liniuțe. Pe de altă parte, desenul și proporțiile hărții nu sînt exacte, ridicarea — contrar afirmațiilor — nefăcîndu-se pe baze riguroase științifice. Cu toate aceste scăderi, harta lui Bawr aduce foloase, mai ales în ce privește identificarea unor sate vechi, dispărute azi sau cu numele schimbate.

Dîntre hărțile rusești ulterioare, semnalăm pe aceea din 1804,⁴ și o alta, „perfecționată”, din 1820⁵; mai importantă este harta fizică și administrativă apărută în 1828, privind Muntenia, Bulgaria și Rumelia. Ea se datorește generalului-maior de stat major Hatov întîi și a fost lu-

---

¹ *Carte de la Moldavie pour servir à l'histoire militaire de la guerre entre les Russes et les Turcs, levée par l'Etat Major, sous la direction de F. G. de Bawr, maréchal général des logis, Lieutenant général des Armées de S. M. Imp. de toutes les Russies...* Amsterdam 1783. Două exemplare la Academia R.P.R. Harti, sub coatele D. XXVII, 1 și H. III 317.

² Sub titlul *Mémoires historiques et géographiques sur la Valachie*, Frankfurt și Leipzig, 1778, 236 p. în 8°. Lucrarea a fost scrisă în timpul războiului din 1768—1774 (vezi p. 47) și se întemeiază, între altele, pe aceea, similară, a lui Mihail Cantacuzino (vezi Const. C. Giurescu, *Istoria Romînilor*, III, 2, p. 824). Asupra acestor Memorii ale lui Bawr, vezi și P. Constantinescu-Iași, *Relațiile culturale romîno-ruse din trecut*, București 1954, p. 221.

³ Vezi *Mémoires historiques et géographiques...*, p. 229.

⁴ G. Vîlsan, *O fază...*, p. 10.

⁵ *Ibidem*.

crată la scara 1/840 000.¹ Se întemeiază și pe harta francezului Pierre Lapie, apărută la Paris, în 1821.²

Pe cînd era la studii, la Berlin, regretatul geograf Gh. Vîlsan a găsit în biblioteca de acolo o hartă rusă a Principatelor Romîne care l-a impresionat profund prin exactitatea și amănunțimea ei, precum și prin cifrele statistice care însoțeau așezările omenesti, sate și orașe. „E vorba — afirmă Vîlsan — nu numai de o hartă necunoscută, reprezentînd probabil cea mai bună lucrare cartografică a Rușilor în Principate, e vorba și de o hartă care prin amănunțimea cu care tratează în special elementul omenesc, alcătuiește un prețios document geografic pentru studierea distribuției și mișcării populației în ținuturile romînești pe care le cuprinde”.³ Mai mult chiar — adaugă el —, aceasta hartă este „poate cea mai frumoasă hartă a timpului asupra țărilor romînești, mult mai frumoasă și mai exactă decît harta Valahiei publicată după originale austriace în 1857.”⁴ Examinînd titlul hărții care cuprindea două date: 1835 și 1853, Vîlsan ajunge la concluzia că „probabil avem de-a-face cu o hartă al cărei prim original a fost lucrat în 1835, care a fost îmbunătățită prin corecturile ofițerilor statului major făcute timp de 18 ani și căreia i s-a adăugat la fiecare sat și oraș cifrele statistice obținute prin al patrulea recensămînt rusec.”⁵ Aprecierile lui Vîlsan asupra valorii hărții din 1853 sînt împărtășite de toți cercetătorii care au avut prilejul să se ocupe de ea, Gheorghe Zagoritz, în studiul său *Contribuțiuni la vechea*

---

¹ Iată titlul hărții, tradus din rusește: *Harta generală a Valahiei, Bulgariei și Rumeliei. Alcătuită la scara 1/840 000 de generalul major de stat-major Hatov I-iu. Litografiată la depoul militar-topografic, în anul 1828* (4 planșe, la Academia R.P.R., Hărți, D. XIV 24).

² *Carte générale de la Turquie d'Europe en XV feuilles. Dressée sur des matériaux rassemblés par Mr. le Lieutenant-Général Comte Guilleminot, Directeur Général du Dépôt de la Guerre, et Mr. le Maréchal de Camp. Baron de Tromelin, Inspecteur Général d'Infanterie. Par le chev. Lapie, officier supérieur au corps royal des ingénieurs géographes...* Echelle 1/800 000 Paris, 1821. (Academia R.P.R., Hărți, H. IV, 393).

³ Gh. Vîlsan, *O fază...*, p. 14.

⁴ *Idem*, p. 12—13.

⁵ *Idem*, p. 12.

statistică și cartografie românească, apărut în 1915, consideră și el această hartă drept „prima hartă serioasă a țărilor noastre”,¹ „o hartă modernă în toată accepțiunea cuvântului”.² „Formele reprezentate de ea — continuă Zagoritz —, puse lângă formele cunoscute prin ridicările actuale te uimesc prin exactitatea de amănunt a desenului”.³ Prin partea statistică, „ea câștigă o însemnătate unică”,⁴ fiind „cel mai însemnat document despre starea populației din Moldova și Țara Românească și despre gruparea ei pe teren în prima jumătate a sec. XIX”,⁵ În ce privește însă *datarea* acestei statistici, Zagoritz, spre deosebire de Vîlsan, crede, întemeiat pe o serie de argumente, că ea este din anii „1829—1832”.⁶ „În privința măsurii — continuă el — în care datele statistice au fost corectate la 1853, nu se va putea spune nimic precis, *pînă ce nu se va cunoaște originalul hărții, căci pînă astăzi nu ne este cunoscută decît copia litografiată la 1853*”.⁷ Vintilă Mihăilescu, făcînd o comparație între populația cîmpiei romîne la 1853 și 1899, consideră și el harta drept „o minunată operă cartografică”, „un document unic... pentru studierea schimbărilor suferite de populația Țărilor Romînești în ultima jumătate a sec. XIX”.⁸ În privința datei cînd au fost adunate elementele statistice, el înclină mai degrabă spre concluzia lui Vîlsan decît a lui Zagoritz. În sfîrșit, un ultim cercetător, Gh. Mihăilescu, ocupîndu-se de satele din cîmpia Brăilei, arată că harta rusă descoperită de Vîlsan „este cu mult și incomparabil (sic!) mai corespunzătoare realității decît harta austriacă de la 1789.”⁹

Toți cercetătorii pomeniți mai sus n-au cunoscut decît ediția din 1853 a hărții ruse; prima ediție, aceea din 1835,

¹ *O. c.*, p. 3.

² *Idem*, p. 4.

³ *Ibidem*.

⁴ *Ibidem*.

⁵ *Idem*, p. 20.

⁶ *Idem*, p. 11.

⁷ *Ibidem*. Sublinierea îmi aparține.

⁸ Vintilă Mihăilescu, *Așezările omenești din cîmpia romînă la mijlocul și la sfîrșitul sec. XIX. O comparație între harta rusească din 1853 și harta topografică romînă de la sfîrșitul sec. XIX*, București, 1924, p. 63.

⁹ Gh. Mihăilescu, *Notă asupra populației și satelor din cîmpia Brăilei* în „Analele Brailei”, IV (1932), p. 85—86.

le-a rămas necunoscută, după cum necunoscută a rămas — cu excepția lui Ion Băcilă¹ — și tuturor celor care au scris despre cartografia Țărilor Românești². Și totuși această primă ediție există în țara noastră; ea a fost achiziționată de biblioteca Academiei după primul război mondial și înainte de 1931³. Ocupându-ne de harta Stolnicului Constantin Cantacuzino, de aceea a lui Dimitrie Cantemir, de harta lui Rhigas din Velestin și, în general, de toate hărțile mai de seamă privind pământul țării noastre, am cercetat, în anul 1947, timp de câteva luni de zile, și această primă ediție, făcând, pe temeiul rezultatelor la care am ajuns, două comunicări asupra ei: una la Institutul de Istorie Națională din București, în cursul aceluiași an, și alta la Institutul de Geografie, la începutul anului următor. Textul acestor comunicări urma să apară, fiind redactat în vederea tiparului; manuscrisul mi-a fost răstăcit însă de cei care îl primiseră. Am reluat cercetarea hărții, la finele anului 1955 și în cursul lui 1956, am extins-o, și am procedat la transcrierea integrală a tuturor așezărilor omenesti pe care le cuprinde. Rezultatul acestor cercetări e studiul de față.

Titlul și legenda hărții din 1835. Harta din 1835 se compune din 10 planșe de $82 \times 59,5$ cm fiecare⁴, plus o planșă mică, rezumativă, cu numerele de ordine ale celor zece planșe. Principatele Române sînt înfățișate în planșele I, II, IV, V, VII și VIII; Basarabia în planșele II și V; Dobrogea în planșele V și VIII. Restul planșelor privește

¹ Acesta, în articolul *Hărți geografice asupra țărilor romine între 1800—1856*, Cluj, 1931, 12 p., o semnalează, reproducînd începutul titlului și arătînd că „la țările romine se dă toate satele și cu numărul familiilor“ (p. 5).

² Vezi N. Docan, *Memoriu despre lucrările cartografice privitoare la războiul din 1787—1791*, București, 1912; M. Popescu-Spineni, *Primele manuale de geografie în școala românească. Cărți, hărți și atlase publicate pînă la 1864*, București, 1931, 24 p.; N. Gheorghiu, *Cîteva observări asupra județului Covurlui*, în „Anuar de geografie și Antropogeografie“, III (1911—1912), p. 34—35 (tabloul statistic).

³ Cu toate investigațiile făcute atît personal cît și de I. Băcilă, fostul șef al secției hărților, n-am putut afla anul în care această hartă a fost achiziționată de biblioteca Academiei. Ea se află astăzi înregistrată sub cota: Hărți III 461.

⁴ Afară de planșa IX care are $82 \times 66,6$ cm.

drumul străbătut de oștirile ruse prin Peninsula Balcanică, de la Dunăre pînă la Marea de Marmara — planșele VII, VIII, IX și X — precum și Serbia : planșele III, IV, VI și VII.

Titlul hărții se află pe planșa III, sub coroana imperială, vulturul bicefal ; are următorul cuprins : Карта театра войны въ Европѣ 1828 и 1829 годовъ составлена въ $\frac{1}{420.000}$ долю настоящей величины съ инструментальной съемки бессараби. рекогносцировокъ сербїи, восточной части болгарїи и румилии, и военной съемки молдави, валахи и бабадагской области. Гравирована при военно-топографическомъ делѣ. MDCCCXXXV. Adică, pe românește : „Harta teatrului de război în Europa, în anii 1828 și 1829, întocmită la scara $\frac{1}{420.000}$ din mărimea reală, cu ridicările instrumentale ale Basarabiei, cu recunoașterile pe teren ale Serbiei, părții de răsărit a Bulgariei și Rumeliiei, și cu ridicările militare ale Moldovei, Valahiei și ale regiunii Babadagului. Gravată la depoul topografic militar 1835.“

Titlul corespunde pe deplin cuprinsului hărții, căci în timp ce pentru Basarabia, Moldova, Țara Românească și Dobrogea avem de-a face cu ridicări precise și complete, indicîndu-se toate așezările omenești, pentru rest — cu excepția părții dinspre Marea Neagră a Peninsulei Balcanice — e vorba numai de simple recunoașteri de-a lungul drumurilor urmate de armată, dîndu-se numai cîteva elemente. Se poate spune că, de fapt, e o hartă a Principatelor, în hotarele lor la 1835, a Basarabiei și a Dobrogei.

În ce privește legenda, ea se află în josul fiecărei planșe. Combinînd partea comună a celor zece legende cu elementele proprii numai unora din planșe, obținem următoarea legendă generală :

1. Orașe, de patru categorii : capitale de țări, de gubernii, reședințe de județ sau ținut, nereședințe.
2. Sate de trei categorii : cu peste douăzeci de curți sau familii, cu cinci pînă la douăzeci de curți, cu una pînă la cinci curți.
3. Sate pustiite sau siliști.
4. Case sau curți boierești.
5. Biserici.
6. Mănăstiri sau schituri.

7. Stîne, tîrle, coşere.
8. Cîrciumi, hanuri, „tractîruri” sau caravanseraiuri.
9. Staţii de poştă.
10. Fabrici sau manufacturi.
11. Mori de apă.
12. Mori de vînt.
13. Herăstraie.
14. Mine, ocne.
15. Fluvii, riuri, pîraie.
16. Lacuri şi bălţi.
17. Puţuri şi fîntîni.
18. Poduri.
19. Faruri.
20. Drumuri de patru feluri : de poştă, mari, mici, poteci.
21. Hotare de trei feluri : de ţară, de regiune sau gubernie, de judeţ sau ţinut.
22. Locul comandamentului de căpetenie.
23. Ruine.

Pentru fiecare din aceste elemente există un semn grafic deosebit. O singură excepţie : cînd e vorba de cătune avînd pînă la cinci curţi sau familii. Semnul întrebuiţat pentru această categorie de aşezări omeneşti — un cerc mic — se confundă într-o seamă de planşe cu semnul pentru tîrle, stîne sau coşere din regiunea de cîmpie sau deal. Precizăm : din regiunea de cîmpie sau deal, deoarece pentru stîmile din regiunea muntoasă semnul întrebuiţat este un dreptunghi mic negru. De altfel şi termenul folosit pentru designarea tîrlilor sau stînelor de la şes şi deal : *хуторъ* are, în această hartă, dublu înţeles : el înseamna, într-adevăr, tîrlă sau stîină (vezi, de pildă, regiunea Bărgănanului sau a nordului Moldovei), dar înseamnă şi cătun, sens pe care-l are acest cuvînt astăzi în limba rusă.¹ Cu înţelesul de cătun apare termenul într-o seamă de nume de aşezări mici omeneşti, avînd una pînă la cinci sau cinci pînă la douăzeci de curţi. Cităm astfel cătunele Cărdreana (5—20), Crasnolevca (1—5), Ţagu-Tecureni (1—5), Nelu-Tecureni (5—20) în ţinutul Dorohoi, Apostol (5—20) şi Ţilişcani (5—20) în ţinutul Iaşi, Modruz (1—5) şi Tohileni (5—20) în ţinutul Hîrlău etc.

Autorii hărţii. Fiecare din cele zece planşe are cîte trei indicaţiuni cu privire la autorii planşei respective. În col-

¹ Vezi H. Г. Корлэтяну и Е. М. Руссев, *Русско-румынский словарь*, Moscova, 1954, sub voce.

țul din stînga, sus, este numele ofițerului sau ofițerilor care au făcut ridicările regiunii înfățișate în acea planșă. Astfel, de pildă, la planșa I citim : съемка полковника дитмарса adică : „ridicare făcută de colonelul Ditmars“. În colțul din stînga, jos, e trecut numele celui ce a gravat planșa ; la planșa I citim : гравировалъ Ивановъ 10 й, adică : „a gravat Ivanov al 10 lea“. În colțul din dreapta, jos, se dă numele celui sau celor care au scris textul și cifrele statistice. La aceeași planșă citim : въърязывалъ слова шипкинъ adică : „a gravat literile Șișkin“. În colțul din dreapta, sus, se repetă, pe fiecare planșă, titlul hărții anume : Карта театра войны въ Европѣ adică : „Harta teatrului de război în Europa“.

Reunind indicațiile tuturor planșelor, rezulta că ridicările hărții au fost făcute de următorii ofițeri : coloneii Ditmars, Cornilovici, Von Ruge¹, Weimarn și baron Von der Hoven ; locotenent-colonelul Mend ; căpitani Rozeliun-Șoșalski și Rogovski. Colonelul Ditmars a făcut numărul cel mai mare de ridicări : planșele I și IV le-a lucrat singur, iar planșele II, V, VII și VIII împreună cu alți ofițeri. De altfel, el era și „nacealnicul“ adică șeful detașamentului geodezic însărcinat cu ridicările în Principate. Știm aceasta dintr-o adresă a divanului țării către ispravnicul de Prahova, în care-i arată, la 5 decembrie 1830, că „nacialnicul gheodezicesc dumnealui polcovnicul Ditmars, prin raportul cu numărul 690“ aduce la cunoștință „că unii din dumnealor ispravnicii au încetat a trimite de la județ topografilor trebuincioasele științe“ statisticești. Dispune deci „să arătați topografilor din parte-vă tot cuviinciosul ajutor, dîndu-le toate științele ce vi se vor cere, atît de la plăși cît și de la sate“². Doi dintre ofițerii superiori menționați mai sus, coloneii Von Ruge și baronul Von der Hoven, făcuseră parte din comisia topografică a statului major rus, comisie care a ridicat hărțile Basarabiei și care își avea sediul la Chișinău, în vremea cînd stătea acolo,

¹ Cred că e unul și același cu colonelul Rügen („Obrist Rügen“) care, în vara lui 1834, însoțit de locotenent-colonelul Bergenheim și de un capitan, ridică întreaga zonă a graniței Munteniei spre Transilvania (Vezi raportul austriac din 3 noiembrie 1834, în Hurmuzaki-Nistor, *Documente*, XXI, p. 579 ; cf. p. 245).

² Gh. Zagoritz, *o. c.*, p. 6.

în exil, Pușkin. Acești doi ofițeri, ca, de altfel, și alți membri ai comisiei, condusă de colonelul Stepan Ivanovici Bez-Cornilowicz, au cunoscut personal pe marele scriitor în cercul generalului Orlov, comandantul diviziei locale și în acela al locotenent-colonelului Liprandi, unul din spiritele cele mai ascuțite ale vremii și excelent cunoscător al țărilor noastre². Altul dintre ofițerii superiori care au ridicat harta, colonelul Cornilovici, s-ar putea să fie înrudit cu omonimul său, comandantul comisiei topografice menționate mai sus.

În ce privește pe căpitanul Rozeliun-Soșalski, el este și autorul unei inedite „Descrieri statistice a Serbiei”, descriere întocmită pe temeiul notelor luate în anii 1830—1831, când Rozeliun s-a aflat în această țară³.

Gravorii planșelor au fost Cerkasov, Gherderih (scris o dată și Gherterih), Hulitov, Ivanov al zecelea și Retivih. Cel mai mult a lucrat Gherderih: lui i se datorește exclusiv gravarea planșelor III, IV, VI și IX, planșa VIII fiind gravată în colaborare cu Cerkasov.

Scriitorii „slovelor” și cifrelor au fost: Danilov, Eli-seaev, Gherderih, Hudcov, Iergard, Ordin, Petrov și Șiș-kin. A lucrat mai mult Petrov, scriind planșele V și IX singur, iar III în colaborare cu Gherderih.

Gravorii și scriitorii nu poartă mențiunea gradului lor, așa cum e cazul cu ofițerii care au făcut ridicările; ei trebuie să fi fost subofițeri sau, eventual, tehnicieni civili angajați în cadrele armate.

În total, opera de redactare a hărții a cuprins un număr de opt ofițeri și doisprezece subofițeri sau tehnicieni. Pentru executarea pe teren a ridicărilor însă și pentru strângerea materialului statistic s-a întrebuițat un personal mult mai numeros, un întreg detașament (отряд)

---

¹ Gh. Bezviconi și Scarlat Callimachi, *Pușkin în exil*, București, 1947, p. 50—51.

² *Idem*, p. 52—57. Pentru Liprandi vezi și Gh. Haupt, *Date cu privire la cunoștințele opiniei publice ruse despre țările românești la începutul secolului al XIX-lea*, în *Studii și articole de istorie I*, București, 1956, p. 120—124.

³ Mulțumesc colegului N. I. Kazakov, de la Institutul de istorie din Moscova, pentru informația privind pe căpitanul Rozeliun-Soșalski; domnia sa mi-a comunicat că va tipări în curând „Descrierea statistică a Serbiei”.

împărțit în companii și dispunînd de un important inventar tehnic, de specialitate. Numai pentru deplasarea, la 25 martie 1831, a jumătate de „roată“ (companie!) de la Ploești la Craiova, cu material geodezic și cu cartografiile respectivi, inclusiv bagajele lor, sînt necesari patrușprezece cai și douăzeci de care cu cîte doi boi ¹.

Cunoaștem numele a o seamă de „topografi“ care au lucrat pe teren. Documente inedite, de la Arhivele Statului din București, ne arată astfel că în județul Dolj au lucrat „inginerul“ Lebedev ², topograf de clasa a doua, și topograful Danilov ³; în Gorj și apoi în Vîlcea topograful de clasa a doua Constantinov ⁴. Tot în Vîlcea au lucrat și topografii: praporcic Șein și subofițer Șeverin ⁵. În Teleorman a activat topograful de clasa a doua Titov ⁶. Pe linia Dunării, mai întîi între Cerneți și Giurgiu ⁷ și apoi între Giurgiu și Galați ⁸, a făcut „însemnări“ și „cercetări astronomicești“ căpitanul de stat major Vroncenko.

Cînd și cum s-a lucrat harta? Avem posibilitatea de a determina cu exactitate intervalul în care s-a alcătuit harta, de la primele ridicări pe teren pînă la terminarea manuscrisului definitiv. Operațiunile au început în mai 1828, adică îndată după sosirea armatelor rusești în Principate. Știm aceasta dintr-un act inedit, de la Arhivele Statului din București. E adresa pe care vistieria țării o trimite, la 12 mai 1828, ispravnicilor județului Buzău — adrese identice s-au trimis tuturof județelor ⁹ — arătîndu-le că, po-

¹ Gh. Zagoritz, *o.c.* p. 10—11.

² Vezi, la finele acestui studiu, anexe, documentul 3 și documentul 14.

³ Vezi anexe, documentul 4 — Cred că „inginerul Bedev“ din documentul cu data 1831, iunie 9 (anexe, documentul 10) e tot una cu Lebedev. Cît despre topograful „Debli“ — lectura numelui nu-i absolut sigură — din documentul cu data 1831, iulie 21 (anexe, documentul 15) — s-ar putea să fie și el unul și același cu Lebedev; s-ar putea însă să fie și o altă persoană.

⁴ Vezi anexe, documentul 18.

⁵ Vezi anexe, documentul 19.

⁶ Vezi anexe, documentul 11.

⁷ Vezi anexe, documentul 25.

⁸ Vezi anexe, documentul 26.

⁹ Adresa este sub formă de circulară în care s-a completat numele județului respectiv. Adresa pentru județul Teleorman, din aceeași zi (12 mai 1828), vezi-o la Arhivele Statului, Administrative vechi, nr. 3277, dosarul 7, f. 2.

trivită dispoziției primite la 9-le lunii curente de la președintele graf Pahlen, urmează să se facă „ridicarea în plan a Moldaviei și Valahiei” de către colonelul de stat-major Ditmars. Să-i dea deci atât lui cât și ofițerilor ce-l însoțesc „ajutorul cel cuviincios spre înlesnirea săvârșirii aceștii trebi”; să-i puie la dispoziție oameni și căruțe pentru a se putea deplasa unde nevoia va cere; să-i facă de asemenea „momîile” adică semnele sau reperele de triangulație de care va avea trebuință.¹ Ridicările în raiaua Brăilei erau terminate înainte de semnarea tratatului de la Adrianopol, așadar înainte de 2/14 septembrie 1829, deoarece harta cuprinde această raia *cu hotarul ei*. Pe de altă parte, manuscrisul hărții era gata înainte de anul 1833, deoarece în acest an apar la București, în litografia lui Eliad, hărțile Munteniei și Moldovei, lucrute după manuscrisul hărții ruse (vezi mai departe p. 196). Prin urmare, intervalul de timp în care s-a lucrat harta este mai 1828—1832. Ridicarea județelor Vlașca și Teleorman în care se aflau raielele Giurgiu și Turnu s-a făcut *după încheierea tratatului de la Adrianopol*, prin care aceste raiele, împreună cu aceea a Brăilei, erau încorporate Munteniei, deoarece harta nu dă hotarele lor. La 5 decembrie 1830, „divanul săvârșitor al Țării Românești” ordona ispravnicilor de Teleorman să dea tot concursul topografilor, procurându-le datele statistice necesare². La 14 iunie 1831, topograful de clasa a doua Titov dădea, din Rușii de Vede, isprăvniceii o însemnare de alimentele necesare grupului de trei din care făcea și el parte și care lucrau în cuprinsul județului. Pentru acest grup se cerea zilnic: o ocă de pîine, două ocă de carne, o ocă de lapte, o litră de crupe și cîte cincizeci de dramuri de unt și orez. De asemenea, trei lumînări³. La 24 iulie, isprăvnicia de Teleorman, înștiințează vornicia din lăuntru că topografii „au... plecat dintr-acest județ”⁴ și întreabă cine achită alimentele care li

¹ Vezi anexe, documentul 1; cf. actul din 6 septembrie, 1832, la Arhivele Statului, Vornicia din lăuntru, nr. 519, dosar 155: „Pentru așezarea momîilor pe la carantini”. — În Moldova, ridicarea începe după 8 iunie 1828 cînd sosesc în Iași ofițerii topometri (Hurmuzaki-Nistor, *Documente*, XXI, p. 25).

² Vezi anexe, documentul 2.

³ Vezi anexe, documentul 11.

⁴ Vezi anexe, documentul 16.

s-au dat. La care vornicia răspunde printr-o adresă din 30 iulie că ele se vor achita de către înșiși topografil, potrivit cu angajamentul pe care și l-au luat¹; să se adreseze deci lor, dat fiind că ei „să află tot în partea locului“¹, probabil la marginea unuia din județele limitrofe. Interesantă, pentru prețurile curente ale epocii, este „foaia/ de cheltuială ce s-au făcut cu ofițerii cei cu scrisul statistic“, ofițeri care au șezut la Rușii de Vede între 13—28 iunie și 13—15 iulie 1831².

În primăvara aceluiași an 1831 se lucra și în Dolj, de către topograful rus Danilov care avea ca „cinovnic“ sau ajutor, dat de căimăcămia Olteniei, pe logofetelul Petrarhe Popescu. Acesta din urmă se întrecuse cu mîncarea și băutura, luate fără plată, de la locuitorii satelor din plasa Jiul de jos, unde lucrase, din care pricină este reclamat la isprăvnicie. Corespondența, inedită, privind cazul „cinovnicului“ se păstrează la Arhivele Statului din București³. Tot în Dolj a lucrat, în regiunea satului Comoșteni, la finele lui aprilie și începutul lui mai, 1831, și în regiunea satului Zăvalul, în iulie același an, topograful Lebedev.⁴

Tot pentru Oltenia avem știri precise în legătură cu județele Gorj și Vâlcea. La 28 august 1831, topograful de clasa a doua Constantinov anunță pe ispravnicul de Vâlcea că se află în marginea de răsărit a județului Gorj „cu măsurătoarea și facerea hartii“ (hărții!) și că în curînd va isprăvi, trecînd în județul său. Să-i trimeată deci, peste patru zile, la satul Milostea, „la marginea județului“, un „cinovnic“ adică un slujbaş conceptist, priceput în ale scrisului („conțopist“ ziceau mai tîrziu ai noștri!), un tîlmaci de limbă rusă și patruzeci de oameni, cu topoare, cu prăjini (pentru măsurat!) și cu caré de transport. Totul în-

¹ Vezi anexe, documentul 16.

² Vezi anexe, documentul 17. Din această foaie se vede că articolul cel mai scump era spirtul, care costa 5 taleri ocaua, deci 200 de parale, în timp ce carnea de miel revenea la 26 de parale ocaua, jîmbla la 28 de parale ocaua, laptele dulce la 12 parale, iar ceapa la 8 parale. Untul de vacă valora 3 taleri sau 120 de parale ocaua, orezul 1 taler și 24 de parale, oțetul 1 taler ocaua — articol remarcabil de scump —, brînză tot 1 taler; ouăle erau 2 parale bucata, iar lumînarea de seu 4 parale.

³ Vezi, la fine, anexe, documentele 4, 6, 7, 8.

⁴ Vezi anexe, documentele 3 și 14.

soțit de zapciul sau vătaful de plai respectiv¹. A doua zi, adică la 29 august, o cerere similară era adresată ispravnicului de Vlcea de către topograful „praporcic Șein“ care avea să lucreze și el în județ. Și lui îi trebuie, fără întârziere, „un cinovnic care poate avea știință bună dă condei, care poate să facă catagrafie după forma ce să cere“, apoi „un tîlmaci care poate să știe limba rosească“, după aceea 40 de „oameni lucrători“ cu „40 dă prăjini lungi“ și „doi cai buni“ cu șeile lor. În afară de asta, îl roagă să trimită un om cu o scrisoare la Lotru spre a aduce de acolo „pă topograful undorofițeri Șeverin“. În sfîrșit, „să poruncească zapciilor și pîrcălabilor prin sate în tot județu ca să dea supunere și ascultare ori la ce loc să va întîmpla“, ca să nu se întîrzie sau împiedice lucrul, adăugînd că cei ce nu se vor supune „vor cădea supt strașnică răspundere“.²

Ni s-a păstrat și o adresă a cîrmuitorului județului Argeș, datată 2 octombrie 1831, prin care întrebă vornicia din lăuntru ce dispoziții dă pentru satisfacerea topografilor din Pitești care cer lemne de ars pe timpul cît vor sta în oraș „întu scriierea catagrafii județului“³. Geeă ce înseamnă că aveau de gînd să mai zăbovească în partea locului. O cerere asemănătoare făcuse, mai înainte, și județul Dolj.⁴

Harta ne înfățișează județele Vlașca, Dîmbovița și Argeș după operațiunea de arondare decisă la 5 decembrie 1830, operațiune potrivit căreia două plăși dinspre nord ale județului Vlașca erau trecute la alte județe și anume plasa Cobîia, cuprinzînd și Găeștii, reședința de pînă atunci, era trecută la județul Dîmbovița, iar plasa Găleşești la județul Argeș⁵. Ceea ce înseamnă că ridicarea topografică a regiunii de contact dintre aceste trei județe s-a făcut în cursul anului 1831, în orice caz după 23 ianuarie, dată la care ispravnicii de Vlașca nu se mutaseră încă de la Găești la Giurgiu.⁶

¹ Vezi anexe, documentul 18.

² Vezi anexe, documentul 19.

³ Vezi anexe, documentul 22.

⁴ *Ibidem*.

⁵ Vezi mai jos p. 62—63 actele, inedite, privind această arondare.

⁶ Vezi mai jos, p. 63.

La sfârșitul anului 1830 se lucra în județul Prahova. La 6 noiembrie, ispravnicul acestui județ înștiințează divanul țării că în ziua de 2 noiembrie a primit o adresă de la șeful de etapă rus din Ploești „coprinzătoare ca să arătăm dumnealui biv vel paharnic Neculai Bălăceanul a ieși din casa dumnealui, ce o are aici la Ploiești, mutîndu-se la altă casă, ca în casa dumnealui să se mute topografii”¹. Lucrul a durat, cu efectivul unei „roate” sau companii întregi, pînă la începutul primăverii anului următor. La 15 martie 1831, divanul țării comunică ispravnicului de Prahova că peste zece zile, adică la 25 martie, „este a să muta al doilea jumătate de roată din otreadul gheodezicesc de acoloa din Ploești la Craiova, prin Tîrgoviște, Pitești și Slatina. Și pentru rîdicarea a toatii ale haznelii instrumenturi i carălor cu planuri și cartejne (hărți!), asemenea și pentru mergerea a tuturor topografilor cu lucrurile lor, să să gătească prin mai sus pomenitul drum cîte 20 cară-cu cîte doi boi și 14 cai pentru aceasta trebuință”. Să li se dea „și cfartiruri pă unde vor poposi”; proviziile vor fi luate „du prin magazii”, adică din magazinele de proviant rusești². Restul din efectivul companiei, adică jumătate, a continuat să lucreze în Prahova. Dovadă este adresa din 24 mai 1831 a vorniciei mari către ispravnicii județului, cerîndu-le să cerceteze pentru niște neorînduieli care avuseseră loc la Telegha, cu prilejul deplasării acolo a „ofițerului topograf” și a zapciului plășii.³ După anchetă, ispravnicii răspund că vinovat de aceste neorînduieli — fuseseră bătuți pîrcălabii și se ceruse cîte zece parale de nume de om trecut în statistică — era zapciul care se și destituie.⁴ La 4 iunie 1831, ofițerii topografi lucrau încă în Prahova: dovadă este adresa din această zi a vorniciei mari către ispravnicii județului⁵.

Faptul că era un corp întreg de topografi — ofițeri și subofițeri — apoi faptul că fiecare din ei dispunea de un numeros personal ajutător, recrutat dintre localnicii cunoscători ai terenului și înzestrat cu mijloacele mate-

¹ Gh. Zagoritz, *o. c.*, p. 6.

² *Idem*, p. 10—11.

³ *Idem*, p. 9.

⁴ *Idem*, p. 10.

⁵ *Idem*, p. 9—10.

riale necesare, în sfîrșit împrejurarea că li se asigurase nu numai cazarea și întreținerea dar și concursul tuturor autorităților — de la divanul săvîrșitor pînă la ultimul pîrcălab de sat — explică de ce s-a putut, într-un timp relativ scurt, aduce la îndeplinire această operă importantă și de mari proporții: ridicarea, cu exactitate științifică, a întregii suprafețe a Principatelor, cu atîtea detalii și cu cifrele statistice ale așezărilor omenești. Era cea mai de seama lucrare topografică din cîte se executaseră pînă atunci în țările noastre.

În general, planșele au fost lucrate după aceeași tehnică, imensa majoritate a elementelor geografice fiind înregistrate acolo unde se aflau și fiind reprezentate peste tot prin aceleași simboluri. Sînt însă și unele deosebiri, atît sub raportul notării cît și sub acela al simbolurilor respective, deosebiri inevitabile de altfel cînd e vorba de o lucrare de asemenea proporții, alcătuită de atîția oameni în puncte diferite și, în parte, în timp de război. În ce privește *munții*, de pildă, se dau nume de vîrfuri și de catene, începînd de la Cerna pînă la Bucegi inclusiv (planșa IV). Nu găsim, în schimb, nici un nume în munții Moldovei (planșele V și I). Altă echipă, altă metodă de lucru, fie la notare, fie la transcriere¹. În ce privește *ostroavele* din balta Dunării, se indică numele acelora din balta Brăilei (planșa V) dar nu și a celor din balta Borcei (planșa VIII). *Hotarele* județelor sînt clar trasate în planșele I și II, înfățișînd Moldova de nord, nu însă și în planșa V care redă sudul Moldovei și estul Munteniei. Astfel, de pildă, nu e însemnat de loc hotarul județului Ialomița spre vest și nord-vest adică spre județele Ilfov și Prahova. Cît despre *mori*, dacă în unele județe sînt însemnate multe din cele care se aflau în afara satelor, ca, de exemplu, în județele Dolj și Mehedinți (planșele IV și VII), în altele, cum sînt județele Buzău, Rîmnicul-Sărat, Putna, Tecuci, Covurlui și Bacău, nu găsim nici una (planșa V). Este evident că echipa care a lucrat în aceste ultime județe n-a acordat deloc atenție morilor, importante totuși sub raportul economic, în timp ce echipa din primele două le-a notat cu grijă.

---

¹ Vezi mai jos, p. 29.

Sînt și unele inconsecvențe în privința notațiilor. Astfel, în toate planșele, afară de V, cîrciuma este redată consecvent printr-un fanion care se reazămă pe un cerc mic; în planșa V însă, în legendă, se indică drept simbol numai cercul mic, fără fanion, deși în cuprinsul hărții însăși, figurează și simbolul celălalt.

Aceste inconsecvențe și omisiuni nu sînt însă de natură să scada valoarea, excepțională, a hărții ca document geografic și istoric. Ele reprezintă foarte puțin, și cantitativ și calitativ, în raport cu partea pozitivă a ei.

Sub raportul transcrierii numelor, s-a întrebuintat, în genere, transcrierea fonetică. Echipele de topografi au notat aceste nume așa cum le-au auzit pronunțîndu-se de către localnici. Au scris deci *Chetrișu* și *Chetri*, *Sîrghi* și *Gheforîta*, *Crighină* și *Rîchili*, *Plochi*, *Grochi* și *Tuchelați*, *Chîscu-Rusului* și *Baba-Ghișă*; de asemenea *Urzici*, *Nitoc* (pentru mitoc), *Jidojina*, *Digolari* (pentru Bivolari) și *Gegerați* (pentru Degerați)¹, apoi *Ghidișini* și *Talpiți* (pentru Ghidigeni și Talpigi), *Oasili*, *Șipotilt*, *Piscurili*, în sfîrșit Bolentinul *din vale*, Cetățenii *din deal* și, în multe locuri, *Slobodzeia*. Alături însă de aceste nume, găsim o sumă altele, transcrise fără asemenea deformări populare. Citim deci Peatra, Petrari, Petros, Sîrbi, Urziceni, Viforîta, etc.

În privința aceasta, trebuie să ținem seamă de faptul că alături de forma populară a numelui, așa cum îl pronunțau țărani din partea locului, era și forma oficială, din condicile vistieriei și de la isprăvnicie, formă pe care topografii au cunoscut-o de asemenea, fiindu-le comunicată odată cu datele statistice de care aveau nevoie². Așa se explică împestrițătura de forme, faptul că în una și aceeași regiune găsim trecute pe hartă ambele forme ale unui nume, și cea populară și cea cultă.

Topografii, fiind ruși, au transcris o serie de nume, ținînd seamă de particularitățile limbii și ortografiei lor. Găsim astfel o serie de topice înfățișînd pluralul, cu terminația -ați; -ani, -eni redată cu un -a final, așa cum fac o

¹ Acest din urmă nume, pe malul drept al Dunării, în Serbia, cam în dreptul Bresniței.

² Vezi mai sus, p. 17; cf. de asemenea, mai jos, p. 181.

serie de nume la plural în rusește. Găsim deci Тукелаца pentru Tuchelați, în Fălciu, Татарена și Марашена pentru Tătăreni și Mărășeni în Vaslui, Кудалба pentru Cudalbi, în Covurlui, etc. Dar alături de aceste forme, întâlnim și altele, cu terminația obișnuită în românește ca, de pildă, Кырлигаци în Fălciu, Адунаци отъ Неграши în Argeș, sau Адунацы Копаченъ în Ilfov. Sunetul *h* la începutul unor topice este redat prin *g*, potrivit iarăși regulilor limbii ruse. De aceea găsim Гасанъ pentru Hasan, în Covurlui, Гирлеу pentru Hîrlău în județul cu același nume, Гадымбу pentru Hadîmbu în Cîrligătura. Întîlnim însă și nume transcrise cu *h* inițial, ca în românește; de exemplu Херестрей în Ilfov, lîngă București, Ходивоя în Vlașca etc. Uneori sunetul *a*, la începutul cuvintelor, dar cîteodată și în interiorul lor, este transcris în hartă cu *o*, potrivit ortografiei rusești. De aceea întîlnim forme ca Моксутъ pentru Maxut în Hîrlău, Ковадинеши pentru Cavadinești în Covurlui, Монолаки pentru Manolachi în același județ, Хоретъ pentru Haret în Putna, Сомоила pentru Samoila în Tecuci etc. De asemenea Изворна. pentru Izvarna în Gorj și Яблоница pentru Iablanița în Mehedinți.

În general, *ă* este redat prin semnul respectiv din alfabetul rus; cîteodată însă îl găsim transcris și prin *o*. Astfel în Подурени pentru Pădureni în Tecuci, Молдорещи pentru Măldărești, tot în Tecuci, Драгонещи pentru Drăgănești în același județ, Форкашу pentru Fărcașu în Dolj, Плоецъ pentru Plăeți în Săcuieni etc. Aceeași observație și pentru *î*. În general e redat prin semnul respectiv din alfabetul rus, cîteodată însă și prin *i*. De aceea, găsim forme ca Тимна pentru Tîmna în Mehedinți, Гирбовицу pentru Gîrbovăț, în același județ etc.

Sînt și unele *erori*, inevitabile de altfel în orice lucrare cartografică de mari proporții și la care au participat atîția oameni. Ele nu reprezintă însă decît un coeficient cu totul redus, disparent, față de bogăția de date ale hărții. Erorile sînt de două feluri: unele în legătură cu notarea pe hartă a unor elemente geografice, altele în legătură cu transcrierea numelor. Din prima categorie fac parte: 1) Reprezentarea unor tîrguri prin simbolul întrebuintat pentru sate. Așa de pilda, Panciu în Putna, și Vălenii de

Munte în Săcuieni. Explicația poate sta în legătură cu faptul că avem de-a face cu așezări urbane incipiente, cazul Panciului, care a început să se înfiripeze pe la 1815—1820¹ sau cu așezări care prin aspectul lor evocau mai degrabă un sat mare decât un oraș, cazul Vălenilor de Munte. 2) Inadvertențe de desen sau de gravare: n/a fost făcută confluența Milcovului, nici gîrla Sodnea, în deltă, scrisă totuși clar. 3) Indicații greșite: „ruinele mănăstirii Bistrița” în loc de „ruinele mănăstirii Vodița”. În ce privește transcrierea numelor topice, asemenea erori sînt curențe în orice hartă mai dezvoltată²; ele se datoresc fie celui care a cules numele, deci ofițerului topograf care a auzit greșit sau a înregistrat greșit, fie gravorului care a transcris greșit un nume corect însemnat. Am dat în notele „Anexelor”, la finele acestui studiu, erorile de transcriere ale numelor de așezări omenești.

---

¹ Vezi Const. C. Giurescu, *Populația județului Putna la 1820. Constatări demografice, administrative, economice și culturale pe temeiul unui recensămînt fiscal inedit*, București, 1941, p. 8 și 15.

² Vezi, de pildă, asemenea erori în harta stolnicului Constantin Cantacuzino, fie în forma originală greacă, tipărită la Padova, în 1700, fie în aceea ulterioară, italiană, a lui Del Chiaro (Const. C. Giurescu, *Harta stolnicului Constantin Cantacuzino*, p. 24 și 26).

II

Cuprinsul hărții. Nu e în intenția noastră să facem o expunere completă asupra *tuturor* elementelor pe care le cuprinde harta ; pentru aceasta ar fi necesare o serie de volume. Insistăm asupra așezărilor omenești, în special asupra satelor și orașelor, întrucît ele reprezintă elementul esențial. Pentru celelalte categorii de elemente, ne mulțumim să relevăm cîteva aspecte caracteristice ale lor și să punem unele probleme.

Munții. Relieful nu e înfățișat pe harta din 1835. Nu există semne speciale nici pentru munți, nici pentru dealuri. Sînt însemnate numai pădurile care-i acoperă ; golurile alpine apar ca pete albe în mijlocul acestor întinse păduri. Găsim notate însă numele a o serie de munți și a cîtorva lanțuri, în Carpații meridionali, între Dunăre și Bucegi. Iată aceste nume, începînd de la vest spre est, transcrise întocmai : Piatra Cloșanilor, Piatra Boristen¹, Pleși, Arcan, Cruce, Sigleu, Muncelu, Dobrița, Vulcan, Golana, Papușa, Stogu², Preghița, Tartareului, Micaea, Repidelea, Tîrnova, Lupulu(i), Voineasa, Plaișor, Lanțul Minileasa³, Runculeț, Ngarelai (sic!), Porcilor, Negru, Parcalab, Lupi, Robu. Acestea sînt pînă la Olt. De la

---

¹ În realitate Boroșteni, numele actual al muntelui și satului, numit odinioară Borăști. Vezi Al. Ștefulescu, *Documente slavo-romine relative la Gorj*, Tîrgu-Jiului, 1908, p. 576.

² Probabil : Stogu ; cf. muntele *Prislopu Stogului*, în Gorj, într-un document din 1545, iunie 2, la Al. Ștefulescu, *o. c.*, p. 110—111.

³ Pe hartă Хр(ебер) Миниляса. În cele următoare, trimerile la harta din 1835 se vor indica prin Н.

Olt spre răsărit: Lespizel, Provoteasa, Popova, lanțul Piatra lui Crai, Roșu, Leauta, Lanțul muntele Buceci¹. De aci înainte, pînă la Carpații orientali (Carpații moldoveni) și în întreg șirul Carpaților moldoveni, nu mai e însemnat nici un nume de munte sau lanț de munți. E una din deosebirile de notare de care am amintit mai înainte². Pînă la munții Bucegi inclusiv, avem de a face cu o echipă care a alcătuit planșa IV; de acolo înainte cu alta, alcătuiind planșele V și I.

Faptul că nu se indică sistematic și complet munții și dealurile este, desigur, o lipsă a hărții. Ea se explică însă prin *scopul* urmărit de această hartă care vrea să redea, în primul rînd, diferitele așezări omenești (sate și țirguri, mănăstiri și schituri, stîne și coșere, mori și cîrciumi, etc.), drumurile care le leagă, bogățiile (păduri, minerale, întreprinderi) și apele. Munții și dealurile n-au interesat prin ei înșiși, ca forme de relief.

Apele. Dacă în ce privește munții, harta dă informațiuni puține și numai pentru o parte a lanțului Carpaților, în schimb, în ce privește apele, ea este o bogăție extraordinară. Sînt notate și cele mai mici pîraie și gîrle, iazuri și bălți, ba chiar și multe fîntîni și puturi. Alături de așezările omenești, rețeaua hidrografică se vede că a fost o preocupare de căpetenie a celor însărcinați cu ridicarea și desenarea hărții. Nu este scopul nostru să reproducem întreagă această rețea care prezintă cel mai mare interes pentru studjile de geografie fizică și de toponimie; ne vom mulțumi să dăm numai cîteva exemple și să discutăm cîteva din problemele pe care le ridică ea.

Pentru a se vedea gradul de amănunțime la care s-a mers în ce privește redarea cursurilor de apă, vom lua două exemple din cursul superior al Dîmboviței și al Bîscei Mari, afluentul Buzăului. De la Rucăr pînă la izvorul Dîmboviței, se dau nu mai puțin de 85 (optzeci și cinci) de afluenți și subafluenți. Unul din afluenți, Rîușorul, are 17 (șaptesprezece) subafluenți, un altul numit Ghimbav are 6 subafluenți. O călătorie pe care am făcut-o cu piciorul în această regiune, într-o vară, pescuind păs-

¹ Н : ХР. Горъ Бучечи.

² Vezi mai sus, p. 24.

trăvi, mi-a îngăduit să-mi dau seama ca au fost notate toate pîraele care, prăvălindu-se din munte, dintr-o parte și din alta, vin să crească apa Dîmboviței. Cartografiile au mers pînă în creierii munților, însemnînd cu exactitate tot ceea ce observau. Așa se explică faptul ca aproape de izvoarele Rîului Tîrgului, mult la nord de Lerești¹ de sus, în fundul muntelui, sînt trecute șase mori de apă, la rînd, una după alta. Iar pe un afluent al acestuia, pe Rîușor (altul decît cel amintit mai sus!), găsim însemnate alte opt mori, tot la rînd. Așa se explică și notarea micului iezor de la izvoarele Lotrului, sub muntele Parîng.²

În ce privește Bîsca Mare, afluentul Buzăului, ea are, la rîndul ei, nu mai puțin de 53 (cincizeci și trei) afluenți și subafluenți. Dintre aceștia, unsprezece sînt trecuți cu numele lor : Bîsca Mică, Zănoaga, Cașorca, Păltinișu, Secuiu, Picior de capră, Șapte izvoare³, Mila, Cernatu, Bîsculița și Patacu, iar patruzeci și două fără nume. Această Bîscă Mare are o apă atît de bogată — mi-am putut da seama la fața locului — încît, la confluență, localnicii au avut impresia că Buzăul se varsă în ea și nu invers, cum e cazul în realitate. Așa se explică numele cătunului *Gura Buzăului* pe care harta îl notează aci, cătun avînd între cinci și douăzeci de gospodării sau cîrți.⁴

O deosebită atenție s-a dat *Dunării*. Ea interesa pe ruși în multe privințe. Un raport francez, datat București 15 mai 1834, arată că ofițeri ruși au făcut recent — e tocmai vremea cînd s-a ridicat harta — studii asupra fluviului, cercetîndu-i cursul și stabilind diferența de nivel, în diferite puncte, față de vărsarea în Marea Neagră. La Orșova, după aceste studii, diferența este de 21 de metri, iar la Brăila numai de 3 metri⁴. Harta arată ostroavele, mari și mici, ale Dunării, bălțile de pe cele două maluri, gîrlele și privalurile care leagă aceste bălți între ele cît și cu fluviul. Porțiunea cuprinsă între Dunărea Veche și Borcea — deci „balta Borcei” — pe de o parte, între Dunărea Veche și Pașca — deci „balta Brăilei” — pe

¹ Pentru acest iezor, vezi și G. Vlăsan, *O fază...*, p. 13.

² H : Șapte izvorului.

³ Vezi la anexe, județul Săcuieni.

⁴ Raportul lui Bois le Comte, în Hurmuzaki, *Documente*, XVII, p. 372.

de alta, este redată amănunțit, cu tot complexul ei de „iezere“, gârle și privaluri, cu nume caracteristice și vechi românești. Tot astfel Delta, unde toponimia înregistrată de hartă arată prezența unei străvechi populații românești, care s-a întins și spre miazăzi, în regiunea marilor limanuri și a țărmului mării. Dar să dăm câteva exemple de această bogăție de elemente geografice în legătură cu Dunărea :

1) De la intrarea fluviului pe teritoriul Țării Românești pînă la gura Oltului sînt notate 55 (cinci zeci și cinci) de ostroave sau insule dintre care 37 cu numele lor, iar 18 fără nume. Iată lista celor dinții redată exact ca în hartă ; termenul de „ostrov“ se subînțelege la fiecare din aceste nume : Simian, Corbului, Vatie, Bordei, Gradovița, Mic, Mare, Izvoreli, Gîrla, Florentina, Cohava, Astonotîrului, Goliv, Mare Califat¹, Laneti, Schila, Sacean², Cifte, Accale, Dovleacu, Baciului, Astahce, Lom, Aliman, Murtaza, Ebiș-Ada, Cuciuc-Ada, Boieadje, Izun-Ibraim, Sîraci, Capanița Capancea, Ostrovu Codozului³, Lapadiea, Beglichioi, Ciulei (Iscra)⁴, Amed, Somovița, Taușan. Afară de acestea, mai sînt notate : ostrovul Puturoasa, între Dunăre și balta Nedeia, și ostrovul Bistrița sau Vagastița (Kozeplu) — de fapt un complex de douăzeci și patru de ostroave sau insule mici, în balta Potelu. Majoritatea relativă a numelor ostroavelor înșirate mai sus e românească, urmează apoi numele turcești, iar după aceea cele slave (sîrbo-bulgare).

2) În sudul județului Ilfov, între Greaca și Mostiștea, sînt notate următoarele elemente : a) „Iezerul“ sau balta Greaca, avînd trei „guri“ : Diaconu⁵, Poloea și Comasca și patru gârle : Poloea, Ruptura, Arjișel — adică Argeșul cel mic — și Mira. b) În jurul Greacăi se află „iezerele“ Sorna, Cătălui, Vultur⁶ și Lacu lu Stroie.

¹ Calafat !

² Scris greșit în H : Oz în loc de O sau Ostr. (Ostrov !).

³ Scris așa : О. Острова Кодозлуй

⁴ La sud-vest de satul Celei, așa că numele-ostrovului poate să fie tot Celei.

⁵ Scris chiar așa : Гуря Діакана, Гуря Полоя, Гуря Комаска.

⁶ H : Vulpur.

c) Între gura Argeşului şi Mostiştea citim numele „iezerelor” sau bălţilor Volci sau Volîci)¹, Tindeca, Buleav, Ciulin şi Zasimeava. d) Iezerul Mostiştei, alimentat de „gîrla” cu acelaşi nume, are spre sud şi sud-vest următoarele iezeze mai mici : Simon², Privaca, Arsa, Leşteava şi Cepii³.

3) În „balta” Borcei sînt însemnate nu mai puţin de 43 (patruzeci şi trei) de „iezeze” şi 13 (treisprezece) gîrle şi privaluri, fiecare cu numele lui, unele din acestea prezentînd un deosebit interes sub raportul istoric şi toponimic. Iată-le, în sensul curgerii Dunării, de la miază-zi spre miază-noapte ; mai întîi iezerelē : Slobozu, Şarogu, Ştirbu, Plosca, Bumbocoe, Beruea, Blaşceana, Căltun, Ştiugan, Gluea, Ştalpe, Albina, Meloea, Zavoi, Covîrlui, Poboii, Gavanii, Blestemata, Ursoaica, Vipja, Albile, Strîmba, Telebicioiu, Zaton, Cudesc, Portiţa, Brînză, Puoderco, Rotunda, Adîncă, Stuciea, Japşa, Cabal, Bentu, Cuimatu, Vulga, Urza, Sateli, Caţeno, Pajera, Cioara, Robu, Gredinili⁴. Iată acum şi gîrlele şi privalurile ; la ultimele se adaugă litera p. între paranteze : Lupu, Plosca, Brăşloviţa, Bale⁵, Rîu, Cosîmbeasca⁶, Cosmoz, Covarjin, Pereato (p.), Roşu, Cega (p.), Robu, Saltava ; aceasta din urmă e arătată ca un curs important de apă, cel mai important din întreaga „baltă” a Borcei, cum şi e de altfel, făcînd legătura între iezerul Cabal şi Dunărea Veche. Beruea poate să vie dintr-o veche numire tracica : pe malul Dunării, în Dobrogea, era acum două mii de ani, aşezarea de la Berrhoe ; o alta cu acelaşi nume se afla în sudul Peninsulei Balcanice, la vest de Salonic. Covîrluiul, care e unul şi acelaşi nume cu Covurluiul dintre Prut şi Siret (de la care s-a numit apoi judeţul !) şi cu cel de la sudul Ialpuşului, a avut, la început, un înţeles care astăzi s-a

¹ H : вольчи

² Localnicii îi zic Şimoiul.

³ H : Cepe — Harta austriacă din 1791 deşi la o scară mult mai mare (un tol vienez = 2000 paşi) nu dă nici unul din numele acestor iezeze, gîrle şi guri (vezi planşele 74, 83 şi 91).

⁴ H : Gredinuli.

⁵ Sic ! S-ar putea să fie o transcriere greşită pentru Vale ; cf. pe hartă, Gura Bale, al doilea nume al Oltinei.

⁶ Harta are, din greşeală, „Oz” adică iezer ; în realitate, e o gîrlă.

pierdut, după cum s-a pierdut înțelesul atîtor topice de pe fața pămîntului țării noastre, moștenire a mileniilor trecute. Cine mai știe azi — exeeptînd pe cercetătorii de specialitate — ce înseamnă Ilfov, Tutova, Ialomița, Vi-zăuț, Dăsnățui etc? Același e cazul Covurluiului; aceleași vor fi cazurile altor topice ale hărții pe care le vom semnala mai departe. Portița trimite cu gîndul la Portița Razelmului, locul pe unde comunică acest întins liman și cele vecine lui cu Marea Neagră. *Cabalul* este un iezor bogat în pește, pomenit în documente încă la începutul veacului al XVI-lea¹. *Saltava*, de asemenea, e vestită, de veacuri² pentru cantitățile enorme de pește care trec prin ea; pe Saltava se pun „gardurile” înainte de a începe peștele, intrat în bălți spre a-și depune icrele, să se tragă îndărăt, spre albia Dunării. Nume ca *Meloea*, *Gluea*, *Stuciea*, ca și atîtea altele din lista de mai sus, trimit la epoca îndepărtată a evului mediu, cînd nu se întemeiaseră încă Muntenia și Moldova, dar cînd satele de pe malurile Dunării își duceau viața lor din vechi, făcînd agricultură, crescînd vite și turme de oi în „balta” cea plină de pășune și prinzînd pește în fluviu și în mulțimea iezerelor și jăpșilor ce-l mărginesc.

În „balta” Brăilei sînt notate, în afară de Dunărea Veche și de Pașca, treisprezece cursuri de apă, cincisprezece iezeze și douăzeci și șase de ostroave. Cursurile de apă se împart în patru categorii: rîuri (пека) gîrle (гирло), privaluri (приваль) și o a patra categorie desemnată prin termenul prescurtat пров. căruia i-ar putea, eventual, corespunde, în romînește, „braț”³. „Rîuri sînt : Filipoi, Chițorani, Zadna, Verigu Stoenеști și Băroi”⁴;

¹ Vezi documentul din 24 mai 1501 în *Documente privind istoria Romîniei. Veacul XVI. B. Țara Romînească*, vol. I, p. 6.

² Vezi documentul din 15 decembrie 1501 prin care Radu cel Mare întărește mănăstirii Nucet, între altele, „jumătate din balta zisă Saltava, de la gură pînă la Tîmburești” (*Documente... B*, vol. I, p. 8; cf. doc. din 1516, ianuarie 23, *idem*, p. 113). De la gîrla Saltava s-a numit și balta.

³ În Deltă, aceeași categorie apare sub forma проливъ care astăzi, în rusește, are înțelesul de „strîmtoare” (vezi dicționarul citat). În realitate, sînt brațe secundare ale Dunării. Căci harta arată ca asemenea cursuri de apă în Deltă „proliv”-urile Ivănești, Tatarschi, Stepovoi, etc.

⁴ H: Boroî.

gîrle: Lunza¹, Șerban, Gingărășoia², Vilciului, Băndoiul³, Dima-Peșeri; privaluri: Camarjoaia. Din a patra categorie face parte cursul de apă Armineasă.⁴ Iezerele sau bălțile poartă următoarele numiri: Orza, Șerban, Lunguleț, Raci, Ulmu, Pești Turcești Pești Românești — acesta e un singur iezor cu nume dublu, primul nume fiind scris în jumătatea de nord a lui, cel de al doilea în jumătatea de sud — Scroafa, Sacu Fufsarul(sic!), Rotunda, Groapele, Sermuroiu, Libodoiu, Zadna, Puzdercu și Glăvănelele.⁵ Numele dublu al iezorului amintit mai sus se explică prin împrejurarea că pescarii turci și romîni făcuseră probabil o înțelegere să pescuiască separat în cîte o parte și anume cei dinți la nord de gîrla care leagă acest iezor cu Băndoiul, iar ceilalți la sud de ea. În ce privește ostroavele, ele se numesc: Ostrovul Turcului, Filipoi, Dranovița, Muori⁶, Stanca, Adjuoi, Lata, Rup, Țiganca, Coada Lupului, Scurtului, Matceanului (Măcinului!), Lopatna⁷, Ignița(sic!), Caroteșca, Dimuleasa, Rotunda, Popa, Bregoloi Iaza, Cremen, Dineapa, Verigu Stoenesti, Rocite, Dăeancea⁸, Jighizana, Constantin. Așadar, cu toată dominația turcă îndelungată, atît în Dobrogea cît și în raiaua Brăilei, și cu toate că pescarii turci își exercitau și ei îndeletnicirea lor aci, în baltă, toponimia a rămas romînească, fără vreo influență din partea stăpînitorilor politici.

O concluzie asemănătoare se poate trage și în privința Deltei, unde influența turcă în toponimie e disparentă față de cea romînească și cea rusă. Ca și în „baltă” Brăilei și a Borcei, găsim și aici nume de ostroave, de iezere, de brațuri ale Dunării, gîrle și privaluri; se adaugă apoi, ca element nou, grindurile. Ostroave sînt, la vest de Chilia: Cap di drac⁹, Dalerschie, Ivanești, So-

¹ Poate: Lunga.

² H: Djingarașoia.

³ H: Vanduil.

⁴ H: Aranineasă.

⁵ H: Glavanezele

⁶ Probabil al morilor, după morile care se vor fi aflat pe acest ostrov.

⁷ H: Lapatna.

⁸ Adică de lingă Dăeni.

⁹ H: Cap ti drac.

loneț, Vinitic, Cîșlița, Cofa sau Stefovai. La est de Chilia : Salmanov, Otnojica, Mazlînov, Ermacov, Cernîi. În delta Vîlcovului : ostrovul Belgorodului (Cetății Albe!), Oeacovului și ostrovul Peșceanoi. Apoi ostrovul Tatarschi (al Tătarului!), între brațul cu același nume și gîrla Arten, și ostrovul Zatoca, între brațul Sf. Gheorghe și gîrla Lișcov. Dintre numele acestor ostroave, merită o deosebită atenție acela al ostrovului Vinitic, adică al Veneticului sau Venețianului¹, amintire din veacurile XIII și XIV cînd Venețienii își aveau aici, la gurile Dunării, contoarele lor comerciale unde încărcau grînele, pieile, mierea și ceara locurilor noastre². Se vede că pe acest ostrov, din apropierea Chiliei, își făcuse el așezarea, de a rămas în tradiția băștinașilor.

În privința iezereleor și limanurilor (însemnăm pe acestea din urmă cu litera (I), găsim în hartă următoarele nume: Tamaier, Pojarita, Nazlîia, Noslar, (sic!), Rătundu³, Ghideanca mică, Ghideanca mare, Radacul, Achenuga, Ezer⁴, Matîța, Rojchi, Morheiu mare, Morheiu mic, Lisicie, Mamarul mare, Mamarul mic, Bendughen, Lunga, Chiper, Fortuna, Șodnea : toate acestea între brațul Chilia și brațul Sulina. Mai spre sud, între brațele Sulina și Sf. Gheorghe, găsim iezerele : Moîșă, Dragulinul mare, Dragulinul mic, Gorgov, Presliț⁵ (1), Uzlina mare (1), Uzlina mică⁶ (1), Usacov (1), Obreten, Porculeț, Porcul, Lunciuc, Lunino, Puivol, Roșuleț, Roșul, Stamul, Buivol. După cum se vede, multe din aceste nume sînt caracteristice sau specific romînești; alături de ele apar nume date de ruși, și ei vechi specialiști în ale pescuitului.

¹ Numele acesta se găsește și într-o hartă franceză de la finele veacului al XVIII-lea care, arătînd diferite brațe ale Dunării, la vest de Chilia, menționează, alături de brațul Ivănești (le Danube Ivaneshita), brațul *Venedicul* (le Danube Venedikoul). Vezi G. Vîlsan, *Romînia în Delta Dunării la sfîrșitul secolului XVIII*, București, 1927, p. 6; cf. Același, *Doğrogea*, în *Opere postume* București, 1936, p. 52—53.

² Vezi N. Iorga, *Studii istorice asupra Chiliei și Cetății Albe*, București, 1899, p. 46—50; Același, *Veneția în Marea Neagră, I. Dobrotici*, București, 1914, p. 6—8.

³ H: Rătundo.

⁴ Mri. Ezeri.

⁵ Probabil : Preslaveț.

⁶ H: Lim. Mal. Uzleni.

În privința cursurilor de apă din Deltă, dăm întâi numele brațelor pe care le formează Dunărea atât la vest și la est de Chilia, cât și în delta secundară a Vîlcovului. Citim : Ivanești, Popadiea, Tatarschi, (al Tătarului), apoi Stepovoi, Turețki (al Turcului!), Srednii (de mijloc!), Perorva, Perorva (a doua oară!), Cerneasca, în sfîrșit, în delta Vîlcovului : Bealgorod (a Cetății albe) Oceacov, Ancudinovo, Crîmecoe (al Crîmului, adică al Crimeii), Sredneae (de mijloc), Nou sau de miazăzi¹, Stambul. Între brațele Chilia și Sulina, găsim brațul Arten și gîrlele Șondea sau Peniș, Lopatna (se varsă în iezerul Mațița), Șodnea și Popadiea. Iar între brațele Sulina și Sf. Gheorghe : brațul Puțîta — cu nume caracteristic românesc — rîul rusesc² și gîrlele : rusească, Gorgovo și Litcov.

Grindurile sînt în număr de patru : două mari, avînd și pădure pe ele, și două mici. Cel mai mare e grindul Caraorman³, care continuă spre sud-est, spre gura brațului Sf. Gheorghe, lăîndu-se lîngă coasta mării. Al doilea grind mare, fără nume pe hartă, e cel de la Letea. Grindurile mici, iarăși fără nume, sînt la Chilia Veche și, cel mai mic, la vest de iezerul Gorgov, între brațele Sulina și Sf. Gheorghe. Se menționează de asemenea „promontoriul (virful) Ceatalul Sulinei“, adică locul unde Dunărea se împarte în două, mai sus de Tulcea.

Pentru regiunea marilor lacuri, semnalăm, în sfîrșit, două nume caracteristice : *Portița*, legătura între complexul acestor mari lacuri și Mare și *Pochină*, insula din mijlocul Razelmului : ambele romînești, cea de a doua avînd chiar modificarea obișnuită a labialei⁴.

Dar nu numai Dunărea, cu multele ei brațe, bălți și gîrle a beneficiat de atenția deosebită a cartografilor ruși. Aceeași grijă se poate observa și pentru bălțile și lacurile din interiorul Principatelor. Sînt notate, alături de cele principale, și unele mici de tot, chiar dacă nu li se trece și numele. Numai pe Mostiștea, între Tăriceni și

---

¹ Н : Новое или южное.

² Н : Р. Руское.

³ Н : Кара-урманъ.

⁴ Pochină în loc de Popină. Vezi și mai sus, p. 25.

Creața, se dau 22 (două zeci și două) de bălți și lacuri, formate de acest curs de apă. Iar pe Colentina, între Ghimpați și Dragomireștii din vale, sînt însemnate șapte lacuri, adică acelea de la Vizurești, Urziceanca, Ciocănești, Crețulești, Buftea, Buciumeni și Mogoșoaia.

S-au notat de asemenea *fîntînile* și *puțurile*, element de seamă pentru o armată în campanie. Pe malul drept al Dunării, între Turtucaia și Oltina, găsim însemnate nu mai puțin de 14 (patrusprezece) fîntîni și două puțuri. În nordul Dobrogei sînt iarăși o serie de fîntîni: pe malul de vest al Razelmului, la nord-vest de Cherhanaua Călugăr; la sud de siliștea Caranasat, aproape de Sinoe; la sud-vest de lacul Babadag; la nord-vest de satul Zebil. În aceeași regiune a Razelmului, găsim și trei puțuri: două la nord de liman și unul la est de el, chiar lîngă țărmul mării. În Bărăgan e însemnat numele unui puț Lapandu, la sud-vest de satul Cioara; alte două, dar fără nume, sînt trecute la sud și sud-est de mănăstirea Rîșca în ținutul Suceava. Nu e în intenția noastră să insistăm asupra acestui element al hărții; îl semnalăm numai, adăugînd că fîntînile și puțurile au determinat și o bogată toponimie, în legătură cu așezările omenești: sate, cătune, cîrciumi. Cităm, ca exemplu, *Fîntîna Domnească*, și *Fîntîna Banului*, în Mehedinți, *Fîntînelele*, de la un capăt la celălalt al țării, *Fîntîna Țiganului* și *Puțu lui Mihalce*, cîrciumi, prima în Covurlui, cea de a doua în Tecuci, *Puțu lui Haret*, cătun și stație de poștă în Putna, *Puțu Olariului*, sat în Tutova etc.

Pentru heleștee sau iazuri nu există un semn special, ele fiind înfățișate pe hartă la fel cu lacurile și bălțile naturale. Căpătăm totuși, cîteva știri despre unele din ele, indirect, prin numele satelor așezate în apropiere. Astfel, în Dîmbovița, găsim notat *Heleșteul Domnesc*, sat cu 30 de gospodării sau curți. Își trage numele de la întinsul și vechiul heleșteu, de la sud de Țîrgoviște, vestit în toată țara. Iezătura, impresionantă, de șapte-opt metri înălțime, și lungă de kilometri, se păstrează, puțin atinsă, pînă în zilele noastre. Am văzut-o, în 1946, cînd am vizitat institutul de piscicultură din regiune, de la Nucet și ruinele mănăstirii cu același nume. Se pare că acest heleșteu, ca și altele, a fost stricat în 1821, din ordinul

lui Alexandru Ipsilanti, conducătorul Eteriei ; el ar fi dat ordin, pe cînd era la Tirgoviște, să se taie toate iezăturile din regiune, spre a îngreuna înaintarea turcilor. Toț în Dimbovița, harta mai notează satul *Oloșteo* (Eleșteu), avînd 25 de curți, și cătunul *Oloșu* (Eleșteu ?) cu 5—20 curți. În Roman, e satul *Heleștieni*, cu 177 de curți, iar în Ilfov, satul *Grecii de sus* (*Zăgaz*) pe lacul Căldărușanilor : așezarea s-a format în dreptul iezăturii sau a „zăgazului“.

Indicațiile hărții, în acest domeniu al apelor, ne ajută, de asemenea, să lămurim unele probleme de hidrografie veche romînească. Se știe, de pildă, că Bîrladul s-a vărsat, odinioară, în veacurile XV—XVI, direct în Dunare și că, mai tîrziu, Siretul și-a schimbat cursul, curgînd prin vechea albie a Bîrladului, și făcînd din acesta un afluent al său¹. Urmele schimbării se văd în harta din 1835. Aceasta înseamnă, pe cursul inferior al Siretului, la nord de satul Prival, cu nume caracteristic, ostrovul *Bîrlat*, cuprins între două brațe ale rîului ; lungimea ostrovului e de circa cinci kilometri. Actuala gură a Bîrladului — așa cum o arată și harta pe care o analizăm — este însă la vreo zece kilometri nord-vest de ostrov, în dreptul satului Șerbănești din raionul Liești. Prin urmare, atît numele ostrovului, cît și acela al satului Prival sînt dovezi sau mărturii ale procesului de captare care a avut loc în această regiune, proces în urma căruia Bîrladul a devenit, din afluent al Dunării, afluent al Siretului. Modificări ale cursului au avut loc și la gura Ialomiței și în cursul inferior al Argeșului, aproape de vărsare. Despre cea dintîi ne informează așezarea *Gura Ialomița mică*, trecută în harta din 1835 cu 20 de curți sau familii ; ceea ce înseamnă că era și o altă gură a Ialomiței mari. Odinioară, rîul străbătea orașul de Floci ; astăzi, siliștea acestui vechi oraș dispărut a rămas la „aproape 1,5 kilometri“ nord de actuala albie². În ce privește cursul inferior al Argeșului, harta arată niște gîrle părăsite, la est de Oltenița, din care una trece pe lîngă satele Ulmeni

¹ N. I. Antonovici, *Probleme hidrografice în basinul inferior al Siretului*, București, 1929, 8 p.

² Dan Iliescu. *Un vechiu oraș dispărut: Cetatea de Floci*. București, 1930, p. 11—12. — Intr-un act inedit din 1710, iulie 19, privind moșia Cervenii din județul Ialomița : „...pînă în matca Ialomiții cea veche“ (Arhivele Statului București, ms. 131, f. 100).

și Spanțov, iar alta se desface din prima la vest de satul Spanțov. Se pare că și aici a avut loc o modificare în vremuri vechi. Un ecou al ei găsim în documentul din 10 decembrie 1622, prin care Radu Mihnea întărește mănăstirii Snagov „gîrlele care sînt spre ocina sfintei mănăstiri, în sat la Spanțog... Și să fie volnici călugării să-și ia vama de în peaște al zecelea, cum iaste legea. Și să fie în pace de către stolnicii : să n-aiba nimenilea treabă cu acele gîrle de pre ocina mănăstirii, pentru că iaste ocină dreaptă și de moșie a mănăstirii, și nu sînt eșite aceste gîrle de în baltă, ce au fost nește gîrle seci de demult, acum se-au umplut de apă de în apa Argeșului și au dobîndit și peaște“. Deci să nu se amestece „nimenilea“¹. Pentru ca acele gîrle să poată primi apă din Argeș, înseamnă că, odinioară, ele au reprezentat un vecni curs, o albie părăsită. Fenomenul se poate urmări, sub ochii noștri, cu „prutețurile“, vechi cursuri ale Prutului, care, la viiturile mari, se umplu cu apă din albia Prutului. Am putut-o constata personal în regiunea Hermeziu-Bălteni-Vladomira, la nord de Iași.

Dar dacă modificarea cursului acestor patru râuri a fost un fenomen natural, determinat de agenții fizici, sînt alte ape unde schimbarea albiei se explica prin intervenția mîinii omenești. Așa s-a întîmplat cu albia Siretului într-un punct din ținutul Putnei. O știm grație scrisorii lui Ștefan cel Mare din 13 iulie 1471 adresată regelui Poloniei. Explicînd că nu i-a putut trimite cei o mie de călăreți ceruți, între altele și din cauza conflictului cu Radu cel Frumos, Ștefan arată că Domnul Munteniei a construit, la hotarul dinspre Moldova, o cetate. A fost deci obligat, la rîndu-i, să ridice și el, prin munca „săracilor“ săi, adică a țăranilor, întărituri la același hotar, și abătînd prin meșteșug și tehnică apa Siretului de la cetatea lui Radu, a făcut-o să curgă prin altă albie. Din care munci sau angării au pierit mulți dintre „saracii“ amintiți².

¹ I. B i a n u, *Documente romînești*, București, 1907, p. 77.

² I. B o g d a n, *Documentele lui Ștefan cel Mare*, vol. II, București 1913, p. 312: „Nosque similiter ex adverso congregando pauperes regniculorum nostrorum fecimus ex opposito alia fortalicia, in alium volventes aquam Zereth a suo fortalicio. currere per maisterium ac artem fecimus. De quo eciam angariaciones pauperum nostrorum quam plurimi ceciderunt, diversi occupati penuriis.“

Urmele acestei operațiuni de abatere a apei sau — spre a întrebuița termenul popular — de „răstocire“ a ei, le găsim în harta din 1835. Chiar în regiunea de hotar cu Muntenia, aflăm, în ținutul Putnei, două sate: *Cracu* zis și *Vadul Roșca* (84 de curți), situat chiar pe Siret, și *Răstoaca* (154 de curți) mai spre vest, chiar lângă graniță, între Milcov și Putna. Între aceste două sate s-a produs deci, prin lucrările poruncite de Ștefan cel Mare, modificarea cursului Siretului. Aci a fost „răstocit“ sau abătut râul, aci au fost construite și cetățile de care e vorba în scrisoarea amintită. Nu ne putem gândi, în nici un caz, la cetatea Crăciuna — așa cum presupunea Ion Bogdan, editorul scrisorii din 1471¹ — deoarece ea se afla deasupra Odobeștilor, într-o poziție tare, apărată spre Milcov de o râpă înaltă, inaccesibilă și departe de Siret.

Urmărirea pe hartă a diferitelor „Răstoace“ ne ajută să înțelegem și alte schimbări în vechea noastră rețea hidrografică. „Răstoaca“ Văcăreștilor din Dîmbovița — găsim în hartă satul *Văcărești de Răstoacă*, zis și *Pitar*, cu 84 de curți — arată o modificare, prin mîna omului, a albiei acestei ape care, în cursul ei superior, se numește astfel Răstoaca, iar în cel inferior Sabarul². După cum satul *Lunguleț Șanți* cu 246 de curți evocă șanțul sau „canalul“ săpat din ordinul lui Alexandru Ipsilanti (1774—1782), spre a abate, în vremea viiturilor, apele umflate ale Dîmboviței spre Argeș și a feri astfel Bucureștii de înec³.

O problemă interesantă pune și cătunul *Bratiș*, cu una pînă la cinci curți, așezat pe hartă în județul Rîmnicul Sărat, în mijlocul unei regiuni băltoase și smîrcoase, de la care și-a luat după toate posibilitățile, numele. Dacă e așa, atunci trebuie făcută apropierea de numele mării bălți de la nord de Galați, de vestitul *Brateș*, și pusă întrebarea dacă acest nume n-are cumva un înțeles propriu la origine — ca și Bistrița, Ialomița, Dîmbovița, dacă nu e un nume comun, în legătură cu vreun aspect

¹ I. Bogdan, o. c., p. 314.

² *Marele Dicționar Geografic al României*, vol. V. p. 213, sub Răstoaca.

³ *Vezi Const. C. Giurescu, Canalul lui Alexandru Vodă Ipsilanti*, București 1943, p. 1—7.

sau o caracteristică a bălții. Aceeași întrebare se pune și pentru *Argeș*, care nu e numai numele binecunoscutului rîu, dar și al unei gîrle ce leagă balta *Lățimea*, din fața Gălaților, în Dobrogea, cu Dunărea.¹ Nu cumva și Brateș și Argeș — care par nume foarte vechi, din vremea strămoșilor daci² — au avut un înțeles? Ne mărginim să punem problema, fără a încerca să-i dăm acum un răspuns.³

Pădurile. Tot așa de bogate sînt datele hărții și în ce privește pădurile. Acestea au fost însemnate cu grijă, atît în regiunea muntoasă cît și la deal și șes. Pentru un studiu al masivelor noastre păduroase, al evoluției pe care au avut-o ele de-a-lungul veacurilor, harta din 1835 este un document de cel mai mare preț.⁴

---

¹ Am auzit acest nume de Argeș dat gîrlei care leagă balta Lățimea cu Dunărea de la niște pescari cu care mă afluam, în primăvara lui 1939, la pescuit pe zisa baltă. Stapînul lotcei în care mă găseam, i-a spus unui tovarăș al său, dintr-altă lotcă, să iasă „pă Argeș” în Dunăre.

² V. Pîrvan, *Getica*, București, 1926, p. 42, derivă numele Argeșului din numele riului Ordessos, pomenit de Herodot.

³ Vezi, în privința aceasta, formularea de caracter general, a lui I. Iordan, *Nume de locuri românești în Republica Populară Romîna*, București, 1952, p. VIII: „Un fapt important, trecut de multe ori cu vederea, este următorul: Foarte multe toponimice există ori au existat ca nume apelative în limba de toate zilele. Este clar că izvorul lor trebuie căutat totdeauna și fără nici o șovăire în lexicul vorbirii curente”.

⁴ În aceeași vreme în care se ridica harta, căpitanul-locotenent Von Burmeister, din flotila rusă a Mării Negre, făcea, din ordin, o cercetare a padurilor Munteniei și Moldovei spre a găsi „lemne bune pentru facerea corăbiilor mari și mici” și a stabili prețul lor. La 26 iunie 1831, el se afla la Rîmnicul Vilcii de unde se adresa mitropolitului arătîndu-i că a găsit lemnele de care avea nevoie „pe la moșiile mitropoliei i a episcopiei i a mănăstirilor și a schiturilor, iar mai ales pe la moșiile episcopiei Rîmnicului i a mănăstirilor Cozii i Bistriții i Hurez și pe la moșiile schiturilor Mamul i Zlătarii”. Năstavnicii acestor lăcașuri nu-i pot spune însă prețul pînă nu sînt autorizați de organul tutelar. El roagă deci pe mitropolit să-i dea „o carte deschisă cu care să li să dea voe” zișilor năstavnici să-i spuie prețul. La Arhivele Statului, București, Vornicia din lăuntru, Țara Romînească, anul 1831, nr. 497, se află dosarul, cu 317 file, al întregii corespondențe purtate de căpitanul locotenent Von Burmeister și de „cinovnicul” Niculae Văleanu, atașat de administrația romînească pe lîngă el, în această chestiune a materialului de construcție pentru năvile flotei rusești din Marea Neagră. La f.

Impresionează în primul rînd, bogatul brîu de păduri care încinge țara de la un capăt la celălalt, de-a lungul Carpaților. Satele din depresiunile intracarpătice și de pe cursul superior al apelor par pierdute în mijlocul codrilor imenși care le înconjură din toate părțile. Din acest brîu lat coboară masive peste regiunea dealurilor, masive care, în unele locuri, se prelungesc și peste cîmpie pînă spre Dunăre. În special, impresionează mărimea pădurilor în Oltenia unde ele coboară pînă la sud de Craiova, pe valea Jiului, ajungînd apoi, într-o fișie destul de lată (între 3,4 și 8 kilometri!), pînă aproape de vărsarea acestui rîu în dreptul satului Orășeni 105.¹ Dar și la răsărit de Olt găsim masive foarte importante. În Teleorman, justificînd străvechiul nume al acestui județ, harta arată mai întîi o pădure mare între Olt și Călmățui; ea începe în dreptul satului Alimănești 47 și ține pînă la nord-est de satul Vispești 50, pe o distanță de circa 25 (douăzeci și cinci) de kilometri și o lățime variind între maximum 12 (doisprezece) și minimum 2,4 kilometri. La est de Călmățui, între acest rîu și Vedea, este apoi o altă pădure, continuînd, — putem spune — pe precedentă, spre nord-vest-vest de Rușii de Vede; ea se întinde în dreptul satelor Văleni 214, Neaea 59, Balțați 109, Gresea 37, Bratcovu 87 și Magureni 144, pe o distanță de aproape 13 (treisprezece) kilometri lungime și aproape 5 (cinci) kilometri lățime (lățimea maximă!). La est de Rușii de Vede este înfățișată o a treia pădure mare care merge din dreptul satului Beuca 80 pînă în dreptul satului Țigăniea 45, pe o distanță de 18 (optsprezece) kilometri lungime și aproape 10 (zece) lățime. Ea se continuă spre est prin alte păduri pînă la rîul Teleorman, trecînd, în unele locuri, și la răsărit de el. Se continuă, de asemenea spre sud, printr-o pădure, de-a lungul Vezii, pe o lungime de circa

---

64—67 e raportul căpitanului despre lemnele găsite în diferite păduri; se indica și dimensiunile trunchiurilor. Despre aceasta cercetare a padurilor știa și trimisul francez Bois le Comte; el o menționează în raportul sau datat București, 11 mai 1834, arătînd că s-au găsit esențe bune pentru construcțiile navale ruse, anume stejar și brad (Hurmuzaki, *Documente*, XVII, p. 338—9).

¹ Cifra care urmează după numele satului arată numărul de curți sau gospodării din acel sat.

14 (patrusprezece) kilometrî şi o lăţime maximă de peste doi kilometri. De la aceste păduri care, odinioară, ajungeau pînă la Dunare şi de care s-a spăimîntat generalul român Caius Scribonius Curiu, biruitor al dardanilor¹, vine numele satelor *Pădureşti* 160, *Pădureşti* 5—20 şi *Pădureşti* 46 din judeţul Teleorman.²

Foarte importantă este şi uriaşa pădure din mijlocul Munteniei care, acoperind nordul şi vestul judeţului Ilfov şi sudul judeţului Dîmboviţa³, se continua în Vlaşca, formînd în acest din urmă judeţ masivele de la Căscioara-Cîrtojani-Bucşanji de jos. Harta ne arată, prin dispoziţia masivelor păduroase şi a petecelor de pădure intermediare, că odinioară pădurea trebuie să se fi întins de la sud de Ploeşti pînă la Dunăre, învăluind Bucureştii atît dinspre vest — documentele veacului al XVII-lea amintesc codrii Cotrocenilor, Grozăveştilor şi Lupeştilor⁴ — cît şi dinspre est şi continuînd prin codrii de la Comana-Dadilov. Această pădure se unea spre sud-vest cu marile păduri ale Teleormanului, joncţiunea făcîndu-se în regiunea Dealu de jos—Izvoru de jos—Adunaţi—Osăbiţii ot Negreni—Catalina Scurtu—Motov.

Între această pădure uriaşă din Ilfov şi stepa întinsă a Bărăganului există o zonă intermediară în care harta ne arată masive mai mici, adevărate „petece” de pădure, fără continuitate între ele. Ultimele petece spre est, dincolo de apa Mostiştei, adevărate avanposturi în faţa stepii, sînt în regiunea *Crăsani (Torcătura)—Lehliu—Săpunari*: o pădure la sud-est de Crăsani şi trei la sud de Lehliu-Săpunari. Între Mostiştea şi Argeş găsim pădurea, mai importantă, de la *Cernuleasa*, întinzîndu-se spre nord şi nord-est de hanul sau cîrciuma cu acest nume. Tot între

---

¹ Const. C. Giurescu, *Istoria Romînilor*, I, ed. a cincea, p. 10—11: „Dacia tenus venit, sed tenebras saltuum expavit”

² Vezi, la fine, anexa: judeţul Teleorman.

³ Fr. I. Sulzer, *Geschichte des transalpinischen Daciens*, I. Wien, 1781, p. 112, numeşte aceasta pădure a „Valenilor” de la satul *Văleni* sau *Podul Valenilor* unde drumul poştei trecea peste Ialomiţa, sat aşezat chiar în pădure, şi-i dă următoarele dimensiuni: treizeci de ceasuri în lungime şi cinci-şase ceasuri în lăţime.

⁴ Vezi G. M. Ionescu, *Istoria Cotrocenilor, Lupescilor (Sf. Elefterie) şi Grozăvescilor*, Bucureşti, 1902, p. 3 -4, 15, 46, 103 şi 537.

Mostiște și Argeș harta indică: 1) o pădure la sud de *Bordeiu Iordăchiu*; 2) trei păduri la sud de drumul Tămădău-Brănești, avînd ca punct de reper *Odaea Monciului* (nord și nord-vest de ea!); 3) două păduri mici între *Drumul sării* și *Rasa*; 4) o pădure mai însemnată în dreptul satelor *Budești — Aprozi — Vasilafi*.

Nici Bărăganul nu e lipsit *total* de pădure; e drept că cele trei petice pe care le cuprinde harta sînt în legătură cu apa Ialomiței, deci într-o regiune cu umezeală mai mare. Primul petec de pădure se află la sud de satul *Tatarei* 28; al doilea, mai mare, la vest de Slobozia, pe malul stîng al Ialomiței, în dreptul satelor *Ciulința, Bejganii-Larga* și *Ivanești*; al treilea, cel mai mic, pe malul drept, la vest și sud-vest de cătunul și stația de poștă *Slobozia*. Harta nu notează pădurea de la Chirana, pădure de stejar și ulm, o adevărată surpriză în inima Bărăganului¹, nici aceea de la Ciunga.

Nu e în intenția noastră să arătăm *toate* pădurile pe care le cuprinde harta din 1835; ar însemna să facem o lucrare specială, de proporții considerabile. Ne mulțumim să atragem atenția asupra a încă trei din ele, cunoscute îndeobște, din cauza vechimii și mărimii lor, sub numele de *codru*: Codrul Hîrlăului, codrul Herței și codrul Iașilor.²

Cel dintîi e foarte întins: începe la satul Baiceni 96 și merge spre miazănoapte pînă dincolo de Botoșani, în dreptul satului Cucoveni 88. Are o lungime de circa 58 (cincizeci și opt) de kilometri și o lățime maximă de 18 (optsprezece), la nord-vest de Hîrlău. În acest codru întins se află schiturile *Deleni, Dealu Balș* și *Zosin*.

Codrul Herței începea aproape de Prut, în dreptul satelor Bajura și Oroftianii de jos, mergea spre sud-vest

¹ Pentru Chirana, vezi *Marele Dicționar Geografic* sub voce. Despre esențele din această pădure mi-a vorbit Aurelian Benteoiu; despre Ciunga, agronomul Dadu Burnea, ambii cunoscători ai locurilor.

² Acest termen de „codru” e întrebuințat în raportul francez din 1798, iunie 11, care citează, pentru lemnul de construcție, patru codri „îmenși”: Codrul Bicului, Codrul Iașilor („Kodrou Yassoub”). Codrul Herței și Codrul din împrejurimile Pietrei (Hurmuzachi, *Documente*, Supliment I, vol. II, p. 186). Dimitrie Cantemir, în *Descriptio Moldaviae*, amintește de Codrul Tigheciului și de Codrul Cotnarilor.

pînă la latitudinea Pomîrlei Glubocaia 224, apoi se îndrepta spre nord-vest și vest, ocolind tîrgul Herța și ajungînd pînă la hotarul Bucovinei, peste care trecea de asemenea, în special în dreptul satelor Buda de sus 68 și Buda de jos 65.

Codrul Iașilor se întindea pe o lungime de circa 60 (șaizeci) de kilometri, începînd de la sud-est de satul Păun și mergînd spre apus, pînă dincolo de Tîrgu-Frumos. Șoseaua poștei, spre Vaslui, îl străbătea prin jumătatea de răsărit a lui, trecînd printre satele Ciurbești și Lunca Bîrnova. Temeiul codrului era însă mai ales *spre vest*, în regiunea unde se întîlneau ținuturile Cîrligătura, Roman și Vaslui. În această parte, în mijlocul bungetului, se afla mănăstirea, cu numele sugestiv, Cetate, precum și schiturile Stavnic și Hadîmbu. Spre răsărit, dincolo de vechea mănăstire a Dobrovățului, ctitoria lui Ștefan cel Mare, ascunsă și ea în mijlocul bungetului, codrul Iașilor se continua prin acela din nordul Fălciului care mergea, de-a lungul Crasnei, pe zeci de kilometri, pînă în dreptul Docolinei. Aci, în codrii Crasnei, s-a dat, în 1450, bătălia victorioasă a lui Bogdan care a sfîrșit oastea leșească, așa cum fiul său, marele Ștefan, va face mai tîrziu în codrul Cozminului.

Mulțimea pădurilor și întinderea lor a determinat o foarte bogată toponimie pe întreaga față a țării noastre. Sînt mai întîi topicele în legătură cu termenii generici: Pădureni, Pădureți, Păduroi, Codru, Sihlă, Dumbravă, Reditu, Crîng, Huciu sau Heciu. Apoi acelea privind *golurile* pădurii, goluri naturale sau determinate de mîna omului. Deci: Poiană, Poieniță, Laz, Runc, Curătură și Jariște¹. În sfîrșit, topicele determinate de diferitele *esențe*

¹ „Jariștea” e o curătură făcută cu ajutorul focului, arzînd pădurea, în timp ce „lazul” și „runcul” se fac cu ajutorul toporului și cazmalei, tăind copacii și scoțînd apoi rădăcinile din pămînt. Citeodată se întrebuițau ambele metode în același timp. Vezi, de pildă, documentul din 18 iulie 1587, prin care Mihnea Voievod întărînd mănăstirilor Motnău. Agaton și Ioan Bogoslovul ocina din jurul lor, spune: „Pentru că această mai sus-zisă ocină a fost ocină domnească și a fost pădure întreagă și necurățată, *ci au curățat-o călugării de la mănăstirile care sînt mai sus-zise cu securile și cu foc și cu multă trudă*” *Documente privind istoria Romîniei. Veacul XVI. B. Țara Romînească*, vol. V (1581—1590), București, 1952. p. 316.

ale pădurii — luate fie individual, fie colectiv — și de arbuștii ei. De aci mulțimea numirilor ca Bradul, Paltinul, Carpenul, Stejarul, Plopul, Ulmul, Sîngerul, apoi Brădet, Făget și Făgăraș, Ceraș, Mlăjeț, Păltiniș, Cărpiniș, Aluniș, Meriș și Periș — e plină fața pămîntului nostru de asemenea păduri de meri și peri sălbatici, „pădureți” — Mălini, Ruget, Smeuret¹, etc. Cred că dintre categoriile de numiri topice românești, în legătură cu „natura terenului”², aceea privind pădurea, în diferitele ei aspecte, e cea mai bogată, cea mai bine reprezentată.

Din mulțimea topicelor, am relevat mai înainte numele celor trei sate Pădureți 160, Pădureți 5—20 și Pădurești 46 din județul Teleorman. Adaog acum *Pădureții* 5—20 din Mușcel, care trebuie să fi fost odinioară reședința județului cu același nume, județ desființat înainte de 1600³. Tot Pădureți este cel de al doilea nume, trecut pe hartă între paranteze, al satului Buștenari 59, din Prahova. În Argeș găsesc *Păduroii de sus* 44 și *de jos* 55; cît despre *Pădurenii*, ei apar într-o seamă de județe și ținuturi, precum Putna, unde sînt două sate cu acest nume, unul avînd 89 de gospodării, celălalt 77, apoi în Roman, cu 51 de gospodării, în Tecuci, fără indicarea cifrei gospodăriilor.⁴

Bogățiile minerale. Paralel cu ridicarea hărții, rușii au întreprins și o serie de explorări mineralogice în Principate. Știm faptul din mai multe *mărturii contemporane*⁵.

¹ Vezi anexe, la finele lucrării.

² Pentru aceste categorii, vezi Iorgu Iordan, *Nume de locuri românești...*, p. 30—80.

³ Const. C. Giurescu, *Istoria Romînilor*, II, ed. a patra, p. 400—401.

⁴ Citam și *Pădurea Domnească*, han sau cîrciumă, în Dîmbovița, și *Pădurea rea*, așezare izolată sau casă, în ținutul Iași.

⁵ Și mai înainte, în 1810—1812, rușii au făcut explorări miniere în Moldova, printr-un specialist al lor numit Eifeld. S-au cercetat atunci ținuturile Suceava unde, după afirmația visterului Rosetti-Roznovanu „sînt vazute vine metalicești”, și Neamțul „la care să afla mineralicești vine”; planul era să se facă explorări și în Bacău, „între care munți, lîngă alte metaluri, să află și ocna sării, păcura și un feliu de asemănata ca ceara neagră materie care poate să fie din vinele păcurii”, și în Putna, unde, în munții Vrancei, „este sare și să află în fața pămîntului” (Vezi T. G. Bulat, *Rușii caută metale în Moldova (1810)*, în *Arhivele...*, III (1931), p. 65—72).

Ne-o spune trimisul francez Bois le Comte, în memoriul său datat București, 11 mai 1834 în care afirmă că „Rușii au făcut o recunoaștere minuțioasă a bogățiilor interne pe care le conțin munții Munteniei și Moldovei” și ca urmare „au constatat în munții Munteniei existența aramei, a plumbului, a huilei, a sulfului, a chihlibarului și a silitei”.¹ Pe de altă parte, dintr-un dosar al Vorniciei din lăuntru, din Muntenia, datat 6 mai 1832, rezultă că, potrivit ordinului cancelariei generalului Kisselef, ofițerul de stat major Silivanschi este trimis „pe la munți să cerceteze apele minăralicești”.² Mineralogii ruși au alcătuit un „jurnal” al explorărilor lor, în care au notat, loc cu loc și zi de zi, rezultatele obținute. Acest jurnal a fost folosit mai târziu de mineralogul englez D. Lovi, cu prilejul cercetării pe care o întreprinde el însuși în munții Munteniei. „La 25 august”³ — relatează englezul — am plecat către Pitești⁴ unde, *prin jurnalul rusesc*, am cerce-

¹ Hurmuzaki, *Documente*, XVIII, p. 334 și 338; cf. XVII, p. 348 și 352. — Un alt francez, Edouard Thouvenel, în lucrarea sa *La Hongrie et la Valachie*, aparuta la Paris în 1840, afirmă de asemenea: „Rușii, în timpul șederii lor (în Principate!) au ridicat harta geologica a Carpaților... Inginerii generalului Kisselef au recunoscut existența minelor de fier obișnuit și de fier magnetic, de arama, în special la Crasna, de argint viu la Pitești, de cărbuni de pământ la „Gesseni”, de sulf, de chihlibar galben la muntele „Déale de Roche”, de catran mineral, de aur la Corbeni, de asfalt și, în sfârșit, de salpetru, la Pucioasa, unde se găsesc, de asemenea, ape sulfuroase” (p. 255—256). În Muntenia a lucrat o echipă de 15 ofițeri condusă de un maior, în Moldova una de 12, condusă de un căpitan (Hurmuzaki-Nistor, *Documente*, XXI, p. 295).

² Arhivele Statului, București, Vornicia din lăuntru, Țara Românească, nr. 383, dosar 268 din 6 mai 1832.

³ Anul explorării lui Lovi nu e precizat. În raportul său păstrat, după cum afirmă N. Iorga, între „hîrțile lui Vodă Știrbei” (*Studii și Documente*, XXI, București, 1911, p. 10, nota) se spune că rușii au sapat „de mult” într-un munte de lângă schitul Poiana Mărului (R. Sarat), găsind acolo aur și argint. Dacă e vorba de explorările facute de ruși în perioada 1828—1834, atunci rezultă că Lovi a întreprins cercetarea sa cel puțin un deceniu după aceea, poate chiar în timpul domniei lui Știrbei (1849—1856). Acesta putea avea însă raportul lui Lovi și mai dinaintă, întrucît fusese ministru de interne.

⁴ *Studii și Documente*, XXI, p. 8 — Poate că la acestea locuri se referă Bois le Comte cînd, în memoriul său din 11 mai 1834, afirmă că Ion Vodă Caragea a găsit, pe moșiile sale, „une mine de mercure tellement abondante qu'en se bornant à recevoir le minerai qui

tat locurile ce orășanii mi-au arătat, bănuite a avea argint viu.“ Iar la 1 septembrie a ajuns la satul Armășești din Vilcea unde, „povățuiți aci de jurnalul rusesc pentru cărbuni de pământ“, a găsit lignit.¹ Pe de altă parte, în legătură cu zăcămintele de chihlibar de la Valea Boului, județul Săcuieni, Lovi scrie: „Aci Rușii, în anul 1833, în iulie și august, au săpat douăzeci de zile, cu câte șasezeci de soldați pe zi; gropile ce ei au făcut sînt astupate acum“². Oficialitatea munteană a cunoscut rezultatele explorării mineralogilor ruși; dovada e nu numai faptul că avea „jurnalul“ amintit pe care l-a pus la dispoziția lui Lovi, dar și împrejurarea că a informat pe Demidoff, învățatul rus, care venind de la Paris, a străbătut în anul 1837 Principatele, despre bogățiile miniere ale țării. Detaliile pe care le dă Demidoff asupra tuturor acestor bogății, arătînd în mod precis locurile unde ele se găsesc, provin din „numeroasele documente“ pe care oficialitatea munteană — după propria-i recunoaștere — i le-a pus, în mod grațios, la dispoziție.³ O bună parte din rezultatele acestor explorări ale mineralogilor ruși își găsesc expresia în harta din 1835. Ea indică tot soiul de bogății miniere, de la sare și petrol pînă la plumb și arama, de la smoală la diversele ape minerale.

În ce privește metalele, harta arată în ținutul Bacăului *minereuri de argint* (серебряный), în două locuri,

---

s'échappait de la terre, il en retirait des sommes considérables.“ A trebuit totuși să închidă mina, de teamă ca turcii să nu-i ceară să aprovizioneze cu mercur imperiul (Hurmuzaki, *Documente*, XVII, p. 338).

¹ *Studii și Documente*, XXI, p. 9.

² *Idem*, p. 5—6.

³ Anatole de Demidoff, *Voyage dans la Russie méridionale et la Crimée, par la Hongrie, la Valachie et la Moldavie Exécuté en 1837*, Paris, 1840, p. 150 și 175—178. Demidoff arată că se găsește în Muntenia: 1) *Aur*, în apele de munte, de la Olteț la Ialomița, și în special în trei locuri, lîngă satele Oești, Magalu Malului (sic) și Brănești. 2) *Aramă*, în trei locuri, în regiunea Băii de Aramă. 3) *Mercur*, lîngă orașul Pitești (scris greșit Pelești!) 4) *Huică*, în mai multe locuri, cea mai bună fiind în plasa Pîrscovului din județul Buzău. 5) *Lignit* în mai multe locuri și în special în Oltenia, în Plaiul Vilcei. 6) *Pucioasă* în Dîmbovița, lîngă Șotînga. 7) „Grenate“ (pietre semiprețioase, roșii!) în județul Argeș, pe muntele Ciocan. 8) *Chihlibar*, în județul Săcuieni, lîngă satele Colți și Boilor (Valea Boului!) (O. c., p. 175—178).

pe cursul superior al Dofteanei Mari și *minereuri de plumb* (свинцовый) pe apa Slănicului. Pe pîrăul Doftăna Mică, la sud-vest de satul Doftăna 211, și pe rîul Uz, la sud-vest-vest de satul Dărmănești 299, stă scris „*mină de tumbac*” (тумбаковая руда) adică de aramă galbenă¹. În ținutul Sucevei, la sud și sud-vest de Baia, sînt *cinci semne de mină*, fără vreo explicație însă; avem de a face cu urmele exploatărilor miniere de altă dată, exploatări care au determinat și numele orașului *Baia*, prima capitală a Moldovei. Harta nu înseamnă, în schimb, locul vechilor mine de la Baia de Aramă, în Mehedinți, nici pe acelea de la Baia de Fier, în Gorj.

În privința sării, indicațiile sînt numeroase. Sînt arătate mai întîi *ocnele* (соленые рудники (окны): de la nord de *Țirgu-Ocna* în Bacău, de la nord de *Slănic*, în Săcuieni, de la nord de *Telega*, în Prahova². Sînt arătate de asemenea *puțurile de sare* adică de apă sărată (соленой колодезь): li se mai spunea și *slatine*. Două asemenea puțuri există în ținutul Neamț, la nord și nord-vest de *Țirgul-Neamț*; un altul e în ținutul Bacău, la sud-vest de satul Faraoane; altul în județul Muscel, la nord de satul *Slănicul Ungureni*, pe valea Rîului Doamnei. Urmează *izvoarele sărate* (солен источикъ): două în ținutul Putnei, la vest de satul Nereju. Tot în ținutul Putnei, e arătat și *pîrăul sărat* p. соленый) care se varsă în Zăbala la satul Paltinul. Nu e indicat însă malul de sare de la *Valea sării* tot în Putna, după cum nu sînt indicate nici acele de pe Buzău³ și nici — omisiune grava — *ocnele* de la *Ocnele Mari*, în Vîlcea. Afară doar dacă topograful respectiv nu le-a subînțeles în însuși cuprinsul așezării *Ocna*, trecută cu 151 de gospodării, deosebindu-se, în privința aceasta, de colegul său din ținutul Bacăului care a specificat totuși separat existența ocnelor de acolo.

La est de Mislea, în județul Prahova, sînt indicate *izvoare de petrol* (нефтяные ключи). Existența petrolului

¹ Pentru sensul cuvîntului *tumbac*, vezi Lazăr Șăineanu, *Influența orientală asupra limbii și culturai romîne*, vol. II, București, 1900, p. 368.

² Bois le Comte, l. c., p. 338 arată că în 1832 s-au extras 45 000 000 kilograme de sare, de către 1200 de lucratori.

³ Pentru aceste maluri de sare de pe Buzău vezi Const. C. Giurescu, *Istoria Romînilor*, III, 2, p. 556 și 710.

rezultă și din numele satelor *Puțurile lui Hanu* și *Păcureți*, la est, respectiv sud-est de Vălenii de Munte¹. Tot în legătură cu petrolul sînt și așa numitele „puțuri de smoală” (смоляной колодезь), semnalate în două locuri: pe râul Oituz, la nord-est de satul Hîrja 146, în Bacău, și la est de cătunul Nicula-Măgura, în județul Rîmnicul Sărat, unde sînt făcute două asemenea puțuri.

Izvoare minerale sînt notate în următoarele locuri:

1) La nord de satul *Olănești* din județul Vîlcea; citim: „ape minerale” (минеральные воды). 2) La est de satul Călugăreni 136 din județul Săcuieni e un cerc mic alb și legenda: „apă minerală Boboci”; se pare că izvorul era cunoscut din vechi². 3) *Pe apa Slănicului* din Moldova, în dreptul binecunoscutei așezări de astăzi, stă scris: „ape minerale”. 4) *La Strunga*, în ținutul Romanului, sînt însemnate „ape minerale sulfuroase”. 5) La obîrșia pîrăului Hangu, din ținutul Neamțului stă scris: „izvorul Hangu” (источникъ Гангу); e un izvor mineral³. 6) Aceeași observație pentru „izvorul Borca” din ținutul Suceava⁴. Desigur, harta din 1835 nu indică decît o parte din izvoarele minerale cunoscute în vremea aceea în Principate. Ea nu dă, de pildă, apele sulfuroase de la Pucioasa, unde în 1832,

¹ Bois le Comte, l. c., p. 338, arată că petrolul se scoate în Muntenia din 35 de puțuri, la care lucrează 102 lucrători; valoarea produsului extras e de 400 000 franci anual. Într-un alt raport dă numărul de 85 de puțuri: l. c. p. 445—446. Mineralogul englez Lovi, l. c., p. 6—7, indică 35 de puțuri la satul „Păcureața” (Păcureți!), lîngă Vălenii și „o mulțime de puțuri de păcură, însă mai toate stricate” la jumătatea drumului între Cosmina de sus și Telega, în Prahova. O statistică din 1830 a „puțurilor cu păcură” din județele Prahova și Săcuieni și a lucrătorilor întrebuințați, la V. Mihordea, *Muncitorii petroliști din țara romînească la 1830*, în *Studii*, IX (1956), 5, p. 120—125.

² Despre acest izvor, D. Frunzescu, *Dicționar topografic și statistic al Romîniei*, București, 1872, p. 48, zice „Boboci e una din cele mai vechi băi ale Romîniei.”

³ Pentru compoziția apei lui, vezi D. Frunzescu, o. c., p. 230.

⁴ Idem, p. 55 — Pentru izvoarele minerale ale Moldovei, a se consulta lucrarea Dr. A. Fătul, *Descrierea și întrebuințarea apelor simple și a apelor minerale din Moldova*, Iași, 1851, X + 204 p. în 8°. A doua ediție, în care tratează și despre izvoarele minerale ale Munteniei, a apărut în 1874, tot la Iași, sub titlul: *Descrierea și întrebuințarea apei comune și a apelor minerale din Romînia: Moldavia și Muntenia*, VIII + 638 p. în 8°.

aşa cum ne arată un dosar oficial inedit de la Arhivele Statului, *se trimiteau soldați pentru cură*.¹ Nu le dă nici pe cele de la Călimănești despre care, împreună cu cele de la Olănești, avem iarăși un dosar oficial inedit, din 1 aprilie 1832². E totuși pentru prima oară când într-o hartă tipărită a locurilor noastre, ele sînt indicate. Nici în harta stolnicului Constantin Cantacuzino, tipărită la Padova în 1700, care arată și bogățiile miniere, nici în aceea a lui Dimitrie Cantemir tipărită la Amsterdam în 1737³, apele minerale nu figurează. O listă mai bogată a acestor ape găsim în relația de călătorie amintită a învățatului rus Demidoff. Folosindu-se de datele puse la dispoziție de oficialitatea munteană, el arată unsprezece izvoare minerale — sulfuroase cele mai multe, apoi sulfuroase-sărate, sărate și feruginoase — în localitățile Boboci, Sfînțești, Sibiciu, Breaza, Pucioasa, Călimănești, Cozia, Olănești și Govora⁴.

Hotarele Principatelor. Harta nedă informații precise și în ce privește hotarele Principatelor. În Carpați, hotarul urmează linia convențională stabilită în urma acordurilor dintre turci și austrieci, încheiată în 7 mai 1775, 12 mai și 12 iulie 1776 și 4 august 1791,⁵ acorduri care rati-

¹ Arhivele Statului, București, Vornicia din lăuntru. Țara Românească, opis 15, nr. 594, dosar 164 din 14 mai 1832.

² *Idem*, opis 14, nr. 551, dosar 27 din 1 aprilie 1832.

³ Iată titlul complet al hărții lui Dimitrie Cantemir, reprodus după exemplarul de la British Museum: *Principatus Moldaviae nova et accurata descriptio delineante Principe Demetrio Cantemirio*. A Amsterdam, chez François Changuion, 1737, cf. mai sus p. 7.

⁴ Unele nume de localități sînt scrise greșit la Demidoff: Rozla în loc de Cozia, Ribitchin în loc de Sibiciu, Glogova în loc de Govora, iar Boboci sînt trecuți eronat în județul Dimbovița în loc de Săcuieni. — Pentru Moldova, relevăm și izvorul de apă minerală de lângă Tîrgul Ocna, de la „grădina lui Nastasache, la poalele muntelui Măgura”, de care pomenește Costache Negruzzi într-una din „Scrisorile sale” (Vezi *Opere alese*, I. București, 1955, p. 254—255).

⁵ Const. C. Giurescu, *Istoria Romînilor* III, I. ed. a doua, București, 1944, p. 306. Pentru modificările de graniță în munții Moldovei, vezi și Ioan C. Băcilă, *Hotarul de apus al Moldovei*, București, 1923, p. 20—30; pentru cele din munții Munteniei, vezi N. Docan, *Memoriu despre lucrările cartografice privitoare la războiul din 1787—1791*, p. 12—13 (pe temeiul hărții lui Schwantz din 1722); Emil Micu, *Contribuțiuni la istoricul regimentului grăniceresc întîi valah*, București, 1943, p. 16—20.

ficau încălcările sistematice sau mutarea „pajurilor“ de către aceștia din urmă în veacul al XVIII-lea și în special în timpul războiului încheiat prin pacea de la Chiuciuc-Cainargi și după pace. Din această cauză, linia convențională din Carpați nu urmează peste tot „cumpana apelor“, nici la vest de Olt, nici în Moldova, unde încălcarea a fost de asemenea considerabilă, în dreptul ținuturilor Neamț și Bacău. Harta din 1835 fiind prima hartă științifică, ridicată după metode matematice, înfățișează pentru întâia dată, în mod riguros exact, acest hotar din munți, cu toate sinuozitățile lui. Raptul austriac se poate foarte bine observa de o parte și de alta a ieșindului de la izvoarele Frumosei și ale Sălanului, la nord de muntele Tartarău, ieșind a cărui limită nordică reprezintă vechea linie de hotar.

Tot din hartă se poate vedea în mod exact pentru întâia oară hotarul Bucovinei spre Moldova, cu toate intrinsecurile și ieșindurile lui. Aceeași afirmare și pentru hotarul dintre Muntenia și Moldova. Asupra acestui hotar au existat controverse în istoriografia românească; bibliografia respectivă e apreciabilă¹. Acum însă, în harta din 1835, găsim o înfățișare *precisă* a lui, pînă în cele mai mici amănunțimi, cu toate sinuozitățile. Incepînd dinspre est, de la Dunăre, hotarul e format de Siret, de la vărsarea lui pînă la nord-est de satul *Blehani*. De aci începe o linie convențională care merge în direcție generală spre nord-vest-vest, cu multe sinuozități însă. Ea lasă satele *Blehani* 33 și *Corbu* 35 în Muntenia, apoi trece pe la nord de *Bilboaca* 72 și pe la est de *Tatarii* 56 care rămîn de asemenea în Muntenia; continuînd, pe la vest de *Belciug* 75 și la vest de *Nănești* 125, le lasă pe amîndouă Moldovei. De aci, ajunge la un mic afluent, nenumit, al Siretului², la est de satul *Maluri*; urmează cursul acestui afluent pe vreo trei kilometri, spre vest, așa dar un hotar natural. Satul *Maluri* e arătat pe hartă jumătate în Moldova, cu

¹ Vezi pentru aceasta bibliografia. Const. C. Giurescu, *În legătură cu Mircea cel Bătrîn*, în *Revista Istorică Romîna*, XV (1945), p. 416. Vezi și Christofor Mironescu, *Hotarul între Moldova și Muntenia*, în „*Anuar de geografie și antropogeografie*“ I: (1910—1911), p. 87—122 și în special p. 108—113 unde arată hotarul în preajma Unirii Principatelor, pe temeiul pichetelor de graniță.

E pîriul Leica.

biserica, jumătate în Muntenia. Hotarul redevine convențional, cu un traseu sinuos, trecînd la est de cătunul Soci 5—20 care rămîne în Muntenia, apoi pe la sud de *Vulturii*, 279, care ramîne în Moldova, pe la sud de *Boțirlău*, rămas tot în Moldova, și atinge Milcovul la sud-est de *Resipiți* 85 care rămîne în Muntenia. De aci urmează Milcovul, lăsînd *Răstoaca* 154 și *Lămotești* 30 în Moldova, apoi iar o linie convențională. Deci Milcovul n-a format hotarul între cele două țări pe tot cursul lui, fiind depășit spre miazănoapte în acest loc — de la vest de *Lămotești* spre nord-nord-vest — pînă atinge la sud de *Mîndrești* 61, care rămîne tot Moldovei, un pîrîu sau, mai bine zis, o gîrlă trasă din Milcov. Urmează apoi această gîrlă, traversînd *Focșanii*, lasă *Vilcelele* 5—20 și *Paraschivenii* 5—20 în Muntenia și răspunde în cursul principal al Milcovului în dreptul *Sloboziei Pinticești* 86, care rămîne tot în Muntenia. De aci ține cursul Milcovului pînă la izvor, apoi iarăși o linie convențională — de fapt cumpăna apelor care desparte bazinul Zăbalei de bazinurile Rîmnicului Sărat și Buzăului — răspunzînd la granița Transilvaniei la vest de izvorul Zăbalei.

Pe unele porțiuni, linia convențională e foarte sinuoasă, formînd continue intrînduri și ieșinduri în ambele țări. Așa, de pildă, la vest de Corbu, sînt trei intrînduri în Moldova și trei în Muntenia. Apoi, la sud de Soci, hotarul face de asemenea două intrînduri în Moldova și două în Muntenia; tot așa la sud-vest de Boțirlău unde face iar cîte două intrînduri. Această sinuozitate a liniei convenționale permitea ca să treci lesne dintr-o parte într-alta, uneori fără să bagi de seamă. Ea ușura în orice caz mult trecerea de către fugari și contrabandiști. Se explică de aceea măsurile repetate pentru paza — destul de grea — a unui asemenea hotar, poruncile insistente care se dau dregătorilor și avantajele de care se bucură satele de margine, din preajma hotarului, care lesne puteau trece dincolo¹.

---

¹ În 1794, două sate din Putna fugi, din cauza dărilor excesive, în Muntenia (Hurmuzaki, *Documente* XIX, p. 722). Pentru măsurile de paza vezi V. A. Urechia, *Istoria Romînilor*, vol. IV, 61, cf. I, 481: III, 92—93. Pentru avantajele fiscale de care se bucurau satele de la hotar, vezi Const. Giurescu, *Studii de*

Hotarele județelor și ținuturilor. Foarte prețioase sînt indicațiile hărții pentru stabilirea hotarelor vechilor noastre județe și ținuturi. Abstracție făcînd de unele mici omisiuni (vezi mai sus, p. 24) care, după părerea noastră, se datoresc mai degrabă gravurilor decît celor ce au ridicat harta, încolo, aceste hotare pot fi urmărite *cu precizie*. În locurile unde hotarul dintre două județe sau ținuturi se confundă cu vreun drum sau cursul unui rîu, în locurile adică unde harta din 1835 nu are semnul grafic respectiv indicat în mod clar, ne-am orientat după hărțile din 1833 și, în special, după manuscrisul hărții Munteniei, care nu sînt decît reproduceri simplificate, dar cu hotarele județelor limpede trasate, ale hărții din 1835¹. Grație acestei hărți se pot delimita perfect vechile noastre județe și ținuturi. Și dacă, în privința Munteniei, mai avem, în același scop, descrierea lui Bawr din 1776, statistica lui Dionisie Fotino din 1815 și „Extractul de suma plugarilor“ din 1831 care însă nu pot rivaliza, sub raportul preciziei, cu harta din 1835, pentru Moldova, unde asemenea mărturii lipsesc în epoca arătată, această hartă este unică. Mulțumită ei, putem delimita perfect vechile ținuturi *Hirlău*, *Cîrligătura* și *Herța*, precum și întinderea de acum un veac și un sfert, a celorlalte ținuturi.

În ce privește Țara Romînească, ea ne arată în mod precis întinderea *raialei Brăilei*, desființate prin tratatul de la Adrianopol (2/14 septembrie 1829), aceea a județului *Săcuieni* sau *Saac*, desființat pe data de 1 ianuarie 1845, precum și hotarele celorlalte județe, simțitor deosebite de

---

istorie socială, București, 1943, p. 54; Const. C. Giurescu, *Istoria Romînilor* II, ed. a patra, p. 577 și III, 2, p. 711. — Interesant, pentru toată seria de probleme legate de acest hotar moldo-muntean este actul din 1706, mai 29, al comisiei mixte, care ia o samă de hotărîri cu privire la: traficul de la hotar, pădurile de aci, lucrul viilor, chirigii munteni, morile de pe Siretăl, moșiile din Moldova cumpărate de munteni, fînețele și gradinile pe care le fac muntenii în Moldova, etc. Actul a fost publicat de N. Iorga, *Documente geografice* I, București, 1900, p. 29—31. Pentru rapoartele proprietarilor de moșii de la hotar cu locuitorii din Moldova, vezi dosarul 296 din 6 iulie 1832 de la Arhivele Statului din București, Vornicia din Iauntru, Țara Romînească, Condicta I, nr. 411, cu titlul: „Delă după răpörtu ocîrmuirii dă Slam Rîmnîc pentru proprietarii moșîilor după hotar că dau țin lăcuiitorilor moldoveni“

Vezi, mai departe, capitolul despre *Hărțile din 1833*.

ceea ce erau într-o epocă ulterioară, în preajma primului război mondial.

Ținutul *Cîrligăturai* este unul din cele mai vechi ale Moldovei, datînd, după părerea noastră, încă din veacul al XIV-lea, din vremea primilor voievozi. Il găsim menționat la începutul veacului al XV-lea¹; numele și-l trage, credem, de la o apă cu multe meandre sau „cîrlige“ care străbătea teritoriul său². Suprafața acestui ținut era redusă, cuprindea însă multe sate încă din epoca lui Alexandru cel Bun³. Era mărginit de ținuturile Iași, Vaslui, Roman și Hîrlău. Harta din 1835 arată în cuprinsul acestui ținut 76 (șaptezeci și șase) de așezări omenești și anume: un oraș, *Tîrgul Frumos*, la marginea căruia trece hotarul de vest al ținutului, șaiszeci și șapte de sate, două schituri: *Hadîmbu* și *Stavnic*, două stîni, două mori și două cîrciumi sau hanuri⁴. Hotarul ținutului Cîrligătura pornea imediat la vest de *Tîrgul Frumos* spre nord, apoi spre nord-est, atingînd hotarul ținutului Hîrlău la est de cîrciuma *Coruton*; de aci mergea spre sud-est-est pînă la nord de *Podu Eloi* (Leloaii!) care rămînea în ținutul Cîrligăturai; făcea apoi un intrînd spre miazanoapte pînă la nord de *Romanești* 80; continua în direcția generală sud-est, făcînd două intrînduri în ținutul Iașilor, cel de al doilea ajungînd pînă la vreo *trei kilometri și jumătate vest de orașul Iași* și atingea hotarul ținutului Vaslui lîngă satul *Cărbunari* 30 care aparținea ținutului Cîrligătura.

---

¹ Documentul din 1426, august 12, prin care Alexandru cel Bun „dăruiește“ boierului Giurgiu Știngaciu „patru sate la Cîrligătura anume Popeștii unde este casa lui, și Fintineale și Mihneștii pe Bahlui și Cioltanii în glod și poiana din codru“ (M. Costăchescu, *Documentele moldovenești înainte de Ștefan cel Mare*, vol. I, Iași 1931, p. 178—179).

² *Marele Dicționar Geografic*, II, p. 506, nu menționează o apă cu un asemenea nume în plasa Cîrligătura; da însă patru astfel de nume de ape în altă parte (pirăiașele *Cîrligata* în Bacău și Putna, *Cîrligata*, afluent al Bistriței, în Suceava, și *Cîrligați* „braț“ în baltă, în Ialomița: vol. II, p. 504 și 506). Afirmția din *Marele Dicționar Geografic* că numele plășii Cîrligătura se explică prin natura terenului „foarte accidentat, fiind întretăiat de o mulțime de văi, printre care sînt formate culmi, dîmburi și podișe“, nu ni se pare exactă.

³ Vezi Mihai Costăchescu, *o. c.*, I, p. 181.

⁴ Vezi anexe: Cîrligătura.

De aci, hotarul o lua spre sud-vest, pînă la sud de *Miro-neasa* 77, apoi cotea spre nord-vest pînă la nord de cîrciuma *Mathedo*, aceasta rămînînd în ținutul Vaslui; de aci spre sud-vest, apoi vest, apoi nord-est, pînă la vest de *Mozoraniei* 5—20 care rămînea în ținutul Cîrligăturai. Hotarul urma după aceea direcția vest, prin mijlocul codrului, apoi nord-vest, pînă la vest de Tîrgul Frumos de unde am început.

Toomai din cauza micimii lui, administratorii de pe vremuri s-au gîndit să-l desființeze, încorporîndu-i teritoriul la ținuturile vecine. În harta lui Rhigas din Veletin, care ne înfățișează o nouă împărțire administrativă, revoluționară, a Moldovei la finele veacului XVIII, acest ținut figurează încă; în schimb nu mai figurează ținuturile Tecuci, Herța, Botoșani, iar Covurluiul și Tutova își schimbă numele¹. Dar în proiectul de nouă arondare din aprilie 1833, alcătuit, în urma dispoziției generalului Kisselef, de către o comisie în frunte cu marele logofăt Constantin Sturdza, *Cîrligatura nu mai există*; ținutul a fost suprimat, iar teritoriul lui repartizat ținuturilor vecine; ținutul Iașilor are acum un „ocol“, adică o plasă cu acest nume: „ocolul Cîrligăturai“². Proiectul de arondare, amendat în sensul că rămîn *treisprezece* ținuturi în loc de *șaisprezece* e însușit la 12 februarie 1834 de către Adunarea Obștească³ și astfel dispare de pe harta administrativă a țării un ținut cu o vechime de aproape cinci sute de ani.

La fel s-a întîmplat cu ținutul *Hîrlăului*. Și acesta datează din primele timpuri ale statului moldovenesc; reședința lui, tîrgul Hîrlăului, e unul din cele mai vechi tîrguri ale Moldovei; de aci, din „tîrgul Hîrlău, la curtea mamei noastre prea iubite“, dă Petru al Mușatei un act în

---

¹ Harta specială a Moldovei alcătuită de Rhigas în 1797 și dedicată lui Alexandru Vođă Callimachi, a fost reprodusă de N. Iorga, *Documente privitoare la familia Callimachi*, vol. II, București, 1903, la fine, în anexe. Pentru harta generală a lui Rhigas, vezi mai sus, p. 9—10.

² I. Băcila, *Împărțirea administrativă a Moldovei în anul 1833 Două documente cartografice*, în *În amintirea lui Constantin Giurescu...*, București, 1944, p. 139—141 și 154.

³ Vezi *Analele Parlamentare ale Romîniei*, t. IV, 2, București, 1894, p. 464.

latinește la 1 mai 1384¹. Ținutul Hîrlaului era cuprins între ținuturile Iași, Cîrligătura, Roman, Suceava și Dorohoi, mai târziu, în veacul al XVIII-lea, adăugîndu-se, pe o parte a hotarului acestuia din urmă, ținutul Botoșani, nou creat². Potrivit hărții din 1835, Hîrlăul cuprindea 128 (o sută doua zeci și opt) de așezări omenești și anume un oraș — vechea reședință — o sută cincisprezece sate, patru mănăstiri și schituri — *Balaș* sau *Balș*, *schitul Dealu Balș*, *schitul Deleni* și *Zagaviea* —, cinci stîni, două mori și o cîrciumă sau han³. Hotarul lui, pornind de la nord de Podul Leloaiei (în harta : „Podu Eloii 134“), mergea spre nord-vest-vest, lăsînd în ținutul Cîrligăturai cătunele *Miderjești*, *Huș* și *Facuțta*, tustrele avînd între 5 și 20 de curți, lăsînd apoi în ținutul Romanului cîrciuma *Coruton* și satele *Baicenii* 96, *Laiu Stroești* 80 și *Crivești*, tăind codrul Hîrlăului care se întindea deopotrivă în ținuturile Hîrlău și Suceava, cotînd apoi spre nord-nord-est și înaintînd spre nord pînă la nord-est de *Pasichi* 1—5, această așezare rămînînd în ținutul Botoșani. Din acest punct, situat la numai opt kilometri de orașul Botoșani, hotarul pornea spre est, făcea apoi o buclă spre sud, lăsînd satele *Dracseni* 247, *Copălău* 72, *Dracșani* 136 și *Sulița* (în realitate tîrg !) 137 în ținutul Botoșani, trecea imediat pe la vest de *Zlătunoaia* 161, de *schitul Balaș*, de cătunul *Balași*, și ajungea aproape de hotarul ținutului Iași la est de *Trușești*. Aci începea a doua buclă, în direcția întîi spre nord-vest, pînă la nord de *Armeana* 1—5, apoi spre sud-est, pînă la sud de *Tilhărești* 28, o adevărată ciudățenie sub raportul arondării administrative, teritoriile ținuturilor Botoșani și Hîrlău intrînd aci unul într-altul. De la est de Trușești, hotarul Hîrlăului mergea spre sud-sud-est, lăsînd cîrciuma *Șarbani* și satele *Babicieni* 66 și *Rînghilești* 106 în ținutul Iași, cotînd apoi, din dreptul acestui ultim sat,

¹ Mihai Costăchescu, *Documente moldovenesti înainte de Ștefan cel Mare*, vol. I, p. 6. Costăchescu traduce greșit „în adunarea mamei noastre prea iubite“ în loc de „la curtea mamei noastre prea iubite“ („in curia matris nostre carissime“).

² Const. C. Giurescu, *Istoria Romînilor*, III, 2, p. 487 : „Ținutul Botoșanilor s-a format între 1711, data informațiilor lui ciarii *Descriptio Moldaviae* care nu-l menționează, și 1757 cînd apare într-o listă inedită de încasari asupra goștinei“.

³ Vezi anexe : Hîrlău.

spre sud-vest și atingînd Jijia la est de *Cobiceni* 28 care rămîne în Hîrlău. Ținea apoi Jijia, pînă la sud de *Drăgoești* 39, cotea spre vest și sud-vest pînă în dreptul stației de poștă *Șipotele Vechi*, unde da în rîul Miletin, cobora Miletinul pînă la sud-est de *Cioara* 20, aceasta rămînînd în ținutul Hîrlău. De aci cotea spre sud-vest, atingînd Jijioara seacă în dreptul satului *Bilbucanii* 72, cobora pe această vale pînă în dreptul *Malaeștilor* 43 care rămînea în ținutul Iași și apoi mergea în direcția generală sud pînă la *Podul Leloaiei*, trecînd pe la vest de *Romanești* 80 care rămîne în ținutul Cîrligăturei și pe la est de *Toțoești* 155 care aparținea Hîrlăului.

Ținutul Hîrlăului a fost desființat în același timp cu vecinul său, ținutul Cîrligăturei, potrivit hotărîrii Obșteștii Adunări, din 12 februarie 1834, amintite mai sus¹.

Cel mai mic ținut al Moldovei era *Herța*. Inițiat între 1776 și 1788², el are, în harta din 1835, treizeci și șapte de așezări adică un oraș, al cărui nume a determinat pe acela al ținutului, treizeci și cinci de sate, și un schit: *Mogoșești*. Hotarul acestui minuscul ținut pornea de la Prut, la est de *Oroftianii de jos* 56, mergea în direcție generală sud, prin codrul Herței, pînă la est de cîrciuma *Podetș*, cotea apoi spre sud-vest, străbătînd iar codrul pînă la vest de satul *Pomîrla Glubocaia* 224, aceasta rămînînd în ținutul Dorohoiului. De aci cotea spre nord-vest, tot prin codru, trecea pe lîngă marginea de sud a satului *Chiliceni* 61 (un grup de case din acesta sînt arătate ca aparținînd chiar ținutului Dorohoi!), apoi pe la vest de satul (84) și schitul *Mogoșești* și răspundea în hotarul țării spre Bucovina, la nord-vest de *Mihoreni* 105, acesta rămînînd în Dorohoi. Urma apoi hotarul țării cu direcția generală nord, apoi nord-est, pînă la Prut, ultimul sat menționat înainte de Prut fiind *Mamornița* 79. Spre miază-noapte, hotarul era format chiar de Prut adică iarăși de hotarul țării, de la nord-vest de Mamornița pînă la est de Oroftianii de jos. Ținutul Herței a fost desființat în același timp cu ținuturile Hîrlău și Cîrligătura, prin aceeași hotărîre din 12 februarie 1834.

¹ *Analele Parlamentare ale Romîniei*, IV, 2, p. 463.

² Const. C. Giurescu, *Istoria Romînilor*, III, 2, p. 488.

În ce privește hotarul *raialei Brăilei*, el începea la gura Siretului, mergea pe Siret în sus pînă la gura unui afluent nenumit, la nord-nord-est de *Vădeni*, care rămînea în raia, apuca apoi pe acest afluent spre sud-vest și apoi continua ca o linie convențională, trecînd pe la vest de satele Ibo-glu, Chetroiu, Odaia Pașii, Tatarîi, Nazîru, Mola, Scorțari (altul decît cel de pe Buzău!), Muftiu, Cosor, Imiruli, Imina, Tîmpul, Viziri și Pîrlita; aceste sate sînt cuprinse deci în *raia*. La Pîrlita, hotarul apucă spre est și atinge Pașca — adică brațul de vest al Dunării care, împreună cu Dunărea Veche, închide „balta” Brăilei — la sud-est de Chiortu¹. Hotarul hărții din 1835, ridicat pe teren, așa cum am arătat, înainte de septembrie 1829², nu coincide cu acela ridicat în toamna anului 1831 de către inginerul „valah” Moritz von Ott; planul din 1831, cuprinzînd și încălcările față de vechiul hotar, lasă în afara raialei satele *Nazîru, Mola și Scorțari* (Scorțarul!); în schimb, în partea de miazăzi, el merge pînă la Călmățui, adăugînd raialei un teritoriu care nu figurează în harta din 1835³.

Și hotarele județului Săcuieni, desființat pe ziua de 1 ianuarie 1845, se pot stabili cu precizie, ajutîndu-ne și de harta din 1833. Situat între județele Prahova și Buzău, Săcuienii era mai mare decît fiecare din ele; el cuprindea bazinul Teleajenului și o parte din bazinul de nord al Buzăului, anume valea Siriului și valea Bîscei Chiojdului în întregime și valea Bîscei Rusilii parțial. Hotarul de est al Săcuienilor pornea de la fruntaria țării, în munți, de-a lungul Bîscei Mari pînă la sud-vest de *Varlamul* (în hartă: *Vîrlamului*!), apoi o lua sinuos spre sud-sud-vest, lăsînd în Buzău schitul *Gheorghia* și cătunele *Nuc, Gor-*

¹ Pentru hotarul raialei Brailei în veacurile precedente, vezi Ilie Corfus, *Hotarul raialei Brailei la 1695*, în *Revista Istorică Romînă*, XV (1945), p. 335—342, și Radu I. Perianu, *Raiaua Brăilei*, idem, XV (1945), p. 287—333 și în special p. 299—301; cf. Mihai Popescu, *Raiaua și cetatea Brăilei*, în „*Analele Brăilei*”, I (1929), p. 6—19, și Șerban Ciuntu, *Raiaua Brăilei*, idem, p. 20—30.

² Vezi mai sus, p. 20.

³ Radu Perianu, *Raiaua Brăilei*, planul (după p. 333). Acest inginer Moritz von Ott a ridicat în 1826 planul unei moșii lângă Argeș, situată între satele Comana, Goștinari și Mogoșești (Academia R.P.R., Hărți D. LXXVI 7).

net, Budeele, Olșet, Dubracești, Punga, Bădila, cu cîte 5—20 gospodării, iar în Sacuieni satele *Alunișu* 44, *Mușcelu (Carmadjilor)* 36, *Begu* 23, *Fîntina* 30, *Mușcelu Țigan*. Trecînd riul Buzău, hotarul merge apoi în direcție generală sud-sud-est pînă la drumul poștei Mizil-Buzău, lăsînd în Buzău satele *Izvorani* 26, *Miluiți* 44, cătunul *Mușcel* (în hartă : Lușcel !) 5—20, satul *Darea Șaringa (Coca)* 192, iar în Săcuieni, satele *Blestematele* 80 și *Giolanu* 47 (cu mănăstirea !), fosta mănăstire *Bradu* și satele *Ochii Boului* și *Petroasa* 135. La sud de drumul poștei, continuă în direcție generală sud-sud-est pînă la sud-vest de cătunul *Brădeanu*, lăsînd în Buzău satul *Ratunzeni* 80 și cătunul *Brădeanu* 5—20, iar în Săcuieni satele *Clondiru de jos* și *de sus*, și cătunul și stația de poștă *Mărginean* (5—20). De la sud-vest de cătunul *Brădeanu*, unde-se întîlnește cu județul Ialomița, hotarul apucă direct spre sud pînă la satul *Glodeanu-Cîrligi* care rămîne în Săcuieni, cotește apoi spre sud-vest-vest pînă la sud de *Siliștea Glodeanu* care rămîne iar în Săcuieni, apoi o ia spre vest, lăsînd în Ialomița satul *Salciile* 154, și în Săcuieni satele *Glodeanu Sarata* 100 și *Boldeștii* 57. De la nord-vest de Salciile, hotarul apucă în direcție generală nord-vest, despărțind Săcuienii de Prahova și anume lăsînd satele *Fulga-Ruși* 213, *Ciorenii* 54, *Vadul Părului* 64 și *Murul* 30 în Săcuieni, iar satele *Bereitari* 36, *Trestienii de jos* 28 și *Trestienii de sus* 43 în Prahova. Continuă apoi în aceeași direcție nord-vest, tăind drumul poștei Ploești-Mizil imediat la vest de *Bucov*, care rămîne în Săcuieni, urcă pe riul Teleajen și apoi pe afluentul acestuia, Mislea, pînă la vest de satul *Dumbrăvești* 78, de unde apucă sinuos în direcția generală nord-nord-est pînă la fruntaria țării, în munți, la sud-vest de mănăstirea *Cheia*, lăsînd în Săcuieni satele *Vîlcănești* 175, *Tristioara* 34, *Cozmina de jos* 39, *Cozmina de sus* 64, *Pietroasa (Barbiș)*, *Bertea* 155 și schitul *Izvoranu*, iar în Prahova satele *Buștenari (Pădureji)* 59, *Milacești* 43, *Teșila* 76 și *Treisteni* 24¹.

¹ Acest hotar al Săcuienilor, fixat grație hărților din 1833 și 1835, prezintă unele deosebiri față de acela reconstituit de Ecaterina Zaharescu, *Vechiul județ al Saacului în lumina istorică și antropogeografică*, în „Buletinul Societații Geografice”, t. XLI (1922) p. 147—173.

Grație hărții din 1835, putem reconstitui nu numai hotarele celor patru județe și ținuturi dispărute și ale raiei Brăilei, dar și hotarele celorlalte județe și ținuturi care au continuat să existe, dar au suferit modificări sub raportul arondării. Constatăm într-adevăr *deosebiri însemnate* între hotarele județelor, așa cum se înfățișau la 1835, față de cum erau înainte de primul război mondial. Vom arăta pe cele mai importante, menționînd în același timp că nu a fost județ în hotarele căruia să nu se fi produs schimbări.

Mehedinții ocupau, la data alcătuirii hărții, o suprafață considerabil mai mare decît aceea din 1916; se întindea mai mult spre est, incluzînd *Calafatul* și înaintînd pînă aproape de Craiova. Hotarul începea la Dunăre, la capul de vest al ostrovului *Eac-Kale*, mergea spre nord-est, trecînd pe la vest de satul *Desa* 153, vest de *Tunarii-Sîrbi* — ambele în Dolj — continua spre nord-est, apoi spre est, trecea pe la jumătate drumul între stația de poștă *Scripet* care rămînea în Mehedinți și *Băilești Sîrbi* 296 care aparțineau Doljului, mergea spre nord-est, apoi spre est pînă în dreptul stației de poștă *Ceroiul*, unde cotea spre nord-nord-vest. De aci trecea imediat la vest de satul *Galiciulca* 70, acesta aparținînd Doljului, mult la est de *Rudariea* 77 care rămînea în Mehedinți, cotea spre nord-est, despărțind *Ploșoru-Mare* 150 (Mehedinți) de *Sălcuța* 104 (Dolj), cotea puțin spre est, apoi iar spre nord-est, trecînd la vest de *Frasini* 55 (Dolj) și lăsînd *Bela* 85 și *Căciulatu* 81 în Mehedinți. Mai departe, hotarul cotea sinuos spre est, ocolind satul *Predești* 252, care rămînea în Mehedinți, trecea imediat pe la vest de cătunul *Flămînda* 5—20 curți, fiind în această regiune la numai unsprezece kilometri nord-vest-vest de *Craiova*, apoi mergea cotit spre Jiu pe care-l atingea imediat la vest de cătunul *Șitoaia* 5—20, acesta rămînînd în Dolj. De aci înainte, urma cursul Jiu-lui pînă la nord-vest la *Stolojani*, cu excepția a două porțiuni unde Doljul înainta și la vest de Jiu, și anume în dreptul satului *Svircea* 102 (prima porțiune) și a satelor *Cătina*, *Valea lui Usturoi* 5—20, *Valea Mică* 5—20 și *Bîlta* 112 (a doua porțiune), toate aceste sate făcînd parte din județul Dolj. De aci înainte urma, cu sinuozități, direcția generală nord-vest, trecînd pe la est de satele *Menții din dos* 76, *Costeni* 63, *Trestioara* 48, *Ursoaia* 59, *Timi-*

sanii 68, *Chilceștii de sus*, *Apa Neagră* 42, *Padeșu* 59, *Voeni* 55 — toate rămânând în Mehedinți — străbătînd apoi spre nord munții și lovind la hotarele țării la izvoarele pîrîului Sturu. Așadar, județul Mehedinți era, la 1835, mult mai mare decît la începutul secolului XX. *Era cel mai mare județ al țării*, avînd și *cel mai mare număr de așezări omenesti*: 504 (cinci sute patru), în totul, inclusiv morile dinafara satelor, față de 364 ale Doljului și 282 ale Gorjului.¹ Pe lîngă Calafat, el cuprindea și *Moțățeiii*, *Galicea*, *Vîrtopul*, *Rudăria*, *Maglavitu*, *Coțofenii din dos* și o sumă de alte sate și cătune, care, după aceea, au fost alipite Doljului.

Județul Olt mergea *pînă la Dunăre*, cuprinzînd și porțiunea care, printr-o arondare ulterioară, a fost atribuită Teleormanului și în care se găsea viitoarea reședință a acestuia, *Turnu-Măgurele*. Hotarul de est al Oltului începea la Dunăre, la sud-est de satul *Flămînda-Ciuperceni* 162, mergea drept spre nord și trecea pe la est de satele *Putineiu* 92 și *Băneasa* 134, care rămîneau în județul Olt. Spre miază-noapte, în schimb, era mai puțin întins, lăsînd Argeșului o serie de sate între care cităm *Cîmpul Mare*, *Murjești*, *Sîmbureștii din vale*, *Topana* ².

Vlașca se întindea la 1815, data statisticei utilizate de Dionisie Fotino³, considerabil mai mult spre nord, cuprinzînd *Găeștii*, plasa *Cobiia*, cu 15 sate, care au fost alipite ulterior Dîmboviței și plasa *Găleşești* — cu 17 sate — care au trecut la județul Argeș.⁴ Arondarea fusese decisă la finele anului 1830; dovadă actul inedit din 5 decembrie, aflător la Arhivele Statului⁵; aplicarea pe teren a acestei măsuri precum și mutarea capitalei de la Gă-

¹ Vezi, la anexe, Mehedinții, Doljul și Gorjul.

² Pentru hotarul dintre județele Olt și Argeș la 1824 vezi I. Ionașcu, *Catagrafia eparhiei Argeș la 1824*, București, 1942, p. V.

³ Vezi D. Fotino, *Ἱστορία τῆς πάλαις Δακίας*, t. III, Viena, 1819, p. 187—188.

⁴ *Idem*, p. 258—9. În 1815, județul Vlașca includea chiar și schitul Negru Vodă (*Idem*, p. 261).

⁵ Arhivele Statului București. Administrative vechi. Dosar nr. 284, anul 1830, f. 13: „Iar pentru mutarea isprăvnicatului din Găești la Giurgiu cum și darea plășii Cobii de județul Dîmboviței și plasa Găleşeștilor de județul Argeșului, să se dea porunca din partea divanului săvîrșitor spre a sa pune în lucrare.”

ești la Giurgiu a avut loc la începutul anului următor. La 23 ianuarie 1831, divanul scria ispravnicilor, care erau încă în Găești — le venea, se vede, greu să-și schimbe reședința în toiul iernii — să se mute „negreșit la orașul Giurgiu“; actul, de asemenea inedit, se află tot la Arhivele Statului¹. Vlașca se întindea mai mult și spre sud-est, cuprinzând o serie de opt sate între Argeșul inferior și Dunăre — *Fătoaia, Izvoarele, Ciurari, Ciumați, Coeni, Greaca, Prundu și Flămînda* — sate care ulterior au trecut la județul Ilfov. În schimb, de la Fătoaia în sus, Argeșul nu forma peste tot, ca mai târziu, hotarul între cele două județe; Ilfovul trecea și peste rîu spre vest, înglobînd satele *Grădiștea, Osibestii* (sic!) *ot Grădiștea și Mogoșeștii*. În concluzie: față de întinderea mai veche din 1815, Vlașca a fost micșorată, în folosul a trei județe limitrofe; a cîștigat în schimb raiaua Giurgiului, dobîndind și o capitală, orașul de la Dunăre, mai potrivit — deși excentric și el — decît îndepărtatii Găești.

Nici Ilfovul — așa cum apare în harta din 1835 — nu seamănă, în privința hotarelor, cu acela din 1916. Dacă hotarul față de Vlașca lăsa acestuia, la sud-vest, opt sate și-i lua trei, hotarul spre Ialomița arăta diferențe mult mai mari. El începea, la Dunăre, la sud-est de *Ciocănești*, înglobînd deci Ilfovului această „schelă“, mergea apoi spre nord-est pînă în dreptul satului *Manucu*, care rămînea în Ialomița, apoi cotea spre nord-nord-vest pînă în dreptul stației de poștă *Bărăganul*, iar de aci spre nord-vest pînă la stația de poștă *Movilița* de pe drumul București — Urziceni; de aci, mergea spre nord-nord-vest pînă la apa Ialomiței; urma Ialomița pînă la vărsarea Prahovei, apoi Prahova, lăsînd satul *Moara Sărindarului* în Ilfov, iar satele *Colacu* și *Patru Frați* în Ialomița. La sud de satul *Buda*, care era în județul Prahova, hotarul părăsea apa Prahovei și o lua spre vest pînă la est de satul *Petroșani*, care rămînea în Prahova. Aci Ilfovul devenea vecin cu Dîmbovița; hotarul o lua spre sud-vest, pînă la apa Ialomiței, apoi pe Ialomița spre vest pînă la drumul poștei București-Ploiești; mergea mai întîi de-a lungul acestui drum spre miază-zi, pînă la satul *Movila*, pe apa

---

¹ *Idem*, f. 15; cf. Hurmuzaki, *Documente*, XVII, p. 339.

Coadă Znagovului, ținea această apă spre vest, cobora apoi spre sud-vest pînă în dreptul satului *Ghimpați*, care rămînea în Dîmbovița, și apoi, cu unele cotituri, spre sud-sud-vest, pînă la Argeș, lasînd în Dîmbovița satele și cătunele *Heruța*, *Brezoaia Camarașului*, *Dileni* și *Bolentinul din vale*¹.

În rezumat, Ilfovul se întindea mult spre sud-est, dincolo de Mostiștea, toate satele de pe malul stîng ale acestei ape și încă o sumă altele mai spre est aparținîndu-i. În schimb, spre nord-vest era mai puțin întins, regiunea aceasta aparținînd Dîmboviței. Conturul județului, la 1835, diferea considerabil față de acela din 1916.

Aceeași constatare e valabilă și pentru județul Ialomița. Dacă hotarul lui față de Ilfov este, după cum am arătat, mai spre răsărit, în schimb hotarul de miazănoapte e mai spre nord, cîștigînd atît asupra Buzăului cît și asupra fostului județ al Brăilei, desființat în urma ocupării orașului de către Turci în 1540 și înlocuit, în această parte, prin județul Rîmnicul Sărat. Hotarul începea în balta Brăilei, pe malul drept al Pașcăi, în dreptul gurii Ialomiței, includea ostrovul *Vărsătura*, trecea peste Pașca spre nord-vest între satele *Berteștii (Otmădul)*, care rămînea în Ialomița, și *Gura Călmățuiului*, care rămînea în Rîmnicul Sărat, o lua apoi spre vest, printre cele două siliști *Curcan*, lăsa satele *Tatarii* 90 și *Cheiboșești* în Rîmnicul Sărat și continua spre vest, pe la sud de satul Macovei, pînă în dreptul satelor *Scutelnici* 22, care rămînea în Buzău, și *Mitelev*, care rămînea în Ialomița. Aci făcea un unghi ascuțit spre nord, în dreptul satului *Glodeanul (Frecăței)* 85, apoi continua spre vest pînă dincolo de satul *Salciile* 154, care aparținea Ialomiței, de unde cotea spre sud-vest, răspunzînd în rîul Cricovul Sărat și mergînd pe acesta pînă la vărsarea în Prahova. Hotarul urma apoi Prahova pînă la confluența cu Ialomița, suia pe aceasta pînă la est de *Moara Sărindarului* care rămînea în Ilfov, și apoi mergea, în direcție generală sud-est, lăsînd în Ilfov stația de poștă *Movilița*, satele *Bețina* 42, *Ileana* 102 și stația de poștă

---

¹ Pentru întinderea județului Dîmbovița la 1810, vezi N. M. Popescu, *Județul Dîmbovița în anul 1810 (Hotare, sate, sta-tistică)*, în *Anuarul de geografie și antropogeografie*, II, (1910-1911), p. 145—156.

Bărăgan. Urma apoi drumul poștei pînă la stația *Coadele (Cogea Babistan)*, care aparținea Ialomiței, continua spre sud-est și apoi, din dreptul satului *Manucu*, spre sud-vest, răspunzînd la Dunăre la opt kilometri și ceva vest de Siliștră.

Județul Rîmnicul Sărat se întindea mult spre est și sud-est, fiind principalul beneficiar al teritoriului rămas disponibil prin desființarea județului Brăila. *El atîngea Dunărea*, la extremitatea lui sud-estică, în dreptul satelor *Bertești, Vadul Șeicii, Stanca, Gura Călmățuiului și Gura Gîrluței* care-i aparțineau. Avea apoi toată partea de la vest de raiaua Brăilei, fiind limitrof cu aceasta pe toată întînderea între Dunăre și Siret.

Județele Buzău și Pravoha arătau cu totul altfel, în ce privește hotarele, din cauza județului intermediar Săcuieni, care le depășea pe amîndouă în suprafață. Am arătat hotarul de vest al Buzăului și acela de est al Prahovei, atunci cînd am descris hotarele Săcuienilor¹. În privința hotarului de est al Buzăului, el începea în munți, la izvorul rîului Rîmnicul Sărat, cobora pe acest rîu pînă în dreptul mănăstirii Poiana Mărului, care rămînea în Rîmnice, cotea spre sud-vest, apoi spre est pînă la vest de *Chiojdeni* 76 care rămînea de asemenea în Rîmnice, o lua spre sud, trecînd printre cătunele *Slobozia-Bobeni* (Rîmnice) și *Valea Chiperului* (Buzău), dădea în rîul Cîlnău la nord de satul *Mocani* 60, părăsea Cîlnăul la sud de acest sat și mergea înspre miazăzi pînă dădea în șoseaua poștei Rîmnice-Buzău la est de *Fundeni* 40. De aci o lua drept spre sud-est pînă atîngea rîul Buzău între satele *Nesipeni* 48 (Buzău) și *Piscu-Nefu* 36 (Buzău). De aci hotarul se îndrepta spre sud-sud-est, atîngînd rîul Călmățui, la est de satul *Ulmul*, care rămînea în R. Sărat, apoi spre sud-sud-vest, trecînd pe la est de *Jugureni* 25 (Buzău) și lovind în hotarul Ialomiței la vest de *Cheiboșești* 30.

Cît despre hotarul de vest al Prahovei, el începea din Carpați la muntele Bucșoiul, cobora spre miazăzi, printre mănăstirile *Sinaia* (Prahova) și *Peștera* (Dîmbovița), continua spre miazăzi lăsînd satul *Provița* în Prahova, iar satele *Puturoasa* și *Urseiu* în Dîmbovița, cotea spre sud-

---

Vezi mai sus, p. 59—60.

est pînă la latitudinea *Sloboziei* de la sud de Cîmpina, continua spre sud-vest traversînd Cricovul Dulce deasupra satului *Edera de sus*, continua spre sud-vest, lăsînd satul *Gura Ocnița* 82 în Prahova și răspundea în drumul poștei Ploești-Tîrgoviște. Mergea pe acest drum spre răsărit pînă la est de satul *Adîncă*, apoi o lua spre sud-est, lăsînd satul *Crivăț* 35 în Dîmbovița și răspunzînd în rîul Cricov la nord-vest de satul *Lipoveni* 101. Cobora pe Cricov în dreptul *Corneștilor* de unde o lua spre est, formînd hotarul de sud al județului, despărțindu-l tot de Dîmbovița pînă în dreptul satului *Petroșani* și lăsînd în acest din urmă județ satele *Helbudu* 60, *Predești* și *Pucheni* 162. Hotarul continua apoi spre răsărit pînă dădea în Teleajen la sud de *Buda* 53, cobora pe Teleajen, apoi pe Prahova această ultimă apă constituind hotarul spre Ilfov pînă la vărsarea Cricovului Sărat, la nord de satul *Patru Frați* unde se întîlnea cu hotarul județului Ialomița.

Județul Mușcel nu arată, în harta din 1835, modificări importante în ce privește hotarele, față de cele din 1916. Sînt numai mici variațiuni locale, cîte un sat trecînd dintr-un județ în cel vecin, așa cum s-a întîmplat, neconținut, mai cu toate județele și ținuturile.

Nici Vîlcea și Gorjul nu se deosebesc esențial de hotarele lor de mai tîrziu; e vorba iarăși numai de modificări locale, de mică importanță.

Cît despre Romanați, hotarul lui de vest, dinspre Dolj prezintă deosebiri apreciable față de epoca ulterioară. El are o serie de ieșinduri și intrînduri care lungesc considerabil acest hotar și constituie adevărate ciudățenii sub raportul arondării administrative. Astfel, Romanații înaintează cu o fișie de teren în interiorul Doljului, la sud-est de Craiova, fișie cuprinzînd, spre extremitatea ei, satele *Coșovenii de sus* și *Coșovenii de mijloc*. În schimb, Doljul pătrunde în Romanați cu două fișii, gîtuite la punctul de plecare, încît constituie aproape două anclave în județul vecin. Prima e limitrofă cu fișia Coșovenilor; înaintează spre nord-est și cuprinde, spre extremitatea ei, satul *Lacrița*. -Cea de a doua, situată la sud-est de prima, cuprinde satul *Zapoga* și înaintează pînă în dreptul satului *Cercelu* din Romanați. La sud-vest-vest de Caracal, hotarul Romanaților înaintează spre Jiu pînă la vreo șase

kilometri și jumătate de acest râu, trecînd simțitor la vest de satele *Țimburești* și *Moroșanii Galici*. Arondarea de mai târziu a suprimat o parte din aceste intrînduri și ieșinduri, trasînd o linie care scurtează cu mult hotarul.

În Moldova, constatăm ca și în Muntenia, că unele ținuturi se înfățișează, în harta din 1835, cu hotare ce se deosebesc mult de cele de mai târziu; la aceasta a contribuit și desființarea celor trei ținuturi amintite, Cîrligătura, Hîrlău și Herța, ale căror teritorii au fost împărțite între ținuturile vecine (vezi mai sus, p. 55—58). La alte ținuturi modificările sînt mai puțin importante.

Covurluiul se întindea spre nord-vest și nord mai mult decît în 1916, fiind vecin cu Fălciul și cuprinzînd o parte din viitorul teritoriu al Tutovei, cu mănăstirile *Adam* și *Zemori*. În schimb, spre sud-vest, pe Siret, hotarul venea mai spre răsărit, lăsînd satul Piscu — odinioară tîrg — în ținutul Tecuci.

Tutova înainta mai mult spre sud, cuprinzînd regiunea satelor *Negrelești*, *Blînzi* și *Corod* care ulterior a fost alipită Tecuciului. În schimb, nu avea regiunea mănăstirilor *Adam* și *Zemori* care depindea, în 1835, de Covurlui. Nu ajungea, de asemenea, la Prut, Fălciul învecinîndu-se, în această parte, cu Covurluiul.

Fălciul, întinzîndu-se mai spre sud decît în 1916, avea, în cuprinsul hotarelor sale, regiunea satelor *Epurenii*, *Șuletea*, *Horga*, etc. Ulterior, această regiune, împreună cu aceea a mănăstirilor *Adam* și *Zemori*, depinzînd de Covurlui, a fost alipită Tutovei, făcînd ca acest ultim ținut să ajungă pînă la Prut. Prin această nouă arondare, Fălciul n-a mai fost limitrof cu Covurluiul. Dar dacă înainta mai mult spre miazăzi, în schimb, spre miazănoapte, se întindea mai puțin. Regiunea de nord, incluzînd satul *Gura Bohotinului*, *Scopoșeni*, *Isaia*, ținea, în 1835, potrivit hărții, de ținutul Iașilor; hotarul trecea imediat la nord de *Odaia Birzul* 5—20, care rămînea în Fălciu, și răspundea la Prut imediat la sud de gura Jijiei.

Deosebiri mari, în ce privește suprafața, arată ținutul Iașilor. Dacă față de Fălciu, el înaintează spre miazăzi, în schimb, spre vest, hotarul e mult mai retras, ajungînd pînă aproape de reședință: tîrgurile Podul Leloaiiei și Tîrgul Frumos aparțin ținutului Cîrligăturai. Acest ultim ți-

nut se apropie, în punctul maxim de înaintare spre răsărit, pînă la o distanță de circa trei kilometri și jumătate de tîrgul Iașilor¹. Ca o compensație, o întreagă regiune spre miazănoapte, cuprinzînd fostul tîrg al *Ștefăneștilor* — arătat pe hartă ca un sat mare cu 442 de curți sau gospodării — satele *Stîncă* și *Bahrinești*, ambele la nord-est de Ștefănești, apoi satele și cătunele *Cișmăneștii*, *Țilișcanii*, *Milalașeni*, *Apostol*, *Dobriceni*, și o sumă altele, aparțin Iașilor. Hotarul pleca de la Prut, la sud de *Stîncă*, mergea spre vest, apoi spre nord-est, pînă sub *Zagodna-Sărata* 5—20 se încovoia după aceea spre nord-vest, apoi spre sud-est, neatingînd Jijia decît la sud-est de *Cosiceni*, care rămînea în ținutul Hîrlău.

Ținutul Botoșani are o formă cu totul ciudată; e o ilustrare parcă a tipului de ținut cu suprafață mică, dar cu hotare întinse. Spre est, el formează un întrînd accentuat în teritoriul ținutului Hîrlău care, la rîndu-i, îl pătrunde cu o șuviță îngustă și lungă. Spre nord, ținutul Botoșanilor intră cu o fișie îngustă în ținutul Dorohoi pe care-l împarte aproape în două jumătăți; în extremitatea de nord a întrîndului se află satele și cătunele *Cordăreni*, *Dumeni*, *Șipoteni*, *Popeni*, *Armeana*, și, ultima spre nord, *Havorna*. Aceste întrînduri îi dau o formă bizară, nenaturală. Pe de altă parte, regiunea de vest, cu satele *Berești*, *Adîncata*, *Fetești*, care ar fi trebuit să țină de Botoșani, fiind mai aproape de orașul de reședință, face parte din ținutul Sucevei. Era firesc, prin urmare, să se facă o nouă arondare care să dea o formă mai rațională atît ținutului Botoșani, cît și ținuturilor vecine. E ceea ce s-a și întîmplat; înfățișarea acestor ținuturi, în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, este mult mai reușită.

Ținutul Suceava are și el, în harta din 1835, hotare diferite de cele din 1916. Spre nord se întinde cu o fișie îngustă de-a lungul fruntăriei țării, pînă în dreptul *Tîrgului Nou* (Mihăileni!). Cuprinde deci partea de vest a Botoșanilor de mai tîrziu și chiar o mică parte a Dorohoiilor; Bîrdujenii aparțineau ținutului Sucevii ca și satele și cătunele *Salijeni*, *Fetești*, *Adîncata*, *Berești*, *Gremești*, *Rudești*, *Roșii Calici*, *Pirilepca*, etc.

---

¹ Vezi mai sus, p. 55.

Ținutul Romanului are o formă mult alungită, în sensul nord-sud, mult deosebită de ceea ce era înainte de primul război mondial. Extremitatea de miazănoapte a lui ajungea pînă la vreo opt kilometri și jumătate de orașul Hîrlau, cuprinzînd satele *Todorești*, *Crivești*, *Laiu-Stroești* și *Baiceni*. Cea dinspre miazăzi cobora pe Siret pînă la sud-est de orașul Bacău, părăsind rîul în dreptul satului *Fundul (Alcazi)* spre a se îndrepta spre sud-est.

Ținutul Neamțului înainta spre sud-est, cuprinzînd întreaga regiune dintre Siret și Bistrița pînă la confluența acestor două rîuri, cu excepția unui intrînd al ținutului Bacău, în dreptul satului *Schineni*. Acest intrînd ajungea pînă la Siret și despărțea astfel porțiunea mai mică de la miazăzi, din dreptul orașului Bacău, constituind extremitatea de sud a ținutului Neamț de porțiunea mult mai mare de la miazănoapte, a regiunii amintite, aceste două porțiuni neavînd continuitate decît prin *apa* Siretului¹. E încă una din anomaliiile vechii arondări administrative, corectate ulterior, printr-o nouă arondare.

Pentru ținutul Putna, deosebiriile sînt mult mai mici față de situația ulterioară. Singura modificare mai importantă va fi alipirea, în urma unirii din 1859, a Focșanilor munteni de cei moldoveni, constituind un singur oraș, și a cîtorva cătune — *Paraschiveni*, *Vilcele* și *Mîndreștii Munteni* — cuprinse între Milcov și canalul sau gîrlița trasă din Milcov, care despărțea cei doi Focșani, cătune care în 1835 aparțineau Munteniei.

Țîrguri și orașe. Unde au fost Vicina și Chilia Veche? Și pentru Țîrgurile și orașele Principatelor, harta din 1835 ne dă, ca și pentru județe, o serie de informații prețioase; sugerează, de asemenea, unele întrebări și pune unele probleme.

Ea ne ajută, în primul rînd, prin datele ei statistice, să ne dăm seama de *dezvoltarea* așezărilor urbane, de evoluția lor progresivă sau regresivă. Comparația cu a doua ediție a ei, din 1853, e, în privința aceasta, concludentă. Constatăm astfel declinul a o seamă de Țîrguri, în special din regiunea dealului, și înflorirea altora din regiunea

---

¹ Pentru hotarele ținutului Neamț în această regiune, ne-am servit de harta administrativă din 1833.

cîmpiei, în legătură mai ales cu avîntul agriculturii și cu exportul consecutiv. Vom arăta acest dublu aspect mai departe, atunci cînd vom cerceta ediția din 1853. Mărginindu-ne deocamdată la aceea din 1835, constatăm că în Muntenia, după *București*, trecut cu 10 074 de curți sau gospodării, vin, în ordine descrescîndă, *Ploești* cu 3 179, *Craiova* cu 2 377 — așadar, încă la această dată, activul centru prahovean întrecuse cu mult vechea reședință a banilor olteni — apoi *Brăila* cu 1 387, *Caracal* cu 963, *Cîmpulungul* cu 709, *Rușii de Vede* cu 669 — nu s-a introdus încă denumirea romantică de Roșiorii de Vede — *Rîmnicul de Olt* — numiți așa, iar nu Rîmnicul Vîlcii — cu 651, *Cerneții* cu 589, mai mari decît decît *Buzăul*, care n-are decît 572, decît *Piteștii* cu 551 și *Zimnicea* cu 531. Sub 500 de curți sau gospodării sînt *Tîrgu-Jiu*: 455; *Tîrgoviște*: 448; *Rîmnicul* (Sărat) 1: 435; *Giurgiu*: 421; *Slatina*: 336; *Baia de Aramă*: 312; *Mavrodinul*, tîrg nou, în Teleorman, înființat chiar în vremea ridicării hărții: 287. În jurul a 200 de curți, depășind cu puțin această cifră sau puțin sub ea, sînt *Cîmpina*: 215; *Brebu*, în Prahova: 213, *Brădicenii*, în Gorj: 206 și *Măgurelile* — nu i se spune, ca mai tîrziu, Turnu-Măgurele: 194. Cele mai mici orașe și tîrguri din Muntenia, sub raportul populației, sînt, în ordine descrescîndă: *Curtea de Argeș*: 172; *Călărașii*: 165; *Mezil* — forma aceasta de nume fiind mai apropiată de etymonul său turc: menzil (poștă!) decît aceea de azi —: 161; *Filipeștii*, în Prahova: 132; *Urziceni*: 122; *Petreștii de sus*, în Gorj 97 și *Oltenița*: 82.

Nu au, pe hartă, semnul de tîrg sau oraș, deși, în realitate erau, *Slănicul*, în Săcuieni, cu 739 de curți, venind deci al șaselea în ordinea descrescîndă a cifrei populației și, prin urmare, întrecînd majoritatea așezărilor urbane din Muntenia, apoi *Vălenii* — în ediția din 1853 ei apar cu numele complet Vălenii de Munte — cu 416 gospodării și *Calafatul* cu 248.

În Moldova, după *Iași*, trecut cu 6 092 de gospodării, vin *Botoșanii* cu 3 648, — aproape îndoitul *Bîrladului*, cu 1 877 gospodării și mai mult decît îndoitul *Galaților*, care n-au, la această vreme, decît 1 721 —; apoi *Hușii*, cu 1 540 și *Roman* cu 1 369. Sub 1 000 de gospodării, dar peste 500 au *Dorohoi*: 886; *Ocna*: 767 — mai mare decît

Bacăul, care n-are decît 642¹; *Fălticeni*: 673; *Piatra*: 601, *Herța*: 595 și *Țîrgul Neamț*: 519. *Odobeștii* numără 467 de gospodării — vechea așezare de podgoreni, devenită Țîrg în preajma mișcării lui Tudor¹ a întrecut deci orașe reședințe de ținut ca *Vasluiul*: 432; *Hîrlăul*: 414; *Tecuciul*: 328 și *Țîrgul Frumos*: 217. Cele mai mici așezări urbane din Moldova sînt *Adjudul Nou* cu 178 de gospodării, și *Panciu* întemeiat la începutul veacului XIX de coloniști sîrbi care i-au dat și numele² — cu 145.

Un loc deosebit ocupă *Focșanii*, format în realitate din două orașe juxtapuse: *Focșanii Moldoveni*, cei mai vechi, și *Focșanii Munteni*. Cifra indicată de hartă: 1 494 de gospodării sau curți se referă la amîndouă.

În Moldova, în vremea cînd se face ridicarea hărții, există cîteva Țîrguri de recentă formație — mai degrabă Țîrgușoare — pe care ea nu le înseamnă ca atare, ci ca simple sate. E vorba de *Nămoloasa* în ținutul Putnei, înființată ca Țîrg în 1818³; de *Săveni*, în Dorohoi, înființat în același an, august 4⁴; de *Burdujeni*, pe atunci în Suceava, care apar în 1808 ca „Țîrg”, iar în 1818 ca „orășel”⁵. Cităm de asemenea *Drăgușenii* în Covurlui, întemeiat în 1823⁶, căruia harta din 1835 îi dă 115 gospodării, *Sulița* sau *Sulițoaia*⁷ — i se zicea la început și *Dracșani* întemeiată prin 1817—1819⁸, în Botoșani, cu 137 de gospodării, *Frumușica* în Hîrlău, întemeiată în preajma anu-

---

¹ Const. C. Giurescu, *Din trecutul județului Putna*, Focșani 1937, p. 21 și Același, *Populația județului Putna la 1820*, p. 8.

² Const. C. Giurescu, *Populația județului Putna la 1820*, p. 8; cf. p. 15. Conda Liuzilor dă acestei așezări numele de „Streinii ot Panciu” (*Uricariul*, VII, p. 305).

³ Mihai Canianu și Aurel Candrea, *Dicționar geografic al județului Putna*, București, 1897, p. 196.

⁴ Actul de întemeiere, din această zi, e publicat în „Revista Istorică”, I (1915), p. 129—131.

⁵ Const. C. Giurescu, *Istoria Romînilor*, III, 2, p. 509.

⁶ Victor Tufescu, *Țîrgușoarele din Moldova și importanța lor economică*, București, 1942, p. 135.

⁷ Așa-i spune M. Kogalniceanu, în 1844, în articolul său *Fiziologia provincialului în Iași* (*Scrieri alese*, I, București, 1955, p. 122); „...să trăiască măcar în Sulițoaie sau la Odobești, în Herța sau la Adjud...”

⁸ Victor Tufescu, *o. c.*, p. 139.

lui 1831¹ și trecută în hartă cu 46 de gospodării. Nu au semn de târg nici *Baia* fosta capitală a țării în veacul al XIV-lea, numărînd acum 363 de gospodării; nici *Ștefăneștii*, importantul oraș din veacul al XVI-lea, acum decăzut, dar numărînd încă 442 de curți sau gospodării; harta din 1833 îl trece totuși în rîndul târgurilor.

În Dobrogea, orașul cel mai important e *Babadag*, centru militar de prim ordin, reședința serascherului, adică a generalului comandant de armată; el are 500 de curți sau gospodării. Nu se dă cifra pentru *Tulcea*, nici pentru *Măcin*, în schimb *Hîrșova* e trecută cu 270 de gospodării, *Isaccea* cu 120, *Chiustenge* (Constanța!) cu numai 68 — au dreptate prin urmare călătorii vremii să arate acest port ca fiind foarte puțin populat — *Mangalia* și *Cernavodă* cu și mai puțin: 30, respectiv 20 de gospodării. În general, așezările din Dobrogea au avut mult de suferit în timpul războaielor ruso-turce din 1806—1812 și 1828—1829; așa se explică scăderea verticală a populației din orașe și risipirea a o sumă de sate pe care harta le arată ca *siliști*, adică sate desființate sau risipite (vezi și mai departe, p. 90 și 137). Nu există încă orașul *Medgidia*, întemeiat mai târziu sub sultanul Abdul Medgid, de la care și-a luat numele, nici *Mahmudia*, numita astfel după sultanul Mahmud, reformatorul imperiului turcesc. Dacă în ce privește Medgidia se poate spune ca e o așezare orășenească nouă — în locul ei fiind pînă atunci numai un loc de popas al călătorilor care strabăteau cu diligența sau căruța distanța Cernavoda-Constanța — harta din 1835 nu arată aici nici un sat sau cătun — pentru Mahmudia lucrul se schimbă. Aici avem de a face cu o așezare veche care poartă în harta ce studiem numele de *Beștepe moldovenească* avînd 72 de curți sau gospodării². Acestei vechi așezări, cu populație venită mai ales dinspre miază-noapte, din Moldova, i s-a schimbat numele în Mahmudia. N-a fost prima schimbare de nume. Mai înainte, în veacul al XV-lea, a avut loc o alta, ca urmare a cuceririi turcești, schimbîndu-se după părerea noastră medievala

---

¹ Victor Tufescu, *o. c.*, p. 136.

² La vest de ea se afla, pe hartă, *Beștepe turcească*, avînd numai 39 de gospodării. „Betesine“ din unele hărți ale veacului XIX nu e decît o transcriere greșită a numelui Beștepe.

denumire de *Vicina* în *Beștepe* („cinci dealuri“). Căci aici credem că a fost enigmatică așezare — port însemnat, punct de vamă și reședință metropolitană — unde acostau corăbiile italiene în veacurile XIII și XIV și de unde ne-a venit, în 1359, primul mitropolit al Țării Românești, Iachint de *Vicina*¹.

În ce privește Sulina, nu e indicat numele însuși al acestei vechi așezări, pomenite pentru întâia dată în opera lui Constantin Porfirogenetul (circa 950 e. n.) ; se menționează însă, în acest loc, un complex de mai multe elemente : un far, o redută, cazărmi, prăvălii, o cafenea și — poate — o carantină : termenul întrebuințat pentru acest ultim element : *бpayмтеахта* nu se găsește în dicționarul ruso-român al lui Em. Grigorovitz, nici în acela, recent, al lui Corlăteanu.

Alături de o seamă de orașe și târguri, harta menționează așezări omenești cu același nume, dar avînd adăugat calificativul de „vechi“ ; e vorba de *Adjudul vechi*, de *Fălticeni Vechi*, de *Tulcea Veche* și de *Chilia Veche*. Ele reprezintă adeseori *vechile vetre* ale târgurilor sau orașelor respective, părăsite în împrejurări istorice mai mult sau mai puțin cunoscute, de către o parte din locuitorii lor, care s-au așezat în locuri mai bune din vecinătate, întemeind un nou târg cu același nume — cîteodată și cu calificativul de *nou* — în timp ce restul locuitorilor a rămas mai departe pe vechea vatră, transformată cu timpul în sat. Ele reprezintă de asemenea, cîteodată, vechile sate pe moșia cărora și cu o parte din a căror locuitori s-au întemeiat noile târguri cu același nume. Orașenii din vechiul târg al Adjudului, constatat documentar în 1408, s-au mutat din cauza revărsărilor Siretului și mai ales a faptului că acest rîu rupea neconținut din vatra așezării. Fenomenul continuă sub ochii noștri, așa cum mi-am putut da seama la fața locului : malul se dărîmă mereu, la viituri, și, cu timpul, dacă nu se vor face lucrări de apărare, o bună parte a satului Adjudul vechi va dispărea. Întemeierea noului târg al Adjudului — situat la vreo cinci kilometri și jumătate de Adjudul vechi, într-o poziție apărută,

---

¹ Asupra acestei probleme pregatesc un articol deosebit.

între Siret și Troțuș, a avut loc la finele veacului al XVIII-lea, prin hrisovul din 15 februarie 1795¹.

În ce privește *Fălticenii Vechi*, ei sînt satul „unde au fost Oană Pîntece“, așa cum citim în actul din 15 martie 1490, de la Ștefan cel Mare: numele lor se explică prin porecla acestui străvechi locuitor, întemeietor sau proprietar al satului, *foltic*, de la foale, însemnînd „pîntecos“². Pe o parte a moșiei acestui sat și pe o parte a moșiei satelor vecine Șoldănești și Tîmpești, s-a întemeiat, „pe loc țalină“, la 28 iunie 1779, o așezare mai însemnată, cu dugheni și case de locuit, așezare ridicată prin hrisovul domnesc din 18 august 1780 la rangul de tîrg. La început, acest tîrg s-a numit cînd Șoldănești — numirea cea mai frecventă — cînd Tîmpești, cînd Folticeni, după numele satelor pe a căror moșie se înființase; cu timpul, și anume de la 1826 înainte, a prevalat ultima denumire³. Așa se face că în harta rusă din 1835 găsim satul Fălticenii Vechi și orașul Fălticeni, la vreo doi kilometri și jumătate de primul.

Tulcea veche, sat cu 20 de curți sau gospodării, e situată la circa doi kilometri și jumătate sud-est-est de orașul Tulcea, tot pe malul Dunării. Numele se poate explica în două feluri: sau aici a fost vechiul oraș aproape de care s-a ridicat noua așezare, sau avem de a face cu un vechi sat care a dat numele său și o parte din moșia sa, ca și în cazul Fălticenilor, orașului întemeiat în apropiere⁴.

Chilia Veche, în Delta Dunării, avînd în față, pe malul stîng Chilia Nouă, este arătată, în harta rusă din 1835, ca o așezare fortificată, avînd ca legendă кр. стар. килія („Cetatea (sau fortăreața!) Chilia Veche“). Imediat la sud de această așezare fortificată, harta însemnează „Chilia ruinată“ (развалины кили), sub forma unei suprafețe ceva mai mari, închisă într-un patruleter, marginea dinspre vest a lui fiind formată de gîrla Arteni care dă în brațul

¹ Mihai Canianu și Aureliu Candrea, *Dicționar geografic al județului Putna*, p. 5.

² I. Bogdan, *Documentele lui Ștefan cel Mare*, I, p. 402.

³ Const. C. Giurescu, *Istoria Romînilor*, III, 2, p. 509.

⁴ T. Voicu, B. Cotovu și P. Constantinescu, *Monografia orașului Tulcea*, Constanța 1928, 88 p. nu cuprinde nici un fel de lămurire asupra relației dintre Tulcea și Tulcea Veche.

Tătarului (Tatarski), o ramificație a brațului Chilie. Chilia Nouă, de pe malul stîng, se compune, la rîndul ei, din orașul Chilia (килія) și, la sud-sud-est de el, cetatea Chilia Nouă (нов. килія). Prin urmare, harta ne înfățișează un paralelism: pe malul stîng, o așezare urbană, civilă și una militară, pe malul drept, de asemenea o așezare civilă și una militară. Concluzia este că aci, *pe malul drept, în deltă, a fost vechea cetate și așezare a Chilie*, locul unde veneau genovezii și venețienii, în veacul al XIV-lea, să încarce grîu, iar nu pe malul stîng, la Chilia nouă, basarabeană, așa cum a afirmat-o categoric, în ultimul timp, P. P. Panaitescu. Acesta, pornind de la o ipoteză a lui N. Iorga — formulată în treacăt și abandonată, cîteva rînduri mai jos, de însuși autorul ei¹ — face o serie de „considerații strategice“, „comerciale“ și cartografice spre a dovedi că vechea cetate a Chilie a fost pe malul stîng al Dunării. Susține anume că la Chilia Nouă, pe malul stîng, e „singurul loc unde numeroasele brațe secundare“ ale Dunării „se reunesc pentru a se despărți din nou mai spre vărsare“, „singurul punct strategic de unde se poate observa Dunărea care formează aci un cot“, acest lucru fiind „imposibil“ de la Chilia Veche². Apoi, la Chilia Veche, „malul întreg este jos și inundabil, nu este posibilă clădirea unei cetăți“; de altfel — adaugă Panaitescu — „este sigur că nici o urmă de cetate nu se vede nicăieri la Chilia Veche“³. Trecînd la argumentele „comerciale“, Panaitescu crede că la Chilia Veche „nu se puteau descărca mărfuri din corăbii“, deoarece de aci „nu pornește nici un drum pe uscat“, pentru acest motiv, nici „nu putea veni mărfuri pe uscat de nicăieri“; așezarea este deci „un port fără debușeu, un centru pescăresc și atîta tot“. Dimpotrivă, „Chilia Nouă e legată pe uscat“ în toate direcțiile. Sub raportul cartografic, continuă Panaitescu argumentarea, „portulanele și hărțile vechi din secolul al XV-lea și al XVI-lea nu cunosc decît o *singură* Chilie sau Licostomo,

---

¹ N. Iorga, *Cele două Chilii*, în „Buletinul Comisiunii Monumentelor Istorice“, XXII (1929), p. 188-9.

² P. P. Panaitescu, *Mircea cel Bătrîn*, București, 1944, p. 301.

³ *Ibidem*.

așezată în hărți la *nordul brațului Chilia*¹. Așadar, în concluzie, aci, la Chilia Nouă, pe malul stîng, a fost orașul și cetatea „unica cetate”², stăpînită succesiv de bizantini, genovezi, munteni, moldoveni și turci.

Toată această argumentare a lui Panaiteescu e lipsită de valoare. Ea păcătuiește prin ignorarea realităților geografice și istorice și printr-o documentare cartografică total superficială. Într-adevăr, sub raportul geografic, Panaiteescu n-a observat — deși dă a înțelege că a fost la fața locului — că *tocmai în acest loc, la Chilia Veche*, este unul din *grindurile* Deltei, și anume un grind important, înalt, excelent loc de observație și pe care Dunărea, oricît de mare ar veni, nu-l acoperă. E unul din puținele locuri din Deltă care scapă de inundație³. De aceea a și fost ales ca loc de așezare permanentă omenescă. Din punct de vedere istoric și anume al realităților istorice *medievale*, prezența *în deltă* a vechii cetăți, departe de a fi un inconvenient, era, dimpotrivă, un avantaj pentru apărătorii ei: locul o făcea greu accesibilă și ea se putea apăra cu mai multă ușurință împotriva atacurilor. Împrejurarea din 1462 cînd a putut rezista atacului combinat al turcilor lui Mohamed al II-lea, cuceritorul Constantinopolului, și al moldovenilor lui Ștefan cel Mare o dovedește. Să nu uităm că, în împrejurările evului mediu, locurile greu accesibile erau preferate pentru așezările omenești. Veneția — a uitat oare Panaiteescu? — s-a întemeiat nu pe pămîntul ferm al coastei italiene, ci în mijlocul lagunei, într-un loc care oferea mari dificultăți atacatorilor. Aceeași hartă rusă din 1835 menționează *tot în Deltă*, în apropierea Chiliei ruinate, ostrovul „Veneticului” („Vinitic”) care-și trage numele de la vreun venețian stabilit pe malurile ei⁴. Sub raportul economic, prezența în deltă a cetății și a așezării ci-

---

¹ P. P. Panaiteescu, *Mircea cel Bătrîn*, București, 1944, p. 302.

² *Ibidem*.

³ Vezi Gr. Antipa, *Delta Dunării, corectată după ridicările făcute de direcțiunea pescăriilor*, București, 1910.

⁴ Vezi mai sus, p. 35. — Intr-o hartă franceză de la finele secolului XVIII, este menționat, la apus de Chilia, brațul Dunării „Venedicul” („le Danube Venedikoul”). Vezi G. Vîlsan, *Romînia în delta Dunării la sfîrșitul secolului XVIII*, București, 1927, p. 6.

vile de la Licostomo *nu împiedica negoșul*, așa cum nu-l împiedica nici așezarea în lagună a Veneției, marele centru comercial al evului mediu. Lîna, pieile de vită, mierea și oeara erau ușor transportabile în depozitele de pe grind, cu atît mai mult robii. Magazii de grîne se poate să fi fost și pe malul stîng, de asemenea locuințe de-ale paznicilor militari și chiar ale unor negustori; *cetatea* însă și *sediul administrației*, orașul propriu-zis, era în deltă, așa cum arată ruinele consemnate de harta rusă și cum o dovedesc în mod categoric o serie întreagă de portulane și de hărți pe care Panaiteșcu le ignoră. E vorba mai întîi de trei portulane — două de pe la jumătatea veacului XV și unul din al XVI-lea — care pun tustrele „Licostoma” în *Deltă*, nenotînd *nimic* pe țărmul stîng al brațului Chilia. Fotografiiile acestor portulane se pot consulta în Atlasul Dimăncescu — atlas cuprinzînd reproducerea a o sumă de hărți vechi de la British Museum privitoare la Țările Romîne, atlas trimis Academiei Romîne în 1935¹, așadar cu aproape un deceniu înainte de apariția studiului lui Panaiteșcu. Sînt apoi cinci hărți, *toate din veacul al XVI-lea*, și care, ca și portulanele, înseamnă tuscincile „Licostoma” sau „Kilia” în *Deltă*, nenotînd *nimic* pe malul basarabean. Mă refer anume la harta din 1545 („De Ungaria, Transsylvania Ungarici regni prouincia”), la aceea din 1548 a lui Ioan Honterus din Brașov („Rudimentorum cosmographicorum Ioan Honteri Coronensis libri III”), la harta italiană din 1560, înfățișînd țările romîne și răsăritul Peninsulei Balcanice, la harta Anatoliei și a ținuturilor vecine din 1578 și la harta lui Iacob Castaldo din 1584 („Romania quae olim Thracia dicta... descriptio”) ². Sînt, în sfîrșit, două hărți, tot din veacul al XVI-lea, care notează „Licostenos” (în realitate Licostoma!) în *Deltă*, iar pe malul stîng, basarabean, „Kylia nouă”, dau așadar ambele așezări. E vorba de harta din 1578, intitulată „Tractus Danubii secunda tabula” și de aceea din 1595,

¹ Inregistrat la secția manuscrise a Academiei R.P.R. sub cota V 659. Fotografiiile celor trei portulane — care sînt trecute în Atlas cu datele c. 1450, 1455 și c. 1575 — se află la f. 6 sus, 6 jos și 33.

² Vezi-le în *Atlasul Dimăncescu*, la f. 23, 26, 37, 44 și 49.

cu titlul „Taurica Chersonesus“¹. Mărturia portulanelor și hărților e confirmată, în chipul cel mai categoric, de cronica senatorului venețian Francesco Longo. Acesta arată că sultanul Baiazid, după ce a cucerit în 1484 „Licostomo“ sau Chilia, a obligat pe toți locuitorii orașului „să refacă Licostomul vechi, *situat pe un ostrov al Dunării*“² (sublinierea noastră!). Detaliile pe care cronica lui Longo le dă asupra expediției sultanului, dovedesc nu numai un izvor contemporan, dar probabil și un martor ocular. În orice caz, știrea nu suferă îndoială.

Toate documentele cartografice menționate mai sus, precum și mărturia cronicii lui Francesco Longo sînt așadar categorice: Lycostomo sau Chilia Veche a fost în *Deltă*, între brațul Chiliei și acela al Sulinei și anume pe grindul, neinundabil, care împreună cu pîntenul din față al șesului de la nord obligă apele brațului Chilia să curgă, în acest loc, printr-o singură albie³. Abia în 1479, Ștefan cel Mare, pentru a putea apăra mai bine acest important centru strategic și economic — bastion înaintat al statului moldovenesc — face, într-un timp record⁴, o nouă cetate, pe malul stîng, dărîmînd pe cea din deltă și utilizîndu-i, probabil, materialul de construcție. Gestul lui Ștefan se explică dacă privim harta: Moldova era o putere continentală; întreg teritoriul ei era *la nord* de Chilia, iar capitala, de unde ar fi venit domnul, cu ajutoarele, destul de departe. De fapt, în 1484, Ștefan nici n-a putut ajunge măcar cu armata sa la

---

¹ *Atlasul Dimăncescu*, f. 45 și 58.

² N. Iorga, *Acte și Fragmente cu privire la istoria Romînilor*, III, București 1897, p. 85: „ne mando alcun di quel luogo a Constantinopoli, ma i messe tutti a refer Licostano vechio, situa sopra un scoglio nel Danubio“ — Termenul scoglio, în italiana modernă scoglio, înseamnă stîncă, colț de stîncă în apă (écueil, roche, rocher, brisant, récif). Vezi G. Darchini, *Vocabolario italiano-francese e francese-italiano*, Milano, 1938, p. 1002.

³ În acest loc din Deltă, așază și Rhigas din Velestin Chilia veche. În harta sa citim: Λυχόστομον Παλαιόν Κιλί iar pe malul stîng: Νέον Κιλί (Acad. R.P.R. Harți D. VII 60, planșa 12).

⁴ Construcția a fost terminată în 25 de zile (22 iunie — 16 iulie): e drept că au lucrat la ea — așa cum ne arată cronica — „opt sute de zidari și șaptesprezece mii de ajutoare“: vezi Olgierd Gôrka, *Cronica epocii lui Ștefan cel Mare (1457—1499)*, București, 1937, p. 127 și 149.

timp spre a da ajutor cetății împotriva turcilor¹. Pentru stăpînii anteriori ai fortăreții și orașului, pentru bizantini și genovezi, *puteri maritime*, care veneau cu flota, așezarea în deltă era însă preferabilă. Flota putea apăra mai ușor cetatea situată pe grind, avînd Dunărea în față și plaurul plutitor al deltei de toate celelalte părți. În concluzie, cetatea și orașul Chiliei a fost, înainte de 1479, pe malul drept al Dunării, în deltă, acolo unde atîtea portulane și hărți pun Chilia Veche și unde figurează și în harta rusă din 1835 care arată în mod explicit și „rui-nele” așezării de odinioară.

O altă problemă interesantă pe care o pune harta din 1835 este aceea a satelor care poartă totuși numele de *tîrg*. Găsim două asemenea cazuri în Muscel: *Tîrgu Valea Mare* și *Tîrgu Dealului*, un caz în Rîmnicul Sărat: *Tîrgu Cucu* și unul în Neamț: *Tîrgu*. Mai putem adăuga, în aceeași categorie, și *Tîrgu Cîndești*, din Rîmnicul Sărat, menționat în catagrafia din iulie 1831², apoi o serie de astfel de „tîrguri” menționate în *Marele Dicționar Geografic al Romîniei*, anume: *Tîrgul*, o parte a comunei rurale Slăvești din Vilcea, *Tîrgul-Frumos*, la vestul satului Dîrmonești în Prahova, *Tîrgul-Glodurile*, *Tîrgul-Valea Rea*, sate în Bacău etc.

Tîrgu Valea Mare, alături de satul Valea Mare, din Muscel, n-are indicată cifra curților sau gospodăriilor; același e cazul și cu Tîrgu Dealului, situat la o distanță de numai 3 (trei) kilometri de Pitești. Tîrgu Cucu are douăzeci de gospodării și e și stație de poștă pe drumul

---

¹ Const. C. Giurescu, *Istoria Romînilor*, II, I, ed. a patra, p. 72.

² „*Extract de suma plugarilor*” la Arhivele Statului București, ms. 838, f. 4. Această catagrafie a fost publicată în *Analele Parlamentare ale Romîniei*, t. II, *Obicinuita Obșteasca Adunare a Ferii Romînești Legislatura I Sesiunea I 1831—1832*, București, 1892, p. 475—538. Numele satelor nu sînt însă redată întotdeauna exact după ms. 838. Astfel, de pildă, în județul Rîmnicul Sărat, s-a publicat Slobozia Carașica în loc de Slobozia Caragica; Delnița în loc de Domnița, Valcenii Mizilului în loc de Vacenii Mizilului, Obădiții în loc de Obidiții, Cîianta în loc de Cîiata, Gutești în loc de Guțăști, Beslăgenii în loc de Beșligenii, Slobozia Limotești în loc de Slobozia Lamotești. Blidareii în loc de Blidarii, Slobozia Tătărani în loc de Slobozia Tataranu etc.

Râmnicul Sărat — Focșani; Tîrgu Cîndești are 39 de gospodării.

Cum se explică acest calificativ de „tîrg“ dat unor așezări modeste, mai modeste, sub raportul populației, decît foarte multe sate? Sîntem, evident, în prezența unor așezări unde avea loc schimbul de mărfuri între țărani unei regiuni mai mult sau mai puțin întinse. Fenomenul a fost general pe întreaga față a pămîntului românesc, atît în Muntenia cît și în Moldova și în Transilvania. Cînd aceste așezări se găseau pe un drum important de comerț și erau ajutate și de împrejurări politice și economice favorabile, ele se dezvoltau și ajungeau adevărate tîrguri sau orașe, reședințe administrative și militare, cu un număr mai însemnat de locuitori. E cazul Tîrgu Jiului, al Tîrgu Ocnei, al Tîrgului Frumos din Moldova și al însăși Tîrgoviștei. Cînd împrejurările nu le ajutau, ele rămîneau simple așezări rurale, cu puțini locuitori, păstrîndu-și însă calificativul de „tîrg“, de loc de schimb, determinat de poziția lor favorabilă în raport cu satele învecinate.

Din toate aceste „tîrguri“ de mai sus, o atenție specială ni se pare că merită *Tîrgu Dealului* din Muscel. Situat numai la trei kilometri de Pitești, este evident că el n-a putut deveni loc de schimb *după* întemeierea acestui oraș, căci n-ar mai fi prezentat nici o utilitate: țărani din împrejurimi n-aveau de ce veni aci, cînd alături era un tîrg în toată puterea cuvîntului, cu numeroase prăvălii statornice. Trebuie să admitem deci că sîntem în fața unui străvechi loc de tîrg, de dinainte de întemeierea Piteștilor și anume a locului de tîrg unde se adunau sătenii din regiunea vecină a dealului: de aci și numele său Tîrgu Dealului. După ce s-au întemeiat Piteștii — prima mențiune documentară asupra lui este din 20 mai 1388¹ — Tîrgu Dealului a pierdut însemnătatea sa ca loc de schimb; și-a păstrat însă numele². El con-

¹ Const. C. Giurescu, *Istoria Romînilor*. Vol. II, 2, ed. a patra, p. 430.

² Pentru asemenea locuri de tîrg în regiunea *muntelui*, în Carpații meridionali, unde se strîngea lume de pe ambele versanturi („tîrguri de două țări“), vezi I. Conea, *Profile toponimice prin Carpații meridionali*, în „Probleme de geografie“, II (1955). p. 149 și 158.

tinuă să existe în epoca ridicării hărții statistice ruse; pe vremea când s-au alcătuit dicționarele geografice județene, la finele secolului XIX, găsim numele dublu: „Ștefănești (Țîrgul Dealului)“. În recensămîntul din 1930, Țîrgul Dealului apare ca o entitate distinctă, deosebită de Ștefănești, în plasa Podgoriei din județul Muscel.

Trebuie semnalată și categoria de sate numite *Orășeni*. Harta arată în județul Dolj, aproape de vărsarea Jiului în Dunăre, pe malul stîng al lui, satul *Orășanii*, 105; apoi în județul Botoșani, satele *Orășeni* 32 și *Orășenii Creștești* 22; de la ultimul și-a luat numele și schitul *Orășenii-Creștești*.

Numele acestor așezări se poate explica în două feluri: sau că locuitorii lor — ori o parte măcar a lor — au venit dintr-un oraș, în urma unor împrejurări istorice defavorabile — pustiiri, distrugeri, prădăciuni — care au atins acel oraș, sau că, pe locul respectiv, a fost odinioară un oraș, decăzut ulterior, dar ai căror locuitori au continuat să păstreze vechiul apelativ¹. Prima explicație credem că s-ar potrivi pentru *Orășeni* și *Orășenii-Creștești*, întrucît aceste două sate sînt în vecinătatea orașului Botoșani, la nouă, respectiv zece kilometri și jumătate distanță. Tradiția locală știe de altfel de venirea aci, în satul *Orășeni*, a mai mulți orășeni sau țîrgoveți, pe la jumătatea veacului al XVIII-lea². O situație similară pare a fi în satul *Orășanii* din Ilfov care face parte din comuna rurală Obileștii Noi, pe Mostiște³. Aci se vor fi așezat locuitori din Cornățelul, orașul amintit adeseori în veacurile XVI și XVII și care, situat la vreo șaptesprezece kilometri spre miazăzi, aproape de Dunăre, a avut să sufere prădăciuni repetate din partea turcilor⁴. În sprijinul ipotezei că avem de a face cu foști orășeni așezați la țară, cităm numele satelor *Cîmpulungeni* din Buzău, *Agiudeni* din Roman și *Hușeni* din Tutova, tustrele menționate în harta de care ne ocupăm⁵ și formate

¹ Cf. Iorgu Iordan, *Nume de locuitori...*, p. 265—267.

² *Marele Dicționar Geografic*, vol. IV, p. 596.

³ *Ibidem*.

⁴ Const. C. Giurescu, *Un vechi oraș al Țării Românești: Cornățelul* (sub tipar).

⁵ Vezi mai jos, p. 99.

din locuitori veniți din părțile Cîmpulungului, Agiudului și Hușilor. Cît despre Orășanii din Dolj, am impresia că sînt mai degrabă urmașii locuitorilor unui vechi oraș care a fost aci, lîngă Dunăre. Nu cumva în acest loc a fost reședința vechiului *județ de Baltă*, pomenit documentar în 1444, predecesorul, în regiunea dunăreană, a județului Dolj? Ne mărginim să punem deocamdată în-trebarea, rămînînd ca răspunsul să-l dăm mai tîrziu, după ce vom face și o cercetare la fața locului. Pentru comparație, amintim satul *Orașul* — numit și *Dealul Orașului* — aparținînd în 1900 comunei Samara din județul Argeș; tradiția locală știe că în acel loc „ar fi fost în vechime un oraș”¹; la finele veacului al XIX-lea, se mai puteau observa încă „rămășițe de ziduri de piatră și cărămida”².

Sate și cătune. Incontestabil, partea cea mai bogată și mai interesantă a hărții din 1835 o formează așezările rurale, sate, cătune, odăi, stîni, coșere, cîrciumi sau hanuri, stații de poștă, și din acestea toate, în primul rînd, satele și cătunele. Ea ne înfățișează 4 094 (patru mii nouăzeci și patru) de sate și cătune în Muntenia și 2 439 (două mii patru sute treizeci și nouă) în Moldova. E cel mai bogat document asupra satelor noastre, din toate cîte s-au păstrat pînă la data apariției hărții. Într-adevăr, ea dă mai multe așezări decît catagrafia cuprinsă în opera generalului Bawr, mai multe decît statistica oficială din 1815, utilizată de Dionisie Fotino în „Istoria Vechii Dacii”, mai multe chiar decît statistica oficială contemporană din 1831, cunoscută sub numele de „Extract de suma plugarilor”³. O simplă comparație a cifrelor e de ajuns pentru a dovedi această afirmație. Catagrafia lui Bawr dă, pentru Muntenia, 2 696 de sate și cătune⁴; statistica din 1815, 2 721 sate și cătune⁵ iar statistica

¹ *Marele Dicționar Geografic*, IV, p. 595.

² *Ibidem*.

³ O vom desemna prin E.

⁴ *Mémoires historiques et géographiques sur la Valachie*, Frankfurt și Leipzig, 1778, p. 106—228; cf. I. Donat, *Așezările omenești din Țara Românească în secolele XIV—XVI*, în „Studii”, IX, 1956, nr. 6, p. 79.

⁵ D. Fotino, *Ἱστορία τῆς πάλαι Δακίας*, t. III, Viena, 1819, p. 188—309. Fără satele din cele trei raiale care însă nu reprezintă

din 1831, 3 576¹. Făcînd comparație pentru un singur județ, Rîmnicul Sărat, găsim la Bawr 138 (o sută trei zeci și opt) de sate², în 1815, 144 (o sută patru zeci și patru)³, în 1831, 195 (o sută nouăzeci și cinci)⁴, iar în harta din 1835, 202 (două sute două)⁵. Și în aceasta ultimă cifră nu sînt cuprinse nici tîrlele și coșerile, nici cîrciumile. Pentru județul Dîmbovița, Bawr dă 169 (o sută șaiszeci și nouă) de sate și cătune⁶, statistica lui Dionisie Fotino 168⁷, iar harta din 1835, 270 (două sute șaptezeci)⁸, așadar cu peste o sută mai mult. Diferența e și mai mare în ce privește județul Mehedinți: acesta e trecut în statistica oficială din 1831 cu 341 de sate⁹ în timp ce harta din 1835 dă nu mai puțin de 504 așezări rurale dintre care 400 sate și cătune¹⁰.

În ce privește Moldova, față de cele 2 439 de sate și cătune pe care le arată harta rusa, statistica oficială produsă de Gh. Asaki, în harta litografiată de el în 1848, dă numai 1 924¹¹; diferența este de 514 în favoarea celei dintîi.

Cercetînd satele hărții ruse, putem trage o serie de concluzii referitoare la: a) mărimea lor, b) repartiția

---

mai mult de circa o sută. Bawr, *o. c.*, p. 188—193 dă, pentru aceste raiale, un total de 91 sate (55 în raiaua Brăilei, 35 în a Giurgiu-lui, 1 în a Turnului).

¹ Vezi *Analele Parlamentare ale Romîniei*, vol. II, p. 475—538 unde aceasta statistica e publicată. Originalul se află, așa cum am aratat mai înainte, p. 79, la Arhivele Statului din București, ms. 838. În raportul lui Bois le Comte, din 11 mai 1834, raport care se întemeiază pe „piese oficiale”, numărul satelor muntene este de 3 562 (Hurmuzaki, *Documente*, XVII, p. 337; cf. p. 334).

² Bawr, *o. c.*, p. 106—115.

³ D. Fotino, *o. c.*, III, p. 189—192.

⁴ Arhivele Statului, ms. 838, f. 1—5.

⁵ Vezi, la finele acestui studiu, anexele, jud. Rîmnicul-Sărat.

⁶ Bawr, *o. c.*, p. 155—162.

⁷ D. Fotino, *o. c.*, III, p. 217.

⁸ Vezi anexele, județul Dîmbovița.

⁹ *Analele Parlamentare ale Romîniei*, II, p. 532—537.

¹⁰ Vezi anexele, județul Mehedinți.

¹¹ „Harta Moldovei împartită în ținuturi după cea din urmă ră-tunzire. Sub direcția G. Asaki, Iași, lit. Inst. Albinei Iancu Pluto 1848” (Acad. R.P.R., Hărți B. II, 9); o prima ediție, din 1847, Iași, nu cuprinde tabelul iudețelor, satelor și „politiilor”, adică orașelor (Acad. R.P.R. Hărți B. II, 8).

pe regiuni naturale, c) numele lor, d) felul de formare a o sumă din ele, prin roire și colonizare, e) situația socială, fiscală, militară și juridică a locuitorilor unor sate.

Mărimea satelor. Am împărțit așezările rurale în două categorii: *cătune*, avînd pînă la 50 de gospodării inclusiv, și *sate*, de la 50 de gospodării înainte. Cătunele, la rîndul lor, se pot împărți în trei subdiviziuni: pînă la 5 gospodării exclusiv, între 5 și 20 de gospodării inclusiv și între 21 și 50. Pentru primele două subdiviziuni există și semne speciale pe hartă, în timp ce a treia subdiviziune este reprezentată printr-un simbol valabil pentru toate satele ce depășesc numărul de 20 de curți sau gospodării. Și satele pot fi împărțite în trei categorii: sate mici, între 51 și 100 de gospodării, sate mijlocii, de la 101 la 200, și sate mari care depășesc 200 de gospodării. În grupa satelor mari am putea face o nouă subdiviziune, aceea a satelor foarte mari, cu peste 400 de gospodării.

În general, harta arată un important număr de cătune și sate mici; ele formează *majoritatea absolută* a așezărilor noastre rurale. Am făcut o cercetare în privința ordinei de mărime a acestor așezări într-o serie de județe; citez unul din Muntenia propriu-zisă: *Muscelul*, altul din Oltenia: *Romanații*, al treilea din Moldova: *Putna*. În Mușcel, din totalul de 134 așezări rurale pentru care se indică cifra gospodăriilor, 19 au între cinci și douăzeci de gospodării, așadar circa 14,1% din total; 37 între douăzeci și una și cincizeci de gospodării, așadar circa 27,6%; 61 între cincizeci și una și o sută de gospodării, așadar circa 45,5%; 15 între o sută una și două sute de gospodării, așadar circa 11,2%; în sfîrșit, 2 peste două sute de gospodării, așadar circa 1,5%. Numărul cătunelor și satelor mici — pînă la o sută de gospodării — se urcă la 117 din totalul de 134; reprezintă așadar circa 87,3%.

În Romanați, din totalul de 173 așezări rurale, pentru care se indică cifra gospodăriilor, 5 au sub cinci gospodării (circa 2,9%); 22 între cinci și douăzeci de gospodării (circa 12,7%); 49 între douăzeci și una și cincizeci de gospodării (circa 28,3%); 60 între cincizeci și

una și o sută de gospodării (circa 34,7%); 26 între o sută una și două sute de gospodării (circa 15%) și 11 peste două sute de gospodării (circa 6,3%). Catunele și satele mici — pînă la o sută de gospodării — reprezintă circa 78,6% din totalul așezărilor rurale. E de observat și faptul că satele mijlocii — o sută una pînă la două sute de gospodării — și mari — peste două sute de gospodării — sînt, în acest județ de șes, *mai numeroase* decît în județul de munte și deal care e Mușcelul. Ele reprezintă circa 21,3%, în timp ce în Mușcel numai 12,7%. Procentul mai mare se explică prin factorii fizici și economici care favorizează dezvoltarea unor asemenea așezări.

În Putna, care este un județ cu toate formele de relief — munte, deal, șes — din totalul de 167 așezări rurale pentru care se indică cifra gospodăriilor, 1 are sub cinci gospodării (circa 0,6%), 8 între cinci și două zeci (circa 5%), 37 între douăzeci și una și cincizeci (circa 22,1%), 67 între cincizeci și una și o sută (circa 40%), 42 între o sută una și două sute (circa 25,1%) și 12 peste două sute de gospodării (circa 7,2%). Totalul cătunelor și satelor mici — pînă la o sută de gospodării — se ridică la 113, reprezentînd un procent de 67,6. Cifre asemănătoare obținem, în general, și în celelalte județe. Concluzia acestei statistici: majoritatea absolută a așezărilor rurale românești — și pentru multe județe chiar marea majoritate — sînt *așezări mici*, în special de tipul 21—50 și 51—100 de gospodării.

Satele mijlocii, avînd între o sută una și două sute de gospodării, constituie o *minoritate*, reprezentînd, în genere, între o zecime și un sfert din totalul așezărilor rurale. Satele mari, cu peste două sute de gospodării, sînt o *mică minoritate*, devenind, în unele județe sau ținuturi, chiar o minoritate disparentă. În sfîrșit, satele foarte mari, cu peste 400 de gospodării sînt *excepționale*, asemenea așezări tinzînd să se transforme în ținuturi. Dintre satele foarte mari ale hărții, cităm următoarele: 1) *Balș* sau *Balaș*, în Romanați, cu 743 de gospodării; știm dintr-un alt izvor, inedit, că așezarea era împărțită,

chiar în această vreme, pe mahalale¹; ea se va transforma, ulterior, în târg. 2) *Cirtojani*, în Vlaşca, avînd 716 gospodării: e mai mare ca populație — dacă cifra a fost exact transcrisă² — decît multe dintre târgurile și orașele Principatelor. 3) *Poiana*, în Dolj, cu 665 de gospodării. E de remarcat că, în sudul, bogat în grîne și pește, al Doljului, Mehedinților și Romanaților, găsim, chiar în această vreme, a începutului agriculturii extensive, un număr apreciabil de sate mari, dintre care menționăm: Moțăteii 367, Băileștii Sîrbi 296, Pătulele 306 și Leul 314. 4) *Flămînzii*, în Hîrlău, cu 558 de gospodării. Acest sat, devenit faimos în istoria țării prin începutul răscoalei țărănești din 1907, are la data alcătuirii hărții, mai mulți locuitori decît însăși reședința ținutului, orașul Hîrlău, care nu e trecut decît cu 414 gospodării. Reședința e întrecută de altfel și de alte două sate ale ținutului anume de: 5) *Ceplenița*, care numără 430 de gospodării și de 6) *Deleni* cu 434 7) *Telega* în Prahova cu 555 de gospodării, întrecînd așadar atît Cîmpina cît și Filipeștii de Tîrg. Din cauza mărimii așezării și a faptului că aci își avea reședința cămărașul ocnei locale, Telega e socotită de Dionisie Fotino, în 1815—1819, ca „oraș”³; celelalte izvoare contemporane și posterioare nu-i dau însă acest calificativ; nici în hărțile din 1833 și 1835 nu e trecută ca așezare urbană. În 1810, Telega avea 368 de case și 1410 suflete⁴. 8) *Salcia*, în Mehedinți, cu 414 gospodării.

În județul Gorj sînt o serie de sate mai mari, sub raportul populației, decît cele două târguri Brădicenii și Petreștii de sus. Cităm, dintre ele, *Borescu*, avînd 396 de

¹ Vezi actul din 21 aprilie 1832 referitor la suma de 3 000 lei, repartizată pe mahalalele satului Balș și cheltuita, în intervalul 1 mai — 1 septembrie 1831 „de slujbașii și ingineri și comisari și ostași trecători”, cu prilejul ridicării hărții statistice rusești (Arhivele Statului București, Vornicia din launtru, Țara Romînească, nr. 313, dosar 198, f. 4).

² S-ar putea să fie o eroare fie a topografului, fie a gravorului. E., f. 35 dă numai 160 de gospodării.

³ *Ἱστορία τῆς πάλαις Δακίας*, t. III, p. 215.

⁴ Stoica Theodorescu, *Monografia comunei Telega, Cîmpina*, 1926, p. 54; cf. Const. C. Giurescu, *Istoria Romînilor*, III, 2, p. 496.

gospodăriei, *Pojaru* cu 377, *Vladimiri* — satul lui Tudor — cu 287, *Pirieni* cu 280 și *Scoarța* cu 253. Și în județul vecin, al Vîlcii, sînt o seamă de sate mari ca *Pauseștii* cu 296 de gospodăriei, *Strejeștii* cu 293, *Oteșanii* cu 290, *Zavidenii* cu 266 și *Lopușata* tot cu 266 de gospodăriei. În Buzău, *Puțenteii* își desmint numele: numără 310 gospodăriei; satul mai are, de altfel, un al doilea nume: Ciocela.

Repartiția satelor. În ce privește repartiția satelor pe regiuni naturale, harta ne arată o mare densitate în zona dealurilor. Satele sînt aci foarte dese, mai dese decît în orice altă parte. Întreaga zonă, începînd din Mehedinți și pînă în nordul Moldovei este înțesată de așezări omenești; în unele părți ca în Săcuieni, spre nord-vest de Mizil, în Buzău, între Policiori și Lopătari, la vest de Rîmnicul Vîlcei, în zona Tîrgul Jiului etc., ea face impresia unui adevărat furnicar. Satele se înșiră de-a lungul văilor ca mărgelele pe ață; în multe locuri, ele urmează fără discontinuități, extremitatea unuia atingînd extremitatea celuilalt. Cităm, ca exemplu, valea Rîului Doamnei, în Mușcel, între Corbi și Jupînești, Valea Dîmboviței, între Gemeni și Drăgoeștii-Ungureni, valea Milcovului, între Pătești și Arșița etc.

Bine populate sînt și *depresiunile intra-și subcarpatice*. Începînd cu depresiunea Cloșanilor, continuînd cu aceea a Lotrului, apoi a Loviștei, a Rucărului și Drago-slavelor, a Chioajdelor din Săcuieni, cu Vrancea, cu depresiunea Tazlăului, peste tot găsim cătune și sate numeroase. Sînt adevărate aglomerări umane, din care prea plinul roiește, formînd alte sate cu nume ce amintesc vechia baștină. Așa găsim satul Dragoslovenii din Rîmnicul Sarat, cătunele Rucărenii și Dragoslovenii din Soveja Putnei, formate tustrele cu țărani din Rucărul și Drago-slavele Mușcelului. Așa găsim satele Chiojdeanca, din Prahova și Chiojdenii din Rîmnicul Sărat, formate cu oameni veniți din cele două Chioajde — cel mare și cel mic — sau, cu numele oficial, Star Chiojd și Chiojdul de Bîsca.

Mai rar populată, comparativ, este *cîmpia*. Nu ne referim la regiunea de stepă a Bărăganului și Burnazului, unde harta arată adevărate pete albe, ci la vestul cîm-

piei muntene și iltene și anume în special la părțile unde lipsește pădurea. Aci, așezările sînt mai rare, chiar dacă unele din ele au mai multe curți sau gospodării. Cităm, ca exemplu, regiunea de la sud de Pătulele, în Mehedinți, de la est de Calafat, în Mehedinți și Dolj, de la sud de Caracal, în Romanați, de la sud de Rușii de Vede, în Teleorman. Tot astfel, în ochiul de stepă al Jijiei, la nord-vest de Iași. *Bărăganul* are sate pe margini, adică de-a lungul Dunării și spre județele vecine: Ilfov, Prahova, Săcuieni și Rîmnicul Sărat. De asemenea, de-a lungul rîului Ialomița care îl străbate și pe care așezările omenești se înșiră dese, atît pe un mal cît și pe celălalt. Incolo, în regiunea centrală, adică în *Bărăganul* propriu-zis, satele sînt foarte rare. Intre Dunăre, Borcea, Ialomița și Mostiștea, găsim doar cîteva. Semnalăm astfel Lefliu (sic!) cu 48 de gospodării, Lupșani, la sud-sud-est și Sapunari cu 55 de gospodării, la nord-est de primul, Satu Nou (Ștefănești) cu 95 de gospodării, la nord-vest-vest de Sapunari; apoi, înspre Ilfov, satele Ileana 102, Podari 36 și Suliman 25, tustrele pe apa Milotina sau Vîната; în sfîrșit, călunul Barza avînd între 5 și 20 de gospodării. În această parte de miazăzi a *Bărăganului*, mergi zeci de kilometri fără să dai de un sat; numai cîte o stație de poștă ca Zlota și Barăganul, cîte o cîrciumă ca Dor Mărunt, Orelca, Crucea Razvan și Cîrciuma Lupului, iar în regiunea de la nordul rîului Ialomița, tîrlele și coșerele arată prezența omului. Aci e patria turmelor de oi, a cirezilor sau tamazlîcurilor de vite mari, a hergheliilor și preucilor de cai și a vînatului de tot felul, de la dropie pînă la lup. În vremea cînd s-a ridicat harta, plugul nu spărsese încă cea mai mare parte a întinsei stepe, un adevărat ocean de verdeață primăvara, un nesfîrșit de zăpadă iarna, bătut de vînturile năprasnice care i-au dat și numele. Căci „Buragan“ înseamnă, în vechea turcă, „furtună“, „vîrtej“, „vîfor“¹.

Sub raportul repartiției pe formațiuni politico-administrative, cea mai intens populată este *Oltenia*. Cele cinci județe ale acestei provincii totalizează, în harta din 1835, 1 639 (una mie șase sute trei zeci și nouă) de așe-

---

¹ L. Șăineanu. *Influența orientală...*, I, p. XII.

zări omenești, dintre care 1 392 (una mie trei sute nouă zeci și două) de sate și cătune; statistica oficială din 1831 nu dă decît 1 204. Cele mai multe se găsesc în Mehedinți, care de altfel era și județul cel mai întins din ambele principate: 504 așezări omenești, dintre care 400 de sate și cătune. Urmau în ordine descrescîndă și ținînd seamă de numărul *satelor* și *cătunelor*, nu de totalul așezărilor omenești, Doljul cu 364, respectiv 299, apoi Gorjul cu 282, respectiv 257, Vîlcea cu 295, respectiv 255, și, ultimul, Romanații, cu 194, respectiv 181 sate și cătune.

În Muntenia propriu zisă, de la Olt pînă la Siret, sînt 3 366 (trei mii trei sute șazeci și șase) de așezări omenești dintre care 2 700 (două mii șapte sute) de sate și cătune; statistica din 1831 dă numai 2 358. Cel mai populat este Ilfovul, cu 422 de așezări dintre care 349 de sate și cătune; urmează, în ordine descrescîndă, Săcuienii cu 346, respectiv 297; Dîmbovița cu 295, respectiv 270; Argeșul cu 286, respectiv 244; Buzăul cu 325, respectiv 230; Vlașca cu 270, respectiv 220, Rîmnicul Sărat cu 264, respectiv 202; Teleormanul cu 230, respectiv 196; Oltul cu 214, respectiv 186; Ialomița cu 268, respectiv 163; Mușcelul cu 185, respectiv 149; Prahova cu 212, respectiv 148 și, ultimul, Brăila cu 49, respectiv 46 de sate și cătune.

În Moldova, în cele șaisprezece „ținuturi” — echivalentul moldovenesc al „județelor” muntene — sînt în total 2 792 (două mii șapte sute nouăzeci și două) de așezări omenești dintre care 2 439 (două mii patru sute treizeci și nouă) de sate și cătune. Ținutul cu cel mai mare număr de sate și cătune e Neamțul care, din 281 de așezări, rurale are 238; urmează Bacăul cu 254, respectiv 223 de sate și cătune; Tecuciul cu 237, respectiv 215; Suceava cu 215, respectiv 206 și, abia în locul al cincilea, Iașii cu 221, respectiv 201. Vin, după aceea, Tutova cu 222, respectiv 193; Putna cu 190, respectiv 171; Vaslui cu 187, respectiv 163; Dorohoiul cu 196, respectiv 150; Fălciul cu 159, respectiv 145; Romanul cu 156, respectiv 142; Hîrlăul cu 128, respectiv 112; Covurluiul cu 144, respectiv 108. Cele mai mici ținuturi ale Moldovei, sub raportul numărului de sate și cătune, ca de altfel și sub acela al suprafeței, sînt Botoșanii cu

92 de aşezări rurale, din care 77 de sate şi cătune, Cîrligătura cu 74, respectiv 61 şi, ultimul, Herţa cu 37, respectiv 34. E de reţinut faptul că şi în Moldova, ca şi în Muntenia, judeţele de deal şi munte, adică cele cuprinse între Siret şi Carpaţi, sînt printre cele mai bine populate, ele ocupînd primul, al doilea şi al patrulea loc.

Dobrogea e regiunea cu cele mai puţine aşezări rurale şi cu cele mai multe silişti, adică sate părăsite (vezi şi mai jos, p. 137 la silişti !). Prezenţa acestora din urmă e explicabilă prin faptul că pe aci, prin această regiune, era drumul obişnuit al oştilor, în războaiele ruso-turce. Atît în 1791, cît şi în 1809 şi în 1828 avuseseră loc lupte repetate în Dobrogea¹; rezultatul a fost pustiirea multor sate.

Trebuie subliniat că cele mai multe sate romîneşti din Dobrogea se află de-a lungul Dunărei, pe malul ei; harta notează, de la Silistra la vale, satele Oltina, cu 25 de curţi sau gospodării, Mîrleanu cu 20, Cochirleni şi Seimeni, cu cîte 5—20 gospodării fiecare, Stelniceni cu 42, Asaneşti cu 5—20, Topalu cu 37, Groapa Cioban cu 1—5, Dăieni cu 111, Roşte cu 20, Iglîţa² 5—20, Camenca, avînd 67 de gospodării, Zaclăii — mai tîrziu cunoscut oficial şi sub numele de Azaclău — cu 5—20 de gospodării, Jijila cu 50. Garvăn cu 43, Văcăreni cu 64, Pisica cu 26, Luncaviţa³ cu 34, Rachel, Feteşti şi Cîşla cu cîte 5—20 de gospodării fiecare, Beştepe moldovenească avînd 72 de gospodării şi Dunavăţ 40. Numele satului nu e întotdeauna un criteriu *sigur* despre originea etnică a populaţiei respective, în sensul că se poate ca această populaţie să se fi prefăcut, prin aluviuni ulterioare sau prin emigrări; este totuşi, în marea majoritate a cazurilor, un indiciu preţios în acest sens. Dovada e însăşi aşezarea Beştepe moldovenească; aceasta, la început, va fi avut şi o populaţie turcească; altfel, prima parte a numelui: Beştepe — în turceşte: cinci dealuri — nu s-ar explica; ulterior însă, populaţia romînească şi anume

¹ Pentru luptele din 1791 şi 1809 vezi Const. C. Giurescu, *Istoria Romînilor*, III. 1, ediţia a doua, Bucureşti, 1944, p. 315 şi 327—8; pentru cele din 1828, vezi I. C. Filitti, *Principatele Romîne de la 1828 la 1834*, Bucureşti, (1934), p. 12—13.

² H: Igriţa

³ H: Luncoviţa

cea venită din Moldova a predominat, determinînd adausul respectiv¹. Prezența elementului românesc în Delta se dovedește prin numirile de ape din această regiune (vezi mai sus p. 34); pentru restul Dobrogei, semnalează aici o serie de nume de sate, siliști și alte elemente geografice: Lataștea 5—20 gospodării, Greci 140; Mănăstiriște (Niculițel) 80; Satu Nou 22; Tichilești, fără indicarea numărului de gospodării; siliștile: Tichilești², la nord-nord-est de Topalu, Frecăței³, la nord-vest de Catului; Musluești, la sud-est de Cadi Cișla; Baltadjești, pe apa Boască Dere; Burlachi la vest de lacul Tașaul; Siliști, la est de Stelnicieni și Peștera⁴, la sud-est-est de Rasova. Dintre ape, semnalăm iezarul Lacu, în pădurea dintre Greci și Niculițel, gîrla Fortuna, izvorînd din aceeași pădure și vărsîndu-se în Dunăre la sud de Iglița și rîul Star Peceneaga arătînd, prin partea a doua a numelui, caracterul românesc al celor ce-au botezat-o.

Mulți dintre românii din Dobrogea sînt *mocani*, veniți cu oile, din Transilvania și stabiliți apoi aici, unde găseau pășune întinsă și o fiscalitate suportabilă, în orice caz mai ușoară decît cea de acasă. O cercetare recentă, aceea a lui D. Șandru⁵, arată întinderea și intensitatea acestui fenomen de colonizare: mai nu e sat din Dobrogea în care să nu se fi așezat asemenea mocani; în unele din ele, ei constituie chiar *majoritatea* populației⁶. Ni s-au păstrat, de pe la jumătatea veacului al XIX-lea, condici de „oierii” sau mocanii din Dobrogea, cu numele lor și mărimea turmelor respective⁷. Semnalăm, în același sens,

¹ Același cred că e cazul satului Boască, cu 30 de gospodării, situat la nord de Stelnicieni, într-o regiune românească, avînd în vecinătate așezări românești.

² H: Techeliști.

³ H: Fricace

⁴ H: Peștere.

⁵ D. Șandru, *Mocanii în Dobrogea*, București, 1946, 239 p. în 8°.

⁶ *Idem*, p. 113—122.

⁷ Vezi G. Vîlsan, *Mocanii din Dobrogea la 1845*, București 1928/ 8 p. (Extras din „Graiul Românesc” II, 3); N. Iorga, *La population de la Dobrogea vers la moitié du XIX-e siècle, d'après un manuscrit récemment découvert*, în „La Dobrogea roumaine”, 1919, p. 166—174.

o mărturie mai veche, din epoca în care tocmai se ridică harta: e dosarul inedit de la Arhivele Statului din București, intitulat: „Pentru vitele mocanilor ot Dobrogea, a li să da voie să le aducă în Prințipat“, adică în Muntenia, el poartă data: 14 martie 1832¹.

Semnalăm, în sfârșit, prezența unei serii de sate cu nume românești pe malul drept al Dunării, în Craina sârbească. În această regiune, nu s-a făcut o ridicare completă a hărții; s-au indicat numai câteva așezări omenști în legătură cu șoselele principale, cu „marș-rutul“ oștilor. Totuși, și din aceste puține așezări, sînt câteva care atrag atenția. Notăm astfel: *Gegerași* (Degerași, pronunțat bănățenește!), cam în fața Bresniței de pe malul stîng; *Izvore* (Izvoare!) în dreptul Ostrovului Corbului, *Valiuga*, avînd 5—20 curți sau gospodării, la nord-nord-vest de Batoși; *Bîrloga*, la fel, la vest de Valiuga; *Reacița*, tot cu 5—20 gospodării, la sud-vest-vest de Cladova; *Suvaea*, iar cu 5—20 gospodării, la nord de Bîrza-Palanca; *Cupuzești*² (Copuzești, de la copuz!) 5—20 de gospodării, la sud-vest de Bîrza-Palanca. În jurul Negotinului sînt două așezări românești: *Malainița*, cu 5—20 de gospodării, spre nord-vest-vest, și *Tîrneani*, sat mare, cu 200 de gospodării, spre sud-vest. Tot sat mare sînt și *Sîrbovlașii*, cu 200 de gospodării, în fața satului Gruea din Mehedinți; partea a doua a numelui indică prezența romînilor; numele întreg înseamnă: „Romîinii sîrbi“ sau din Serbia. Semnalăm, în sfârșit, *Gîrleani*, cu 150 de gospodării, la sud de Zaicear, pe râul Timoc, și cătunul *Pîrlit*, cu 5—20 de gospodării, la est de Gîrleani³.

Numele satelor. Nume duble. Cercetarea celor peste șase mii cincisute de nume de sate din Muntenia și Mol-

¹ Arhivele Statului, București, Vornicia din lăuntru. Țara Românească, nr. 484, dosarul 120.

² Scris în doua cuvinte Cupu Zești.

³ Pentru romîinii din Craina, vezi G. Vîlsan, *Romîinii din Craina Serbiei* în „Anuar de geografie...“, II (1910—1911), p. 177—200, cu planșe și hărți; Același, *Les Roumains de Bulgarie et de Serbie*, Paris, 1918, 20 p. și o hartă; revista „Timocul“, București, 1931—1943; Marin Popescu-Spineni, *Aspecte geopolitice și economice V. Romîinii din Balcani*, București, 1941, p. 22—35.

dova, consemnate în harta din 1835, duce la o serie de concluzii interesante. Mai întâi în privința procesului de formare a o sumă din aceste sate, prin *roire* sau *colonizare*. Apoi în privința apartenenței *sociale, fiscale, juridice, militare și administrative* a locuitorilor din altă serie de sate. După aceea, în privința *indeletnicirii* locuitorilor unei a treia grupe. Numeroase sînt satele ale căror nume reprezintă *porecle* date fie de vecini, fie de proprietari, fie chiar de locuitorii lor înșiși. În sfîrșit, o altă grupă de nume se referă la *evenimente și personaje istorice* sau la *urme ale trecutului*.

Cercetările de toponimie romînească au relevat o seamă din problemele ce se pun în legătură cu categoriile enunțate în rîndurile anterioare. Ne gîndim în primul rînd la lucrarea lui Iorgu Iordan, *Nume de locuri romînești în Republica Populară Romînă*, apărută în 1952. Ea grupează numele topice pe categorii, după natura lor, și le explică sub raportul filologic și, uneori, psihologic și istoric. Nu vom repeta cele spuse în această lucrare; ne mărginim să relevăm unele aspecte noi, să facem cîteva adause și să propunem unele corectări la explicațiile date.

Formarea de sate noi, fie pe vatra unor sate părăsite, fie în locuri unde nu mai fusese așezare omenească, este unul din aspectele cele mai interesante și, am adăuga, cele mai caracteristice ale istoriei noastre. Din cauza vicisitudinilor istorice prin care am trecut, multe sate de rumîni sau vecini s-au risipit pentru a se forma *din nou, în același loc* sau în altul, după potolirea furtunei¹. Spe-

---

¹ Iată cîteva exemple: 1) La 18 august 1615, Radu Mihnea, întărind mănăstirii Radu Voda niște țigani, arăta ca fuseseră ai manastirii pe vremea lui Mihai Viteazul „pîna ce a dat Domnul Dumnezeu mult rau pe aceasta țara și norod și pe toți oamenii, cînd a venit aici Sinan Pașa cu toata puterea și oastea împăratească, atunci s-a stricat aceasta mai sus-zisă sfîntă mănăstire a domniei mele și *s-au risipit toate satele și rumînii și toți țiganii*” (C. Giurescu, *Studii de istorie socială*, București, 1943, p. 60). 2) La 11 iunie 1616, Radu Mihnea arată că satul Orlea din Romania al mănăstirii Cozia, „au fost un sat pustiu încă mai dinainte vreme, din zilele raposatului Mihail Voievod, de au fost oamenii robiți și fugiți peste Dunare, de au ramas siliștea pustie și nu este scrisă nicăiera în catastivul domniei mele la bir” (C. Giu-

cificăm: sate de rumîni sau vecini, iar după reforma lui Constantin Mavrocordat, sate de *clăcași*, deoarece satele celelalte, de moșneni sau răzăși, nu se risipeau. Chiar dacă erau complet distruse, prin foc și pradă, de către năvălitori, locuitorii respectivi, cîți scăpaseră, se întorceau îndărăt și ridicau, pe locul celor distruse, alte locuințe, *păstrînd vechiul nume al satului*. Satele de moșneni și răzăși nu-și schimbă numele, în timp ce la satele de rumîni sau, mai tîrziu, de clăcași, fenomenul este frecvent.

Schimbarea numelui la o serie întreagă de sate nu se poate explica însă numai prin vicisitudinile istorice, adică prin distrugerile făcute în timpul războaielor. Mai există și o altă explicație anume *inițiativa oficialității sau a noilor proprietari* și, adesea, *a locuitorilor satului înșiși*. Socotind că numele vechi nu sună bine — avînd el un caracter satiric, scatologic sau pornografic — sau, alteleori, ne mai înțelegîndu-l, ne mai dîndu-și seama de înțelesul lui care fusese totuși clar în vremea veche cînd se întemeiasă satul sau cînd fusese botezat de slavi, unguri sau turci — oficialitatea, proprietarul nou sau locuitorii satului îl schimbă și adoptă un nou nume pe care îl socotesc mai potrivit. Asemenea schimbări sînt frecvente în veacul al XIX-lea, ca urmare a schimbărilor ce se produc în societatea și în administrația romînească; ele se întîlnesc însă și mai înainte¹.

Iată cîteva exemple care ilustrează afirmația de mai sus; sînt luate toate din cuprinsul județului Ialomița. Satul *Bășinari* de pe Borcea, din cauza caracterului satirico-scatologic al numelui, și-a zis, de la o vreme, Cocargeaua; harta rusă înregistrează ambele nume, punînd

---

rescu, o.c., p. 60). 3) Documentul din 1628, mai 16, arată că satul de rumîni Balteni din Ilfov, în vremea lui Simion Moghilă (1600—1602), „cînd s-au întîmplat țării domniei mele multă răutate de au ars și manastirea (monahiei Anghelina !), și satul Baltanii, după aceea, s-au risipit cu toți rumînii care încotro - au putut“ (C. Giurescu, o.c., p. 80).

¹ Am indicat în *Istoria Romînilor*, III, 2 p. 531 o serie de sate muntene și moldovene care și-au schimbat numele în veacurile XVI—XVIII. Pentru problema schimbării de nume la unele din satele care intră în această categorie, vezi și observațiunile lui I. Donat, *Așezările omenești...*, p. 11.

du-l pe cel nou între paranteze. Schimbarea se produsese încă înainte de 1815, deoarece statistica oficială din acest an are numai noua numire. Totuși vechiul nume dăinuia încă pe vremea ridicării hărții ruse care-l consemnează, și chiar în primul rînd. Pentru un motiv asemănător și-a schimbat numele satul *Căcaleții*, care devine Radulești. Ambele nume sînt trecute în harta rusă, cel de-al doilea, adică cel nou, în paranteze. Și în cazul acesta, schimbarea se produsese înainte de 1815. *Futeștii* de pe Borcea, constatați astfel în veacurile XVI—XVII, se transformă în Fetești¹. *Găunoșii* devin Mărgineanca, numele cel nou fiind trecut între paranteze în harta din 1835. *Pîrlita* își schimbă numele în Uleștii de jos, iar Colcea-gul — amintind vechea dominație tătarască — în Uleștii de sus. Harta consemnează atît vechile numiri cît și pe cele noi, acestea din urmă fiind trecute între paranteze. *Frecățeii*, din partea de nord a județului, devin Glodea-nul; de data aceasta, numirea veche e între paranteze, ceea ce înseamnă că se întrebuinta mai puțin, numele cel nou, predominînd. *Dîlga* însemnase pe vremuri, în evul mediu timpuriu, cînd se așezaseră slavii în ținuturile noastre, Lunga. Dar acest înțeles, după topirea populației slave în mijlocul băștinașilor daco-romani, se pierduse și, în plin veac al XIX-lea, lumea nu-și mai dădea seama de el; numele devenise, pentru românii din Bărăgan, fără sens. În 1835, găsim încă satul trecut în hartă așa, cu numele vechi *Dîlga*, dar în 1871, el se numește... Mar-silienii². Oare autorul acestui nou nume — fie vre-un localnic³, fie conducătorul județului n-a fost el influențat de numele satului *Maltezi* de pe Borcea? ⁴ Cert este

¹ Pentru forma *Futești*, vezi de pildă, documentele din 1528, aprilie 21 și 1542, februarie 20 (*Documente privind istoria României, Veacul XVI B*, vol. II, p. 423 și 284—5). Tot așa e numit satul și în vremea lui Matei Basarab. La *Dionisie Fotino, o.c.* III, p. 239 apare sub forma *Fotești*. În harta din 1835 e *Fetești*.

² *Frunzescu, Dicționarul...* p. 285.

³ Așa crede Iorgu Iordan, *o.c.*, p. 131, acceptînd informația unui fost elev din partea locului, care derivă numele cel nou de la un „Marsilie, proprietarul moșiei.“

⁴ Numele de *Maltezi* al satului de pe Borcea se găsește nu numai în harta din 1835, dar și în statistica din 1815 (*Dionisie Fotino, o.c.*, III, 239) și la *Bawr, Mémoires...* p. 142, deci în timpul războiului din 1768—1774.

că această tendință spre nume exotice se constată în Ialomița și în cazul satului *Sătucu* — diminutiv totuși caracteristic și vechi românesc — care devine, înainte de 1871... Smirna¹.

Și în celelalte județe, găsim același fenomen de schimbare a numelor unor sate, și pentru aceleași motive². Harta rusă indică, în Muntenia și Moldova, *nu mai puțin de 250 (două sute cinci zeci) de sate cu nume duble*. Cele mai multe se întâlnesc în Ilfov: 37 la număr, urmează Ialomița cu 22, Bacăul cu 20, Buzăul cu 15, Rîmnicul Sărat cu 14; câte un singur sat cu nume dublu găsim în județele Gorj, Neamț, Cîrligătura, Herța și Roman; Vîlcea și Fălciul n-au nici unul.

Dintre aceste nume duble, unele sînt importante sub raportul istoric, fiindcă ne ajută să identificăm vechi așezări. Așa e, de pildă, cazul satului Mănăstirea din Ilfov, de pe Mostiște, sat care poartă în harta rusă, între paranteze, și numele vechi *Cornățel*. Aci a fost, prin urmare, așezarea urbană din veacurile XVI și XVII, „orașul nostru Cornățel“, cum îi spune la 1648 Matei Basarab, ctitorul bisericii din localitate, așezare care a decăzut apoi și și-a schimbat și numele, devenind Mănăstirea³. Tot așa e cazul Niculițelului din Dobrogea care poartă, în aceeași hartă, și numele de *Mănăstiriște*. Ceea ce înseamnă, că în acel loc, a fost o veche mănăstire, anterioară probabil cuceririi turcești din 1417. Satul Rogojeni din Covurlui se mai cheamă și *Călărași*. Aci a fost așadar un tîrg de călărași, purtători de ordine și scrisori.

---

¹ Frunzescu, *o.c.*, p. 449.

² Astfel, în Ilfov: satul Găojanii de pe Mostiștea și-a schimbat, după cît se pare, numele în Ulmul, iar Futeștii, de pe aceeași apă, în Tariceni. Pe de altă parte, satul Nenciulești, tot pe Mostiște, s-a numit de la o vreme Chirnogi. Harta rusă dă ambele nume sub forma „Ninciuleștii Domnești (Chirnogi)“, ceea ce înseamnă că noul nume nu se impusese încă. Pentru tustrele, vezi studiul meu: *Un vechi oraș al Țării Românești: Cornățelul*. (Sub tipar) — Despre sate cu nume dublu în județul Dîmbovița, vezi N. M. Popescu, *Județul Dîmbovița în anul 1810 (Hotare, sate, statistică)*, în „Anuar de geografie...“, II (1910—1911), p. 153.

³ Vezi Const. C. Giurescu, *Un vechi oraș al Țării Românești: Cornățelul* (sub tipar).

Alte nume duble ne ajută să lămurim originea locuitorilor satelor respective. Astfel e, de pildă, satul Sudiți din Ialomița, cu 29 de gospodării, avînd ca al doilea nume, între paranteze, *Ungureni*. Prin urmare, sătenii de aci sînt veniți din Transilvania, asemenea celor care au determinat numele atîtor sate de pe clina de miazăzi a Carpaților ¹.

Prin schimbările de nume ale satelor se explică în cea mai mare parte deosebiriile care se constată între diferitele izvoare referitoare la așezările noastre rurale. Să luăm, de pildă, statistica din 1815, utilizată de Dionisie Fotino, apoi harta statistică rusă, tipărită în 1835, și dicționarele geografice județene, apărute spre sfîrșitul veacului al XIX-lea. Statistica din 1815 dă pentru județul Ialomița 127 (o sută două zeci și șapte) nume de sate; din acestea, 20 de nume, așadar aproape a șasea parte, *nu mai apar în harta rusă*², deși aceasta cuprinde un total de nume de sate *mult superior* aceluia dat de Fotino: 163 față de 127, așadar cu 36 în plus; nu poate fi deci vorba de omisiune. Ce s-a întîmplat, în cazul acesta, cu cele 20 de sate ialomițene ale căror nume nu mai apar în harta rusă? Au dispărut ele oare, s-au pus-tiit, s-au transformat în siliști? Faptul se poate admite numai pentru o minoritate a lor, cum ar fi Ostrovenii,

¹ Vezi și mai jos, p. 112.

² Iată numele acestor 20 de sate, în ordine alfabetică: Argați, Bărbulești, Carareni, Cioroeni, Cotul Cîineștilor, Cuiburile, Dimul croitoru, Gura Strachinii, Matasești, Miriștești, Motalva, Obidiți, Odaia Mancifului, Odaia Țurchei, Ostroveni, Ostroveni (alții!), Plumbuita, Sasul, Stoeneshi, Stupinile. Pentru alte cîteva sate ale căror nume nu apar de asemenea în harta rusă, cred că sîntem în fața fie a unor erori de înregistrare la Fotino, fie a unor transformări. În harta rusă, a numelor date de aceasta. Astfel *Andreio Scaul* (Ἀνδρεῖο Σκάουλ), de la Fotino, înregistrat, cred, greșit — constatam și alte cazuri de asemenea greșeli — s-ar putea să fie *Andrășești*; *Coadă Badii* s-ar putea să fie cel de-al doilea nume al Vlădenilor care, în harta rusă are, între paranteze, *Coadă Bontea*; *Crucea de piatră* pare să fie, în harta rusă, cel de al doilea nume fie al satului Scutelnici zis și Stîlpu de piatră, fie al Timbureștilor care se mai numeau și Chiatra; *Fundu* este, cred, în 1835, Fundu Crăsani; *Piscul Caribilul* devine Pisculești, iar *Uleștii de jos* și *de sus* sînt transcrierea corectă pentru Umeștii de jos, cel de al doilea nume al Pîrlitei, și Umeștii de sus, cel de al doilea nume al Colceagului.

de pildă, și cele de pe șleaul oștilor, deoarece, altfel, campania din 1828—9 n-a avut un caracter devastator în această regiune, nu s-au dat lupte aici, nici nu s-au produs incursiuni turcești. Așadar satele, în majoritatea lor, au continuat să existe, dar și-au schimbat numele. Pentru unele din ele s-ar putea da și o altă explicație: aceea a contopirii cu sate mai mari, vecine, pierzându-și astfel numele lor.

Concluzia la care am ajuns comparînd statistica din 1815 cu harta rusă, se verifică, într-o măsură și mai mare, comparînd harta rusă cu dicționarele geografice județene de la sfîrșitul veacului al XIX-lea. Astfel, de pildă, pentru județul Argeș, ale cărui hotare — excepțînd regiunea limitrofă cu Oltul de care am amintit înainte¹ — nu s-au îngustat de la 1835 la 1888 — data alcătuirii dicționarului respectiv² — constatăm că 30 (treizeci) de nume de așezări rurale menționate în harta rusă nu mai există în dicționarul amintit, deși acesta din urmă e mai bogat în asemenea nume decît harta³. Ipoteza pustiirii așezărilor este exclusă, deoarece între 1835 și 1888 nu s-a produs nici un eveniment care să determine o asemenea pustiire. Omisiunea nu se explică deci iarăși decît prin *schimbarea* numelor sau prin *pierderea* lor în urma contopirii cu așezări vecine, rurale sau urbane. Fenomenul acesta de contopire e frecvent, mai ales după 1829, cînd împrejurările politice și economice favorizează creșterea atît a satelor cît și a orașelor, în special a celor din regiunea șeasă⁴.

Sate noi. Harta ne dă prețioase indicații asupra satelor noi, formate fie pe cale de *roire*, fie, mai ales, pe cale

---

¹ Vezi mai sus, p. 62.

² G. I. Lahovari, *Dicționar geografic al județului Argeș*, București, 1888, 168 p. in 8°.

³ Iată numele acestor așezări, așa cum figurează în harta rusă, dar în ordine alfabetică: Aleșii ot Cacleți, Alipiea, Batomirești, Birlabani, Brîndușani, Brodeni, Chirpeni, Cizmari, Cleici, Finați, Ghiltofani, Gonacești, Gura Bașcovului, Gura Launelului, Herbești, Irepele Mușcelu, Măciureni, Moara Goleșcului, Munei, Odaea, Odei Bucumeni, Osibiții ot Ruda, Poana Listuroi, Popucești, Prislopu, Tarnița, Tolotreni, Valea Jorjovului, Valea Lumina, Valea Mîrlea.

⁴ Vezi exemple de sate contopite cu orașele în a mea *Istoria Romînilor*, III, 2, p. 531.

de *colonizare*, în acest din urmă caz, cu elemente atât românești cât și străine.

Roirea este un fenomen general românesc; îl constatăm atât în Muntenia cât și în Moldova și în Transilvania. Nu este însă specific românesc, îl au toate popoarele într-un anumit stadiu de creștere a populației. Surplusul satelor — de obicei tineretul — pentru care condițiile de trai devin din ce în ce mai grele, părăsește locul și se așază în altă regiune, întemeind noi sate sau cătune; uneori, ele poartă numele locului de plecare, alteori, nume deosebite care nu amintesc prin nimic vechea baștină. Harta rusă ne arată o serie întreagă de sate formate pe această cale. Găsim astfel în Rîmnicul Sărat *Chiojdeni*, cu 76 de gospodării, și, în Săcuieni, *Chiojdeanca* (64 de gospodării); ambele sînt formate cu săteni și sătence venite din Chiojdul — fie că e vorba de Chiojdul Mare zis și „bătrîn“ (Star Chiojd), fie de Chiojdul Mic, de pe Bîsca, vecin cu primul. *Dragoslovenii*, tot în Rîmnicul Sărat, sînt veniți din Dragoslavele Muscelului; acest important și vechi sat de munte, schelă spre Ardeal, a dat, împreună cu Rucărul vecin, și pe întemeietorii celor două cătune ale Sovejei putnene: *Rucărenii* și *Dragoslovenii*. Pentru aceștia din Putna avem și documentare istorică: au venit încă înainte de Matei Basarab, ctitorul mănăstirii de la Soveja¹. Tot din Mușcel, daț de data aceasta din preajma sau de la marginea Cîmpulungului, sînt veniți *Cîmpulungenii* din Buzău, așezare cu 54 de gospodării; pentru comparație, cităm *Agiudenii*, cu 72 de gospodării, în Roman, veniți de la Agiud, (Adjud) vechiul tîrg al Putnei, și *Hușenii*, cu 70 de gospodării, în Tutova, veniți din Hușii Fălciului. *Gheboeni*, în Dîmbovița, cu 64 de gospodării, sînt veniți din Gheboiaia aceluiași județ; tot așa *Potlogenii* din Potlogi, *Celienii*, 122, în Romanați de la Celeiul vecin, *Vizirenii* (*Moșasca*), 100, în Buzău, din Vizirul Brăilei, iar *Optoșanii* (*Plancica*) 30 în Olt, din Optașii aceluiași județ. Tot așa, *Nehoiășii* (satul cu 103 gospodării și cătunul cu 5—20), din Buzău,

---

¹ Vezi C. Rădulescu-Codin și Preot I. Răuțescu *Dragoslavele*, Cîmpulung 1923, p. 33—36; cf. Const. C. Giurescu, *Istoria Romînilor*, III, 1, ed. 2, p. 59.

se trag din Nehoiul vecin. *Măcsinenii*, cu 29 de gospodării, în Rîmnicul Sărat, trimite foarte probabil, la Macseul Buzăului, după cum *Năeanca* și *Vintileanca*, în Săcuieni, trimite respectiv la Năenii aceluiași județ și la satul Vintilă Vodă sau Menedic din Buzău. În Moldova, *Vulturenii* în Tecuci, cu 104 gospodării, au venit din Vulturii, satul cel mare al Putnei vecine. În Neamț, trei sate sînt întemeiate cu oamenii veniți din Transilvania: *Bîrgăoanii*, 171, de la Bîrgău: *Broștenii Bîrgaeni* 25, tot de acolo, și *Brețcanii* 5—20 de la Brețc; un al patrulea, *Cotuvașișeni*, are locuitorii lui veniți din Cotu Vameșului de pe Siret. *Dăenii*, în Dobrogea, pe malul Dunării, așezare importantă și bine populată — unele izvoare din veacurile XVII și XVIII îl socotesc „orașel” și chiar oraș¹ — a fost întemeiată de săteni din Daia Vlășcei, după cum *Stelnicenii*, din aceeași Dobrogea dunăreană, au venit din Stelnica Ialomitei, de pe Borcea. Asemenea exemple se pot ușor înmulți; ele arată, toate, însemnătatea fenomenului de roire a populației rurale.

Cît privește întemeierea de sate noi prin colonizare, cu elemente românești sau străine, datele hărții sînt și mai numeroase. Ele se pot împărți în patru categorii: 1) *Slobozii*, 2) Sate de *adunați*, *atîrnați*, *osibiți*, *pribegi* și *streini*. 3) Sate al căror nume indică *originea etnică* a coloniștilor respectivi. 4) Sate al căror nume indică *regiunea de origine* — provincie sau județ — a coloniștilor.

Sloboziiile sînt foarte numeroase. Ele se întîlnesc în toate județele, afară de Mehedinți, Dolj și Vâlcea². Cele mai numeroase se găsesc însă în regiunea de hotar dintre Muntenia și Moldova, așa dar în Rîmnicul Sărat — județul cu cele mai multe slobozii —, în Tecuci și în Putna. Pentru Rîmnicul Sărat, harta dă *ăouăsprezece*

---

¹ Const. C. Giurescu, *Istoria Romînilor*, III, 2, p. 502.

² Faptul că harta nu indică slobozii în aceste trei județe, nu e o dovadă că ele nu existau acolo la această epocă; se poate foarte bine ca să fi fost cunoscute *sub alt nume*, nu acela de slobozie. În privința aceasta, cazul Rîmnicului Sărat e concludent; în afară de cele 12 slobozii consemnate în hartă sub numele acesta sau și sub numele acesta, mai erau încă 24 (douăzeci și patru) de slobozii, trecute însă sub alt nume. Vezi mai jos, p. 101.

slobozii și anume opt trecute în acest singur nume¹, iar patru cu nume dublu, termenul de slobozie intrând în al doilea nume². În realitate însă, Rîmnicul Sărat număra mult mai multe slobozii: statistica *fiscală* din 1831, care avea interesul să consemneze caracterul de slobozie a satelor ce făceau sau făcuseră parte din această categorie, dă nu mai puțin de 36 (treizeci și șase); așa dar cu 24 mai mult³. Harta rusă menționează aceste 24 de localități, numai că nu le numește și pe ele slobozii, probabil pentru că locuitorii nu le mai numeau în mod curent așa. Calificativul acesta prezenta interes pentru săteni numai în perioada de scutire; odată ea trecută, el putea să dispară, rămînînd numele celălalt al satului. Așa s-a întîmplat și în ținutul vecin al Putnei; recensămîntul fiscal din 1820 menționează șase slobozii⁴; nici una din ele nu mai poartă numele de slobozie în harta din 1835⁵; așadar, după numai doisprezece ani — căci ridicarea hărții s-a terminat în 1832 — calificativul de slobozie dispăruse la toate cele șase sate. În Tecuci, harta menționează patru slobozii.

Prezența unor numeroase slobozii la hotarul dintre cele două țări românești nu trebuie să mire. Era în interesul domniei să fie bine populată această regiune de margine spre a supraveghea mai ușor zisul hotar, spre a împiedica trecerile furișe de oameni și mărfuri⁶.

---

¹ Slobodzia Amara, Slobodzia Cerdac, Slobodzia Ciorești, Slobodzia Colții, Slobodzia Coroteni, Slobodzia Istudor, Slobodzia Piscu Negru, Slobodzia Pînticești.

² Băligoși (Slobodzia Cereșului), Pinticani (Slobodzia Aleco Bagdad), Puțentei (Slobodzia Costieni), Tîmboești (Slobodzia Tîmboești).

³ Vezi ms. 838 de la Arhivele Statului, București, f. 1—5. — Iată cele 24 de slobozii în plus: Slobozia Dudesçu, — Caragica, — Morile, — Lacul Rizii, — Bandoi, — Gîrnița noo, — de streini; Gura Călmățuiului, — Chichineți, — Baba Vișa, — Dedulești, — Perisoru, — Pitarului, — Mihalcenii, — Codrești, — Belciugul, — Măxinenii, — Rîmniceii, — Stavrului, — Lămotestii, — lui Mărgărit, — Tătărani, — Tabacarii, — Chirițoilor, — Băbenilor.

⁴ Slobozia Clucerului, — lui Ciuca, — lui Vidrașcu, — lui Pătrășcanu, — Precistei, — Boului (Vezi Const. C. Giurescu, *Populația județului Putna la 1820*, p. 10).

⁵ În schimb, harta menționează o slobozie nouă: Slobozia Hulpești.

⁶ Vezi și mai sus, p. 54.

Uneori sloboziile cuprind, în numele lor, și numele proprietarului respectiv, adică al celui care le întemeiase pe moșia sa. Astfel, harta arată, în Rîmnicul Sărat, *Slobozia Alecu Bagdad* și *Slobozia Istudor*, recte a paharnicului Hristudor¹; în Buzău, e menționată *Slobozia Alecului*, cu 70 de gospodării, în Herța, *Slobozia Imescu*, avînd între 5 și 20 de gospodării — subliniem că în ținutul așa de mic al Herței, cît o plasă din Dorohoi, sînt trei slobozii —, în Tutova *Slobozia Conachi*, a vestitului boier care stăpînea în Putna *Hanul Conachi*; ea mai are, în hartă, și un al doilea nume, *Zorleni*, care a biruit și sub care satul e cunoscut azi. În Botoșani, găsim *Slobozia Șărban*, cu 33 de gospodării, iar în Dorohoi *Slobozia Apostol*.

Dintre celelalte slobozii ale hărții, merită o mențiune specială *Slobozia Tohăneanca* din județul Săcuieni; ea poartă și un al doilea nume: Ungureni Sudiți². Din aceste două nume se vede limpede că așezarea a fost întemeiată cu romîni ardeleni din satul Tohanul-vechi sau nou — de lîngă Brașov — și că ei își păstrasera, dacă nu toți, măcar unii din ei, supușenia austriacă.

Tot sate noi, cu locuitori strînși din alte părți, sînt acelea ale căror nume cuprind calificativul de *adunați*, *atîrnați*, *bejănari*, *osibiți*, *pribegi* sau *streini*. Harta indică o serie întreagă de asemenea sate. Le vom examina pe rînd, pe categorii.

Cu numele de *adunați*, apar 26 (douăzeci și șase) de sate, toate în *Muntenia* și *Oltenia*, nici unul în Moldova. Calificativul precede, de obicei, numele satului lîngă care s-a întemeiat noua așezare, cu oameni „adunați” din alte părți. Astfel găsim: *Adunații ot Ciocănești (Andolina)*, cu 87 de gospodării, în Ialomița: *Adunații ot Cațica*, *Adunații Copăcenii* și iarăși *Adunații ot Copăcenii (Gogoșari)* cu 62 de gospodării, tustrele pe Argeș, în apropierea Bucureștilor; *Adunații ot Naipu*, cu 21 de gospodării, în Vlașca; *Adunații ot Fata de sus*, cu 52 de gospodării, în

---

¹ Pentru acest paharnic Hristudor, vezi ms. 838 de la Arhivele Statului, f. 2. Tot în Rîmnicul Sărat mai avea o slobozie — cu 15 familii, în timp ce a paharnicului numără 77 — și „gramăticul Hristudor” (*Idem*, f. 3. v.).

² Trecut în hartă, în paranteză, sub forma: Ungureneni-Sudiți.

Olt etc. O singură dată am întâlnit acest calificativ precedînd numele proprietarului care alcătuiise satul: e cazul cu *Adunații Jighirtului*¹, în Romanați, avînd 37 de gospodării. De șase ori, calificativul singur, fără numele altui sat sau al proprietarului, servește spre a designa noua așezare. Găsim astfel *Adunați* 42 în Vîlcea, *Adunați* 52 în Teleorman, *Adunați* în Rîmnicul-Sărat, *Adunați* 5—20 în Muscel, *Adunați* 27 în Prahova și *Adunați* 5—20 în Dîmbovița. În acest ultim județ, harta arată cinci sate de „adunați”. În afară de cel menționat, mai sînt: *Adunații ot Baltița*, 60, *Adunații-Tîna* 25, *Adunații Bolo-vani* 58 și *Adunații ot Pădurea Domnească* 35².

Mai puțin numeroase — nouă de toate —, satele de „atîrnați” prezintă aceleași caracteristice ca și cele de „adunați”. Ele nu apar în Moldova, ci numai în Muntenia; unul din ele îl aflăm și pe malul dobrogean al Dunării, la nord de Topalu, avînd 35 de gospodării. Cîteodată se menționează și satul în apropierea căruia a fost întemeiată noua așezare: astfel *Atîrnații ot Sîrbeni*, 5—20, în Vlașca, *Bogateștii [A]tîrnații* 39, în Ilfov, sau *Atîrnați (Băjenarii ot Harlampiea)*, 1—5, în Săcuieni. Alteori, calificativul singur formează numele satului nou; cităm: *Atîrnați*, 130, în Teleorman, *Atîrnați*, 5—20, tot în Teleorman, *Atîrnați*, 26, în Săcuieni, *Atîrnați*, 55, în Ialomița, în balta Borcei. Într-un singur caz se dă și o indicație asupra proprietarului în cel de al doilea nume al așezării: *Atîrnații (Odaea Alecu Gachi)*, din Ilfov, de lîngă Grecii de sus.

Cu numele de „bejenari”, harta arată sate atît în Muntenia cît și în Moldova. Cel mai de seamă e satul *Bejenă-rîți*³ din Putna, lîngă Domnești, avînd 78 de gospodării.

¹ Probabil: „ai Gigurtului”.

² Statistica din iulie 1831 („Ecstrac de suma plugarilor...”) dă pentru județul Buzău șase sate de „adunați”: *Adunații ot Poștea Călmățuiului*, cu 34 de gospodării, *Adunații ot Poștea Făurei*, cu 12, *Adunații ot Poștea Țuguiața*, cu 13, *Adunații Băligoși*, cu 21, *Adunații Nișcov* cu 48 și *Adunații Coitești* cu 15 (Arhivele Statului București, ms. 838, f. 7, 7 v, 8, 9 și 9 v). În Mehedinți are *Adunații ot Jiiana*, cu 23 gospodării (f. 69).

³ H: Bejenarața. — E. dă în Săcuieni, în afară de Băjenarii pitarului Haralambi, cu 17 gospodării (f. 10 v), și alte două sate de băjenari: *Băjenarii ot Crețu*, cu 8 de gospodării, (f. 10) și *Băjenarii ot Inoteasca și Parepa*, cu 40 (f. 10 v).

Restul sînt așezări mici, fie că e vorba de *Gherganii Bejenari (Mavrodin)*, cu 25 de gospodării, din Dîmbovița, de *Bejenarii* 5—20 din Tutova sau de *Bejenarii* din Tecuci. *Bejenarii ot Harlampiea*, în Săcuieni, am văzut că mai poartă și numele de Atîrnați.

„Osibiții” arată tot sate noi, întemeiate lîngă altele vechi, dar deosebite de acestea, neconfundîndu-se cu ele. Le găsim și în Muntenia și în Moldova. Astfel: *Osibiții ot Bucșanii de sus* 5—20, în Vlașca, *Osibiții ot Negrenii de sus*, 27 în același județ, *Osibeștii (sic!) ot Grădiștea*, 21, tot în Vlașca și *Osibiții ot Ruda*, 61 în Argeș. În Bacău e satul *Călugăra-Osibiți* 47, la sud-vest de Călugăra-Liuzi.

Cu numele de *Pribegi*, harta arată un singur sat în Ialomița, avînd 44 de gospodării.

Calificativul de *Streini* se adaugă la o serie de sate din Muntenia; în Moldova, harta nu-l menționează. În județul Mehedinți găsim trei asemenea așezări: *Gîrbovăț-Straini* 140, *Deveselu-Ostreini*¹ 53 și *Straini Malinchi* 60. În Vlașca, numele a două așezări de acest fel are o formă particulară: *Budeni de streini*, 30 și *Baneștii de streini* 36, fără ca să găsim, alături de ele, satele vechi alcătuite din băștinași, așa cum e cazul în Săcuieni unde, lîngă *Teișanii străini*, se află *Teișanii megieșești* sau în Gorj unde, alături de *Novacii streini*, sînt *Novacii rumîni*. În Argeș, satul *Streini-Ungureni* 29 arată și originea din Transilvania a coloniștilor respectivi.

Cel mai mare număr de sate noi, alcătuite cu elemente venite de aiurea, îl are, la data alcătuirii hărții, județul Rîmnicul Sărat. Potrivit statisticii din 1831 — „Extract de suma plugarilor” — constatăm aci 36 de slobozii, 8 sate de „adunați” și 1 de „osebiți”, așadar 45 (patruzeci și cinci) în total.

În afară de calificativul generic *streini* — care are însă un dublu înțeles: strein de neam și strein de loc — o sumă de sate arată, prin numele lor, și *originea etnică* a locuitorilor respectivi. Sînt satele de „sîrbi”, ruși, lipoveni, unguri, etc.

---

¹ E, f. 69: Streinii ot Devesel; mai dă și satul Streinii ot Peatra Albă (f. 69 v.).

Prin „sîrbi“ s-a înţeles la noi nu numai sîrbii propriu zişi, dar şi bulgarii. „Sîrbul“ era, în genere, slavul de sud. Şi aceasta nu numai în vorbirea poporului care ştie de „sîrbul“ cu zarzavat şi de „sîrbărie“, deşi are de a face cu bulgari autentici, dar şi în acte oficiale. Într-o statistică din 1 septembrie 1830, aşadar chiar din vremea ridicării hărţii, citim : „Catagrafie de cîţi sîrbi se află cu şederea aici în oraşul Ploieşti, toţi Bulgari“¹. Aşa încît atunci cînd găsim trecute în hartă o serie întreagă de sate cu adausul „sîrbi“, nu putem preciza, numai pe baza acestei indicaţii, dacă avem de a face cu sîrbi sau cu bulgari. Trebuie o cercetare specială, pentru fiecare caz, fie pe bază de acte, fie la faţa locului.

În regiunea cîmpiei muntene, harta înregistrează o sumă de sate cu adausul *sîrbi*. Găsim astfel în Doli : *Macieşu Serbi* cu 107 gospodării, la nord de el fiind *Macieşu Romîni* cu 112. Tot aşa *Tunarii Serbi*, lîngă *Tunarii Romîni* şi *Băileştii-Serbi*, sat mare cu 196 de gospodării, faţă de cele 80 ale *Băileştilor Romîni*. În Teleorman sînt *Serbii ot Măgura* 38, în Olt *Ivotestii Sîrbi* 66, alături de *Ivotestii Romîni*, în Vlaşca *Sîrbii (Ciolanu)* 176 şi *Gîşteştii de jos (Sîrbii Gîşteşti)* 55. Astăzi, primul din aceste două sate ale Vlăsicii se numeşte, simplu, Ciolanu ; citindu-i numele, nimeni n-ar putea bănui origină străină a locuitorilor lui. Tot aşa cu *Serbii Domneştii de sus* 40 şi cu *Serbii Domneştii de jos* 33, din Ilfov. Astăzi, ele au pierdut calificativul iniţial care arăta originea etnică a locuitorilor respectivi. Acesta e cazul, dealtfel, şi cu alte sate din Muntenia şi Moldova ; graţie hărţii, ştim felul în care s-au format ele, cu colonişti străini.

Nu numai şesul muntean a cunoscut aşezări de acestea de „sîrbi“ ; le întîlnim şi la deal, şi nu numai în Muntenia, dar şi în Moldova. În Tecuci, harta arată două sate de acest fel, unul cu 119 gospodării, altul cu 70 ; ambele sînt numite *Serbi* ; la fel în Neamţ şi în Bacău ; în acest din urmă ţinut, numele celor două sate sînt redată în pronunţarea populară : *Sîrghi*. Tot două aşezări are şi Dorohoiul : *Sîrba* cu 76 de gospodării şi *Odaia Sîrba*,

---

¹ Vezi G. M. Petrescu-Sava, *Tîrguri şi oraşe între Buzău, Tîrgovişte şi Bucureşti*, ediţia a treia, Bucureşti (1937), p. 64.

avînd între 5 și 20. În Putna e *Codru Serghilor* cu 85 de gospodării, devenit azi Sîrbi; în Dîmbovița *Serbii*, cu 63, în Vîlcea *Mog(hila) Serba*.

Cu nume care să arate în mod cert prezența bulgarilor, harta nu dă decît trei sate: *Bulgarii*, 25 în Ilfov, *Amsalî bulgăresc* pe malul sudic al bălții Carasu, în Dobrogea, în opoziție cu *Amsalî turcesc* și *Slivna Nou*, 113, în Prahova, la nord de Ploești. Aceasta din urmă e așezarea întemeiată de refugiații bulgari din Sliven, cu prilejul războiului ruso-turc din 1828—9, așezare care a cunoscut o scurtă înflorire, urmată apoi de strămutarea coloniștilor în Ploeștii vecini (primăvara anului 1838)¹. Totalul sud-slavilor — sîrbi și bulgari — în Muntenia, se ridică, în 1815, potrivit statisticii oficiale utilizate de Dionisie Fotino, la 7 799 de familii².

Prezența unor vechi sate de coloniști ruși în Muntenia și Moldova se poate dovedi documentar. Rușii de Vede arată existența unei asemenea colonii pe apa Vezii încă în veacul al XIV-lea. Călătorii germani Peter Sparnau și Ulrich von Tennstädt care străbat în 1385 Muntenia notează ca o etapă a drumului lor „Russenart”³, adică locul sau tîrgul Rușilor⁴; așezarea devenise, foarte probabil, tîrg la acea dată. I se spunea Rușii de Vede ca să fie deosebiți de ceilalți Ruși, satul din Dîmbovița; acesta din urmă apare documentar la jumătatea veacului al XV-lea⁵. Harta din 1835 notează o serie de sate cu numele de Ruși atît în Muntenia cît și în Moldova: *Rușii lui Asan* cu 47 de gospodării, în Vlașca, *Fulga-Ruși* cu 213 gospodării și *Parepa (Ruși)* cu 21, ambele în Săcuieni, *Rusu* în Vîlcea și *Rușciori* în Olt. În aceeași categorie intră, probabil, și *Valea Rușii* 5—20, în Mușcel și, poate, *Bisca-Rusilii* cu 29

¹ G. M. Petrescu-Sava, o.c. p. 63—67. Condica Liuzilor arată ca sate cu populație bulgărească *Novacii bulgari* a mănăstirii Fistici, Cîrligații *bulgari* răzășești și Murganii moldoveni i *bulgari*, tustrele în Fălcu (*Uricariul*, VIII, p. 242 și 250).

² Dionisie Fotino, o.c., III, p. 188—314 (textul grec).

³ N. Iorga, *Acte și fragmente cu privire la istoria Romînilor*, III, București, 1897, p. 1-2.

⁴ După cum interpretăm *Russenart* ca *Russenort* sau *Russenmarkt*.

⁵ Vezi I. C. Filitti, *Arhiva G. Gr. Cantacuzino*, București, 1919, p. 16; prima mențiune e din 1 august 1451.

de gospodării, din Săcuieni. În Moldova, cităm două aşezări, satul *Ruşii Ciuta*, cu 108 gospodării, şi cătunul cu acelaşi nume în Bacău; alte două: *Ruşii*, cu 91 de gospodării şi *Chiscu-Rusului* 5—20, în Roman¹, şi *Ruşii*, cu 59 de gospodării, în Tutova.

Tot Ruşi sînt şi *Lipovenii*; sate numite astfel constatăm de o parte şi de alta a Milcovului. În Muntenia, harta înseamnă *Lipoveni*, cu 20 de gospodării, pe Borcea, în Ialomiţa, apoi *Lipoveni* cu 101 gospodării în Dîmboviţa şi *Lipoveni*, cu 24, în Ilfov. E posibil ca şi cealaltă aşezare din Ilfov, *Creţuleasca-Lipoveşti* cu 30 de gospodării, să cuprindă tot colonişti de acest fel. În Moldova notăm trei asemenea sate în Suceava, ahere *Lipovenii Brateşti*, cu 81 de gospodării, *Lipovenii-Homiţa*, cu 34 şi *Manolea-Lipoveni* cu 57; în Vaslui sînt alte două: *Lipovenii Vaslui*, chiar la nord de oraş, cu 25 de gospodării, şi *Lipovenii* cu 96².

Un strat mult mai vechi de aşezări slave sînt acelea desemnate prin numele de *Şchei* (Schei) sau *Şcheia* (Scheia). E vorba de slavii aşezaţi în primele timpuri ale conlocuirii lor cu noi; ei se asimilasera complet încă înainte de năvălirea tătarilor (1241). Harta menţionează şase asemenea aşezări din care patru în Muntenia: *Schei*, 71, în Dîmboviţa, *Valea Şcheilor* 84 şi *Petracheşti (Scheiu)*, 72, în Săcuieni, *Şcheia*, cîrciumă în Romanaţi, şi două în Moldova: *Şcheea* fostul oraş, ajuns acum sat, cu 111 gospodării, în Roman, şi *Şcheia*, cu 172, în Vaslui. De la aceşti slavi străvechi vine numele *Vlaşca* („romînească!”) dat atît regiunii unde mai tîrziu găsim judeţul cu acelaşi nume, cît şi cătunului din Romanaţi, trecut în hartă cu 5—20 gospodării.

Ungurii au dat şi ei un contingent de colonişti săteşti, mai ales în Moldova. Trebuie făcută însă o deosebire netă între unguri şi „ungureni”, prin aceştia din urmă înţelegîndu-se românii de peste munţi, din Transilvania şi din

¹ Condica Liuzilor arată ca ocupaţii ale locuitorilor satului Ruşi a Episcopiei Romanului: „cînipă, oloi, căruţă, sanii, neguţătoria peştelui” (*Uricariul*, VII, p. 281). Erau deci şi meşteri de căruţe şi sanii.

² Pentru Lipoveni în 1741—2 la Hirău, vezi N. Iorga, *Studii şi Documente*, VI, p. 364

celelalte părți supuse Ungariei. Aceeași observație și în ce privește săcuii și săcuienii ; în timp ce primii sînt unguri, ceilalți sînt populație romînească din părțile săcuimei sau vecine cu ea. Harta ne arată în Putna satul *Vizanti-Unguri*, cu 40 de gospodării ; bătrînii din acest sat mai știaū încă ungurește în preajma celui de-al doilea război mondial, după cum mi-am putut da seama într-o cercetare la fața locului. În Bacău e trecut satul *Urminiș (Unguri)*, cu 70 de gospodării ; în Roman, *Unguri*, cu 155 de gospodării, și *Făgădău*, cu 5—20 ; în Fălcu, *Corni-Ungurul*, sat mare cu 240 de gospodării ; în Tecuci, *Unguri*, cătun avînd între 5—20 de gospodării. Pentru toate aceste ținuturi, izvoarele istorice atestă prezența de coloniști unguri¹. În Muntenia, sînt de amintit *Unguriu*, cu 103 gospodării, în Buzău ; *Calvinii*, cătun cu 5—20 de gospodării, în Săcuieni ; *Baseni Unguri*, cu 68 de gospodării, în Vîlcea (alături sînt Basenii Rumîni !) și *Sacui*, sat cu 134 de gospodării și cîrciumă în Dolj. E o întrebare dacă *Ungurelu de sus*, cu 35 de gospodării, și *Ungurelu de jos*, cu 32, ambele în Gorj au avut, la origine, o populație ungurească ; ea se pune și pentru *Vadu Ungurului*, sat cu 116 gospodării, în Covurlui ; impresia noastră este că răspunsul, în special pentru ultimul sat, e negativ.

O categorie aparte o formează numele de sate în legătură cu grecii și turcii. În ce privește cele dintîi, chiar ad-

---

¹ Pentru Putna, a se consulta recensămîntul fiscal din 1820, care menționează următoarele grupe de Unguri: 1) „Ungurii din Mîndrișca“, 2) „Ungurii vechi ot Domnești“ și „Bejănarii unguri noi ot Domnești“. 3) „Ungurii noi ot Padureni“, 4) „Ungurii bejănarii noi“ din Vizantea. Grupuri mai erau și în satele Sascut — numele însuși e unguresc și înseamna „întîna Sasului“ — Orbeni, Scurta, Pădureni și Biliiești. În total, ei însumează 314 „liude“ sau unitați fiscale, reprezentînd 2,45% din totalul contribuabililor județului (Vezi Const. C. Giurescu, *Populația județului Putna la 1820*, p. 13—14). E posibil însă ca, în acest recensămînt, prin „Unguri“ să se înțeleagă și „Ungureni“ adică romîni din Transilvania. În Bacău și Roman sînt satele de *Ciangăi* ; în privința Ungurilor din Bacău, la 1741-2. vezi N. Iorga, *Studii și Documente*, VI, 317, 349 (cislă deosebită a ungarilor de la Calugăra !). Pentru Tecuci și Fălcu vezi, între altele, marturia lui Bandini, călugarul italian care vizitează Moldova pe vremea lui Vasile Lupu (V. A. Urechia, *Codex Bandinus*, București, 1895, p. 30—31 și 22—23).

mițînd că, la întemeiere, vor fi fost grupe sau indivizi aparținînd grecilor, ceea ce ar fi o raritate, grecii propriu ziși necolonizîndu-se rural¹ — mai curînd am putea avea de a face cu porecle date autohtonilor —, cert este că, la data alcătuirii hărții, nu mai erau nici la *Grecii* din Ilfov, nici la *Greaca*, nici în celelalte așezări satești cu acest nume din Muntenia² și Moldova, asemenea coloniști străini; ei dispăruseră în masa autohtonilor.

Cît despre turci, ei se așază în sate numai în Dobrogea și — în mic număr — pe teritoriul fostelor raiale din stînga Dunării (Brăila, Giurgiu și Turnu); o dată cu desființarea acestora, prin tratatul de la Adrianopol (septembrie 1829), turcii părăsesc așezările lor, trecînd pe malul celălalt. Așa încît numele de *Asanaga*, *Beiul*, *Beiul de sus*, *Beiul de jos*, *Nazim*, *Naipu*, etc. care se întîlnesc în Vlașca sau *Vizirul*, *Osman Aga*, *Iboglu*, *Muștiu*, *Imiruli*, etc. în Brăila, au, la data tipăririi hărții, în 1835, numai o semnificație istorică, nu și una etnică. Cu atît mai mult cele dinafara raielelor cum sînt, de pildă, *Ibraamul*, *Brian-Ceșmeliu*, *Cealmî*, *Sarai* (*Bujoreni*) din Covurlui, *Coșarul Nahimu* în Rîmnicul Sărat sau *Sulimanul* în Ilfov. *Cerchezenii* din Ialomița trimit, prin numele lor, la un cerchez, adică un circazian, proprietar sau întemeietor al satului, în cazul cînd era creștin — mahometanii n-aveau voie să stăpînească moșii în Principate. S-ar putea însă să

---

¹ În documentele veacurilor XVI—XVIII, referitoare la întemeierea de slobozii, se menționează, cîteodata, printre coloniștii eventuali și grecii; vezi, de pilda, actul din 1588, ianuarie 3, dat de Petru Șchiopul lui Șeptelici ca sa-și facă sat în pustiu, la Fîntîna Caplena, cu oameni streini, ruși, sîrbi și greci (R. Rosetti, *Pămîntul, satenii și stăpînii în Moldova*, I, București, 1907, p. 294 nota). Dar acești „greci” erau, de cele mai multe ori, balcanici de alt neam, care știau și ceva grecește. De altfel și mulți dintre cei care se dădeau drept sîrbi și bulgari erau, în realitate, românii fugiți peste Dunăre și care se întorceau sub acest nou nume, după cum unii dintre „moldoveni” și „ungureni” erau tot munteni care trecuseră peste Milcov și Carpați și veneau acum îndărăt. Aceste deghizări serveau ca să li se piardă urma, ca să nu mai fie reclamați de vechii lor stăpîni. Vezi în privința aceasta și C. Giurescu, *Studii de istorie socială*, p. 54—55.

² Găsim în hartă: *Greci*, cu 131 de gospodării și *Greci* cu 27, în Romanai; *Greci* cu 108, în Vlcea; *Greci* cu 25, în Dîmbovița.

fie și o poreclă dată unui român care fusese prin Circazia sau avusese legături cu această țară¹.

Relativ numeroase sînt numirile de așezări care atestă, direct sau indirect, prezența *țiganilor*. În afară de *Țigănia* și *Țigănești*, tot la ei se referă și numirile de *Tătărași*, *Făurei* și *Gălbinași*, tustrele diminutive. Prima îi asimilează cu tătarii robi din veacurile XIV—XV²: sînt tătarii *cei mici*. Cea de-a doua privește aptitudinea lor de a lucra fierul: fierarii *cei mici*; o întîlnim în Putna — așezare cu 105 gospodării, în Buzău, cu 40, în Ilfov cu 35³. Cea de-a treia e în legătură cu culoarea feței; sate cu acest nume găsim în Ilfov (32 de gospodării), în Rîmnicul Sărat (60 de gospodării) și în Buzău (30 gospodării)⁴.

Tot în legătură cu culoarea întunecată a feței lor este și numirea ironică de *Faraoane*, *Faraoni*; harta indică sate cu numiri de acest fel în Bacău (196 de gospodării) și Rîmnicul Sărat (58 de gospodării).

O altă categorie de topice în legătură cu ȣiganii sînt cele derivate de la numele pe care și-l dau ei singuri, acela de *Rom*, *Romi*. În privința aceasta, e necesară însă o cercetare specială, atentă, pentru fiecare caz în parte, cu o anchetă la fața locului, spre a nu se face confuzie cu numiri derivate din Roman și chiar din numele nostru etnic⁵.

A patra categorie de sate arată regiunea de origine — provincie sau județ — a locuitorilor respectivi. Dacă pentru o seamă din aceste sate, acelea menționate atunci cînd am tratat fenomenul „roirii”, se poate determina cu precizie însuși satul de baștină de unde au plecat locui-

---

¹ După cum sînt porecliți unii romîni: Sîrbu, Grecu, Rusu pentru aceleași motive.

² Pentru acești tătarii robi, vezi documentele din 1463, 9 iulie 1466, 8 februarie 1470, 29 august 1480 (în care apar ca robi un tătăr și un ȣigan!) 4 aprilie 1488 (robi tătarii și ȣiganii!) etc., în Ion Bogdan, *Documentele lui Ștefan cel Mare*, I, p. 78, 106, 140, 242-3, 342 etc. — În Muntenia li se spune „tătarai”: vezi, de pildă, satele Tătărăii Conduratului, cu 48 de gospodării, și Colceagu sau Tătărăii lui Chiriță cu 90, ambele în Săcuieni (E., f. 10).

³ Vezi p. 111 și 127, satele cu numele de Fauri.

⁴ Și o cîrcumă, în Buzău, poartă numele de *Galbanași*.

⁵ Vezi, în privința aceasta, observațiile lui Iorgu Iordan, *Nume de locuri*, p. 247—249.

torii respectivi (vezi mai sus, p. 99), pentru altele nu se poate indica decât județul, „țara” — în sens restrâns, local — sau provincia. Din această categorie fac parte satele *Vlășcenii*, cu 5—20 de gospodării, din Dîmbovița, *Mehedinții de sus*, cu 28 de gospodării, și *Mehedinții de jos*, cu 48, din Săcuieni; locuitorii lor au venit din județele Vlașca și Mehedinți¹. Satul *Bîrsanii*, cu 32 de gospodării, din Vîlcea, trimite la „țara” Bîrsei.

Oltenii — cuprinzînd nu numai pe cei din Oltenia, dar și pe cei de pe malul de răsărit al Oltului: aci e, de altfel, și județul Olt — s-au răspîndit de timpuriu pe o arie largă. Încă la începutul veacului al XV-lea îi găsim în sudul Moldovei unde dau numele lor unei regiuni întinse, între Focșani și Galați². În București, aveau o mahala a lor, cu o biserică de zid, care a păstrat pînă azi vechea denumire³. Harta înregistrează o serie de sate formate de ei, din marginea Oltului pînă la Milcov. Iată-le: *Olteni*, cu 71 de gospodării, în Teleorman, *Olteni*, fără indicarea cifrei gospodăriilor, în Ilfov; *Oltenii ot Ștubeu*, cu 50 de gospodării, în Săcuieni; *Olteni*, cu 30 de gospodării, în Rîmnicul Sărat. Interesant e că găsim un saț *Olteni*, cu 68 de gospodării, și în Vîlcea, adică în însăși Oltenia. Aci termenul are înțelesul de locuitori de *lingă apa Oltului*. În privința „Muntenilor” e de făcut discriminarea între înțelesul de locuitor al Munteniei — țara — și locuitor al muntelui. Cînd în ținutul Neamț harta arată satul *Faurii Munteni* cu 41 de gospodării, și, alături, *Faurii Moldoveni*, cu 33, este sigur că avem de-a face cu locuitori aduși din Muntenia⁴; tot așa cînd arată, în ținutul Iașilor, satul

¹ În Buzău, catagrafia din iulie 1831 amintește satul Mărăcinii Mehedinții, cu 34 de gospodării (Arhivele Statului București, ms. 838, f. 8 v); pentru Săcuieni are: Mehedința i Rahova, cu 114 gospodării (f. 12).

² Const. C. Giurescu, „*Oltenii*”... *Colonizări muntene în sudul Moldovei în veacurile XIV și XV*, București, 1941, 10 p.

³ E pomenită pe vremea lui Brîncoveanu într-un act din 8 februarie 1696: vezi G. Ionescu-Gion, *Istoria Bucureștilor*, București 1899, p. 209.

⁴ S-ar putea ca aici să fi fost așezați o parte din ȧiganii faurii aduși de Ștefan cel Mare din ȧara Romînească, în 1471, în urma campaniei victorioase împotriva lui Radu cel Frumos (vezi O. Górká, o.c., p. 120 și 148; cf. Const. C. Giurescu, *Istoria Romînilor*, II, 1, ed. a patra, p. 61)

Munteni-Galațeni, cu 65 de gospodării; aceștia vin tocmai din regiunea țării de jos, colonizate din vechi cu elemente oltene și muntene, regiune care a păstrat în toponimia ei amintirea acestui fapt. În schimb, satele *Munteni*, cu 23 de gospodării, în Iași, *Muntenii de sus*, cu 148 de gospodării și *Muntenii de jos*, cu 49, ambele în Vaslui, par a arăta mai degrabă oameni veniți din partea muntelui. *Cotu Munteni*, cu 5—20 gospodării în Neamț, unde am arătat că au fost colonizați munteni, din Țara Românească, e susceptibil de ambele interpretări; tot așa satul *Rojeștii de sus (Munteni)*, din Dolj, cu 5—20 de gospodării: locuitorii acestuia sînt veniți sau de la munte sau de dincolo de Olt; mai probabilă pare însă prima explicație.

Alături de „munteni“, cu sensul „oameni de la munte“, trebuie pomeniți „delenii“ și „vălenii“, locuitorii dealului și ai văii. Harta arată patru sate de deleni în Moldova, în ținuturile Hîrlău — unde așezarea cu acest nume, deși rurală, întrece ca populație chiar reședința ținutului — Fălciu, Vaslui și Neamț. „Văleni“ găsim și în Muntenia — între ei *Vălenii de Munte*, cu numele aparent paradoxal — și în Moldova (ținutul Fălciului).

Dar n-au fost numai colonii de munteni în Moldova; constatăm și cîteva sate de moldoveni în Muntenia. Astfel: *Moldoveni*, cu 142 de gospodării, pe apa Ialomiței, la vest de Urziceni, *Moldoveni*, cu 103 gospodării în Teleorman și *Moldoveni* cu 73 de gospodării, în Romanați¹. În Dobrogea, actuala Mahmudie poartă, în hartă, numele de *Beștepe Moldovenească*, avînd 72 de gospodării; locuitorii ei veniseră, în cea mai mare parte, din Moldova, în timp ce în cealaltă Beștepe, la vest de prima, erau turci.

Foarte numeroase sînt satele de *Ungureni*, adică de romîni ardeleni stabiliți la miazăzi și la răsărit de Carpați. Ele se întind din Romanați pînă în Hîrlău, fiind mai numeroase în Muntenia propriu zisă, iar în această țară

---

¹ În București era în 1768 o biserică de lemn numită *Moldoveni*: vezi Mihai Cantacuzino, *Ἱστορία τῆς Βλαχίας*, ed. Tunușli, Viena, 1806, p. 328. Acești moldoveni așezați în Muntenia plăteau, în veacul al XVII-lea, „birul moldovenesc“, instituit special pentru ei. Vezi detalii în Const. C. Giurescu, *Istoria Romînilor*, III, 2. p. 698—699.

însăși, în județele Argeș, Mușcel și Săcuieni. Asemenea sate se formează în general ca *dublete* ale unor sate de localnici care, spre a se deosebi de noile formații, își adaugă termenul de „Pămînteni“. Harta înregistrează în județul Argeș opt sate de Ungureni; pentru șase din ele — Oiești, Albești, Ciofîrîngeni, Marina, Cepari și Șuici — există și perechea de „Pămînteni“; două au nume independente: Valea Albă (Ungureni) și *Streinii Ungureni*. În Mușcel sînt cinci perechi: Berivoești, Boteni, Badeni, Slănicu și Vlădeștii; pentru aceasta din urmă însă, calificativul de ungureni a dispărut, fiind înlocuit prin „de sus“, în timp ce dubletul lui a rămas cu calificativul „pămînteni“. În Dîmbovița, trei perechi de „ungureni“ și „pămînteni“: *Basești*, *Lucieni* și *Dragoești*. În Prahova, două perechi: *Dîmbov* și *Manești* și un cătun numit simplu: *Ungureni*. În Săcuieni două sate poartă în numele lor calificativul respectiv: *Posești-Ungureni* (lîngă Posești Pămînteni!) și *Slobozia-Tohăneanca (Ungureni-sudiți)*. La acestea trebuie să se adauge încă trei, unde prezența „Ungurenilor“ se deduce din numele satelor: *Sudiții de la Malu Roșu*, *Amaru sudiți* și *Teișanii Străini*. În realitate, satele de ungureni și săcuieni, sau cuprinzînd și pe aceștia, erau mult mai numeroase într-acest județ — de aci și numele lui, nume care a durat secole de-a rîndul, pînă la 1 ianuarie 1845 —, numai că ele nu au adausul respectiv, ca să poată fi identificate imediat. O monografie a județului Săcuieni socotește numărul acestor sate — exceptînd pe cele menționate mai sus — la nu mai puțin de *douăzeci și două*¹. De altfel și în celelalte județe, în afară de așezările designate expres prin numele de „Ungureni“, sînt o sumă altele care au o proporție mai mare sau mai mică de acești romîni ardeleni. În Ilfov, harta înseamnă trei asemenea sate: *Micșuneștii Ungureni*, și *Sudiții Ungureni* ambele pe Ialomița, și *Ungurenii ot Gherghița*, alături fiind Gherghița Pămînteni. Cîte un sat numit *Ungureni* mai găsim și în județele Dolj, Romanați și Olt; în Ialo-

¹ Ecaterina Zaharescu, *Vechiul județ al Saacului în lumina istorică și antropogeografică*, în „Buletinul Societății... de geografie“, XLI (1922), p. 147—173.

mița e trecut satul *Sudiți (Ungureni)* ¹. Totalul „Ungurenilor” din Muntenia la 1815, potrivit statisticii din acest an, era de 4 056 de familii. ²

În Moldova, ținutul Tecuciului numără patru asemenea așezări: *Ungureni*, cu 70 de gospodării, iar *Ungureni* cu 66, *Slobozia Ungureni*, tot cu 66 și *Ungureni-Moghileni*, cu 37. În ținutul Hîrlăului sînt *Ungurenii*, cu 103 gospodării și *Ungurenii lui Cuciurean*, cu 30. În Bacău, numele satului *Mocani*, cu 32 de gospodării, poate fi explicat în două feluri: sau ca „ungureni” sau ca „locuitori ai muntelui”, ocupîndu-se în special cu oieritul și creșterea vitelor. Cu acest ultim înțeles, se întrebuintează azi termenul în regiunea de podgorie din Putna spre a desemna pe vrînceni. ³

În privința *Săcuienilor*, harta înseamnă trei sate avînd acest nume: unul în județul Dîmbovița, cu 40 de gospodării, altul în Neamț, cu 159, și al treilea în Suceava, cu 36.

Adeseori, în loc să se dea noii așezări un nume care să arate locul provenienței locuitorilor, originea lor etnică sau un calificativ ca adunați, atîrnați, osibiți, i se spune, simplu, *satul nou*. Harta arată o serie de asemenea „sate noi” și în Muntenia și în Moldova. Cităm, spre exemplu, *Satul Nou* în raiaua Brăilei, *Satul Nou* — avînd și al doilea nume, între paranteze, *Noeni* — în Ialomița, pe Borcea, apoi două „sate noi” în Putna, unul cu 129 gospodării, altul cu 45, și iarăși două „sate noi” în Bacău, unul cu 28 de gospodării, al doilea cu 26.

Apartenențe sociale, fiscale, militare, administrative și juridice. În anii Regulamentului Organic, care sînt și anii ridicării hărții, societatea romînească ajunsese, atît sub raportul social cît și sub acel fiscal, la un grad înalt de diferențiere și inegalitate. Tot felul de categorii, sociale,

---

¹ Statistica din 1831 arată în județul Rîmnicul Sărat satul *Sihile Ungureni*, cu 35 de familii (Arhivele Statului București, ms. 838, f. 2.v.), în Dolj *Lipovu Ungureni*, cu 47, alături de Lipovu rumînesc cu 75 (*Ibidem*, f. 59 v.), iar în Mehedinți, *Mahalaia Ungureni*, cu 11 (f. 69 v.).

² D. Fotino, *o.c.*, III, p. 188—314 (textul grec).

³ Pentru „12 ungureni sticlari” — adică fabricanți de sticlă — de la Bacău, în 1741-2, vezi N. Iorga, *Studii și documente*, VI, p. 349.

fiecare cu situația ei specială, cu privilegiu mai mari sau mai mici, cu obligații diferite, tot felul de categorii fiscale, unele din ele legate și de rosturi administrative, militare și juridice. Această diferențiere își găsește, în parte, expresie în hartă; multe sate țin să-și precizeze, prin numele lor, situația socială, fiscală și administrativă pe care o au. Mai târziu, când se va introduce, prin Convenția de la Paris, egalitatea în fața legii, când se vor desființa formal privilegiile și inegalitatea fiscală, nu va mai fi interes pentru menținerea numelor și calificativelor speciale. Nu va mai interesa dacă satul e de moșneni, megiași, răzăși sau nu, de români sau de străini, de aleși, de adunați, osebiți, atârnați etc. Aceste calificative vor dispărea treptat, treptat; o comparație între numirile de sate din ajunul celui de-al doilea, chiar al primului război mondial și acelea cuprinse în harta ce studiem arată limpede procesul de egalizare, de ștergere sau dispariție a calificativelor ce diferențiau așezările satești. Harta de la 1835, prin bogăția și varietatea numirilor de așezări omenești, ne sugerează imaginea vechii societăți românești. Vom examina în cele următoare câteva aspecte din rînduiriile sociale, fiscale, militare, administrative și juridice ale acestei societăți, așa cum se reflectă ele în harta menționată.

Sub raportul social, o serie de sate, *mai ales în Oltenia*, țin să releve caracterul lor de *moșneni* sau *moșteni*, așadar de oameni liberi, cu pămîntul lor, spre deosebire de satele de clăcași care stau pe moșia altora. Găsim în Gorj *Logreștii-moșteni* cu 103 gospodării, alături de *Logreștii-birnici*, *Fărcăseștii-moșteni* — ceilalți sînt în Mehedinți — și *Purcenii Moșteni*, cu 107 gospodării, la nord de ei fiind *Purcenii-birnici*. În Dolj, iarăși trei sate cu același calificativ: *Neru moșteni* cu 79 gospodării, *Almășu-moșteni*, cu 50, și *Jormanii-Moșteni (Popeni)* cu 20; lîngă primele două sînt satele corespunzătoare de „birnici”; lîngă ultimul sînt *Jormanii-Adunați*, numiți și *Itac*. În Mehedinți, harta menționează satul *Gîrbovăț-Moșteni* cu 37 de gospodării, iar în Olt *Moștenii*, nu ca adaus, ci constituind însuși numele satului. În Muntenia propriu-zisă, întîlnim calificativul de *megiași*, sinonim, de altfel, cu *moșnean*¹;

---

¹ Vezi Const. Giurescu, *Studii de istorie socială*, p. 343.

astfel satele *Strîmbeni-Megiași*, cu 65 de gospodării, la vest de Vălenii de Munte, în județul Săcuieni, în opoziție cu Strîmbenii Boerești, și *Teișanii Megieșești*, cu 135 de gospodării, în același județ, în opoziție cu Teișanii-Streini. În Moldova, găsim *Răzășii*, sat cu 119 gospodării, în Tecuci; termenul e echivalentul moldovenesc al moșnenilor sau megiașilor munteni. Tot ca un titlu de distincție socială, întâlnim în Moldova și calificativul de *curteni*; așa e satul *Valea-Corbu-Curteni*, cu 21 de gospodării, tot în Tecuci. Curtenii corespundeau „roșilor” din Muntenia, adică subalternilor marilor dregători răspîndiți prin sate și formînd bresle militare și fiscale¹.

Calificativul de „rumîni”, adică țărani depinzînd de un stăpîn, în opoziție cu moșnenii, a dispărut aproape pe vremea ridicării hărții; de altfel, instituția însăși dispăruse cu aproape un secol mai înainte în vremea lui Constantin Mavrocordat. L-am întâlnit o singură dată, în Vîlcea, unde, alături de Vai de ei, cu 181 de gospodării, apar *Vai de rumîni*, în realitate Vai de ei rumîni. Dar și aici, accepțiunea socială nu e absolut sigură². În toate celelalte cazuri, termenul e întrebuintat, fără îndoială, în sens etnic, în opoziție cu „sîrbii”, „streinii” etc. Astfel, *Rumîni Gîștești* cu 55 de gospodării, în Vlașca, avînd lîngă ei pe Sîrbii Gîștești, și *Ipoteștii Rumîni* cu 66, în Olt, alături de Ipoteștii-Sîrbi.

Mai des apare calificativul de *dîrvari*, adică muncitori la toate³. El se dă, la finele veacului XVIII și începutul

---

¹ Const. C. Giurescu, *Istoria Romînilor*, II, ed. a patra, p. 511—513. — În catagrafia fiscală din 1803, zisă și Condica Liuzilor, o sumă de sate poartă calificativul de „răzășești”, spre a se deosebi de omonimele lor de clăcași. Vezi, de pildă, Vulturenii răzășești, din Tecuci (*Uricariul*, VII, p. 318), Ireasca răzășască, din Tutova (*Idem*, p. 345), Sohodolul răzășesc, din Bacău (*Idem* p. 289), Scurta răzășască, din Putna (*Idem*, p. 301).

² O cercetare amănunțită, la fața locului, ar putea arăta dacă nu cumva, și în cazul acesta, termenul are sens etnic, nu social.

³ Îi găsim, de pildă, la fabrica de postav de la Pociovaliște (Ilfov), în număr de 40, în afară de lucrătorii postăvari propriu ziși (Vezi documentul din 1794, august 18, la V. A. Urechia, *Istoria Romînilor*, V, p. 295). Îi găsim de asemenea, ca oameni de serviciu, la stațiile de poștă (vezi mai jos, p. 164). În sensul acesta de „muncitori la toate” trebuie modificată definiția din Iorgu

celui de-al XIX-lea, în special satelor de unde se recrutau cei ce lucrau în stațiile de poștă¹. Calificativul apare fie ca un adaus la numele satului, fie — cazul cel mai frecvent — constituind el singur numele satului. Cităm următoarele exemple: *Cațichea Dîrvari*, cu 38 de gospodării, în Ilfov, lângă Cațica, *Dîrarii de sus (Jemani)*, cu 64 de gospodării, și *Dîrarii de jos*, cu 40, ambele în Mehedinți, *Dîrvari*, cu 31 de gospodării în Prahova, și *Dîrvari*, cu 25, în Ilfov. De la acest calificativ, devenit numele, greșit, al familiei Darvari, se trage numele schitului din București.

Frecvente sînt cazurile cînd, în numele satului, se cuprinde și *acela al proprietarului*. Acest obicei se răspîndește în veacul al XVIII-lea; la începutul celui de al XIX-lea, el este curent. Vom cita, din multele exemple pe care le oferă harta, numai pe acelea din două județe: *Ilfovul* pentru Muntenia și *Dorohoiul* pentru Moldova. În Ilfov găsim *Glina Filipescului*, cu 26 de gospodării, *Glina Andronescului (Șerbănița)*, cu 5—20 și *Bălăceanca (Glina Golescului)*, cu 55; apoi *Maia Filipescului*, cu 42 și *Maia Bărbuceanului*, cu 55, *Fundenii Văcărescului* cu 26, *Virtej-Cornetu Grădișteanului*, cu 28 și *Brezoaia Vistierului* cu 27; după aceea *Cosoba Hristii*, cu 40, și *Bucșăneasca-Cosoba Crețulescului*, cu 22; în sfîrșit, *Căciulații Episcopului*, cu 59, și *Mavrodin (Căciulații Banului)* cu 35 (compară cu *Băneasa*, adică satul Băneșii², lângă București!). Numele satului *Bordeiul Iordăchiței*, tot din Ilfov, s-ar putea explica mai degrabă prin numele celei care s-a așezat întîi aci, alături de soțul ei Iordache, săpîndu-și bordei, deci nu proprietara, ci întemeietoarea satului. În Dorohoi, harta menționează *Hilișeu lui Gafencu*, avînd 125 de gospodării, *Volovățu lui Lupașcu*, numai cu 5—20, *Gheorghiea-Stroici*, iar numai cu 5—20 și *Banul Gherghelu*, cu 30. Urmează *Slobodziea Apostol*, cu 5—20 și *Slobodziea lui Tali*, în sfîrșit *Bajura Ghica*, cu 34.

Jordan, *o.c.*, p. 188, reprodușă după Tiktin care dă, — e drept, cu semn de întrebare — sensul de „tăetor de lemne (în pădure!)” *Holzfaller*.

¹ Vezi mai jos, p. 164, nota

² A aparținut soției banului Dimitrie Ghica, tatăl viitorilor domni pămînteni, Grigore și Alexandru, din Muntenia (1822—1828 și 1834—1842).

Din exemplele aduse mai sus, se observă că indicarea numelui proprietarului servă uneori, atunci cînd sînt mai multe sate cu același nume — cazul Glinei sau al Maiei din județul Ilfov — spre o mai ușoară recunoaștere a fiecăruia din ele.¹ Și în această privință însă, ca și în aceea a calificativelor amintite mai înainte, se observă tendința de a se renunța la o astfel de identificare; treptat-treptat, numele proprietarului dispare din numele satului, înlocuindu-se printr-un al doilea nume dat așezării respective. Fenomenul se poate urmări chiar în epoca ridicării hărții: Glina Andronescului se mai cheamă și Șerbănița, iar Glina Goleșcului, Bălăceanca. Tot astfel Cosoba Crețulescului devine Bucșăneasca, iar Căciulații Banului, Mavrodin. De altfel, fenomenul de dispariție al numelui proprietarului e ușurat de însăși trecerea proprietății dintr-o mînă în alta, prin căsătorii și vînzări.

În unele cazuri, așezarea proprietarului, curtea sau conacul lui, este indicată în mod precis în hartă, printr-un semn grafic deosebit și prin termenul дворъ (curte), двory (curțile) sau дома (casă), care se adaugă la numele satului respectiv. Astfel găsim *Curtea Marginea Grozești*, cu 1—5 gospodării, în Bacău, lângă satul Grozești, *Curtea Bogdănești*, cu 1—5 gospodării, lângă satul Bogdănești, în același ținut; *Curțile Bojurenii*, cu 5—20 gospodării, în Tutova, și *Casa satului Sahatu*, în Ilfov.

Sub raportul fiscal, am văzut că un calificativ obișnuit al satelor de țărani clăcași, în opoziție cu acelea de moșneni, este *birnici*. *Logreștii-Birnici* și *Purcenii-Birnici* în Gorj, *Neru-Birnici* și *Almașu-Birnici* în Dolj² corespund satelor de moșteni respectivi. Birnicii reprezintă masa cea mare a contribuabililor rurali, plătind „birul” sau „capitația” în mod obișnuit și regulat. În momentul cînd dispare formal inegalitatea fiscală și socială, cînd, în urma Con-

¹ Procedul acesta îl găsim aplicat mai ales în scriptele visteriei. Astfel în „Ecstracț de suma plugarilor”..., recensămîntul din iulie 1831, constatăm în județul Ilfov nu mai puțin de 66 (șaizeci și șase) de sate la numele cărora se adaugă numele propriu sau de dregătorie al proprietarului (Arhivele Statului, ms. 838, f. 21—27 v.).

² Tot în Dolj, recensămîntul din iulie 1831, dă satul *Mierea birnici* alături de *Mierea moșneni* (Arhivele Statului, ms. 838, f. 59 v.).

venției de la Paris, *toate satele* sînt supuse aceluiași regim fiscal, diferențierea aceasta, prin nume, nu mai prezintă importanță ; treptat-treptat se renunță la calificativul „birnici“.

Liudele sau liuzii erau *unitățile contribuabile* ; într-un liude intrau unul sau mai mulți țărani birnici, numărul lor fiind în funcție de starea materială respectivă. Astfel, în Muntenia, pe vremea mișcării lui Tudor Vladimirescu, într-un liude intrau trei-patru țărani „frunte“, cinci-șapte de mijloc și opt-doisprezece „coadă“¹. Era deci un sistem de repartitie a birului în raport cu averea țaranului ; numai că în loc să fie categorii de impuneri, erau categorii de impuși. Cifra pe unitatea de impunere rămînea aceeași, varia însă numărul celor care intrau în zisa unitate. În fond, era tot un fel de *cislă*, dar aplicată nu la un sat întreg, ci la un grup restrîns. În Moldova, liudele reprezintă, în aceeași epocă a mișcării lui Tudor, de obicei un contribuabil, cîteodată însă și mai mulți. În ținutul Putna, de pildă, potrivit recensămîntului din 1 martie 1820, erau 12 816 liude,² față de cele 19 022 cîte se aflau în toată Muntenia ; se vede ușor deosebirea de conținut al „liudelui“ în cele două țări.

Harta notează în ținutul Bacău satul *Călugăra-Liuzi*, cu 241 de gospodării, la nord de Călugăra-Osibiți, cu 47 de gospodării, și de Călugăra Mare, cu 219. E un sat de coloniști unguri, catolici, amintit și în secolul XVIII, sub Constantin Mavrocordat³. În Dolj, constatăm satul Luza⁴ Trapezița — deci Liuzi cu 44 de gospodării, lângă Trapezița, cu 130. În ambele cazuri, atît în Bacău cît și în Dolj, calificativul fiscal de liuzi arată o așezare nouă satească, lângă vechiul sat ; el poate să aibă aci și sensul de oameni veniți din altă parte, străini.

---

¹ Totalul lor pe întreaga țară se ridică, în 1821, la 119 375 de birnici, alcatuind 19 922 liude, revenind, așadar, în medie, circa 6 țărani la liude. Vezi Nichita Adaniloaie, *Boierii și răscoala condusă de Tudor Vladimirescu*, București, 1956, p. 19.

² Const. C. Giurescu, *Populația județului Putna la 1820*, p. 12 și 40.

³ Vezi N. Iorga, *Studii și Documente*, VI, p. 319.

⁴ H. Luza, cu a (forma de plural în rusește ; vezi mai sus, p. 25 --26)

Scutelnicii sînt țăranii care nu plăteau darea la vistierie, dînd în schimb stăpînilor lor, adică proprietarilor pe moșiile cărora stăteau, o sumă fixă anual. Înființați atît în Muntenia cît și în Moldova de către Constantin Mavrocordat, prin reformele sale financiare din 1740 și 1742, ei constituie o categorie separată fiscală¹. De la ei și-au luat numele satele *Scutelnici* (*Stîlpu de piatră*), pe Borcea, cu 27 de gospodării, și *Scutelnici*, în șesul Buzăului, cu 22.

Aleșii sînt tot o categorie sau o breaslă fiscală și anume una mai nouă, înființată în veacul al XVIII-lea, în vremea lui Grigore Ghica². Ei fac parte din categoria mai mare a ruptașilor, plătesc deci pe temeiul unei înțelegeri cu vistieria; birul lor e ceva mai greu ca al birnicilor de rînd. Harta menționează în Muntenia o serie de sate purtînd acest nume: *Aleșii ot Ciocănești*, cu 27 de gospodării și *Aleșii Mihaiu Vodă* (*Țigăniea*), cu 70, în Ilfov; *Aleșii ot Teliu* (Teiu!) cu 5—20 gospodării și *Aleșii ot Cacalești*, cu 60, în Angeș; *Aleșii ot Butești*, cu 70 de gospodării, în Vlașca. În toate aceste cazuri — cu excepția Aleșilor Mihai Vodă — se vede că e vorba de sate noi, formate alături de altele, al căror nume îl poartă; termenul de aleși poate avea deci, în aceste cazuri, și înțelesul de „osebiți”. Pentru o asemenea interpretare pledează și numele cel de-al doilea al satului Aleșii Mihai Vodă: *Țigăniea*. El arată că locuitorii acestei așezări rurale erau dacă nu toți, dar în mare parte, țigani. Mihai Vodă s-ar putea să fie și Mihai Viteazul, dar și unul din voievozii cu acest nume ai veacului al XVIII-lea, adică Mihai Racoviță (1741—1744) sau Mihai Sutz (1783—1786, 1791—1793; o a treia domnie în 1801—1802).

Și sub raportul juridic, harta ne dă unele indicațiuni. Ea consemnează în Muntenia opt sate de *sudiți*, adică de

¹ Const. C. Giurescu, *Istoria Romînilor*, III, 2, p. 644.

² Mihai Cantacuzino, *Ἱστορία τῆς Βλαχίας*, ed. Tunusli, p. 52-3; cf. traducerea lui Gh. Sion, București, 1863, p. 30; Dionisie Fotino, *o.c.* III, p. 352 (textul grec). — Nici Mihai Cantacuzino, nici Dionisie Fotino nu precizează de care Grigore Ghica e vorba, dar întrucît ultimul amintește de această breaslă și de altele cu prilejul reformei lui Constantin Mavrocordat, s-ar putea să se refere la Grigore al II-lea Ghica (1733—1735 și 1748—1752.).

supuși străini, în speță „*Ungureni*” sau români ardeleni, care-și păstrează cetățenia austriacă, depind deci de consulul respectiv din București. Din aceste opt sate, trei sînt în județul Săcuieni: *Slobodzia Tohăneanca (Ungureni Sudiți)*, cu 50 de gospodării, *Sudiții de la Malu Roșu* și *Amaru Sudiți*; două în Ilfov; *Sudiți Ungureni*, cu 73 de gospodării, și *Sudiți* cu 24; două în Ialomița: *Sudiți (Ungureni)*, cu 29 de gospodării și *Sudiții Petros*; unul în Buzău: *Sudiții*, cu 24 de gospodării, la sud de orașul Buzău.

Diferitele categorii de ostași au dat numele lor la o sumă de sate atît în Moldova cît și în Țara Romînească. Cele mai frecvente sînt satele de *vînători*, de *pușcași*, de *călărași*, de *dărăbani* sau *dorobanți*; și celelalte corpuri sau bresle militare se găsesc însă reprezentate în harta din 1835¹.

Vînătorii care nu luau parte numai la vînătorile domnești, dar constituiau și un element al oastei, sînt prezenți în patru sate din ținutul Neamțului: *Vînători*, așezare mare cu 355 de gospodării, *Vînătorii Cotu*, cu 118, *Vînătorii-Piatra* cu 70, și *Vînătorii peste vale*, cu 54. *Pușcașii* apar în Tutova, sat cu 26 de gospodării, în Vaslui, tot cu 26, și în Prahova, cu 33. Călărașii, cei ce făceau paza la Dunăre și duceau stafetele la și de la domnie, au dat numele lor celor două așezări din Ialomița: *Călărașii vechi*, sat cu 47 de gospodării, și *Călărașii*, tîrg incipient, trecut tot ca sat în hartă, cu 163. Tot *Călărași* e și un sat în Dolj, cu 130 de gospodării, lângă Dunăre, la nord-est de Bechet; e și cel de-al doilea nume al satului Rogojini din Covurlui, cu 168 de gospodării. Pe dărăbani îi găsim în Dorohoi, unde satul cu acest nume are 152 de gospodării, dar și în Olt sub varianta *Dorobanțu*, cu 143 de gospodării. *Seimenii* au dat numele lor așezării din Dobrogea, de pe malul Dunării, *pandurii* unui sat din Ialomița avînd 42 de gospodării², *Cazacii* — constituind un deta-

¹ Pentru toate aceste corpuri de oaste vezi Const. C. Giurescu, *Istoria Romînilor*, II, p. 507—519 și III, p. 740—762.

² Și Mihail Canntacuzino, *Ἱστορία τῆς Βλαχίας*, p. 322, amintește ca element militar, în județul Ialomița, „căpitănia” din satul *Pandurul*; tot el amintește de „vînătorii și pandurii” din județul Argeș (p. 324).

șament permanent, în veacurile XVII—XVIII, atât în Muntenia cât și în Moldova — unuia din Dîmbovița, tot cu 42 de gospodării, *catanele* unuia din Olt, trecut în hartă sub forma *Catanu*, cu 27 de gospodării. Cu înțelesul generic de ostași apar și satele de „slujitori“, cum sînt *Zăvoiu (Slujitorii-Albești)*¹, cu 40 de gospodării, în județul Rîmnicul Sărat și *Slujitori*, cu 70 de gospodării, în Ialomița. Lîngă București, notăm *Tunarii*, sat mare, cu 204 gospodării, de unde se reorutau, pe vremuri, servanții artileriei; alte două sate de „Tunari“ în Dolj, aproape de Dunăre; în Ilfov, deci nu prea departe de capitală, satele *Toboșari*, cu 30 de gospodării, *Surlari* (Carasan) — muzicanții oastei — cu 82, *Rahtivani* — cei ce aveau grijă de harnașamente — cu 21. Un sat *Rahtivan*, cu 26 gospodării, este și în Dîmbovița. În sfîrșit, un cătun de *Stegari* — trecut Stigari — cu 5—20 gospodării, apare în Tutova.

Asemenea ostașilor, și dregătorii au dat numele lor la o sumă de așezări rurale. Ne referim, în primul rînd, la dregătorii cei mici, la subalternii marilor dregători, constituind adevărate bresle administrative, militare și fiscale. Răspîndiți prin satele țării și numiți, la început, cu un termen generic, „roșii“ în Muntenia și „curteni“ în Moldova, ei reprezintă o adevărată armată a statului feudal românesc. De la acești dregători mărunți vin numele unor sate ca *Aprozi*, în Ilfov, cu 46 de gospodării, *Stolnici*, în Teleorman, cu 82, *Șatrari* în același județ, cu 90, *Martalogi*, adică paznici la vămile de la hotar², tot acolo, cu 23, *Serdari*, în Covurlui, cu 56, *Chitărei* (Pitărei!) în Iași, cu 33, *Portari*, în Vaslui, cu 106, etc. De asemenea, nume derivate din acestea de mai sus, ca de pildă, *Stolniceni*, — trei sate în Suceava, cu 93, 59 și 40 de gospodării, unul în Iași, cu 21, unul în Vîlcea cu 5—20 — *Comișani*, în Dîmbovița, cu 59; *Dvorniceni*, sat mare în Dorohoi, cu 265 de gospodării, *Armășeni* în Vaslui, cu

---

¹ Statistica din 1831, iulie, îi dă sub forma: *Slujitorii Albești* tot cu 40 de gospodării sau familii.

² În sensul acesta trebuie rectificată definiția martalogilor din I. Iordan, o.c., p. 235; pentru înțelesul termenului vezi documentul din 3 ianuarie 1695, comentat în Const. C. Giurescu, *Istoria Romînilor*, III, 2, p. 708-9.

69, *Armășoia*, în Tutova, cu 42, și *Armășești*, în Ialomița, cu 30; *Șetrăreni*, în Iași cu 50, *Portărești*, în Dolj, cu 60, etc.

În aceeași categorie a micilor dregători sau slujbași trebuie așezați și *brănișterii*, cei ce păzeau *braniștele* domnești, adică locurile oprite pentru fîneață, vînat și pescuit. Un sat cu acest nume îl găsim în hartă în județul Vlașca, avînd 76 de gospodării. Tot în Vlașca e și satul *Braniștea*, cu 53 de gospodării; alte sate *Braniștea* ni le arată harta în Dîmbovița, cu 125 de gospodării, la nord de cîrciuma Pădurea Domnească; în Dolj, cu 43, și în Mehedinți cu 108. Prezența acestor nume arată că nu e întemeiată îndoiala — exprimată într-un studiu privind vechea organizare a Țării Românești¹ — despre existența în Muntenia a braniștilor domnești. În Moldova, găsim Șerbești (*Braniștea*), cu 84 de gospodării, în Covurlui, *Braniști*, cu 5—20, în Vaslui, și cătunul *Braniști Bocioc*, cu 5—20, în Iași, în apropiere de Cozia, în marea braniște domnească din sud-estul ținutului.

Tot aici, cităm și *Șoimarii*, satul din Săcuieni, cu 102 gospodării, ai cărui locuitori aveau obligația de a prinde șoimii și de a-i învăța la vînătoare².

În legătură cu transporturile și cu drumurile, sînt satele de *surugii*, de *menzilgii* sau postași și de *podari*. Harta arată în județul Rîmnicul Sărat, pe malul iezelui Voiceni, și la nord de drumul poștei Brăila-Buzău, satul *Voiceni-surugii*. Statistica din iulie 1831 are, pe lîngă „Surugii ot Văceni” (sic!), cu 22 de familii, și „Văcenii mizilgii”, cu 154; ea menționează de asemenea, în același județ, „Surugiii poștii Cucului”, cu 19 familii³. Surugiii

¹ P. P. Panaitescu, *Mircea cel Bătrîn*, București, 1944, p. 132. Alte dovezi despre existența braniștilor domnești în Muntenia am dat în studiul critic *În legătură cu Mircea cel Bătrîn*, în „Revista Istorică Romină”, XV (1945), p. 420-1 — Pentru „pîrcălabii de braniște” în Moldova, vezi condicta lui Constantin Mavrocordat, în N. Iorga, *Studii și Documente*, VI, p. 222.

² Pentru această obligație a unor sate de munte, vezi porunca domnească din 7/18 mai 1792, către vătălii de plaiuri din Muntenia, ordonîndu-le să procure 21 de bucăți: „Să găsești șoimi frumoși... să nu fie niscareva ciurele”, adăugă domnul (V. A. Urechia, *Istoria Romînilor*, vol. IV, p. 279); cf. documentul din 24 aprilie cu o formulă similară (Idem I, p. 417).

³ Arhivele Statului, București, ms. 838, f. l. v. și 4.

erau organizați pe „biciuri“, fiecare biciu corespunzând cu o unitate contribuabilă, ca și liudele. Dionisie Fotino dă, pentru întreaga Muntenie, cifra de 1 819 biciuri; cele mai multe sînt în județul Vlașca și Ilfov: cîte 268; urmează Ialomița cu 243 și apoi Mehedinți cu 146. În Gorj și Vîlcea nu arată asemenea biciuri, ceea ce e surprinzător, deoarece drumuri de poștă erau și în aceste județe.¹

O așezare de „podari“ găsim în Dolj, la sud de Craiova, lângă Jiu; are 89 de gospodării; tot în Dolj, *Valea Podarilor*, cu 54 de gospodării; o altă așezare *Podari*, în Ilfov, cu 36 de gospodării; o a patra în Bacău. Numele satelor derivă de la cei ce aveau grijă de podurile umblătoare peste ape.

Sate de agricultori specializați, de pescari și de meșteșugari. Din marea masă a satelor de agricultori, unele ajung să se specializeze, cultivînd de preferință o anumită plantă. Cunoscut satul *Bătinești*, în Putna, specializat în grădinărie și anume în *varză*, un soi uriaș de varză, de patru ori cît una obișnuită. Carele acestor grădinari emeriți împînzesc toamna nu numai orașele și țărgurile din Putna, dar și acelea ale județelor vecine. Satul *Flămînzii* din Botoșani, de unde a pornit răscoala din 1907, era cunoscut, în perioada dintre cele două războaie mondiale, prin cultura *usturoiului*; de aci se aprovizionă o bună parte din nordul Moldovei². *Dărăștii*, în Vlașca, cultivă tot soiul de zarzavaturi, dar în special *ceapa*. asemenea exemple de sate de agricultori specializați se pot înmulți. Fenomenul nu e din vremea noastră; el a existat și înainte de vreme³; un reflex al lui se poate observa

---

¹ Dionisie Fotino, *o.c.*, III, p. 188—314 (textul grec). Contractul încheiat la 9 mai 1811 de asociația celor cinci concesionari ai poștelor muntene, cu guvernul țării, prevede un număr de 1462 surugii, 538 rotari și dirvari și 172 „biciugași“, adică „oameni vechi, cu știința de orînduiala poștii“ (C. N. Minescu, *Istoria poștelor romîne*, București, 1916, p. 134).

² Informație dată de Mihail Gr. Romașcanu, un bun cunoscător al regiunii.

³ În *catagrafia fiscală* din 1803, cunoscută sub numele de *Con-dica Liuzilor* (Th. Codrescu, *Uricariul*, VII, p. 241-395 și vol. VIII, p. 241—368), la o seamă de sate se indică specializarea, ca agricultori sau meșteșugari. Astfel, despre satele Siminice și Pășcanii din Suceava, Năneștii și Petreștii răzășești din Putna, Brăhă-

în numele unei serii de sate din harta de la 1835. Găsim în ea astfel satul *Grădinari*, în Vlașca, cu 40 de gospodării. Trei sate, unul în Vlcea, cu 113 gospodării, altul în Romanai, cu 115, și al treilea în Argeș, cu 77, poartă numele de *Cepari*; în Argeș găsim și satul *Varzari*, cu 29 de gospodării. Semnalăm, de asemenea, satul *Rachieri*, cu 40 de gospodării, în Săcuieni.

Harta consemnează și o serie de așezări de pescari: sălașe, cherhanale și sate. Cele dintii sînt trecute chiar cu acest nume „sălașe”; le întîlnim în regiunea gurilor Dunării. Astfel, între Portița Razelmului și gura Sf. Gheorghe găsim notate „sălașe pescărești”¹. În deltă, ele apar în patru locuri, tuspătru pe malul stîng al brațului Sf. Gheorghe: 1) la est de Prislav, unde citim *Carasuaf* (*sălașe pescărești*); 2) la extremitatea de sud a iezelui dintre grindul Caraorman și braț: *Sălașe*; 3—4) la est de acestea două: *sălașele pescarilor* sau *Ivancea Mare* și *Ivancea Mică* (*așezări pescărești*)². Cherhanalele sînt redate prin expresia *рыбной заводъ*. Găsim una la gura brațului Sf. Gheorghe, în Deltă, unde harta înseamnă: *Cătîrleș sau cherhana*.³ Pe malurile Razelmului sînt alte două: una pe malul de vest, la sud-est-est de Enisala: *cherhanaua Călugăr*; alta la est de Jurilovca: *Cherhanaua Doloșman*⁴. În sfîrșit, o altă așezare de pescari, fără calificativ, e notată în ostrovul Balțec (Bresco) al Dunării, la vest de Zimnicea: *РЫБНОМ*.

De la îndeletnicirea locuitorilor respectivi s-a tras numele satului *Pescari* din Dolj, lîngă Jiu, la sud-sud-est de Craiova și a cătunului *Piscari* din Ilfov; tot la o asemenea îndeletnicire trimite și numele satului *Răcari* din Dolj.

---

săștii răzășești, Motoșanii, Muncelul răzășesc și Frumușelul răzășesc din Tecuci, etc. se arată că sînt *cultivatori de tutun*; iar despre satele Doljăștii, Burueneștii, Agiudenii, Gherăeștii, Pildeștii și Tețcanii, toate din Roman, se spune că produc *in și cînepă*. Și ungurii din satul Corni, în apropierea imediată a Hușilor, cultivă, de preferință, tutunul (D. Ciurea, *Știri istorice relative la Moldova din jurnalul inedit al botanistului Julius Edel* (1835), Iași, 1955, p. 4).

¹ H: *рыбачій шалаши*.

² H: *малая иванча (рыбачья хаты)*.

³ H: *гедерлесъ или рыбной заводъ*.

⁴ H: *рыб. зав. долошма*.

Afirmația pe care o făcusem pentru satele de agricultori specializați se poate face și în ce privește *meșteșugurile*. Sînt sate întregi care se ocupă cu o anumită meserie; *Puchenii* din Ilfov, de pildă, sînt împletitori de papură: fac tot felul de împletituri, în special rogojini și zimbile sau papornițe; cînd treci pe șosea, spre Ploești, le vezi atîrnate pe garduri, spre vînzare. Un alt sat, în apropiere, anume *Piscul* e specializat în ceramică: lucrează căni, cănițe, străchini smălțuite frumos, verde și albastru. Tot în ceramică și anume, în primul rînd, în *oale*, e specializat satul *Ireștii* din Putna; forma oalelor lor aminteste perfect pe aceea a oalelor dacice, de acum două mii de ani, găsite în săpăturile arheologice de la Poiana (Tecuci) și Bonțești (Rîmnicul Sărat). Nu s-a insistat îndeajuns în istoriografia noastră asupra acestui aspect; nu avem încă o monografie, nici macar un articol asupra vechilor noastre sate de meșteșugari¹. Harta din 1835 dă o serie de indicațiuni în privința aceasta. Ea înregistrează un număr de cîteva zeci de sate care, judecînd după numele lor, reprezintă sate de meșteșugari. Iată-le în ordine alfabetică: 1) *Blidari*, în Argeș, cu 59 de gospodării și *Blidari* (*Curatur(a)*), în Rîmnicul Sărat, cu 40. 2) *Cărbunari* cu 30 și *Cărbunarii Vechi* cu 21, în Cîrligătura; *Cărbunarii Nou*, cu 27, în Iași; *Cărbunari* 5—20, în Dîmbovița și *Cărbunari* fără indicarea numărului de gospodării, în Ilfov. Locuitorii acestor sate, situate — ca și acelea de blidari — în regiuni de pădure, se ocupau cu fabricarea cărbunelui de lemn sau a mangalului². 3) *Căldărari*, în Ilfov; *Căldărușani*, cu 156 de gospodării, în același județ; *Căldărar*, cătun cu 1—5 gospodării, în Teleorman. 4) *Ciocănari*, în Mehedinți, fără indicarea numărului de gospodării, și *Ciocănari*, în Ilfov, cu 5—20. 5) *Ciurari* cu 63 de gospodării, în Dîmbovița, și *Ciurari*, cu 29, în Teleorman. 6) *Cizmari*, cu 55 de gospodării, în Argeș. 7) *Cojocari*, cu 65 de gospodării în Dîmbovița.

¹ Am indicat cîteva sate de acestea în *Istoria Romînilor*, II, ediția a patra, p. 543—544 și III, 2, p. 570—571. — Colegul G. Zane mi-a comunicat ca se ocupa de aceste sate de meșteșugari și că intenționează să scrie o lucrare asupra lor.

² Condica Liuzilor arată ca bresle ce nu plătesc bir în ținutul Vaslui, între altele, „21 carbunari gospod” (*Uricariul*, VIII, p. 377)

8) *Cremenari*, cu 129 gospodării, în Argeș; locuitorii satului se îndeletniceau cu strângerea și cioplirea așchiilor de cremene, pentru scăpărat¹. 9) *Croitori* (*Samzanești*), cătun cu 5—20 gospodării, în Tutova. 10) *Dogari*, sat cu 42 de gospodării, în Buzău². 11) *Făurei*, cu 35 de gospodării, în Ilfov; *Făurei* (*Priculeasca*), 105 gospodării, în Putna; *Făurei*, cu 40 de gospodării, în Buzău; patru sate de *Făurei* în Neamț: de sus și de jos, munteni și moldoveni, avînd respectiv 21, 5—20, 41 și 33 de gospodării; *Valea Faurului*, cu 32 de gospodării, în Argeș și *Faureni*, fără indicație statistică, în Mehedinți. Numele de *Făurei* se dădea obișnuit ȝiganilor fierari; ei erau faurii prin excelență ai țării noastre; e interesant de relevat seria de diminutive prin care sînt designați acești vechi robi: făurei, tătărași, gălbinași, ȝigănași. *Ferari* e cel de-al doilea nume al cătunului Presaca, situat la est de Craiova și avînd între 5—20 de gospodării. 12) *Funari*, adică fabricanți de funii, sat cu 48 de gospodării în Ilfov³. 13) *Matasarii de jos* cu 36 de gospodării, în Mehedinți⁴, *Matasarului* (sic!) cu 46 de gospodării, în Dîmbovița; meșteșug relativ nou, constatat documentar la noi în veacul al XVIII-lea⁵. 14) *Olari*, cu 57 de gospodării, în Dîmbovița; *Olari* cu 23 în Prahova; *Olari* cătun cu 5—20 gospodării, în Săcuieni, la vest de Cislău⁶, străvechi, milenar meșteșug al unora

¹ Vezi despre acest sat și N. Iorga, „Moștenii” din *Cremenari*. O contribuție la vechea viață a satelor muntene, București 1931, 21 p.

² Condicta Liuzilor indică drept ocupație a satelor Cornățăul și Șindilarii din Putna *dogăria* (*Uricariul*, VII, p. 303 și 310), iar pentru o serie întreagă de sate din Tecuci, Bacău, Tutova, etc. *butnăria* (*Uricariul*, VII, 298—290, 295, 316, 318, 345 etc.). Alte sate fac *draniță*, sau șindrila (*Idem*. 249, 252, 297 etc.), altele *pari* pentru vie (*Idem*, p. 322).

³ Condicta Liuzilor arată pe locuitorii satului Medeleni din Tecuci ca producători de *funii* (*Uricariul*, VII, p. 317.).

⁴ Matasarii de sus nu figurează în hartă.

⁵ Vezi mențiunile documentare la N. Iorga, *Istoria industriilor la Romîni*, București, 1927, p. 88. E de văzut însă care din „mătăsarii” amintiți erau crescători de viermi de mătase și care negustori.

⁶ Condicta Liuzilor arată ca producători de *oale* locuitorii din satele Heleşteenii și Boscotenii din Roman (*Uricariul*, VII, p. 278).

din satele noastre. 15) *Peptinari*, fără indicație statistică, în Săcuieni. 16) *Petrari*, cu 155 de gospodării, în Dîmbovița; *Petrari*, cu 33, în Buzău. 17) *Postăvari*, sat cu 45 de gospodării, în Ilfov; *Postăvarii Știubeiului*, cu 54 de gospodării, tot în Ilfov; un alt sat de postăvari în județul Dîmbovița; el e amintit într-un document din 8 aprilie 1793¹. Privilegiul acordat la 6 februarie 1784 fabricii de postav de la Pociovaliștea — o întreprindere modernă, cu sute de lucrători — prevede, între altele, dreptul de protimisic adică de preferință la cumpărarea lînei indigene față de „postăvarii de țară”². Aceștia lucrau postav țărănesc, de calitate inferioară; postavul „subțire” era adus de peste hotare. 18) O altă categorie de meșteșugari erau aceia care lucrau papura, făcînd rogojini, zimbile și alte împletituri. Un sat de asemenea meșteșugari sînt, ored, *Rasuțenii*, numiți și *Papurenii*, pe Borcea, în Ialomița, cu 23 de gospodării; primul nume vine de la faptul că răsuceau papura, împletind-o. În aceeași grupă intră, poate, și satele *Rogojini* din Covurului și *Rogojeni*, cu 64 de gospodării, din Mehedinți. 19) *Rotari*, trei așezări cu acest nume în județul Săcuieni: *Malu Roșu (Rotari)*, cu 80 de gospodării, și două sate mici *Rotari*, cu cîte 24 de gospodării fiecare³. 20) Sate de *Rudari* care lucrau rude (prăjini) și tot felul de obiecte de lemn, găsim în Dîmbovița: *Rudari Gurcea* cu 38 de gospodării, și *Rudari*, cu 23; în Ilfov: *Rudari*, cătun cu 5—20 de gospodării, și în Mehedinți: *Rudăriea*, cu 77 de gospodării. 21) *Sapunari*, cu 47 de gospodării, în Argeș. 22) *Șelarii*, care făceau șei și frîie, au dat numele lor la două sate: *Șilari* în Mehedinți, cătun cu 5—20 de gospodării, și *Șelaru*, în Argeș, cu 25 de gospodării. 23) *Selitrarii* erau cei ce preparau silitra, necesară fa-

¹ Const. C. Giurescu, *Istoria Romînilor*, III, 2, p. 571. — Bois le Comte în raportul sau din 11 mai 1834, dă pentru Muntenia, 21 de „fabrici de feutru sau postav ordinar”: sînt atelierele acestor „postăvari de țară” (Hurmuzaki, *Documente*, XVII, p. 341). Într-un alt raport, cuprinzînd o statistică generală pentru Muntenia în 1834, se dă însă cifra de 32 de postăvarii (*Idem*, p. 445-6).

² V. A. Urechia, *Istoria Romînilor*, I, p. 456.

³ Conдика Liuzilor dă satul Costulenii rotari a Mitropoliei, în ținutul Iașilor (*Uricariul*, VIII, p. 350).

bricării prafului de pușcă. Credem că în legătură cu această îndeletnicire, care utiliza pe la jumătatea veacului al XVIII-lea „nu mai puțin de trei mii de oameni“¹ în singură Moldova, stau numele satelor *Selitraru*² cu 20 gospodării, în raiaua Brăilei, și *Selitraru*³ cu 78, în Mehedinți. 24) *Sularii*, meșterii care făceau sule, au dat numele cătunului *Sularu*, cu 5—20 de gospodării, în Mehedinți. 25) Pentru *tăbăcari*, harta din 1835 nu indică vreo așezare cu acest nume; Dionisie Fotino, în opera sa, întemeiată pe statistica din 1815, dă însă, în județul Rîmnicul Sărat, pasa Rîmnii, satul *Tăbăcarii*⁴. 26) Fabricarea varului, în varnițe, construite de meșteri țărani, a determinat numele a o serie de sate, în special în Moldova⁵. În afară de binecunoscuta *Varnița*, unde a stat Carol al XII-lea, regele Suediei, refugiat în Moldova în urma înfrîngerii de la Poltava, harta menționează *Varnița* din Putna, cu 38 de gospodării. 27) Aceeași constatare pentru fabricarea spirtului și rachiului în velnițe. Găsim astfel, în hartă, cătunul *Velnița*, cu 5—20 de gospodării, în ținutul Cîrligătura⁶. 28) *Zlătarii* sau strîngătorii de aur — în general țigani, dar în Vîlcea țărani romîni „băiași“, în număr de o sută, avînd în

¹ Pentru operația de pregătire a silitrei, centrele unde ea avea loc și alte detalii în legătura cu această îndeletnicire, vezi Const. C. Giurescu, *Istoria Romînilor*, III, 2, p. 561—562.

² Popular se mai spunea și selistră sau silistră, prin asimilare cu numele cetații Silistra. — Ca un exemplu de felul cum diformează poporul numirile neobișnuite, care nu-i sînt familiare, poate servi numele *Potigraful*, de la sud de Ploiești. Trecut în harta din 1835 sub forma *Potegraful*, în județul Dimbovița, cu 33 de gospodării, numele lui se pare că amintește pe un *tipograf* care se va fi așezat pe vremuri aci. Prin metateză s-a ajuns la potigraf.

³ H: Selitracu.

⁴ Dionisie Fotino, *o.c.*, III, p. 192 (textul grec).

⁵ Condica Liuzilor arată că satul Brăhășeștii răzășești din Tecuci produce *var*. (*Uricariul*, VII, p. 317.)

⁶ În afară de velnițele mici, țărănești, și acelea ale evreilor, mai exista în 1834, la Iași, o distilerie sistematică, „mișcată cu vaporii de apă“, proprietatea marelui vistier Canta; putea să distileze ea singură — spune consulul francez Duclos în raportul său din 1834, octombrie 7 — rachiul necesar „pentru întregul Principat“ (Hurmuzaki, *Documente*, XVII, p. 419).

frunte 2 vătafi¹ — au dat numele lor următoarelor sate : *Zlatari*, cu 71 de gospodării, în Tecuci ; *Zlătăreasa*, cu 25, tot în Tecuci, și *Zlătăriea*, cu 31 în Vlcea.

Acestea sînt satele cu nume de meșteșugari pe care le menționează harta. Ele nu reprezintă *totalitatea* așezărilor în care sătenii se îndeletniceau cu un meșteșug anumit. Sînt multe asemenea sate ale căror nume însă nu au nici o legătură cu specialitatea locuitorilor respectivi. Astfel, de pildă, *Albeștii* din Muscel, sat vechi de pietrari, specializați în lucrul calcarului local și pomeniți în condica vistieriei lui Brîncoveanu ; cine ar putea bănui specialitatea sătenilor de acolo, judecînd după numele așezării ? Tot așa *Delenii*, în ținutul Hîrlăului, unde se făceau pietre de moară, care se trimiteau și în Muntenia ; numele satului nu spune nimic în privința îndeletnicirii locuitorilor lui. Aceeași constatare e valabilă și pentru satele de agricultori specializați.

O a doua observație care se impune este frecvența satelor de meșteșugari în jurul capitalelor țării. În Ilfov, așadar avînd puțină să-și desfacă produsele în București, harta arată nu mai puțin de 11 (unsprezece) asemenea sate, afară de acelea ale căror nume nu ne spun nimic în privința îndeletnicirii locuitorilor. De asemenea în Dîmbovița, aducîndu-și deci marfa în Tîrgoviște, sînt opt sate de meșteșugari ; și n-am pus la socoteală *Șoținga*, unde era sticlăria ; despre ea, vezi mai jos, la capitolul industrie.

Poreclele ca nume de sate. Tendința spre critică, spre satiră, este, se pare, o caracteristică a poporului nostru. S-ar putea crede că ea se exercită de preferință în ținuturi și orașe ; realitatea e că satele nu sînt întru nimic mai prejos în privința aceasta, ba, poate, întrec chiar pe ținuturile. O dovadă o constituie mulțimea de nume satirice ale satelor noastre, caracterizînd fie așezarea lor, fie vreun cusur — fizic sau moral — al locuitorilor respectivi, fie starea lor de lipsă, de sărăcie, fie deprinderi de-ale lor. O altă dovadă o găsim în recensămintele sau

---

¹ Vezi actul din 22 martie 1797 dat de Alexandru Ipsilanti acestor băiași din Vlcea, în Const. C. Giurescu, *Istoria Romînilor*, III, 2, p. 557.

catagrafiile fiscale în care contribuabilii sînt trecuți cu numele și poreclele lor. Te uimește spiritul, de bună calitate, și fantezia de care dau dovadă sătenii și tîrgoveții cînd e vorba să caracterizeze pe conlocuitorii lor¹. Harta din 1835 cuprinde foarte multe nume de sate de acest fel. Nu e necesar să le înșirăm aci pe toate²; vom da numai cîteva exemple, pe categorii. În ce privește așezarea satului, într-un loc mai ferit, mai la dos, sau, dimpotrivă, pe o coastă de deal sau de munte, citez: *Infundata*, cu 63 de gospodării, în Ilfov; *Fundulita*, cu 60, în Romanați; *Ascunsa*, trei așezări cu acest nume, în Romanați; *Pitulatu*, cu 50 de gospodării, în Mehedinți; *Tuchelași*, cu 26, în Tutova, și cu 81 în Fălciu, și *Topilași Tuchelași*, cu 149, în Neamț; *Chitulushi*, cu 53, în Putna; apoi *Cucuieși*, în Putna, în Olt, în Ilfov, în Teleorman etc. La unii din acești „Cucuieși” ca, de pildă, cei din Ilfov, sensul e figurat, ironic, deoarece nu avem de a face aci cu sate așezate pe înălțimi. Pentru alte aspecte ale satului, cităm *Bulbucata* (Dănciulești), cu 46 de locuitori, în Vlașca, și *Sulegata*, cu 5—20 de gospodării, în Rîmnicul Sărat; ultimul termen cuprinde o apreciere estetică. În privința răspîndirii caselor, sînt satele de *Risipiți*: unul în Mehedinți, cu 130 de gospodării, altul în Rîmnicul-Sărat, cu 85.

Mult mai frecvente sînt numele satirice în legătură cu defectele fizice și morale, ale locuitorilor lor. Pentru prima categorie, cităm: *Buzații*, cătun cu 5—20 de gospodării, în Dîmbovița; *Deparații*, adică cei cu părul smuls, sat cu 80 de gospodării în Teleorman³ și *Smulții*, cu același înțeles, în Covurlui, sat mare, cu 256 de gospodării; *Balțați*, în Fălciu, în Covurlui, în Rîmnicul-Sărat, în Olt, în Mehedinți; *Piciorogii* al doilea nume al satului Dobrotești, cu 61 de gospodării, în Romanați; *Șontacari*, adică șchiopi, cătun în Buzău; *Ologi*, cu 64

¹ Vezi, de pildă, poreclele din recensămîntul fiscal al ținutului-Putna, efectuat în 1820, la Const. C. Giurescu, *Populația județului Putna la 1820*, p. 20—21.

² Ele se află în anexele studiului, pe județe și ținuturi.

³ N. Iorga, *Revelații topoaimice pentru istoria neștiută a Romînilor*, București, 1941, p. 4, crede ca denumirea de Deparați e o formă rotacizată pentru Depănați, ceea ce nu ni se pare probabil.

de gospodării, în Teleorman; *Chioara*, cu 69 în Ialomița; *Degerați*, în Săcuieni, în Mehedinți și în Craina sîrbească; *Rebegi*, cătun cu 5—20 de gospodării, în Dolj; *Mărunței*, cu 38 de gospodării, în Olt; *Jimbași*, cu 97, în Teleorman. Pentru cea de a doua categorie: *Uluiții*, un sat și un cătun în Ialomița, *Sperieți*, sat cu 91 de gospodării, în Putna; *Ghimpați*, sate în Ialomița, Dîmbovița, Ilfov — cel de aci are și un al doilea nume: Ciucoveni —, în Vlașca și în Romanați; întîlnim și forma *Ingheipați*, sat cu 44 de gospodării, în Romanați; *Netoți*, sat cu 97 de gospodării, în Teleorman, și un al doilea, cu 68, în Prahova; *Turbați*, sat în Gorj, cu 88 de gospodării, și în Ilfov, cu 94; *Mohorîți*, în Tecuci, cu 57 de gospodării; *Clociți*, în Buzău, cu 43; *Pardoși*, adică prefăcuți, tot în Buzău. Tendința spre satiră, spre ironie, se vede și în calificative de felul celor următoare: *Diocheți*, sate în Putna, cu 110 gospodării, în Covurlui cu 97; *Afumați*, sate în Ilfov, cu 131 de gospodării, și în Dolj cu 50. Aceștia din urmă mai au și un al doilea nume: *Afurisiții*. Vecinilor sau poate chiar lor înșilor li s-au părut că nu-i de ajuns o poreclă; au adăugat și pe a doua, mai tare. În legătură cu sensul cel de-al doilea — figurat — al calificativului „afumați”, semnalăm și numele satului *Băutorii* din Vaslui, cu 110 gospodării. Să nu fi fost oare de aci moldovanul care a biruit la băut pe muntean, cu prilejul întrecerii de la Focșani, așa cum povestește cronica? *Herbinți*, sat mare cu 212 gospodării în Ilfov, *Ciumați*, trei sate cu acest nume în Ilfov, avînd respectiv 34, 50 și 21 de gospodării; *Găunoși*, cu 63 de gospodării, în Ialomița; *Moșăței*, sat mare, cu 367 de gospodării, în Mehedinți¹.

O seamă de calificative se referă la starea materială sau socială a unor sate; nici aici nu lipsește însă, adeseori, o ușoară nuanță de ironie, de satiră. *Golășia* se întîlnește în mai multe județe: în Covurlui, cu 127 de gospodării, în Vlașca, avînd 55 de gospodării și, de două ori, în Ilfov: una din aceste două, cea mai mică,

¹ Un itinerar din a doua jumătate a secolului XVIII menționează la nord de Slobozia, Ialomița, popasul „Mațe arse” („Revista Istorică”, X, 1924, p. 246). E o variantă a binecunoscutelor „Mațe fripte”.

un cătun de 5—20 de gospodării, poartă și numele de *Doctor Caracaș*. În Tutova, găsim satul *Golășei*, cu 66 de gospodării. Alte sate sînt numite *Calici* — așa e cătunul *Roșii Calici* cu 5—20 de gospodării, din Suceava — sau *Calica*: e vechiul nume al actualului Filești de lângă Galați. Adesea apare porecla de *Pîrlita*, nu în sens fizic, de ars, pîrjolit, ci în acela de lipsit, sărac; așa, de pildă, *Pîrlita* sau Uleștii de jos, cu 40 de gospodării, din Ialomița; a doua *Pîrlită* din Ialomița, zisă și Chirina, cătun cu 5—20 de gospodării; *Pîrlita* din Olt, cu 42 de gospodării, *Pîrlita* din Teleorman, cu 132 de gospodării, *Pîrlita* din Buzău și cele două *Pîrlite* din Ilfov, cu 32, respectiv 26 de gospodării, ultima numindu-se și Stănești. *Vai de ei* e un nume de sat pe care-l întîlnim în diferite părți ale țării: și în Gorj — sat de moșneni totuși — și în Vîlcea, unde două sate se numesc așa, și în Olt — așezare cu 59 de gospodării — și în Săcuieni unde are forma *Vai de ei* (35 de gospodării); alte izvoare pomenesc și satul *Vai de ei* de lângă Slobozia în Ialomița¹. Și calificativele *uscați* — sat cu 134 de gospodării în Neamț —, *fripți* — cătun cu 5—20 de gospodării în Olt — și *rași* — sat cu 60 de gospodării în Ialomița — pot să se refere la situația slabă materială a locuitorilor respectivi. Cît privește pe *oghediți* — pronunțarea locală, din Rîmnicea-Sărat, a obidiților —, calificativul se referă mai mult la aspectul de apăsați, supuși moralmente decît la acela de săraci, sărmani.

Cîteodată, calificativele au o notă mai accentuată, referindu-se fie la deprinderi rele, fie la o judecată aspră, formulată de mediul social. În Buzău, harta notează că-

---

¹ Satul apare în documentele mănăstirii lui Enache, din Slobozia, în secolul XVII, documente aflătoare la mănăstirea Dochiariu de la muntele Athos. Prima mențiune e în hrisovul, scris în limba slavă, din 14 septembrie 1634, dat de Matei Basarab mănăstirii Dochiariu (Gr. Nandriș, *Documente românești în limba slavă din mănăstirile muntelui Athos 1372—1658*, București, 1937, p. 152—158). Vai de ei sînt menționați apoi mereu în documentele în limba română ale amintitei mănăstiri. O serie de copii fotografice de pe aceste documente în limba română au fost în posesiunea mea, date de profesorul Gabriel Millet din Paris. — În *Marele Dicționar Geografic*, V, p. 702, se afirmă că Vai de ei e „vechea numire a mănăstirii Slobozia”.

tunul *Ciomăgași*, cu 5—20 de gospodării¹; în Fălciu și în Hîrlău, două sate *Tilhărești* cu 29, respectiv 28 de gospodării; în Prahova, satul *Vrăjitori*, cu 23 de gospodării; în Dîmbovița, satul *Haimanalele*, cu 76 de gospodării², iar în Săcujeni satul *Blestematele*, cu 80 de gospodării (lîngă el, cu același nume, o mănăstire de maici).

Alături de calificativele însemnînd ironie, satiră, critică sau de-a dreptul condamnare, găsim o serie de caracter scatologic și uneori chiar pornografic. Majoritatea se află în cîmpia munteană, în special în Bărăgan³, fără să lipsească însă nici din alte regiuni. O sumă de sate poartă numele de *Cacaleți*: astfel cătunul *Cacaleți (Rădulești)*, cu 5—20 de gospodării, în Ialomița, cătunul *Boloteasca-Cacaleți*, tot cu 5—20 de gospodării, în Ilfov; satul *Albești-Cacaleți*, cu 80 de gospodării, în Buzău; satul mare *Cacaleți*, cu 170 de gospodării, în Dolj; două sate *Cacaleți*, cu 71, respectiv 43 de gospodării, în Vlașca, plus o stație de poștă cu același nume. În aceeași grupă trebuie trecute satele: *Cacăcenii*, așezare mare, cu 180 de gospodării, în Botoșani, *Cacanelu*, cu 61 de gospodării, în Teleorman; *Căcărăzeni* cu 40, tot în Teleorman și cătunul *Căcești* cu 5—20 de gospodării, în Buzău⁴. Alături de aceste numiri notăm apoi: *Cufuriți*, sat cu 53 de gospodării, în Rîmnicul Sărat, *Băligoși (Slobod-*

¹ Un sat *Ciumagi*, cu 72 de gospodării, e trecut în județul Vîlcea: E., f. 54 îl dă sub forma *Ciomagi*.

² E. dă, în județul Prahova, două așezări în acest calificativ: *Haimanalele*, cu 26 de gospodării (f. 16) și *Haimanalele Ocnii Telegii*, cu 518 (f. 16 v.) iar în Săcuieni, *Haimanalele ot Mărgineanu*, cu 27 de gospodării (f. 10), și *Livadea Haimanalelor*, cu 78 (f. 12 v.). Condacla Liuzilor arată și ea cîteva cartiere cu acest calificativ în tîrgurile și orașele Moldovei: *Haimanalele* cu 45 de oameni, în Tîrgul Tecuci; *Streinii Haimanale*, cu 183 de oameni, în Galați; *Haimanalile*, cu 280 de oameni, în tîrgul Bîrlad (*Uricariul*, VII, p. 329, 338 și 358.)

³ Am arătat mai sus, p. 94, cîteva numiri de acest fel. O serie întregă se află în documentele din veacul al XVII-lea privind posesiunile mănăstirii lui Enache din Slobozia Ialomiței; originalele acestor documente se găsesc la muntele Athos. Vezi și Gr. Nandriș. o.c., indicele, passim.

⁴ În Ialomița, vechiul nume al satului de azi *Cacomeanca* a fost *Cacamei* (*Cacă mei*). Vezi *Marele Dicționar Geografic*, vol. II, p. 139.

ziea *Cereşului*), cu 40 de gospodării, în acelaşi judeţ; *Băligoşi*, cătun cu 5—20 de gospodării, în Buzău, *Pirţani* cu 32 de gospodării, şi *Băşinari* (*Cocargeaua*) cu 48, ambele pe Borcea, în judeţul Ialomiţa.

De caracter pornografic sînt numele satelor *Şocariciu*, unul cu 86 de gospodării, pe Borcea, în Ialomiţa, altul cu 55, în Rîmnicul Sărat, şi *Găojani*. Cu acest ultim nume, harta are iarăşi două sate: unul cu 156 de gospodării, în Vlaşca, şi altul, cu 57, în Teleorman. Adaugă că în Ilfov, pe Mostiştă, a existat în veacurile XVI—XVII un sat numit la fel¹. În aceeaşi categorie intră şi numirile satelor *Frecăţei* — unul în raiaua Brăilei, cu 41 de gospodării, altul în Dîmboviţa, al treilea numit şi Glodeanu, în Ialomiţa — şi *Cîrligaţi*: unul în Olt, cu 106 gospodării, altul în Fălciu cu 104.

De la o vreme, sătenilor sau proprietarilor respectivi nu le-a mai convenit asemenea nume; au căutat deci să le schimbe, să dea nume noi, cuviincioase, satelor lor. Harta din 1835 consemnează din plin acest proces de înlocuire. O serie întreagă de aşezări sînt trecute cu nume duble, dintre care unul de caracter special — satiric, scatalogic sau pornografic — iar celălalt obişnuit, neutru. Am indicat în paginile anterioare patrusprezece asemenea cazuri, adăugăm la acestea şi următoarele: *Găunoşi* (*Mărgineanca*), în Ialomiţa, *Bulbucata* (*Danciuleşti*), în Vlaşca, *Floceşti* (*Nefli*) şi *Bărcăneştii* (*Fisiieni*), ambele în Ilfov, *Minciunoasa* (*Tristioara*) în Buzău, *Carageşti* (*Ghinguiata*²) tot în Buzău, *Uriceştii mici* (*Golăşeia*), în Covurlui, *Chirileşti*³ (*Uarba*) şi *Plăcinta* (*Conachi*), iar în Covurlui, *Conacu de peatră*⁴ (*Pîrliţi*) în Rîmnicul-Sărat, *Puţentei* (*Ciocela*) şi *Puţentei* (*Slobodziea Costieni*), ambele în Rîmnicul-Sărat, *Marotina de jos* (*Ghimpaţi*), în Romanaţi, *Bujureşti* (*Sperieata Repezi*), în Teleorman, *Boreşti* (*Cecaneşti*) în Argeş.

---

¹ Vezi, de pildă, documentul din 12 decembrie (1579) de la Mihnea Voevod, în care sînt amintite satele *Găojanii* şi *Fisiianii* (*Documente privind istoria României*, IV B. Bucureşti, 1952, p. 436).

² Incuiata?

³ H: Curileşti.

⁴ În statistica din iulie 1831 i se spune: Colacu de piatră.

Dar alături de acest fel special de numiri și în opoziție cu ele, sînt altele atrăgătoare, pitorești, iar unele de-a dreptul frumoase. Două sate în Buzău și unul în Săcuieni se numesc *Izvoru Dulci*: ele au 65, 45 respectiv 42 de gospodării. Un cătun în raiaua Brăilei, cu 5—20 de gospodării, poartă un nume similar: *Iarbă Dulci*; el trimite la viața pastorală a Bărăganului. În Mehedinți găsim *Izvoru Frumos*, cu 45 de gospodării. O cîrciumă sau han în Ialomița, devenită mai tîrziu sat, poartă, în harta din 1835, numele de *Dor-mărunt*; el vine, se pare, de la stăpînul cîrciumii, moș Doru, care era mărunt sau mic de stat. În Dîmbovița, întîlnim satul *Picior de munte*, cu 90 de gospodării; în Fălciu, *Raiul*, cu 53 de gospodării; gîndul ne duce la numele muntelui *Răiușul* — raiul cel mititel — din Putna, pe ale cărui poieni au păscut poate turmele ciobanilor din Miorița: „pe-un picior de plai, pe-o gură de rai“. Interesant și evocator e și numele satului *Apele vii* din Romanați; el arată, poate, prezența unor izvoare arteziene¹. O seamă de așezări — atît în Moldova cît și în Muntenia — poartă numele de *Frumoasa*, *Frumușica* sau *Frumușița*; același înțeles îl are și *Mușata* din Fălciu, cuvînt vechi românesc, păstrat azi la aromîni; în Olt găsim satul *Mîndra*. Numeroase sînt și numirile de sate în legătură cu *întîinile* sau *întîinelele*; le întîlnim din Mehedinți pînă în Suceava.

Intrebuințarea *diminutivelor* este o altă trăsătură a numirilor de sate; ele se aplică atît cu privire la plante, cît și la locuri, la așezăminte și la ființe omenești. Semnalăm o serie de astfel de numiri: *Nucșoara* (Mușcel), *Răchicioara* (Olt), *Sălcioara* (Rîmnicul Sărat) și *Sălcuța* (Tecuci), *Trestioara* (de două ori în Săcuieni), *Brădăfel* (Suceava), *Prunișori* (Mehedinți), *Dumbrăvița* (Putna și Roman), apoi *Văișoara* (Olt), *Runcșoru* (Mehedinți), *Izvorelu* (Mehedinți), după aceea *Curtișoara* (Olt), *Scărișoara* (Tecuci), *Mănăstioara* (Putna), în sfîrșit *Domnița* (Rîmnicul Sărat), *Roșiori* (Neamț și Suceava), *Roșioara* (Fălciu și Prahova).

¹ Ilie Chiriță, *Monografia comunei Apele-Vii*, în *Arhivele Olteniei*, XV (1936), p. 62, explică numele prin bălțile din regiune, ceea ce nu ni se pare convingător.

Siliști. Alături de sate și cătune, harta înregistrează și așezări omenești părăsite, fără locuitori, adică siliști. Cel mai mare număr îl constatăm în Dobrogea, fapt natural de altfel, deoarece aici s-au dat lupte în ambele campanii, atât în 1806—1812 cât și în 1828—1829; populația turco-tătară din satele aflate în drumul oștilor fugind, așezările respective s-au ruinat și multe din ele au rămas așa, nu s-au mai refăcut, pînă la data ridicării hărții. Am numărat în cuprinsul Dobrogei, pînă la hotarul actual, nu mai puțin de 85 (opt zeci și cinci) de siliști; marea lor majoritate se află în centrul și sudul provinciei și poartă nume turcești sau tătărești.

Și în Bărăgan, între Ialomița și Călmățui, întâlnim cîteva siliști, anume: *Spîrcaci* — după numele păsării care, altădată, ca și dropia și potîrnichea, era foarte frecventă în această stepă — *Cucută*, *Curcan* — două siliști cu acest nume —, *Gheorghiuța* și *Catorca al mare*. O altă siliște e în balta Borcei, spre nord-est-est de Silistra. În Covurlui, cu semn de siliște, se dă indicația: „*fostul sat Plăcinta*“. Și în Săcuieni găsim un sat pustiit, *Glodeanu siliște*, la sud-est de Glodeanu Sărata. Un altul în Mehedinți, cu indicația: „*Galicea, ruinele satului*“¹.

---

¹ Impresionant este numărul de siliști arătat de Bawr în Oltenia șeasă, în timpul războiului ruso-turc din 1768—1774. Numai în județul Dolj el arată 22 de sate și cătune pustiite din totalul de 64, iar în Mehedinți 37 din 210 (*Mémoires historiques* p. 205—207 și 218—228). Mai înainte lui, olișterul austriac Fr. Schwantz dădea, în 1722, un număr și mai mare de „sate pustiite“ („pagi desolati“) în județele Olteniei: *Mehedinți*, 76 (șaptezeci și șase) sate pustiite față de 166 locuite; *Dolj*, 43 (patruzeci și trei) pustiite față de 101 locuite; *Romanași*, 35 pustiite față de 97 locuite; *Vilcea*, 33 (treizeci și trei) pustiite față de 179 locuite; *Gorj*, 13 (treisprezece) pustiite față de 206 locuite. În total 200 (două sute), de sate pustiite față de 749 locuite. (I. Băcilă, *Oltenia sub Austriaci 1718—1739. Un document cartografic*, Craiova, 1924, 16 p.). Procentul cel mai mare îl dă regiunea dinspre Dunăre, șesul, partea muntelui fiind mai ferită. În Loviștea, de pildă, nu e nici un sat pustiit. Locuitorii dinspre Dunăre se ascundeau uneori în stuful bălților. (Vezi Arhivele Statului, București, Administrative vechi, județul Teleorman, nr. 3352, dosar 82, f. 1, actul din 6 decembrie 1828: „Delă dă porunci pentru satele ce-și părăsesc lăcașurile și să ascund prin stufurile bălților, să se întoarcă la urma lor și luntrile lor să se facă zapt“ (să se conștițe!).

Adeseori, fostele siliști se reîmpopulează, devin din nou sate; unele din ele își păstrează totuși, în asemenea cazuri, calificativul de siliște sau îl adaugă la noul nume al așezării. Astfel găsim, în harta din 1835, satul *Siliștea* în Vâlcea, fără indicarea numărului de gospodării, apoi *Siliștioara*, cu 57 de gospodării, în Romanați, *Siliștea Otiea*, cu 5—20 de gospodării în același județ, și *Vale Siliște*, cu 44 de gospodării, în Vaslui.

Mănăstiri și schituri. Harta din 1835 cuprinde, în cele două Principate, un număr de 192 (o sută nouăzeci și două) de mănăstiri și schituri în ființă, apoi 3 mănăstiri ruinate și indicațiuni indirecte, rezultând din numele așezărilor rurale, despre 35 (treizeci și cinci) de asemenea lăcașuri, existente sau dispărute. Așadar, un total de 230 (două sute treizeci). Cifra aceasta nu reprezintă totalitatea mănăstirilor și schiturilor ce se aflau în Principate la 1835. Călătorul rus Anatol Demidoff, care trece prin țările noastre doi ani după aceea, afirmă, întemeiat pe date statistice oficiale, că numai în Muntenia erau, la acea dată, 202 (două sute două) mănăstiri, din care 133 închinată la Locurile Sfinte¹. Diferența între numărul real de lăcașuri și acela dat de hartă se explică prin împrejurarea că topografii n-au notat mănăstirile și schiturile care se aflau *chiar în cuprinsul satelor și orașelor*, considerându-le ca incluse în reprezentarea grafică a acestora, așa cum s-a întâmplat și cu morile și cu hanurile sau cârciumile respective. Tustrele aceste categorii au fost consemnate numai când constituiau entități izolate, în afara satelor și orașelor. Așa se explică de ce mănăstiri însemnate ca Vizantea din Putna și Slobozia din Ialomița, de pildă, nu figurează, în timp ce sînt trecute schituri mărunte ca acelea din Tutova sau Tecuci, dar care se aflau izolate, în mijlocul pădurii sau al cîmpului. Așa se explică de ce harta consemnează mănăstirile Cotroceni și Văcărești de lângă București, dar nu și

---

¹Anatole de Demidoff, *Voyage dans la Russie méridionale et la Crimée par la Hongrie, la Valachie et la Moldavie. Exécuté en 1837*, Paris, 1840, p. 168. Mihail Cantacuzino, în opera sa editată de frații Tunusli, dă cifra de 223 (două sute douăzeci și trei) de mănăstiri și schituri (trad. G. Sion, București, 1863, p. 172—176).

Radu Vodă, Mihai Vodă, Sfîntu Sava sau Sfîntu Gheorghe din lăuntrul Bucureștilor, după cum consemnează Galata și Cetățuia din marginea Iașilor, dar nu și Golia și Trei Ierarhii din interiorul lui.

Din cele 192 de lăcașuri, 94 sînt în Muntenia, iar 98 în Moldova; mănăstirile în ruină — *Vodița*, în Mehedinți, *Balamuci* în Ilfov și *Bradul* în Săcuieni¹ — sînt tustrele în Muntenia, iar din 35 de lăcașuri documentate indirect, 22 sînt în Muntenia, iar 13 în Moldova. Județul muntean cu numărul cel mai mare de mănăstiri și schituri consemnate este *Vilcea* — 18 lăcașuri —, urmat de *Buzău* cu 14, de *Ilfov* cu 13, și de *Săcuieni* și *Gorj* cu cîte 10. În Moldova, numărul cel mai mare de lăcașuri îl găsim în *Neamț*: 21, urmat de *Tutova*: 14 și de *Putna* 10. Ținutul *Iașilor* vine abia în rîndul șase, cu 7 lăcașuri, precedat de *Vaslui* cu 9 și de *Tecuci* cu 8.

Lîngă cîteva mănăstiri sau schituri — o mică minoritate — sînt trecute și cifre numerice; astfel, lîngă Bistrița din Vilcea e cifra 298, lîngă Tismana 41, lîngă Gheorghiea, schitul din nordul Buzăului, 20, lîngă Dălhăuți, în Rîmnicul-Sărat, tot 20, lîngă Buciumeni în Tecuci, 35, lîngă Cetățuia Iașilor 50, lîngă Galata 32. Ele nu se referă, credem, la numărul călugărilor respectivi, căci ar fi inexplicabil de ce s-ar da acest număr numai la o mică minoritate a lăcașurilor, omițîndu-se la tot restul. Nu poate fi vorba nici de curți sau gospodării monahale; este exclus, ca la Bistrița Vilcei să fi fost 298 de asemenea gospodării. Explicația cea mai verosimilă pare a fi aceasta: cifrele se referă la gospodăriile țărănești din satul sau cătunul vecin mănăstirii sau schitului și purtînd același nume.

Unele lăcașuri sînt indicate prin hramul lor. Astfel mănăstirea lui Neagoe, la Curtea de Argeș, e trecută în hartă sub numele *Adormirea Maicii Domnului*²; mănăstirea de la răsărit de satul Blestematele, în Buzău, cunoscută îndeobște sub numele, puțin curios, al satului, apare în hartă ca *Izvoru Tămăduirei*, redat așa în romî-

¹ Pentru schitul Bradu, întemeiat de Radu comisul Mihalcea, în sec. XVII și închinat la Pogoniana în 1688, vezi I. C. Filitti, *Biserici și ctitori*, București, 1932, p. 4.

² Н : усп. пр. богородицы.

nește. Alteori, se dă numele popular al lăcașului: acesta e cazul cu mănăstirea de *maici* de la Cotmeana, în Argeș: lângă semnul grafic respectiv citim: *Maice*. În Botoșani, la sud-vest de oraș, e însemnată mănăstirea *Domnii* adică a Doamnei, iar lângă București, spre sud-est, mănăstirea *catolicilor*¹, adică a bulgarilor catolici colonizați acolo.

În ținutul Neamț — primul din Principate sub raportul numărului lăcașurilor înregistrate² — harta consemnează următoarele mănăstiri și schituri: *Agapiea, Bese-recani, Bistrița Ciolpanii, Ciurubuc, Dumbrăveni, Durău, Horaște* (două lăcașuri!) *Mărăței, Neamț, Nichidu, Pingărați, Pocrov, Războeni, Runcu, Săhăstria, Țibucanii, Secul, Sihăstria, Sihla, Șonori, Văvedenia*. Notează de asemenea satul *Schitu Hangului*, cu 120 de gospodării, care prin însuși numele lui arată prezența lăcașului, chiar dacă grafic acesta nu e trecut. Alte sate însă nu ne dau aceeași indicație: e cazul Buhalniței și al Tarcăului, din al căror nume nu rezultă — ca la satul Schilu Hangului — prezența mănăstirilor respective, aflate în însuși cuprinsul așezărilor.

În Vâlcea, cel de-al doilea județ din Principate sub raportul numărului lăcașurilor înregistrate, găsim următoarele mănăstiri și schituri: *Arnota, Bistrița, Cheea, Comanca, Cornet, Coziea, Dintr-un lemn, Ezer, Frasinet*³, *Horez, Igheabu, Pătrunsa, Saracinești, Slătioara, Surpata*. Este apoi o mănăstire al cărui nume nu e trecut — semnul grafic respectiv se află la vest de satul Ghirdești; sînt, în sfîrșit, două lăcașuri deduse din numele a

¹ Н: католическія

² După părerea profesorului I. D. Ștefănescu, în acest ținut au existat „mai bine de cincizeci de schituri și mănăstiri“ (I. D. Ștefănescu, *Țimpla și icoanele împărătești din Vinătorii Pietrei*, în „Revista Istorică Română“, XV (1945), p. 495.

³ Pentru schitul Frăsinet — zis și Frăsinei —, vezi scrisoarea din 4 decembrie 1864 a lui Calinic al Rîmnicului către Cuza Vodă, în care dă lămuriri asupra întemeierii lăcașului. Acesta a fost ridicat în 1764 „de un Hagi Cîrstea din Rîmnic cu frate-său Damian și Nicolicea Iovipale fiul celui dintîi, în locul unui alt schit vechiu făcut de lemn la anul 1720 de către niște monahi anume Ilarion și Ștefan...“ (Academia R.P.R., Manuscrise, Arhiva Cuza Vodă, vol. X, f. 526—527 v.). Vezi și I. Donat, *Fundațiunile religioase ale Olteniei*, I, Craiova, 1937, p. 44—45.

două sate: *Schitu* cu 36 de gospodării, și *Mănăstireni*, cu 201. Nu aceeași deducție putem face din numele sateilor Dobrușa și Stănești, de pildă, unde, iarăși, au existat asemenea lăcașuri.

Nu socotim necesar să reproducem aici numele tuturor mănăstirilor și schiturilor menționate în harta din 1835; ele se pot vedea în anexele acestui studiu, la județele și ținuturile respective. Vrem însă să atragem atenția asupra citorva din ele precum și asupra distribuției lor în genere.

Un fapt izbește din capul locului cînd privim harta acestor lăcașuri bisericești: *frecvența* lor în regiunea de munte și de deal înalt, pe clinele de sud și de est ale Carpaților. Desigur, natura terenului, locul mai greu accesibil și acoperit cu păduri seculare, a îndemnat la fixarea în această regiune a lăcașurilor de reculegere și izolare care sînt mănăstirile, schiturile și sihăstriile. Dar va fi contribuit poate și o îndelungată — am zice o milenară — tradiție, aceea a anahoreților, a vestiților „întemeietori“ („ctiști“ și „poliști“, cum le spune Strabo!), „călători prin nouri“, care-și aveau locurile de rugăciune sus, la munte. De la Tismana și pînă dincolo de Neamțu, Carpații sînt înțesați de lăcașuri călugărești. Iar în cadrul acestei zone largi, trei regiuni mai restrînse se pare că au exercitat o deosebită atracție: regiunea Vîlcei, a Buzăului și a Neamțului. Aci găsim *maximum de densitate* a mănăstirilor, schiturilor și sihăstriilor. În Vîlcea, harta notează optsprezece asemenea lăcașuri, în realitate erau mult mai multe¹. În regiunea de munte și de deal a Buzăului, luată în sens geografic, nu administrativ, a fostului județ, așa dar în bazinul superior al rîului Buzău, găsim trecute patrusprezece lăcașuri. Aci erau acele faimoase „schituri ale monahilor“ de care amintește stolnicul Constantin Cantacuzino în harta sa tipărită la Padova în 1700. Un exemplu tipic de cum vor fi trăit sihaștrii Buzăului în îndepărtatul ev mediu îl oferă lăcașul de la *Aluniș*, săpat în stîncă și greu accesibil chiar astăzi. În Neamț este numărul maxim înregis-

---

¹ I. Donat, o. c., harta, are 42 (patru zeci și două) de lăcașuri (mănăstiri și schituri).

trat de hartă : 21 de mănăstiri, schituri și sihăstrie, ultimele două categorii — fiind reprezentate chiar în înseși numele unor lăcașuri. În aceste trei regiuni au fost, cu siguranță, călugări și sihăstri și înainte de întemeierea lăcașurilor puternice, de zid, ridicate de domni în veacurile XIV și XV și înzestrate, prin hrisoave solemne, cu sate, moșii și robi. Când, în 1359, patriarhul de Constantinopol încuviințează întemeierea mitropoliei Țimone, numind ca prim ierarh al noului scaun pe *Iachint de Vicina*, el cere ca acestui nou-numit să-i dea ascultarea și clericii „și calugării” și laicii din Țara Românească¹. Se vor fi adăpostit în lăcașuri rupestre, săpate în stîncă, așa cum e acela zis al lui *Negru Vodă*, din Mușcel, sau cel de la *Aluniș*, în Buzău ; vor fi slujit în biserici modeste, lucrate din cîte un stejar uriaș, cum a fost primul lăcaș al mănăstirii *Dintr-un lemn*, în Vîlcea, sau din cîte o tisă, cum afirmă tradiția despre prima biserică a Tîsmeii².

Impresionează de asemenea mulțimea schiturilor și mănăstirilor din două ținuturi ale Moldovei de miazăzi : Tutova și Tecuciul. În Tutova, harta arată patrusprezece asemenea lăcașuri, din care nouă în ființă și cinci documentate prin numele unor sate. Cele nouă lăcașuri sînt : *Cruceana*, *Florești*, *Husului*, *Ireasca*, *Mosar*, *Schitu*, *Schitu Malinești*, *Sf. Nicolai* și *Tușeni*. Iar celelalte cinci — toate schituri — au dat numele lor următoarelor sate : *Schitu Bogdanița*, cu 24 de gospodării, *Schitu Chirțibani*, *Schitu Deleni*, *Schitu Orgoești* și *Schitu Pervești* ; pentru acestea patru din urmă nu se dă cifra gospodăriilor. În ținutul vecin al Tecuciului sînt opt lăcașuri : *A lu Ciucă*, *Buciumeni*, *Buzdugan*, *Maicea*, *Poglețu*, *Răchitoasă*, *Sagastău* și *Țicmana*. Primul poartă numele fondatorului : *Nicolae Ciucă*, biv vel căpitanul de Tecuci³ ; se pare că e unul

¹ Hurmuzaki-Iorga, *Documente*, XIV, 1, București, 1915, p. 3.

² A. I. Ștefulescu, *Mănăstirea Tismana*, București, 1909, p. 51. — Un schit din sud-vestul ținutului Roman poartă numele de *Tisa*.

³ Acest căpitan apare în anii 1783 și 1786, judecîndu-se cu manastirile Galata și Barnowski pentru un vad de moară în apa Bîrladului pe moșia Iuveștii (C. Solomon și C. A. Stoida, *Documente tecucene*, I, Bîrlad, 1938, p. 74—78).

și același cu proprietarul care întemeiază, înainte de recensămîntul fiscal din 1820, *Slobozia lui Ciucă* din ținutul vecin al Putnei, între satele Blehani și Costiceni¹. Mănăstirea Răchitoasa e mult mai veche; la 1713, martie 1, ea își alegea partea ei de moșie din Cîrna, pe apa Zeleliului, de partea răzășilor².

În Moldova, nu e ținut în care harta să nu însemne mănăstiri și schituri; chiar și Herța, care nu întrecea în mărime un ocol sau o plasă a ținuturilor vecine, chiar și ea are un asemenea lăcaș: *Mogoșești*. În Muntenia însă, sînt două județe, Brăila și Teleormanul, în care harta nu înseamnă nimic; în alte două — Ialomița și Romanți — dă numai cîte un lăcaș. Mănăstirea din Ialomița nu e aceea din Slobozia, așa cum ne-am fi așteptat — aceasta nu e trecută, fiind în inima așezării, înglobată deci în reprezentarea acesteia (vezi și mai sus, p. 138) — ci aceea de lîngă vechiul oraș de Floci. Chiar numele ei este *Orașu*: ea păstrează deci amintirea vechii așezări urbane, care, la data ridicării hărții, nu mai exista, se pustiise din pricina neconținutelor războaie purtate prin partea locului.

Dintre mănăstirile și schiturile mai puțin cunoscute pe care le înseamnă harta, relevăm mai întîi patru din județul Gorj: *Teiuș*, *Mocerlița*, *Telești* și *Vădeni*. Primele două se află pe apa Tismenii, și anume la nord de mănăstirea Tismana, Teiușul la mai puțin de cinci kilometri, Mocerlița la vreo șase. Harnicul cercetător al lăcașurilor oltene, Ion Donat, le trece pe amîndouă printre fundațiunile „neindentificate”, întrebîndu-se chiar dacă Mocerlița era în Gorj³. Harta din 1835 rezolvă nedumerirea, precizînd așezarea ambelor lăcașuri. În ce privește Teleștii și Vădenii, care nu erau cunoscute pînă acum specialiștilor⁴, ele sînt pe apa Bistriței, la sud-sud-est

¹ Pentru această slobozie, vezi Const. C. Giurescu, *Populația județului Putna...*, p. 10.

² C. Solomon și C. A. Stoide, *o. c.*, p. 53—55.

³ I. Donat, *Fundațiile religioase ale Olteniei*, Craiova, 1937, p. 91—92.

⁴ Nu figurează în lista de lăcașuri a lui I. Donat, *o. c.*, p. 95—96; acest cercetător arată de altfel că lista va spori prin lăcașurile care n-au putut fi identificate sau cele despre care nu avem știri sigure (*o. c.*, p. 93—94).

de satul Telești, respectiv pe malul de est al Jiului, la sud-vest de satul Vădeni. În Moldova, semnalăm lăcașul numit *Cetati*, din Vaslui. El se afla în mijlocul întinsului codru din nordul ținutului. Numele evocă rolul de loc de apărare pe care l-au avut mănăstirile în epocile de tulburare din trecut, rol pus în lumină, de atâtea ori, de cronici. Tot în legătură cu acest rol este și numele mănăstirii *Tabăra* din ținutul Romanului. În mijlocul întinsului codru al Hîrlăului, harta arată alte două lăcașuri în care, la vreme de nevoie, oamenii puteau găsi adăpost: *Schitu Dealu Balș* și *Schitu Deleni*. De altfel, foarte multe mănăstiri și schituri, atît în Moldova cît și în Muntenia, sînt așezate în mijlocul codrului, în locuri adăpostite. Prototipul, în privința aceasta, îl formează mănăstirea *Snagovului* care, în afară de adăpostul pădurii întinse, mai are și pe acela al lacului. Nu e de mirare că ea e printre cele mai vechi de pe pămîntul țării, întemeiată cu mult înainte de Mircea cel Bătrîn care îi dă primul hrisov domnesc¹.

Harta înseamnă cîteva mănăstiri și în Dobrogea. Una, ruinată, la răsărit de Babadag, în apropierea lacului Razelm. Citim „Ruinele mănăstirii Sfîntul Gheorghe”². În realitate, este vorba, după părerea noastră, de ruinele cetății de la Ieni-Sala, al cărei turn, avînd încă și astăzi o înălțime apreciabilă, a putut face pe topografi să creadă că sînt în fața ruinei unei mănăstiri³. Poate că în cuprinsul cetății sau lîngă ea să fi fost și un lăcaș cu hramul Sfîntul Gheorghe. O mănăstire, de data aceasta în ființă, e notată de hartă la sud-vest de Babadag, în marginea codrului. Poartă numele turcesc de *Teke*, dar nu este un lăcaș musulman, deoarece pentru meceturi se întrebuintează un alt semn grafic, deosebit de cel pentru mănăstiri. Amintirea unui alt lăcaș călugăresc este păstrată în hartă de numele satului *Mănăstiriște (Niculițel)*, cu 80 de gospodării: forma numelui arată că aci a fost

---

¹ Vezi pentru istoricul acestei mănăstiri, N. Șerbănescu, *Istoria mănăstirii Snagov*, București, 1944, 221 p.

² H: P. M., CB. Teopria

³ O confuzie similară s-a întîmplat și cu ruinele monumentului Tropaeum Traiani, din sudul Dobrogei, ruine pe care turcii le-au numit „Adam-Klissi“, adică „biserica omului“.

o mănăstire (cf. Tîrgoviște, iniște, porumbiște etc.). Cît despre „mănăstirea pustită“ de la Adam-Klissi, indicația hărții privește, în realitate, ruinele „trofeului lui Traian“ (Tropaeum Traiani).

Dintre numirile de așezări rurale din Principate, care atestă existența — în acea vreme sau mai înainte — de lăcașuri călugărești, unele cuprind termenul de *mănăstire*, altele pe acela de *schit* sau *mitoc*, altele *chilie*, altele, în sfîrșit, *călugăr* sau *călugăriță*, *stareș* sau *stăriță*. Din prima categorie fac parte numele satelor *Mănăstirea* (Cornățel), în Ilfov, *Monastîrici* și *Valea Mănăstirilor* în Mehedinți, *Mănăstireni* în Vîlcea. Cel mai mare procent de asemenea numiri îl are, în Moldova, ținutul Tutoxei; am reprodus mai sus cele cinci nume de sate derivate de la nume de schituri locale. În Muntenia, locul întîi îl ocupă, în privința aceasta, județul Olt, unde găsim satele *Călugării de jos* și *Călugării de sus*, *Chiliea*, *Schitu* și *Schitu* (Deleni).

Stîni, *tîrle*, *coșere*, *odăi*, *cîșle*, *saele*. Cînd se produce ridicarea hărții, în 1828—1832, Principatele nu aveau încă agricultura extensivă care va caracteriza cea de-a doua jumătate a veacului al XIX-lea. Ele erau tocmai în momentul cînd, prin tratatul de la Adrianopol (septembrie 1829) care prevedea libertatea comerțului pe Dunăre și Marea Neagră, se stabileau premisele necesare pentru o asemenea agricultură extensivă. Pînă în acel moment, economia romînească se întemeiase, în bună parte, pe păstorit, creșterea vitelor mari și în general economia animală: oile, boii, vacile, caii, porcii, mierea și ceara, peștele erau produse de căpetenie atît în producția internă cît și pentru export. Așezările în legătură cu păstoritul și creșterea vitelor se găsesc deci în număr considerabil; ele formează chiar așezările tipice în marea stepă a Bărăganului, în Burnaz, în Bugeac; nu lipsesc însă nici în celelalte regiuni. Harta le înregistrează cu fidelitate, din golarile de munte pînă la Dunăre și Mare, din Mehedinți pînă în Dorohoi. Constatăm șase feluri de numiri privind așezările de acest fel: *stîni*, *tîrle*, *coșere*, *odăi*, *cîșle*, *saele*.

Termenul *stîna* se întrebuintează numai pentru așezările din munți care sînt redată și printr-un semn gra-

fic special, un dreptunghi negru¹. Topografii au notat stîmile din Carpații meridionali, din Oltenia pînă în munții Buzăului, nu însă și pe cele din Carpații Moldovei: e unul din defectele de unitate ale lucrului diferitelor echipe (vezi și mai sus, p. 24). La vest de Lotru sînt reprezentate *unsprezece stîni*, de fiecare dată fiind scris *стына*. Între Olt și Lotru, alte *cinci*, iarăși cu repetirea termenului '(стына). În munții județului Argeș, sînt *douăzeci și trei* de stîne, dintre care una poartă numele *Stîna mare*. În aceia ai Mușcelului, *unsprezece*, din care șapte la nord de Nucșoara, iar patru la sud-est-est de Dragoslavele. În munții județului Prahova, *patruzeci* de stîni, iar în aceia ai județului Săcuieni, *patru*. În total, *nouăzeci și patru* dintre care una singură, Stîna mare, are un nume propriu.

Pentru majoritatea așezărilor pastorale din restul Principatelor, harta rusă întrebuintează termenul *хуторъ*. Astfel, de pildă, Bărăganul e plin de cercuri mici lîngă care stă scris acest termen. Îl vom traduce, în asemenea cazuri, prin *tîrlă*, termen sinonim de altfel cu stîna². Dar tot *хуторъ* sînt numite și unele cătune, avînd între 1—5 și chiar 5—20 gospodării. În ținutul Dorohoi de pildă, harta înseamnă *Hutor Vasiliea-Curt*, *Hutor Ghitcauți*, *Hutor Livini*, *Hutor Nelu-Tecureni etc.*, avînd fiecare între 5 și 20 de gospodării. În aceste cazuri, termenul trebuie tradus prin „cătun“; acesta e de altfel înțelesul pe care *хуторъ* îl are astăzi în limba rusă³. Sînt cătune formate adesea în jurul unei tîrle, așadar cătune de „tîrlași“⁴, caz frecvent pentru o seamă din satele românești.

¹ O singură dată în munții Olteniei, la vest de Lotru și la hotarul cu Transilvania, o stîna e redată printr-un cerc mic.

² I. A. Candrea, *Dicționar enciclopedic ilustrat „Cartea Romînească“*, București 1931, sub tîrlă: „locul neîmprejmuit și neacoperit unde se odihnesc oile; prin extensiune, stîna cu toată preajma ei.“ Termenul e de origine slavă, *ibidem*. — Tot prin „tîrlă“ traduce pe *хуторъ* și G. Vîlsan, *O fază...*, p. 14.

³ Vezi Dicționarul ruso-român al lui N. G. Corlăteanu și E. M. Russev, Moscova. 1954. sub *xyrop*.

⁴ Pentru termenul de *tîrlași* întrebuintat de mulți dintre locuitorii satelor de stepă, care au devenit între timp plugari, vezi S. Mehedinți, *Die rumänische Steppe, eine anthropogeographische Skizze*, în *Zu Friderich Ratzels Gedächtnis geplant als Festschrift*

Numărul cel mai mare de țirle îl întâlnim, cum e și firesc, în *Bărăgan*; am numărat nu mai puțin de 178 (o sută șaptezeci și opt) de asemenea așezări pastorale, dintre care șaptezeci în județul Buzăului, la sud de drumul poștei Urziceni-Buzău-Brăila, șaptezeci în județul Ialomița, la nord de râul cu același nume, douăzeci în județul Săcuieni și anume în colțul lui de sud-est, șaptesprezece în județul Râmnicul Sărat și una în raiaua Brăilei. Din toate acestea numai două țirle au nume proprii; una în Ialomița: *Chichineț*, după numele satului, la sud de care se află, și alta în raiaua Brăilei: *Odaia Pașei*, la sud-vest de Chetroiu; toate celelalte sînt designate prin termenul generic хыторъ. Cu vremea, în cursul veacului al XIX-lea, în jurul a o sumă din aceste țirle sau stîni, ca și în jurul „odăilor” și „coșerelor”, se întemeiază cătune, apoi sate; procesul este străvechi; harta, de altfel, îl consemnează în multe locuri; anticipînd asupra celor următoare, cităm în județul Ialomița cătunul *Odaia Piteșteanului* cu 5—20 de gospodării, iar în Ilfov satul *Odaia Pitarului*, cu 22. Dar nu numai Bărăganul are asemenea țirle. Ele se găsesc și în celelalte părți ale Munteniei și mai în toate ținuturile Moldovei. În Dolj, de pildă, găsim patrusprezece țirle, toate fără nume proprii; o a cincisprezecea, *Drăgaica*, poate fi tot țirlă sau un cătun incipient, cu 1—5 gospodării. În Mehedinți, sînt zece țirle; cinci dintre ele, în regiunea muntoasă, la nord-nord-est de satul Cereșu, poartă numele colectiv de „țirle de iarnă” (зимние хытопа) O a unsprezecea, cu nume propriu, *Piciu*, poate fi țirlă sau, ca și în cazul Drăgaiceii, cătun incipient, cu 1—5 gospodării. În Ilfov sînt trei țirle fără nume — una la sud-est-est de Țirloaia, — alta la sud de Crîngași, a treia la est de Roșu — care, însă, pot fi socotite, eventual, și drept cătune, cu 1—5 gospodării.

În Moldova, ținutul cu cel mai mare număr de țirle este *Dorohoiul*: am numărat 27 (două zeci și șapte) de asemenea așezări pastorale, fără nume proprii, în afară

---

zum 60. *Geburtstage*, Leipzig, 1904, p. 253—254. Pentru țirle transformate în sate, vezi V. Mihăilescu, *Cercetări antropogeografice I Contribuții la studiul așezărilor omenești din cîmpia română între 1853—1899*, București, 1923, p. 6.

de cele care pot fi socotite și drept cătune incipiente, cu 1—5. gospodării. În această ultimă categorie intră așezările *Atrafiela*, *Bous*, *Cavacului*, *Lupașcu*, *Pșeeasi* (sic!), *Urieșu*. În ținutul Hîrlăului sînt treisprezece așezări de acest fel: trei fără nume și zece cu nume proprii: *Armeana*, *Balțăuzu morții*¹ (sic!), *Bob*, *Costiujani*, *Deringa*, *Grușa* (sau Hrușa!)², *Modruș*, *Schinoasa*, *Tirnegu* și *Vadanii*. În ținutul Iașilor, nouă: patru fără nume și cinci cu nume proprii: *Apostuli*, *Brașteni*, *Negra*, *Sturzu* și *Țilișcani*. În Covurlui, cinci din care trei fără nume și două cu nume proprii: *Izgonul* (înseamnă corci, sălbătăcit, de porc domestic cu mistreț, speță care se întîlnește prin stufăriile din bălțile Dunării și din Deltă!) și *Serbești*. În Fălciu, opt, două fără nume și șase cu: *Berbeceni* — evocator pentru viața pastorală — *Golaia*, *Groza*, *Icumești*, *Leoști* și *Olanățina*³. În Suceava, harta înseamnă cinci țirle, toate fără nume, iar în Neamț, trei, la fel. Nu mai înșirăm țirlele din celelalte ținuturi și județe: ele sînt indicate în anexe⁴.

Coșerele se întîlnesc numai în Bărăgan și anume în jumătatea de nord a lui, între Călmățui și Buzău. În această regiune, harta arată șaptesprezece coșare dintre care șase fără nume, fiind indicate numai prin termenul „coșar” (кошаръ, кошара), iar unsprezece cu nume proprii. Iată-le pe acestea din urmă: *Coșarul*⁵ Cereș, — Batogu, — Turtură, — Sălcii, — Ogheala, — Nahimu, — lui Vlad, — lui Stanciu, — Avraș, — Gurău, — Ciocîrlan⁶. Cuvîntul coșar are în limba noastră două înțelesuri: 1) „staul, grajd pentru vite”, 2) „pătul unde se păstrează porumbul”⁷. În cazul de față, credem că e vorba de primul înțeles, acela de staul, grajd — am zice mai degrabă, date fiind condițiile locale în epoca ridicării hărții —

¹ H: X. Балцъзуморцы

² H: груша

³ Olănațeni?

⁴ Relev numai pe aceea din pădurea din nordul Dobrogei, la est de iezorul Lacu.

⁵ Termenul coșar se repetă pe lingă fiecare din numele ce urmează.

⁶ H: Certrlan.

⁷ I. A. C a n d r e a, *Dicționar enciclopedic*, sub voce.

adăpost pentru vite. Că este așa, o dovedește și echivalența pe care o găsim în legenda unuia din cele șase coșare fără nume amintite mai sus și anume a aceluia notat pe hartă la vest de Joița. Citim: „tîrlă (coșar)”¹. Prin urmare, termenii erau echivalenți. Făcînd parte din categoria termenilor care înseamnă adăpost pentru vite, ni se pare că, în speță, în cazul hărții, cuvîntul coșar desemnează *adăposturile pentru cai*. Regiunea de miazănoapte a Bărăganului era, așa cum arată Sulzer în lucrarea sa asupra Munteniei, renumită pentru creșterea cailor². Pe de altă parte, pentru stîni sau tîrle de oi din Bărăgan, harta întrebuintează termenul *хуторъ*. De vreme ce în această regiune de nord a lui, intervine un termen nou *кошаръ* înseamnă că el privea o așezare cu destinație diferită, că nu însemna stîna de oi, ci altfel de adăpost, pentru vite mari, în speță, credem noi, pentru cai.

În jurul acestor coșare s-au format, de la o vreme, cătune și sate. Procesul e consemnat chiar de hartă care notează în județul Buzău cătunul *Coșar*, avînd între 5 și 20 de gospodării³, iar în județul Ialomița satul *Coșereni*, cu biserică, dar fără indicarea numărului de gospodării. O cîrciumă în Ilfov, la est de Obileștii Noi, poartă de asemenea numele de *Coșeri*.

Odăile, ca și tîrlele, apar pretutindeni și în cîmpia munteană, în special în Burnaz, și în Moldova, în regiunea de deal. Prin acest termen se înțelege de altfel nu numai așezarea din șes — cîmp sau pădure — unde se adăpostesc vitele sau oile, mai ales vitele, dar și așezările de munte, din regiunea de fîneață, unde sînt ținute de asemenea vitele, în timpul verii. Dar în timp ce „odăile” de la munte, alcătuite din lemn — trunchiuri de brad sau fag — nu sînt locuite, în mod obișnuit, în timpul iernii⁴ „odăile” de la șes și deal sînt așezări statornice, cu tendința de a se transforma în cătune și sate. Cuvîntul e de origine turcească, vine din *odâ* care

¹ H: хутор (кошаръ)

² Fr. Sulzer, *Geschichte des transalpinischen Daciens*, I. Wien, 1781, p. 47—48.

³ E f. 11: Coșărelele, cu 33 de gospodării.

⁴ Pentru aceste odai din munte, vezi V. Dumitriu, *Așezările omenești în munții Siriului*, București, 1938, p. 5 și 10—12.

înseamnă odaie, încăpere¹ și s-ar putea să fie foarte vechi în limba română, anume împrumutat nu de la turcii osmanlii, ci, fiind termen pastoral, răspândit, de la turcii vechi, cumani sau pecenegi. În orice caz, odăi sînt constatate documentar în veacul al XVII-lea — una din ele pomenită într-un act din 15 decembrie 1631². Intrucît le socotim legate în primul rînd de economia animală, de crescătorii de vite și de păstori³, nu putem vedea în ele „un fenomen specific secolului XIX” și anume „specific trecerii la agricultura intensivă, a marilor latifundii”, așa cum susține în lucrarea sa, prima de altfel în materie și aducînd contribuții valoroase, profesorul V. Tufescu⁴. Un document de preț despre mulțimea odăilor și răspîndirea lor în Principate este chiar harta ridicată în 1828—1832. În Vlașca, ea arată nu mai puțin de 14 (patrusprezece) asemenea odăi, dintre care opt, numite simplu *Odaia*, în stadiul prim de dezvoltare al acestor așezări, cu 1—5 gospodării, iar șase avînd și cîte un nume propriu. Din acestea ultime șase, două și anume

¹ L. Șăineanu, *Influența orientală asupra limbei și culturai romîne*, II, București, 1900, p. 274—5: în afară de înțelesul de „încăpere, cameră”, mai da și pe acela de „adăpost de vite, pe cîmp sau într-o padure” (p. 275). Termenul a trecut și la ruteni, sub formă hodalî, cu înțelesul de *cășărie* (*ibidem*).

² Gh. Ghibănescu, *Ispisoace și zapîse*, II, I, Iași, 1909, p. 5; „...și de acolo loveaște Glodișoare (sic!) unde au fost odaia Banului, de acolo merge la deal...”

³ Documentele veacului XVII arată clar că odăile erau în legătură cu crescătorii de vite. Astfel în Anatefterul lui Constantin Brîncoveanu se reproduce documentul din 15 februarie 1699 referitor la darea erbăritului; vor da toți „făr de numai *ceia ce au odăi pre margine*, aceia pre cîtă vită le va scrie cărțile Domnii Meale, pre atîta să li să ție în seama” (N. Iorga, *Studii și Documente*, V, București, 1903, p. 348). În alt act din 1694—5, referitor la darea oluchacului — 24 bani de vită mare și 8 bani de oaie, capră, rîmator — se specifică: vor da toți „au măcar ce breaslă vor fi cu vite de suhaturi, au *odăiaș* care vor fi pre margine, cari vor fi avînd vite de neguțătorie, toți să plătească” (*Idem*, p. 341). În 1741—2, în Moldova, Constantin Mavrocordat dă o poruncă „pentru 38 liude păstori de la odaie dumisale Casabașii Agalar ce este la ținutul Tecuciului” (N. Iorga, *Studii și Documente*, VI, p. 363—364).

⁴ Dr. Victor C. Tufescu, „*Odăile*: O fază recentă de populare a ținuturilor stepice de la răsărit de Carpați, Brașov, 1937, p. 14. În Condica Liuzilor din 1803 sînt amintite în Moldova nu șapte odăi, ci nouă. Vezi anexa de la p. 17

Odaia Călugărița și *Odaia Trestenic* reprezintă tot stadiul prim de dezvoltare, cu câte 1—5 gospodării, iar celelalte patru — *Odaia Călugăr*, *Odaia satului Butești*, *Odaia Sîrbii* și *Odaia Smîrda* —, un stadiu ulterior, mai înaintat, deoarece au fiecare între 5 și 20 de gospodării. Și mai dezvoltate, dovedind deci o vechime și mai mare, poate și împrejurări economice mai favorabile, sînt trei din „odăile” Ilfovului: *Odaia Vlădica*, avînd 58 de gospodării, *Odaia Fîntîna Radului Vodă*, lîngă Jilava cu 31 de gospodării și *Odaia Pitarului*, cu 22¹; de asemenea *Odaia Hanu-Alceru* din Teleorman, la sud de Șoimu, cu 40 de gospodării. În afară de cele trei amintite, în Ilfov mai sînt încă patru „odăi”, într-un stadiu mai puțin avansat de dezvoltare: *Odaia Alecu Gachi*, numită și Atîrnați, *Odaia Chirului*, *Odaia Monciului* și *Odaia Otopenilor*, avînd fiecare între 5 și 20 de gospodării. Dintre „odăile” celorlalte județe muntene, menționăm *Odaia Turcului*, cu 47 de gospodării, în Dîmbovița, *Odaia Piteșteanului* cu 25 de gospodării, în Ialomița, *Odaia Topliceanului* sau Joița, cu 20 de gospodării, în Rîmnicul Sărat², *Odaia Satu Ghighiului*, în Prahova, *Odaia Groșa* (Groși?) în Mușcel, *Odaia Buciumeni* în Argeș și *Odaia Barbu Corbului*, în Vîlcea, fiecare cu câte 5—20 de gospodării. De asemenea, *Odăile* cu 49 de gospodării, în Buzău și două așezări cu același nume *Odăi*, una cu 21 de gospodării, alta, incipientă, cu 1—5, în Săcuieni.

Desigur, cea mai de seamă dintre „odăile” din Muntenia a fost *Odaia Vizirului*, la marginea de vest a raia-

¹ Generalul rus Bawr, în lucrarea sa *Mémoires historiques et géographiques sur la Valachie*, alcătuită în timpul ocupațiunii din 1768—1774 și tipărită în 1778, arată în Ilfov următoarele sate formate în jurul unei odăi: 1) *Odaia Radu Vodă*, și 2) *Odaia Sărindarului*, spre hotarul județului Ialomița; 3) *Odaia „Lunga Woda”*, calificat drept sat mic, 4) *Odăi*, sat mic, 5) *Odaia*, sat mic în Valea Rezii (p. 144, 151, 153, 155).

² Catagrafia din iulie 1831 menționează în județul Rîmnicul Sărat și *Odaia Băbeanului*, cu 28 de familii, în plasa Rîmnicului de jos (Arhivele Statului, București, ms. 838, f. 2). Aceeași catagrafie dă în județul Ialomița, în afară de *Odaia Piteștencii* (sic!), încă altă două: *Odaia Stănești* cu 11 gospodării, și *Odaia Proto-popului*, cu 21 (*Idem*, f. 19 v. și 20).

lei Brăilei, întemeiată în veacul al XVII-lea cu robi creștini aduși din Polonia, pe lângă care s-au adăugat apoi numeroși țărani fugari din județele vecine, ba chiar și bîrsani veniți cu oile. Bucurîndu-se de o înaltă protecție — această odaie era apanajul sultanei — „odăiașii” au început să se întindă și dincolo de raia, făcîndu-și. la rîndul lor, alte „odăi” și cășării pe pămîntul Țării Romînești, în Rîmnicul-Sărat. Buzău și Ialomița, și provocînd multe neorînduiri¹. Ceea ce a determinat intervenția voievodului Scarlat Ghica (1758—1761) la Poartă și încheierea unei convenții potrivit căreia această odaie se administra de către statul muntean. el urmînd a plăti o sumă fixă de 25 000 lei anual sultanei². În acel moment erau la Odaia Vizirului 1 500 de locuitori — mai mulți deci decît în atîtea dintre orașele și tîrgurile din țară; ei aveau 70 000 de oi³. În 1828—9, cînd s-a ridicat de topografii ruși harta raielii Brăilei, așezarea se numea *Viziri* și avea 250 de gospodării. scăzuse deci față de ce fusese înainte. O dată cu aranjamentul privind Odaia Vizirului, Scarlat Ghica a obținut de la Poartă ca să fie îndepărtați și turcii care se instalaseră în multe sate, „făcuseră odăi” și asupreau pe locuitori. Trei agale — spune cronica — trimise dinadins de la Constantinopol, în urma cererii voievodului, „au stricat toate odăile Turcilor și i-au gonit pe toți”⁴.

În Moldova, cele mai multe „odăi” le constatăm în ținutul Hîrlăului: șase la număr. toate avînd nume propriu; trei din ele — *Odaia Pișta*, *Odaia Pragurile* și *Odaia Urechi* sînt în primul stadiu de dezvoltare, cu 1—5 gospodării, celelalte trei — *Odaia Arană*, *Odaia Dorna* și *Odaia Hucu*, într-un stadiu mai înaintat, cu cîte 5—20 de gospodării⁵. În ținutul Fălciului harta în-

---

¹ Vezi Mihai Cantacuzino, *Ἱστορία τῆς Βλαχίας*, ed. Tunusli, Viena, 1806, p. 197—198.

² *Idem*, p. 199—203.

³ *Idem*, p. 201.

⁴ *Idem*, p. 133—134.

⁵ În harta lui Petru Asaki, din 1833, se indică nu mai puțin de 14 (patrusprezece) așezări omenesti cu numele Odaia în ținutul Botoșani, contopit cu Hîrlăul, și anume: Odaia Botoșanca lui Manoli, Odăile Tohileni și Periliuca, Odaia Batrinești, Odaia Rogojeni.

seamnă cinci „odăi“, una — *Odaia Cîmpuri* — cu 1—5 gospodării, celelalte patru — *Odaia Bîrzul*, *Odaia Golaii*, *Odaia Milea Brînzii* și *Odaia Mîndrești* — cu cîte 5—20. În Bacău, găsim trei; una din ele, *Odaia sfîrșitul Domnului*, poartă în numele său amintirea unei întîmplări istorice (vezi mai jos, p. 172). Dintre celelalte „odăi“ ale ținuturilor moldovene, merită să fie relevate *Odaia* din Tecuci, cu 50 de gospodării, *Odaia Onești*, în Tutova și *Odaia Sîrba* în Dorohoi, avînd fiecare între 5—20 de gospodării.

După numele pe care le poartă, „odăile“ se pot împărți în două categorii: unele care amintesc pe fondatorul sau proprietarul respectiv; în această categorie intră *Odaia Alecu Gachi*, de pildă, sau *Odaia Topliceanului*, *Odaia Vlădicăi*, *Odaia Milea Brînzii* etc. Altele poartă numele satului în vecinătatea căruia s-au întemeiat; astfel, *Odaia Mîndrești*, *Odaia Cîmpuri*, *Odaia Smîrda* etc.; cîte odată se specifică faptul că odaia e a satului cutare, cum e, de pildă, cazul cu odaia satului Butești din Vlașca sau *Odaia Otopenilor* din Ilfov. Dacă prima categorie arată o inițiativă individuală, a proprietarului respectiv, care-și face o așezare nouă în legătură cu turmele sale de oi, tamazlîcurile de vite sau hergheliile de cai sau pentru a pune în valoare, prin agricultură, un teren întelenit, cea de-a doua poate să fie și un fenomen de „roire“, de proporție mai mică, mărginit la una, două, maximum cinci familii. Și într-un caz și în celălalt, „odăile“ sînt nuclee în jurul cărora se formează, cu vremea, cătune și apoi sate; asemenea sate se constată, într-un număr apreciabil și înainte de 1829, adică de începutul agriculturii extensive¹.

Cîștele și saelile. Cîștele erau tot adăposturi de vite și turme de oi, fiind sinonime cu odăile. Faptul rezultă

Odaia Strahotinul, *Odaia Bivolari*, *Odaia Lehnști*, *Odaia Rîșca*, *Odaia Novacul*, *Odaia Traisteni*, *Odaia Mihăileșii*, *Odaia Ciornohalul*, *Odaia Pătrașcani* (I. Băcilă, *Impărțirea administrativă a Moldovei în anul 1833. Două documente cartografice*, în *În amintirea lui Constantin Giurescu*, București, 1944, p. 144—145).

¹ Aceeași hartă a lui Petru Asaki dă în ținutul Dorohoiului 23 (douăzeci și trei) de odăi, cele mai multe din ele purtînd nume proprii (I. Băcilă, *o. c.*, p. 142—143).

clar din actul lui Scarlat Ghica (1758—1761) referitor la Odaia Vizirului, act în care acestui sat i se spune, în mai multe rînduri, și Cîșla Vizirului¹. Harta arată în ținutul Fălcii satul *Cîșla*, cu 47 de gospodării; el s-a format în jurul unei cîșle, în același chip în care altele s-au format în jurul unei țirle, unei odăi sau unui coșar. În Dobrogea, găsim *Pașa Cîșla*, cătun cu 5—20 de gospodării, la vest de Jurilovca, *Cîșla Lache Radji*², iar cătun cu 5—20 de gospodării, la sud-vest de Ragman (sud-vest de Babadag). Termenul e turcesc³ ca și odaie. Tot turcesc e un alt termen în legătură cu viața pastorală de la noi anume *saia*, plural *saiete*. Acesta înseamnă, „îngrăditură de nuiete, cu acoperămint, care servește ca adăpost pentru boi, vaci, oi, capre etc.”⁴. În turcește saie înseamnă staul; în persană „umbră”⁵. Și în jurul acestor adăposturi s-au format, cu vremea, cătune și sate. Harta ne arată cătunul *Saele*, cu 5—20 de gospodării, în Teleorman și satul *Saelile*, cu 122 de gospodării, în Olt.

Stîni, țirle, coșere, odăi, cîșle și saele, toate aceste așezări, răspîndite din golurile de munte pînă la Dunăre și Mare, din Mehedinți pînă la Dorohoi, dovedesc însemnătatea pe care a avut-o economia animală — păstoritul și creșterea vitelor mari — în trecutul nostru. Harta fixează tocmai momentul cînd de la această economie se va trece la agricultură extensivă, cînd pășunile și fînețele țării, și în primul rînd marile stepe — Bărăganul, Bur-

¹ Mihai Cantacuzino, *Ἱστορία τῆς Βλαχίας*, p. 104. — Și în harta manuscrisă din 1833 a caminarului Petre Asaki, înfățișînd proiectul revoluționar de arondare administrativă a Moldovei — 10 ținuturi în loc de 16 — la legendă citim: „odăi sau cîșle” (Academia R.P.R., Hărți: B. XXVIII 2).

² Н кишла лаке раджи. S-ar putea ca, în realitate, cîșla să se fi numit La cheragii sau La chiragii, adică La cărauși, cuvîntul Kirači avînd acest înțeles (Șăineanu, *Influența orientală*, I, 117, sub kirači). Într-un atare caz, avem de a face cu o transcriere defectuoasă a topografului sau a gravorului.

³ L. Șăineanu, *Influența orientală*, II, p. 93... „kyşla... lieu ou l'on fait paître les troupeaux pendant l'hiver d. kyş „hiver”). — În condicta de porunci a lui Constantin Mavrocordat, din 1741—2, se amintește de o „cîșlă turcească” pe apa Elanului pentru care se dă scutire de dăjdi (N. Iorga, *Studii și Documente*, VI, p. 213).

⁴ I. A. Candrea, *Dicționar enciclopedic*, sub voce.

⁵ L. Șăineanu, o. c., II, p. 307.

nasul și stepa Moldovei de nord — vor începe să fie transformate în lanuri întinse.

Mori și fierăstrae. Sînt notate numai morile *dinafara satelor și ȋrgurilor*, acelea care constituie entități izolate; cele din cuprinsul așezărilor rurale sau urbane nu figurează. De aceea, întocmai ca și pentru mănăstiri și schituri, harta nu dă imaginea tuturor morilor din Principate, așa cum face pentru sate și cătune¹. Dar chiar așa, cu limitarea indicată mai sus, nu se dau morile din toate județele și ținuturile. Au fost o serie de topografi care au socotit că aceste așezări nu merită să fie consemnate, de aceea nu le-au trecut. Așa se face că în județele Buzău și Rîmnicul Sărat și în ținuturile Putna, Tecuci, Cuvurului și Bacău harta nu indică nici o moară. În schimb, în altele, ele sînt notate cu atenție. Cele mai multe le aflăm în județul Mehedinți: 73 (șaptezeci și trei) dintre care unsprezece pe Cornățel, între satele Galicea și Teiul, cîte șapte pe Drincea, pe Motru și în regiunea Rogova-Hotăreni, șase la est și sud-est de Danceu, cinci în jurul Vinului Mare, iar restul pe diferite ape ca Breznița, Coșuștea, Șovarna, Uznița, Topolnița etc. Urmează Ilfovul cu 41 (patruzeci și una) de mori, dintre care cincisprezece pe Sabar și Săbărel, opt pe Dîmbovița, șapte pe apa Căldărușanilor, iar restul pe alte cursuri de apă. În Vlașca vecină sînt notate 36 (treizeci și șase) de mori și anume: șaptesprezece pe Neajlov, șapte la sud de Putinei, patru pe Glavacioc, celelalte în diferite părți ale județului. Teleormanul și Doljul au fiecare cîte 31 (treizeci și una) de mori. În cel dintîi, majoritatea sînt concentrate pe Vede: șaisprezece, între Șoimu și Rușii de Vede; pe Teleorman: opt la număr, și pe Urluiul Mare: cinci. În Dolj sînt unsprezece mori concentrate la est de Jiu, în dreptul satelor Dobrești, Toceni și Foișoru, pe un teritoriu relativ mic, de circa șase kilometri patrați; alte cîte cinci mori sînt la sud și est de Bratovoești și la nord de Fîntînelile. Dar nu numai cîmpia munteană, bogată în cereale, arată profuziune de mori, ele apar numeroase

---

¹ Demidoff, întemeiat pe recensămîntul efectuat în 1837, afirmă că se găsesc numai în Muntenia, 2 299 (două mii două sute nouăzeci și nouă) de mori de apă, 6 mori de vînt și 9 mori mișcate de cai (Anatole de Demidoff, *Voyage...*, p. 174 și 187).

și în regiunea muntoasă, câteodată chiar în creierii munților. În privința aceasta, merită să fie relevat cazul județului Mușcel. Aci harta înseamnă pe „Gura Vatrina”¹, numele de la obârșie al Rîului Tîrgului, la nord de Lereștii de sus, aproape de izvoare, *șase mori* la rînd. Iar pe un afluent al Rîului Tîrgului, pe Rîușor, sînt notate *alte opt*, una după alta. Toate aceste patrusprezece mori sînt mult mai spre nord de orice sat sau cătun, departe în munți. Aci se puteau strînge, în vremuri de bejenie, sate întregi: aveau unde măcina. Și în alte județe și ținuturi de munte ca Neamțul, Suceava, Argeșul și Gorjul găsim trecute o sumă de mori. În Moldova, numărul cel mai mare e notat în Dorohoi — șaisprezece de toate, dintre care una are nume propriu: *Moara Dragului*. Asemenea cazuri de mori care să fie trecute cu numele lor, sînt foarte rare; harta consemnează numai cinci: *moriile Fărcășanca și Purisel* în Romanați, *Moara Cipitului* — probabil a Ciupitului — pe Jiu, la sud de Craiova, *Moara Gura Muntenilor*, în Vaslui, și moara menționată mai sus, din Dorohoi. Toate celelalte sînt trecute fără nume, deși e foarte probabil ca o seamă dintre ele să fi avut. Dovadă sînt numele satelor care s-au format cu vremea în jurul unor asemenea mori, sate pe care harta le notează. Sînt cîteva zeci de sate și cătune în această categorie. Ele au crescut fie în jurul cîte unei mori domnești — cazul cu satele *Moara Domnească* din Ilfov — nu se indică numărul gospodăriilor —, din Prahova cu 31 de gospodării, și din Vaslui cu 72 — a unei mori mănăstirești — cazul cu satul *Moara Sărindarului*, 72 de gospodării, în Ilfov — a unei mori de mare dregător: vezi *Morile Banului*, cu 36 de gospodării, în Mehedinți și *Moara Tînganului (Banului)*, cu 20, în Ilfov; a unei mori de boier — *Moara Goleșcului*, cu 5—20 de gospodării, în Argeș, *Moara Bibescului*, în Dolj, sau, în sfîrșit, a unei mori oarecare, așezate la loc bun; din această ultimă categorie cităm satele și cătunele: *Moara Goghii*, cu 34 de gospodării, în Prahova, *Moara Șorcii*, cu 5—20, în Buzău, *Moara Dancului*, cu 24, pe Bahlui, în Ținutul Iașilor, *Moara Sasului*, cu 31, în Dîmbovița, *Moara Os-*

---

¹ Gura Bătrîna ?

man Ceauş, cu 5—20, în Rîmnicul Sărat etc. O menţiune merită şi *Moara Săracă* — în opoziţie cu cea domnească — din Ilfov; ea are în hartă şi un al doilea nume: *Țîrloaia*; numără 76 de gospodării. În Vaslui e satul *Poiana Rîşnița*, cu 25 de gospodării; numele aminteşte vremea cînd oamenii măcinau, greu şi cu puţin spor, la rîşniță¹; de la un alt nume al rîşniței, *făcăul*, vine numele satului *Făcăleni* din Ialomița. În dreptul oraşului Buzău, harta arată un braț care se desparte din rîul Buzău şi care poartă numele de *Iazu Morilor*; pe el nu sînt trecute însă mori, deoarece, așa cum am arătat mai sus, topograful care a ridicat acest județ, nu a socotit că merită să fie consemnate şi ele. O situație asemănătoare găsim în Fălciu, unde harta arată cătunul *Valea Morilor*, cu 5—20 de gospodării, pe rîul Lohana, dar fără prezența acestor mori.

Fierăstraie sînt notate numai în ținuturile Suceava şi Bacău. În cel dintîi sînt două fierăstraie pe pîrîul Suga Mare, unul pe Rîşca şi altul pe Rîşcuța. În Bacău, harta arată „herăstrău“ pe apa Caşinului, la sud-vest de *Mă-năstirea Caşin*. Şi în Vrancea au fost fierăstraie. Harta nu le arată, dar numele cel de-al doilea al satului Veatreşti, *Herasteu* (70 de gospodării) o dovedeşte. Aceeaşi trebuie să fi fost situația în toate județele de munte, numai că fierăstraiele, fiind chiar în cuprinsul satelor, nu au mai fost indicate (vezi şi mai sus, p. 138).

În privința pivelor (piuelor) sau dîrstelor, o singură menţiune, indirectă: aceea care rezultă din numele satului *Piua Petrii* (35 de gospodării) de la gura Ialomiței.

Cîrciumi, hanuri, rateşuri. O categorie de aşezări pe care topografii le-au notat cu grije au fost cîrciumile şi hanurile sau rateşurile de pe drumurile Principatelor. Ca şi în cazul morilor, ei nu le-au trecut decît pe cele care constituiau *unități izolate*, în afara satelor şi tîrgurilor, nu şi pe cele cuprinse în înseşi aceste aşezări. Termenul generic întrebuintat pentru a le desemna este acela de *cîrciumă* (корчма); de două ori am întîlnit şi termenul

---

¹ De aci zicala: „cu peşte de undiță şi mămăligă de rîşnița greu te saturi“ (auzită de la un pescar bătrîn, pe Dunărica).

de *han* ca parte componentă a numelui aşezării : o dată în Săcuieni : *Hanu Zote* şi altă dată în Teleorman, în numele satului *Odaia Hanu Alceru*.

În Moldova se întrebuintează, uneori, şi *ratiş* (rateş) sau *ratuş*. Nu se face pe hartă deosebire între cîrciumă şi han ; acelaşi semn grafic le reprezintă pe amîndoua , aşa încît nu putem deosebi aşezările temeinice, cu ziduri groase, în care se adăposteau peste noapte carele şi chervanele cărauşilor — hanurile deci, cum erau, de pildă, Hanul Popricanilor sau acela de la Suliţa (Botoşani) — de cîrciumile obişnuite în care drumeţii se opreau în treacăt doar pentru a gusta şi bea ceva, în timp ce caii sau boii se odihneau.

Multe din aceste cîrciumi au nume proprii, pe care harta le înregistrează, cîteodată numele e al proprietarului sau arendaşului respectiv ; aşa e cazul cu cîrciuma lui *Dumitrachi Macri*¹ de la sud-vest de Bîrlad, a lui *Ţigara*, la nord de Galaţi, a lui *Paladi* — notată sub forma *La Paladi*² — între Bîrlad şi Tecuci ; la fel cazul cu *Hanul Zote(i)* adică al lui Zota, din Săcuieni.

Numărul cel mai mare de cîrciumi îl găsim în ținutul Covurlui : 26 (două zeci şi şase) de toate ; frecvenţa lor nu e de mirare : pe drumurile care duceau la Galaţi, la portul de la Dunăre, se ȳeseau neconţenit cărauşii, fie ducînd produse de-ale ȳării pentru export, fie aducînd marfă străină, sosită cu corăbiile. De la Galaţi la Oancea, sînt zece cîrciumi, una după alta, şi o a unsprezecea mai în latura drumului, spre răsărit. Şase din ele au nume proprii : *Ţigara*, *Sart*, *Ştefan*, *Moghilă*, *Saraȳela*, *Fintîna Ţiganului*. În acelaşi ȳinut, pe drumul de pe valea Cuhurluiului, de la Chiraftei spre miazănoapte, cîrciumile se ȳin iarăşi lanţ ; două din ele sînt trecute cu numele lor : *Mîndroaia* şi *Hasan*. Acest drum continuă în ȳinutul Tutovei, traversînd o pădure întinsă în mijlocul căreia găsim *Cîrciuma Tainiȳei*. Işi meritase, se vede, numele ; va fi fost nu numai popas pentru călători, dar şi tainiȳă pentru cei care le aȳineau calea. Din celelalte cîrciumi ale ȳinutului Covurlui, mai sînt trecute cu nume proprii ur-

¹ Н : Думитраки Макрив.

² În Bacău e o cîrciumă numită *La Pope*, poate *La Popa*.

mătoarele: *Bogdan, Conachi, Foltești, Galgano, Macsineni* și *Redu* adică *Rediu*; douăsprezece n-au nume.

Nu surprinde, pentru același motiv al traficului intens, nici numărul mare de cîrciumi din Ilfov: optsprezece de toate, din care douăsprezece cu nume proprii: *Arnăuteanca, Cernoleasa, Ciocănari, Coșeri, Erdachi* (Iordache!) *Lupului, Nana, Orelca, Ostrata* (*Mistijoica*), *Rasa, Sinești, Țiganca*. Mai tot atîtea sînt și pe drumurile din Dolj, care duc spre reședința banului. Din cele șaptesprezece cîrciumi ale acestui județ, nouă au fost înregistrate pe nume: *Bataios, Bistrița, Bobîlea, Cotanii, Chiliea, Sacui, Sasu, Vezeteria* — popasul vezetiilor — și *Vocuceni*. În Tutova sînt notate șaisprezece cîrciumi; majoritatea — zece — au nume: *Argușești, Florești, Tuscanii* — așadar după numele satelor din apropiere —, apoi *Ocordeanu, A lui Dumitrachi Macri, La Palade, Draga* — după cîrciumarii sau cîrciumăreasa respectivă — apoi *Reten, Nerova*, și faimoasa *Cîrciuma Tainiții*, amintită mai sus. În ținutul Iașilor, din cele douăsprezece cîrciumi cîte sînt însemnate, atrage atenția numaidecît aceea numită *Cornu Sasu*; ea se afla lîngă Prut, pe locul luptei dintre Ștefan Tomșa, ajutat de tătari, și Constantin Movilă, ajutat de leși (19 iulie 1612). Celelalte cîrciumi poartă următoarele nume: *Bozuluc, Ianureni, Larga, Malaești, Merzești, Mocrești, Poenile, Roșa, Sapoci, Șarbani*; a douăsprezecea n-are nume. Nu e amintit, pe valea Siretului, Hanul Ancuței; poate la data ridicării hărții se numea altfel; în schimb, în Putna, două cîrciumi — *Arari Ilinca* și *Coronati Ilinca* — ne fac cunoscută o altă crîsmăriță, pe Ilinca¹. Celelalte patru cîrciumi din acest ținut se numesc: *Cucova, Valea Seacă* — după satele vecine —, apoi *Piatra Sturzii* și *Semilachi*.

O situație deosebită are județul Ialomița. Aci mulțimea cîrciumilor — douăzeci și una de toate, dintre care patru cu nume: *Răzvan, Dor mărunt, Rogoz* și *Valea Plopului* — se explică prin lipsa de sate în întinsa stepă a Bărăganului, prin necesitatea popasurilor pentru cărașii și călătorii care o străbăteau.

---

¹ În ținutul Cîrligăturei găsim cîrciuma *Elena*, numită astfel desigur, după crîsmăriță.

Nici în ce privește această categorie de așezări nu e necesar să le înșirăm pe toate; ele se află trecute în anexe. Ne mulțumim să semnalăm câteva, ca, de pildă, *Pădurea Domnească* din Dîmbovița, atestînd, prin numele ei, ca și Heleșteul Domnesc din același județ, caracterul proprietăților respective¹, apoi grupul de patru cîrciumi de la nord de orașul Bacău numite *Podari*, *Striesco*², *Saucești* și *Jidojina*, grupul de șase cîrciumi din cîmpia Buzăului, între Rătunzeni și Căldărești, toate fără nume, cîrciuma *Machado* din Vaslui, ținută de vreun macedonean, cîrciuma *Vadu Vizirului* din Rîmnicul Sărat, amintind o împrejurare istorică. Pe valea Prahovei superioare, harta arată trei cîrciumi: *Între Prahova*, pe locul satului Azuga, *Trestia* și *Slon de Piatră*, han vestit, între Bușteni și Poiana Tapului, ars la 1848, împreună cu hanul Toma Albulet³.

Ca și în jurul țărilor, odăilor și morilor, și în jurul unor cîrciumi, hanuri sau rateșuri s-au întemeiat, cu vremea, cătune și sate. Constatăm, chiar în vremea ridicării hărții, *Rătușu de la Podu Seret*, sat cu 20 de gospodării, în ținutul Sucevei. Tot pe Siret, dar în țara de jos, la limita dintre Covurlui și Tecuci, s-a ridicat satul Hanu Conache, în jurul hanului faimosului latifundiar și poet Costache Conache. În Ialomița, acolo unde a fost cîrciuma lui Doru cel mărunț, e astăzi satul cu același nume; în Ilfov s-au întemeiat sate în jurul cîrciumelor de la Nana și Ostrata.

Manufacturi. Sectorul cel mai slab reprezentat în harta din 1835 este acela industrial, al manufacturilor. Pe lângă faptul că, sub acest raport, Principatele erau într-un stadiu incipient — de fabrici, în sens modern, încă nu era vorba⁴ — se mai adaugă și împrejurarea că manufac-

---

¹ Cităm și *Crîngul Domnesc* din satul Sulsănești al fostului județ Mușcel, la punctul numit azi Hobaița (Vezi C. Grecescu, *Urmele unei biserici din secolul al XVI-lea în jud. Mușcel*, în *Revista Istorică Română*, IX (1939), p. 502).

² Poate: Stroescu.

³ Informație dată de Adrian Ghinescu, originar din Poiana Tapului.

⁴ Singurele manufacturi care ar fi putut fi considerate prin numărul lucrătorilor drept fabrici incipiente, acelea de postav, una de la Pociovaliște, în Ilfov, înființată sub Alexandru Ghica în 1766, mu-

turile din cuprinsul orașelor, târgurilor și satelor nu erau reprezentate, așa cum nu erau nici mănăstirile, morile și hanurile. Harta înregistrează numai manufacturile din afara acestor așezări, acelea care constituiau entități izolate. În cuprinsul Principatelor sînt numai două, designate ambele prin semnul grafic care, în legendă, e explicat drept „uzină și fabrică de tot felul”. Una e o *cărămidărie*, imediat la nord de orașul Bacău; lângă semnul grafic stă scris: кирпич, deci cărămidă. Cea de a doua, la nord-vest de Tîrgoviște, pare a fi o *sticlărie*. Termenul rus care însoțește semnul grafic, аниме леклянный nu există în dicționarul rus al lui Corlăteanu, nici în marea enciclopedie sovietică. Spre sud-vest de această manufactură se află însă, pe hartă, satul *Stecăria*, cu 62 de gospodării, arătînd prin însuși numele lui că aci a fost o asemenea manufactură. O altă așezare cu numele de *Stecăria*, un cătun avînd între 5—20 de gospodării, se află pe hartă în județul Ilfov, la sud-vest de satul Bălteni, spre răsărit de drumul poștei București-Ploiești. O a treia *Sticlărie* este satul cu acest nume din ținutul Hîrlău, cu 85 de gospodării. Pentru întreprinderea din Dîmbovița și cea din Hîrlău avem documente care atestă funcționarea lor în veacurile XVII și XVIII¹; despre cea din Ilfov aflăm tocmai prin harta din 1835.

tată apoi lângă sau la București, și o a doua la Bălteni, tot în Ilfov, constatată documentar în 1794 nu mai funcționau la data ridicării hărții. (C. Șerban, *Întreprinderea manufacturieră de postav de la Pociovași și București*, în „Studii”, V (1952), nr. 3, p. 89—91). Așa zisele „fabrici” amintite în izvoarele anilor 1828—1834 sînt în realitate ateliere și manufacturi. Vezi despre ele I. C. Filitti, *Principatele române de la 1828 la 1834*, București (1934), p. 136, 179 și 348; cf. raportul lui Bois le Comte din 11 mai 1834 care dă, pentru Muntenia, numărul de 1617 (o mie șase sute șaptesprezece) „fabrici”: olării, tabăcării, fierării, velnițe etc. (Hurmuzaki, *Documente*, XVII, p. 341); cf. Vladimir Diculescu, *O manufactură de ceramică la Tîrgu-Jiu, 1832—1863*, București, 1956, 104 p. Această manufactură care începuse ca un simplu atelier în 1827, capătă privilegii de la vistierie în 1832, mai 13 p. 42 și 55); ea fabrica „porțelanuri”.

¹ Vezi-le în Const. C. Giurescu, *Istoria Romînilor*, III, 2, p. 563—5. Pentru o sticlărie din ținutul Romanului, în anii 1798—1802, vezi C. Șerban, *Știri despre o sticlărie în ținutul Romanului la sfîrșitul secolului al XVIII-lea*, în „Studii și materiale de istorie medie”, I., București, 1956, p. 353—366 (și extras).

Drumuri și poduri. Poșta. Un element de primă importanță este rețeaua de drumuri a hărții. Intocmai după cum arată toate așezările omenești, de la cele mai mari — orașe și ținuturi — până la cele mai mici — țirle, odăi, lianuri —, tot așa arată și totalitatea drumurilor din Principate, de la cele de poștă până la drumurile vicinale și la potecile din munți. Dat fiind caracterul militar al hărții, faptul e explicabil: drumurile au fost întotdeauna un element de seamă în operațiunile ostășești. În legendă, sînt înfățișate trei feluri de drumuri: *de poștă*, adică principale, *mai mari*, în realitate de categoria a doua, și drumuri mici, în această ultimă categorie intrînd și potecile din regiunea înaltă a muntelui.

Drumurile de poștă asigurau legătura între centrele mai importante ale Principatelor adică orașele de reședință. Față de traseul actualelor șosele, sînt unele deosebiri, nu prea multe însă. În general șoselele moderne s-au suprapus vechilor drumuri de poștă. Ca deosebiri, semnalăm, în primul rînd, vechiul drum de poștă București-Slatina care, trecînd prin Babele-Mîrșa-Lada, tăind deci Muntenia prin mijloc, lega *direct* capitala țării cu reședința județului Olt, nefăcînd ocolul prin Pitești, așa cum face, în vremea noastră, șoseaua națională. Între București și Ploiești, drumul poștei mergea mai spre vest de actualul traseu al șoselei, lăsînd și Otopenii și Puchenii în dreapta. Spre Brăila duceau două drumuri de poștă: unul, ocolit, prin Ploiești-Buzău, altul, direct, prin Bărăgan, adică pe la Urziceni-Buzău. Mai era și un al treilea drum, mixt, prin inima Bărăganului; el se desfăcea din drumul de poștă al Călărașilor la stația Bărăgan; o lua spre nord-est, sub formă de „drum mare” pînă la Slobozia unde da din nou în drumul poștei care venea de la Călărași și apoi continua, prin Zmeu și Berțești, pînă la Brăila. Între Giurgiu și Turnu Măgurele, un drum de poștă mergea de-a lungul Dunării, pe deasupra luncii, trecînd prin Hodivoaia, Cacaleți, Brigadir, Zimnicea, Piatra.

În Dobrogea, drumul de poștă străbătea întreaga regiune de la sud spre nord, trecînd peste apa Cara-su, chiar pe la punctul cu același nume — spre est de actuala Medgidie, neexistentă atunci, se îndrepta apoi, prin

Caramurat, spre Babadag, de unde răspundea, traversînd codrul, la Isaccea; Tulcea rămînea în dreapta, fără legătură directă.

O observație se impune în ce privește joncțiunea rețelei noastre de poștă cu cea străină. În harta din 1835, joncțiunea nu exista spre Austria, decît la Cîneni și Vîrciorova, în Muntenia, și la Mamornița, dincolo de Herța, în Moldova. Drumul de poștă nu mergea mai departe de Cîmpulung și Cîmpina, neavînd joncțiune la Bran, respectiv Predeal. Nici în Moldova nu exista joncțiune pe valea Trotușului, nici prin Cîmpulungul Bucovinei. Spre Rusia, legătura de poștă se făcea printr-un singur punct, pe la Sculeni, pe Prut; între Galați și Reni, puncte terminale ale rețelelor respective, nu era joncțiune.

Stațiile de poștă sînt indicate în mod clar, printr-un semn grafic special¹. Distanța între ele nu e pretutindeni aceeași: douăzeci de kilometri sau o „poștă”; în unele locuri, ea e mai mică, așa, de pildă, între Giurgiu și Hodivovaia și între Hodivovaia și Cacaleți; în altele, ea o depășește. Între București și Călărași erau cinci stații: Tînganu, Drumu Sării² — punct pe unde treceau spre Dunăre, venind de la ocne, carele încărcate cu drobii de sare — Obilești, pe Mostiștea, Bărăganu și Coadele (Coagea-Babistan). Iar între Călărași și „Orașul” — mai

---

¹ În unele orașe, ca de pildă Ploiești și Măgurele, semnul nu e făcut. Omisiunea se datorește sau topografului respectiv, sau, mai degraba, desenatorului.

² H: Drumo Sării. Numele exact se poate vedea dintr-un act inedit din 6 februarie 1831, privind „cărutul a 5 000 puduri fin dăla Drumul Sării la magazla București” (Arhivele Statului București, Administrative vechi, nr. 4749, dosar 161). Alături de „drumurile sării”, coborînd de la ocne spre vadurile Dunării, mai erau, în cîmpa munteană, o serie întreagă de alte drumuri numite după produsele principale care se transportau pe ele. Astfel „drumul peștelui” în Ilfov, pornind de la orașul Cornățel (actualul sat Mănăstirea, pe Mostiștea) spre miază noapte; „drumul lemnului” în aceeași regiune a Cornățelului (vezi pentru ambele aceste numiri Const. C. Giurescu, *Un vechi oraș al Țării Românești: Cornățelul*, sub tipar); „drumul untului” de la Giurgiu spre Turnu-Măgurele; „drumul cerii” dinspre județele Romanați și Olt spre Zimnicea (pentru aceste două din urmă vezi Pantele Georgescu, *Dicționarul geografic, statistic, economic și istoric al județului Teleorman*, București, 1897, p. 286—7), etc.

exact fostul oraș — de la gura Ialomiței erau trei : Zlota, Slobozia și Zmeau¹.

Cîteodată, aceste stații poartă chiar numele de *Poșta*. Așa este, de pildă, cazul cu stația dintre Brăila și Vadul Vizirului. Și *Mizilul* își datorește numele unei stații de poștă : menzil, în turcește înseamnă poștă. În jurul stației, la jumătatea drumului între Ploiești și Buzău, s-a dezvoltat pe încetul, târgul de mai târziu².

Dintre drumurile de categoria a doua, semnalăm pe acela care duce de la Galați spre Fălciu, de-a-lungul Prutului, pe cel care unea Tîrgul Neamțului cu Piatra și cu Bacăul și pe cel care lega direct Iașii cu Romanul, trecînd prin codru. În Muntenia, cităm drumul care tăia Bărăganul în lung, pornind de la stația de poștă Bărăgan, prin Slobozia, Chichineț, Ulmul, Gradeștii pe Buzău și răspunzînd tocmai la Costieni, în Moldova, pe malul Siretului. Un al doilea „drum mare“ tăia Bărăganul de-a curmezișul, plecînd de la Gherghița, de pe malul Prahovei, trecînd prin Gîrbovi, Grindul Făgărașului, Chi-

---

¹ Potrivit datelor statistice oficiale, utilizate de francezul Bois le Comte în raportul său din 11 mai 1834, erau în Muntenia, la acea dată, 121 (o sută două zeci și una) de stații de poștă deservite de 3022 de cai (*Hurmuzaki, Documente, XVII, p. 335*). În contractul de adjudecare a poștelor muntene asupra baronului Hristofor Sachelarie, pe intervalul 1 august 1830—1 august 1833, se specificau 3228 de cai (*Const. N. Minescu, Istoria poștelor romîne, București, 1916, p. 142*). În Moldova, unde poștele se adjudecaseră asupra lui Niculae Privileghie, pe trei ani (1831—1834), numărul cailor era de numai 1000 (*Idem, p. 145*).

² Însăși stația de poștă cuprindea o serie de clădiri și acareturi anume: 1) o casă de obicei cu două odai, alteori mai încăpătoare pentru căpitanul poștei și pentru calatori, 2) un grajd pentru caii necesari stației, 3) trei bordeie încăpătoare, cu vatră, dintre care două pentru surugii și unul pentru rotarii și dirvarii stației; rotarii lucrau sub un șopron, 4) o jicnița încăpătoare pentru ovăzul necesar cailor, 5) un obor cu gard, cuprinzînd fînul. Totul înconjurat de gard, avînd două porți (Vezi C. Minescu, *o. c.*, p. 147). În jurul acestor complexe s-au dezvoltat o serie de cătune și sate. Recensămîntul din iulie 1831 arată în județul Buzău patru asemenea așezări cu nume caracteristice: *Adunații ot Poșta Făurei* cu 12 gospodării, *Adunații ot Poștea Tuguiața* cu 13, *Adunații ot Poșta Călămăfuiului* cu 34, și *Haimanalele Poștei Cîlnău*, cu 59, iar în județul Ilfov alte două: *Poștea Drumul Sării*, cu 16 gospodării, și *Vatra Poștii Negoesti*, cu 12. Vezi Arhivele Statului, București, ms. 838, f. 8 v., 9, 9, 9v., 21v. și 27v.

chineț, Viziri și răspunzînd aproape de Brăila, în șleaul poștei, la Vărsătura.

În ce privește drumurile de categoria a treia, cele „mici“, harta cuprinde un adevărat păienjeniș. Nenumărate drumuri se țin în toate părțile; le constatăm și în creierii munților, trecînd dincolo, în Transilvania¹; le găsim și în Deltă. În acest din urmă loc, harta arată un drum mic care leagă Sulina de carantina Bazarcuc, la vest de Vîlcov, pe malul stîng al brațului Chilia; un alt drum leagă aceeași carantină de brațul Sulina, atîngînd pădurea de pe grindul Letea în marginea ei de vest. Alte două drumuri mici străbat pădurea de pe grindul Caraorman: unul leagă satul Catirleț de satul Caraorman și apoi merge spre nord, la brațul Sulina; din acest drum se desfac două drumuri: una spre țărmul mării, spre marginea de nord a grindului, alta spre Ivancea Mare și Ivancea Mică, pe brațul Sf. Gheorghe. Al doilea drum leagă satul Caraorman de gîrla Litcov, străbătînd pădurea de-a curmezișul.

Pentru poduri nu e decît un singur semn grafic, deși ar fi trebuit două, deoarece peste apele mai mari ca Olul, Jiul, Argeșul, nu erau, în vremea aceea, poduri fixe, ci mobile, bacuri, care alunecau de-a lungul unei sîrme sau unei frînghii de la un mal la celălalt. Harta arată o serie întreagă de poduri; ca și drumurile, ele au fost însemnate cu grijă, fiind un element de preț pentru desfășurarea operațiunilor militare. Pe malul drept al Dunării, de pildă, la sud de Vidin, între satele Skeleki și Vidboc, pe o distanță de circa cinci kilometri și jumătate, găsim trecute *șase poduri* peste niște pîraie. Peste Argeș, începînd de la vărsare, sînt însemnate următoarele poduri: 1) la *Dărăști*, 2) la *Buda Cornet*, pe drumul poștei; aci podul e dublu, 3) la *Podu Cășcioara*. Nu departe de această localitate, pe Argeș în sus, sînt două călune cu nume caracteristice: *Podu Brîncoveanu*, pe malul stîng, la circa 4,5 kilometri distanță, și *Podu Băleanu*,

---

¹ Astfel de drumuri trec pe la Vîlcov, la vest de valea Jiului, pe la Bran, pe la Predeal, pe Valea Prahovei, pe la nord de Slon, în județul Săcuieni etc. În bazinul superior al Lotrului și în munții Lotrului e o adevărată rețea de asemenea drumuri care duc la diferite stîni.

pe malul drept, la circa 6,5 kilometri ; dar nici în dreptul unuia, nici în a celuilalt, nu se află pe hartă trecute poduri, 4) la *Podu Potlogeni*, 5) la *Curtea de Argeș*, 6) la *Valea Danului* 7) la *Oiești*. Așadar, în total, șapte poduri dintre care unul dublu. Curios că la Pitești nu figurează pod ; e exclus să nu fi fost unul aci, în dreptul orașului, câtă vreme erau pe cursul superior al Argeșului, la Curtea de Argeș și la Oiești. Peste Dîmbovița, de la vărsare la izvor, sînt trecute următoarele poduri : 1) la cătunul *Pîroaia*, pe drumul poștei spre Oltenița și Călărași, 2) în dreptul satului *Dudești*, 3) la *Tărtășești*, 4) la *Brezoaica*, 5) la *Dragoslavele*. În total, cinci. În dreptul satului *Podu Bărbierului*, care vine spre est de Dîmbovița și la satul *Podu Rizii* care e chiar pe Dîmbovița, nu sînt însemnate poduri, cu tot numele caracteristic al așezărilor.

Nu e cazul să menționăm aci toate podurile hărții din 1835 ; sînt cîteva sute și nu numai pe cursurile de apă mai importante, dar și pe unele mici de tot, pe pîraie și pîrăiașe.

De la aceste poduri și-au luat numele o sumă de așezări, cătune și sate. În județul Dîmbovița, în afară de cele trei menționate mai sus — Podul Bărbierului, Podu Rizii, Podu Brancovan — mai sînt *Podu Ceaș Ivan* și *Podul Valenilor* ; nu punem la socoteala și *Podurile* care se referă mai curînd la o formă de relief. În Prahova, harta arată cătunele *Podu Neaga* și *Podu Cheii*, cu cîte 5—20 de gospodării, și satele *Podu Vadului* cu 44, și *Podu Corbului*, cu 69 de gospodării. În Ilfov avem *Podu Crevediea*, numit și Crevediea de sus și *Podu Pitarului*, cu 50 de gospodării. În ținutul Iași, *Podu Eloii* cu 134 de gospodării ; la început s-a numit *Podul Leloaiiei* adică a lelei celei mari ; compară, pentru nume, cu satul *Leloiaia* din Bacău (138 de gospodării). Tot în legătură cu podurile sînt și așezările de *podari*, amintite mai înainte (vezi mai sus, p. 124).

Urme arheologice și amintiri istorice. Topografi au notat nu numai așezările omenești în ființă, dar și urmele celor vechi. Pe lîngă siliști sau locurile satelor părăsite (vezi mai sus, p. 137) au însemnat și *ruinele de cetăți, de mănăstiri* și *valurile*, scriind alături numele

respective. N-a fost, ce-i drept, o preocupare specială aceasta — așa cum constatăm, de pildă, în harta stolnicului Constantin Cantacuzino — de aceea o sumă de resturi arheologice nici nu figurează în harta din 1835; totuși, ea cuprinde o serie de indicații prețioase și câteva chiar *unice*, care nu se mai întâlnesc în alte hărți sau documente.

În privința urmelor de cetăți vechi, harta notează la est de Barboși, în dreapta drumului de poștă, care duce la Galați „castelul antic Chirghina“ (древ. зам. Киргина). E vorba de ruinele sau, cum le spune Miron Costin, de „năruiturile“¹ castrului roman de aci, ruine cunoscute în Moldova sub numele de „cetatea (sau cetățuia) Gherghina“². La sud de Chilia Veche, în deltă, se află „*Chilia ruinată*“ (развалины килин): e o suprafață ceva mai mare, un patrulator, a cărui latură vestică e formată de gîrla Arten care dă în brațul Tătarului. Aici a fost vechea așezare a Chiliei, locul unde veneau genovezii și venețienii în evul mediu să încarce grîu și alte produse. În apropierea „Chiliei ruinate“, harta înseamnă, de altfel, „ostrovul Viniticului“, adică a venețianului (vezi și mai sus, p. 35). Tot în nordul Dobrogei și anume la sud-vest-vest de satul Dunăvăț și est de extremitatea Razelmului, stă scris „*ruinele castelului Carabair*“ (Р.З. Карабаиръ). Sînt rămășițele unei vechi cetăți, romano-bizantine, necercetate temeinic pîna acum, unde nu s-au făcut decît în parte săpături³. Numele e turcesc și înseamnă „dealul negru“⁴

¹ Miron Costin, *De neamul Moldovenilor*, ed. C. Giurescu, București. 1914, p. 45—46.

² *Idem*, p. 46, aparatul critic. Pentru acest castru, vezi V. Pîrvan, *Castrul de la Poiana și drumul roman prin Moldova de jos*, București, 1913, p. 14—27.

³ Vezi G. I. Brătianu, *Recherches sur Vicina et Cetatea Albă*, București, 1935, p. 2. Se pare că aci a fost vechea așezare Halmyris, cu o fortificație refăcută de Justinian (Radu Vulpe, *Histoire ancienne de la Dobroudja*, București, 1938, p. 301 și 332).

Pentru o serie de topice, terminate în — bair, în împrejurimile Babadagului, vezi *Marele Dicționar Geografic* sub Babadag. În harta lui F. Friedl, *Carte de la Moldavie, Valachie, Bessarabie...* Vienne 1828 (*Atlasul Dimăncescu*, f. 195). numele apare printr-o greșală de gravare ca „Ft. Karaban“. În harta lui F. von Stölpnagel, *Karte von der Moldau und Bessarabien*, 1856 (*Atlasul Dimăncescu*, f. 192), este un fort și numirea „Karabair“.

I se mai spune și Cetatea Zaporojenilor¹, dar tehnica zidirii arată o construcție mult mai veche decât așezarea cazacilor în Dobrogea de nord; ea se aseamănă cu aceea a cetății de la Ieni-Sala², indică așadar mai degrabă o origine bizantină. În aceeași regiune, mai precis la nord-est de satul Ieni-Sala, harta notează niște ruine cu legenda „ruinele mănăstirii Sf. Gheorghe” (p.m.c.b.) Георгія. În realitate e vorba de ruinele cetății bizantine, apoi românești — sub Mircea cel Bătrîn — în sfârșit turcești, care supraveghea nord-estul Dobrogei, regiunea gurilor Dunării și a marilor lacuri. Săpături întreprinse în 1939 au dat la iveală, în această cetate, o frumoasă ceramică bizantină și veche românească, precum și două tezaure monetare din veacul al XIV-lea, de la Petru al Mușatei și Mircea cel Bătrîn³. În sudul Dobrogei, pe malul Dunării, la est de iezerul Oltina, e trecută o cetate sau „fortificație dărîmată” (разв. укрп). Avem de-a face cu ruinele unei așezări militare romane, a unui castru — probabil Sucidava (azi Satul Nou?) asemenea celui de la Capidava, tot pe Dunăre, la nord de Cernavodă, sau de la Ulmetum, în interiorul Dobrogei nordice⁴. La țărmul mării, la capul Caliacră, harta înseamnă: „castel dărîmat” (разваленной замокъ; sînt ruinele fortificației bizantine care corespunde, în această regiune de miazăzi, celei de la Ieni-Sala, din miazănoapte.

În Muntenia, găsim trei indicațiuni. Una privește așezarea fortificată de la Bran: „castelul dărîmat Terezburg” (Р. Зам. Терезбургъ) arătat, sub formă de ruine, pe drumul ce duce spre frontieră, lângă hanul *Orăți* (Орець). Numele este cel dat de sași: Törzburg; în documentele slave ale Țării Românești, din veacul al XV-lea, i se spune „Turcii”; în cele latine „Therch”⁵.

¹ Vezi Radu Vulpe, *o. c.* p. 301 și harta 6: La Dobroudja à l'époque romaine, la finele lucrării.

² G. I. Brătianu, *o. c.*, p. 91.

³ Scarlat Lambrino, *Săpăturile arheologice din ținutul Dunărea de Jos*, în „Revista Istorică Română”, IX (1939), p. 498.

⁴ Radu Vulpe, *Histoire ancienne de la Dobroudja*, p. 165 și harta 6: La Dobroudja à l'époque romaine, la finele lucrării.

⁵ I. Bogdan, *Documente privitoare la relațiile Țării Românești cu Brasovul și cu Țara Ungurească în sec. XV și XVI*, București, 1905, p. 3, 5, 6, 11, 16 și 21 pentru actele slave; p. 27, 313, 335, 341, 343 pentru cele latine.

Cea de-a doua indicație se referă la cetatea Turnu, de la gura Oltului. Citim „cetatea dărîmată Turnu“ (p. κ.) Турна): e faimoasa fortificație în formă de turn care, după o existență de un mileniu și jumătate, din vremea lui Constantin cel Mare pînă la începutul veacului al XIX-lea, a fost rasă, potrivit prevederilor tratatului de la Adrianopol (1829), odată cu cetățile Giurgiu și Brăila¹. Alături de aceste ruine, mai spre est, stă scris: „întăritura dărîmată Cale“ (p. γ. Кале); topografii au notat aci noua fortificație făcută de turci, la răsărit de străvechiul „turn“, fortificație cucerită de ruși în timpul războiului din 1828—1829². A treia indicație privește o întăritură situată la vreo patru kilometri sud-sud-vest de Cîmpulungul Mușcelului, pe șoseaua spre Pitești. Aci harta are — ce-i dreptul nu chiar așa de clar — semnul de fortificație — un pătrat cu linii oblice la colțuri; și legenda: „fosta întăritură Chidov“ (быв. укр. Чидовъ). Sînt ruinele castrului roman³, cunoscute de localnici sub numele de Jidova (de aci: Chidov!) sau Grădiștea.⁴

Intocmai după cum consideraseră ruinele cetății de la Ieni-Sala drept acelea ale unei mănăstiri, tot așa au apreciat topografii și ruinele trofeului lui Traian de la Adam-Klissi. Desigur că și numele turcesc al acestui monument — înseamnă „biserica omului“ — a contribuit la formarea părerii lor. Pe hartă citim: „mănăstire pus-tiită“ (разор. монастырь).

În ținutul Covurlui, între Tulucești, pe Brateș, și tîrla sau cătunul Șerbești pe Siret, e trasat un val, cu legenda „Valul lui Traian“ (Трояновъ Валъ). Indicația e prețioasă prin aceea că reflectă opinia vremii — a oficialității moldovene și a locuitorilor din regiune — care socotea acest

¹ Gr. Florescu, *Cetatea Turnu (Turnu Măgurele)*, în „Revista Istorică Romînă“, XV (1945), p. 432—464 și în special p. 438—9 și 441—2.

² Hurmuzaki—N. Hodoș, *Documente* vol. XVII, p. 136, nr. CCXII.

³ Acest castru păzea drumul care, plecînd de la Dunăre, făcea legătura, prin Rușii de Vede, Pitești, Cîmpulung, cu Transilvania. Vezi V. Christescu, *Istoria militară a Daciei Romane*, București 1937, p. 147—149.

⁴ C. Rădulescu-Codin, *Mușcelul nostru*, Cîmpulung, 1922, p. XXXVII — XXXVIII.

val ca fiind făcut de Traian¹. Alte două valuri „ale lui Traian“ unul „valul nou“ între Vadul lui Isac și lacul Chitai, celălalt „valul mic“, la nord de Leova, sînt făcute în dreapta Prutului; tot aci, în dreapta, harta înseamnă un al treilea val, de-a curmezișul provinciei, fără vreo indicație în ce privește numele.

O categorie deosebită de resturi arheologice o formează ruinele de mănăstiri. Nu de mănăstiri presupuse — ca acelea de la Ienț-Sala și Adam-Klissi, relevate mai sus, — ci de mănăstiri reale. Harta are trei asemenea mențiuni. Una în Mehedinți, unde, la nord-est de Vîrciorova, citim: „*ruinele mănăstirii Bistrița*“ (р. м. Быстрица). În realitate sînt ruinele mănăstirii Vodița, ctitoria călugărului Nicodim și a lui Vlaicu Vodă². A doua mențiune este în județul Ilfov, unde găsim, la est de Căldărușani: „*ruinele mănăstirii Balamuci*“ (р. м. Баламучъ)³. Cea de-a treia în județul Săcuieni unde, pe apa Nișcovului, stă scris „*fosta mănăstire Bradu*“ (бывш. монаст. Брану)⁴.

Topografii n-au avut cunoștințe istorice deosebite, nici probabil, vreo deosebită înclinare pentru arheologie. Căci altfel nu se explică de ce n-au însemnat valurile din Dobrogea, între Cernavodă și Constanța, nici urmele drumului roman, din lespezi de piatră, de-a lungul Oltului, nici ruinele de la Severin. — podul lui Traian și cetatea medievală — nici urmele podului de la gura Oltului, nici, în sfîrșit, cetatea de la Poenari, pe cursul superior al Argeșului.

Dar în afară de urmele sau resturile arheologice, harta din 1835 cuprinde și o seamă de *amintiri istorice*. Ele rezultă din numele așezărilor omenești, sate, cătune, schituri și mănăstiri, odăi, hanuri etc. Unele se referă la voievozi, altele la diferite personaje, altele privesc locuri fortificate sau construcții de altă natură.

¹ Și Miron Costin socotea acest val ca fiind al lui Traian. Vezi *De neamul moldovenilor*, ed. cit., p. 40—41.

² Pentru aceste ruini ale Vodiței vezi V. Drăghiceanu, *Vodița: istorie și descriere*, în „Bul. Com. Mon. Ist.“, V (1912), p. 97—109

³ Despre schitul de la Balamuci, vezi Victor Brătulescu și Ilie Remus, *Mănăstiri și biserici d'n județul Ilfov*, București, 1935, p. 5.

⁴ Pentru acest lăcaș vezi I. C. Filitti, *Biserici și ctitorii*, București, 1932, p. 4.

Un deosebit interes prezintă numele satului *Cneazea a lu Negru Vodă* (Князя Аллу Негру-Вода), sat situat în județul Mușcel, pe valea Dîmboviței, la sud-est de Bădenii-Ungureni. El se referă la soția lui Negru Vodă, la doamna sau „cneajna” lui — compară cu numele satului Chiajna din Ilfov — a cărei amintire este legată de acest loc și de altele din județul Mușcel¹. Aci se afla și schitul, cu biserica săpată în stîncă, a lui Negru Voda. Așezarea e cunoscută de mult, purtînd acest nume al întemeietorului; o relevă călători străini² și cercetători romîni³. Interesantă și nouă e însă numirea *Cneazea a lu Negru Vodă* pe care o dă harta din 1835.

Amintirea unui alt voievod, a lui *Vintilă Vodă* din veacul al XVI-lea (1532—1535), e cuprinsă în numele satului și mănăstirii respective din județul Buzău. Tot astfel, amintirea lui *Aron Vodă*, contemporanul și aliatul lui Mihai Viteazul, s-a păstrat în numele satului din ținutul Iași (44 de gospodării). Mai greu e de determinat la care dintre domnii cu numele de Radu se referă satul *Cioara Radu Vodă*, cu 62 de gospodării, din județul Ialomița și *Odaia Fîntîna Radului Vodă*, cu 31, din județul Ilfov⁴. Să păstreze aceste așezări amintirea unuia din voievozii veacului al XV-lea, a lui Radu cel Frumos, de pildă, sau a lui Radu cel Mare, ambii stăpînitori cu o domnie mai lungă și mai însemnată? A lui Radu de la Afumați, viteazul luptător contra turcilor din prima jumătate a veacului al XVI-lea? Sau să se refere ele la voievozii veacului al XVII-lea, la Radu Mihnea, cel care a stăpînit în două rînduri în Muntenia, la Radu Șerban,

¹ Vezi C. Rădulescu Codin, *Legende, tradiții și amintiri istorice*, București 1910, p. 47—55; Același, *Mușcelul nostru. I. Comuna Corbi și locuitorii sai*, Cîmpulung, 1922, p. 7, 31—33, 35, 40.

² Astfel, călătorul francez Bongars care trece prin Muntenia în 1585, o menționează (Hurmuzaki, *Documente*, XI, p. 191).

³ De pildă stolnicul Constantin Cantacuzino, în harta sa din 1700: Νέγρου-Βόδα (*Atlas Dimăncescu*, f. 103; cf. Const. C. Giurescu, *Harta stolnicului Constantin Cantacuzino*, p. 19). Asupra acestei așezări ca și a celorlalte care se referă la „Negru Vodă” pregatesc un studiu special: *Amintirea lui Negru Voda în Țara Românească*.

„Fîntîna lui Radu Vodă” e amintită și în cronica lui Mitrofan Grigoras, în legătură cu o întîmplare tragică din anul 1716 (Vezi D. Russo, *Studii istorice greco-romine*, II, București 1939, p. 445).

vrednicul urmaş a lui Mihai Viteazu, la Radu Leon, sau la Mihail Radu (Mihnea al III-lea) ? În ce priveşte pe Radu Şerban, el e cunoscut de popor mai ales prin cel de-al doilea nume al său : vezi Podul Şerban Vodă din Bucureşti¹. Mihail Radu a domnit prea puţin şi prea zbuciumat ca să i se păstreze numele în legătură cu astfel de ctitorii. N-avem impresia nici că ar fi vorba de Radu Leon ; mai degrabă numele se referă la Radu Mihnea sau la unul din voievozii amintiţi ai veacurilor XV şi XVI. Despre primul nume al satului Țigăneia din Ilfov, adică despre *Aleșii Mihai Vodă*, am arătat mai înainte (p. 120) că el priveşte, probabil, pe Mihai Sutz, domnul fanariot care a stăpînit în trei rînduri în Muntenia.

O problemă interesantă pune numele *Odaia Ferșitu Domno* din ținutul Bacăului. Este evident că această așezare păstrează amintirea sfîrșitului unui domn, probabil sfîrșit tragic ; de ce domn e însă vorba ? Examinînd diferitele ipoteze, ni se pare că aceea în legătură cu sfîrșitul lui Gaspar Grațiani ar avea mai mult sorți de probabilitate. Se știe că acest domn al Moldovei, după lupta de la Țuțora (19 septembrie 1620), în care turcii l-au învins atît pe el cît și pe aliații săi poloni, a fugit, însoțit de puțini oșteni și de cîțiva boieri, peste Prut, spre apus. Aci l-a ajuns moartea, fiind ucis de doi din însoțitorii săi : Șeptelici hatmanul și Goia postelnicul. Cu privire la locul unde s-a produs crima, există discuție în istoriografia noastră : unii cercetători — întemeindu-se pe letopisețul lui Miron Costin — cred că faptul s-a produs în braniștea de la sud-est de Iași, alții, luînd în considerare un izvor diferit — biografia acestui voievod, scrisă de un prieten contemporan — socot că el a avut loc în ținutul Bacăului,² aproape de tîrgul Trotuș, în a cărui biserică ar fi fost apoi înmormîntat trupul de către noul domn. Biografia amintită spune : „in quodam monte

---

¹ Șt. Nicolaescu, *Comunicare despre podul Șerban Vodă la soc. Bucureștii Vechi*, în „Universul” cu data 25 mai 1938.

² Dr. N. C. Bejenaru, *Gaspar Grațiani, domnul Moldovei (1619—1621)*, în „Cercetări Istorice”, I (1925), p. 98, nota 3 : „pare că n-ar mai rămîne nici o îndoială că omorul s-a înfăptuit în localitatea Braniște din județul Bacău”.

qui oppido Totrusz imminet, in condensa silva"¹. Harta din 1835 pare a da dreptate acestui de-al doilea izvor „Odaia Ferșitu Domno“ se află în județul Bacău, în *mijlocul pădurii*, spre vest de drumul de poștă care ducea spre Țîrgul Trotuș. Ucigașii au profitat de împrejurarea că se aflau într-un loc izolat și și-au pus în aplicare planul. La întrebarea ce l-ar fi făcut pe Grațiani să se îndrepte spre Trotuș, de unde nu putea scăpa nici spre Transilvania, nici spre Țara Românească, Gabriel Bethler ca și domnul muntean fiindu-i dușmani, s-ar putea răspunde că a făcut-o poate tocmai ca să i să piardă urma, fiind puțin probabil, pentru argumentul invocat, să fie căutat în această parte a țării; după aceea, prin munți, s-ar fi putut îndrepta spre Polonia, țara aliată

Numele satului *Rariș* (28 gospodării) din Covurlui, spre nord de lacul Brateș, să amintească el oare pe voievodul Petru Rareș? Știm din cronica lui Neculce că, înainte de a ajunge la domnie, acest voievod era negustor de pește — măjar — și că-și aducea marfa din părțile Brateșului, de la Dunăre. Ipoteza se poate pune, deoarece și alte așezări poartă nume de voievozi, dregători și alte personaje istorice.

Cătunul Golășiea din Ilfov (5—20 gospodării) are și un al doilea nume: *Doctor Caracaș*; el păstrează amintirea doctorului Constantin Caracaș, născut în 1773, diplomat de la Viena (1800), medic al spitalului Panteimon, medic al orașului București — funcție în care a succedat tatălui său Dimitrie — căzut la datorie (31 octombrie 1828), în lupta contra tifosului, pe când îngrijea bolnavii în spitalele militare rusești². Amintirea unui alt medic o găsim și în cel de-al doilea nume — *Doftor* al satului Radomirești din ținutul Bacăului (50 de gospodării)³. Iar satul *Dascălu*, cu 34 de gospodării, din județul Ilfov, își trage numele de la un dascăl, binecu-

¹ *Ibidem*.

² Dim. R. Rosetti, *Dicționarul contimporanilor*, București, 1897, p. 44.

³ *Marele Dicționar Geografic* nu dă nici o tradiție despre înțemeierea satului. Tot amintirea unui „doftor“ o păstrează și satul *Horodiștea Doftorului* din ținutul Dorohoiului, sat trecut în harta lui Petru Asaki (1833). Vezi I. Băcilă, *Impărțirea administrativă a Moldovei în anul 1833*, p. 143.

noscut în partea locului, de vreme ce nu s-a socotit necesar să se adauge și numele lui propriu, dar pe care azi nu-l mai știm¹.

O serie întreagă de nume de sate se referă la fortificații, întăriri și lucrări de caracter militar. În această categorie intră diferitele *cetăți* și *cetățui*, *grădiști*, *pălânci* și *tabere*. Cu numele de *cetate* găsim așezări în Mehedinți, Teleorman, Mușcel și Vaslui; în acest din urmă ținut se cheamă așa o mănăstire, așezată în mijlocul pădurii. *Cetățui* sînt în multe locuri; semnalăm pe acelea din Mehedinți și Iași; ca și *grădiștele*, ele designează foarte adeseori *așezări preistorice*. *Pălâncile*, ca și *taberile* se referă la lucrări militare mai noi, în orice caz din epoca istorică. Harta ne arată pâlânci în Vîlcea, Teleorman, Dîmbovița, Buzău, Rîmnicul Sărat și Vaslui; adăugăm că una din cele mai cunoscute a fost „palanca de la Radu Vodă”, ridicată în 1595, din ordinul lui Sinan Pașa, în jurul mănăstirii din marginea Bucureștilor². Cu numele de *Tabără* întîlnim nu numai un sat cu 127 de gospodării în ținutul Iași, dar și un schit în ținutul Romanului. Din aceeași categorie face parte și numele *Cazarmele*, dat unei stații de poștă și unei cîrciumi sau han din județul Vîlcea, pe drumul Rîmnicul Vîlcea—Tîrgul Jiu; el se datorește cazărmilor ridicate de Austrieci în acest loc, în timpul cît au ocupat Oltenia (1718—1739)³.

Sînt și construcții de caracter *civil* pe care ni le amintesc o serie de toponimice. Astfel numele satului *Lunguleț Șanțu* (246 de gospodării), din Dîmbovița, trimite la marea lucrare hidraulică executată în timpul lui Alexandru Ipsilanti (1774—1782), cînd s-a săpat, din dreptul acestui sat, *șanțul* de derivare a apelor Dîmbovi-

¹ *Marele Dicționar geografic* nu dă nici o indicație.

² Pentru această palancă, vezi *București, Rezultatele săpăturilor arheologice și ale cercetărilor istorice din anul 1953*, București, 1954, p. 141—143.

³ Cazărmi (Казармы) sînt însemnate pe hartă și la Sulina; tot acolo e făcută și o reduta. Forturi sau amplasamente de baterii sînt trecute în mai multe locuri pe Dunăre: 1) la sud-vest de Vîrciorova, 2) în dreptul Ciuperchenilor (Mehedinți), 3) lângă Calafat; în acest ultim loc, sînt reprezentate șapte forturi: patru la sud de oraș, trei la nord de el. Două baterii sînt însemnate și la est de Ilovița, în Mehedinți.

ței spre Argeș, pentru a feri Bucureștii de inundații, în timpul viiturilor mari¹. Nu același e cazul cu numele satului *Șanț* (28 de gospodării) din Vîlcea, pe drumul poștei Rîmnicului Vîlcea — Căracal. El poate să se refere fie la un val istoric sau protoistoric, fie la o lucrare militară efectuată de austrieci în timpul amintitei lor ocupații a Olteniei. Numele satului *Beciu* (34 de gospodării), din Rîmnicul Sărat, se referă la o construcție din regiunea de podgorie, pentru păstrarea vinurilor; adăugăm că un cartier din Odobești se cheamă pînă astăzi *Beciul domnesc*, după construcția executată în timpul lui Mihail Sturdza (1834—1849). La lucrări de caracter civil se referă numele satelor *Foișor* — unul cu 62 de gospodării, altul cu 5—20 — din județul Dolj, precum și numele stației de poștă *Cerdac* din Mehedinți. Tot la asemenea lucrări par a se referi și numele așezărilor *Zidu Veachi* (5—20 gospodării) din județul Buzău și *Costienii Zidu* (30 gospodării) din Rîmnicul Sărat.

Datele statistice. Valoarea lor. O caracteristică a hărții din 1835 și, în același timp, un element original al ei sînt *datele statistice*; ele arată cifra populației la cele mai multe din satele și orașele reprezentate. E prima și singura, după cîte știu, hartă tipărită a Principatelor care cuprinde asemenea date statistice². Hărțile mai noi, etnografice, care arată repartiția populației după naționalități, prin cercuri și sectoare de cercuri colorate, nu dau alături și cifra respectivă.

La așezările mici, cătunele pînă la 20 de gospodării, cifra *nu* e indicată; aceste așezări sînt însă împărțite în două mari grupe: cele avînd de la 1 la 5 gospodării exclusiv și restul de la 5 la 20. Așa încît cititorul hărții poate să-și dea seama de ordinul de mărime a așezărilor mici la care lipsesc cifrele. Există pe hartă și o seamă de sate, cu mai mult de 20 de gospodării, care n-au cifra populației; ele nu reprezintă însă decît un procent foarte redus, o mică minoritate.

¹ Const. C. Giurescu, *Canalul lui Alexandru Vodă Ipsilanti*, în „Revista Istorică Română”, XI (1941), p. 1—7.

² Există o hartă statistică manuscrisă din aceeași vreme — circa 1835 — a județului Dolj; ea dă cifra familiilor la fiecare așezare. Vezi Ioan C. Băcilă, *O hartă din anul 1835 a județului Dolj*, București, 1922, 15 p.

Cifrele nu se referă la indivizi, ci la *gospodării* sau *curți*; așa era obiceiul pe atunci; statisticile, în general, nu înregistrau indivizi, ci sau *familii* de contribuabili sau *unități* contribuabile numite liude. Astfel, de pildă, este statistica munteană din iulie 1831, cunoscută sub numele de „Ecstract de suma plugarilor și muncitorilor lăcuiitori prin satele acestui Principat”; ea dă cifra pe familii¹. Tot astfel este statistica munteană inedită din martie 1830, cuprinzând „bresle privilegheate și slujitoarești, birnici, pămînteni, birnici streini, scutelnici, poslușnici, sudii”, tot pe familii². În ce privește „liudele”, cităm catagrafia din 1820 a ținutului Putna³ sau catagrafia munteană din 1821⁴.

Pentru a obține numărul indivizilor, trebuie înmulțită cifra familiilor cu 5. Acesta e coeficientul obișnuit întrebuințat de contemporanii hărții. Demidoff, dînd pentru Muntenia, potrivit recensămîntului din anul 1837, cifra de 349 403 familii de contribuabili, adaugă: „ceea ce, socotind cîte cinci indivizi de familie, da un total de 1 747 015.”⁵. Francezul Bois le Comte, în raportul său din 14 mai 1834, arată că în Moldova, potrivit recensămîntului din 1831, erau 125 671 familii de „țărani și plugari” adică, „628 355 indivizi”⁶; prin urmare, coeficientul utilizat de el este tot 5. Dintre cercetătorii vremii noastre, G. Vilsan, în studiul pe care-l consacră ediției a doua, din 1853, a hărții, admite același coeficient de 5

---

¹ Arhivele Statului București, ms. nr. 838, avînd 72 f. în fo. A fost tipărit, cu numeroase greșeli de lectură, în *Analele Parlamentare ale Romîniei*, vol. II, p. 475—538.

² Arhivele Statului București, Administrative vechi, nr. 259, anul 1830, f. 18; cf. f. 19 unde se da o listă de „scutelnici i poslușnici ce se află la fieștecare județ. 1830, martie 10” și f. 21 unde se face, pe județe, „arătare de toată suma postelniceilor, neamurilor, asidoților, manzîlilor (sic!), breslașilor, cumpaniștilor, ruptașilor și slujitorilor”, adică cele opt categorii care constituiau „breslele privilegheate și slujitoarești”.

³ Const, C. Giurescu, *Populația județului Putna la 1820...* București, 1941, 40 p.

⁴ Nichita Țăniloiaie, *Boierii și răscoala condusă de Tudor Vladimirescu*, București, 1956, p. 18—19 și 23.

⁵ Demidoff, *Voyage...*, p. 188.

⁶ Hurmuzaki, *Documente*, XVII, p. 359—361.

suflete pentru o familie¹; la fel, Gh. Mihăilescu în studiul asupra aşezărilor omenesti din regiunea Brăilei². Aşadar, spre a afla numărul locuitorilor din satele şi oraşele hărţii din 1835, vom înmulţi cu 5 cifra „gospodăriilor“ sau „curţilor“ respective.

Aceste cifre au fost furnizate topografilor ruşi de către autorităţile administrative româneşti. Fiecare ispravnic de judeţ a comunicat echipei care lucra în judeţul lui datele statistice respective. La 5 decembrie 1830, divanul ţării, adresându-se ispravnicului de Prahova, îi arată că polcovnicul Ditmars, comandantul detaşamentului „gheodezicesc“, aşadar şeful tuturor topografilor, a făcut cunoscut, prin raportul cu numărul 690, „că unii din dumnealor ispravnicii au încetat a trimite de la judeţ topografilor trebuincioasele ştiinţe s(t)atisticeşti“. De aceea divanul dispune: „să arătaţi topografilor din parte-vă tot cuviinciosul ajutor, dându-le toate ştiinţele ce vi să vor cere, atît de la plăşi cît şi de la sate“³. La această adresă a centrului, ispravnicul de Prahova răspunde, la 10 decembrie, că el a dat topografilor întotdeauna relaţiile cerute şi că aşa va face şi pe viitor.⁴

Care este rostul datelor statistice din harta de la 1835? Pentru ce au fost ele introduse într-un document militar cartografic, destinat armatei? Gh. Vîlsan crede, că „adevăratul scop... al celor ce au făcut harta, deşi au intitulat-o «Harta teatrului războiului», a fost acela de a da distribuţiunea populaţiunii, *desigur în vederea ridicării birurilor*“⁵. Dar dacă acesta a fost scopul datelor statistice, cum se face atunci că nu s-a dat la toate aşezările omenesti cifra precisă? De ce pentru cătunele pînă la 20 de gospodării, cartografiile s-au mulţumit numai cu împărţirea în două categorii, de la 1 la 5 şi de la 5 la 20? Tot una era pentru un strîngător de biruri dacă un cătun avea o gospodărie sau patru, şase gospodării sau

¹ G. Vîlsan, *O fază...*, p. 16.

² Gh. Mihăilescu, *Note asupra populaţiei şi satelor din Cîmpia Brăilei*, în *Analele Brăilei*, IV (1932), p. 86, nota 4.

³ Gh. Zagoritz, *Contribuţie la vechea statistică şi cartografie romînească*, p. 6.

⁴ *Ibidem*.

⁵ G. Vîlsan, *o. c.*, p. 13. Sublinierea ne aparţine.

nouăsprezece ? Cînd se urmărește un scop fiscal, cum e de pildă în catagrafia din iulie 1831, atunci, la fiecare localitate, mică sau mare, se arată *în mod precis* cîtra familiilor ; nu există categorii, cum sînt acelea privind cătunele din harta de la 1835. Dacă oștirea rusă ar fi avut nevoie de date statistice în vederea strîngerii birurilor — operațiune care, de altfel, nu s-a făcut niciodată de ea direct, ci prin intermediul administrației romînești — ar fi luat datele vistieriei și le-ar fi transcris. Topografii n-au procedat însă așa. Credem deci că scopul datelor statistice n-a fost în legătură cu strîngerea birurilor, ci a avut o altă rațiune. Anume socotim că aceste date au fost introduse în hartă pentru a da posibilitate statului major să aprecieze exact *posibilitățile de cazare a trupelor și de aprovizionare pe loc a lor*. Pentru acest scop, era de ajuns să se știe că anumite așezări mici au de la una la cinci gospodării sau de la cinci la douăzeci, căci aceste așezări nu interesau prea mult pentru amintitele posibilități, în timp ce, din punct de vedere fiscal, asemenea indicații generale ar fi fost total insuficiente.

Care este valoarea datelor statistice ale hărții din 1835 ? În principiu, orice statistică n-are o valoare absolută, de redare exactă, precisă, a realității, ci una relativă. Ea dă o imagine care se apropie de realitate, fără a coincide însă cu aceasta. Faptul se datorește imposibilității de a avea, în mod riguros exact, matematic, toate datele necesare, fie din cauze obiective, legate de insuficiența și imperfecția mijloacelor și metodelor de investigație, fie din cauze subiective, a rezistenței sau indiferenței celor pe care îi privește statistica. Rezistența e cu atît mai mare cît investigațiile urmăresc un scop fiscal. Principial deci, trebuie să ne așteptăm ca orice statistică sau catagrafie să *nu coincidă cu realitatea*, iar diferența să fie mai mare la statisticile fiscale. Cu atît mai mult, cînd e vorba de statistici lucrate acum un secol și un sfert, un secol și jumătate, într-o epocă în care mijloacele de informare și de control erau mai reduse.

Pentru vremea alcătuirii hărții, așadar a anilor 1828—1832, dispunem de următoarele statistici mai mult sau mai puțin generale : 1) O statistică rezumată a contri-

buabililor Țării Românești, pe categorii fiscale, datată „1830, martie 10“; ea cuprinde șase categorii — bresle privilegiate și slujitorești, birnici pămînteni, birnici streini, scutelnici, poslușnici, sudiți care însumează, laolaltă, 238 264 de familii de contribuabili sau 1 191 320 indivizi; se dă și repartitia pe județe a acestor contribuabili, nu însă și pe sate¹. 2) O statistică, pe case, a populației orășenești din Țara Românească, în 1830. Nu dă însă cifra caselor din toate orașele — așa, de pildă, lipsesc Bucureștii, Ploeștii, Giurgiu, Tîrgoviște, Slatina, Curtea de Argeș — iar acelea pe care le dă sînt, în unele cazuri, mult sub realitate². 3) O statistică din iulie 1831, cuprinzînd „suma plugarilor și muncitorilor lăcuiitori prin satele“ Țării Românești. Este o statistică amănunțită, dînd repartitia pe județe, plăși și sate și arătînd nu numai pe birnicii sau dajnicii obișnuiți care răspund „capitația“, dar și pe „nedajnici, subț felurite numiri“³. Și în această statistică cifrele reprezintă familii, nu indivizi; s-au înregistrat 260 789 de familii de dajnici și 44 531 de nedajnici, în 3 559 de sate. 4) Statistica generală a Principatelor, efectuată în septembrie 1831 și ale cărei rezultate, întrecînd cu mult așteptările oficialității, sînt redade de Bois le Comte în rapoartele sale din 11 și 14 mai 1834. Această statistică, făcută tot pe familii, a constatat în Țara Românească 2 032 362 de locuitori, iar în Moldova 1 268 768, împărțiți în diferite categorii: cler—preoți, diaconi și călugări—, boieri de toate categoriile, contribuabili propriu-ziși — patentari, mazili,

¹ Arhivele Statului București, Administrative vechi, nr. 259 anul 1830, f. 18—21.

² Astfel Focșanii munteni sînt trecuți numai cu 86 de case, cifră mult inferioară realității. — Statistica a fost publicată de M. Emerit. *Une statistique de la population urbaine en Valachie, en 1830*, în „Revue Historique du Sud-Est Européen“, XVII (1940), p. 16—18.

³ Exemplarul oficial, de la vistierie, al acestei statistici șnuruie și prevăzut la fine cu pecetea pe ceară roșie, purtînd de asemenea la f. 71 și 71 v. iscăliturile marilor boieri — Mihail Ghica, Alexandru Scarlat Ghica, Nicolae Filipescu, Radu Cornescu, Ioan Otetelișanu etc. — se află la Arhivele Statului din București, ms. nr. 838, avînd 72 f. in folio. A fost publicat, cu numeroase greșeli de lectură, așa cum am arătat mai sus, p. 79 în *Analele Parlamentare ale Romîniei*, II, p. 475—538.

chrisovuliți, rupte, ruptași, țărani, bulgari, evrei, țigani ai statului, lăeți — și necontribuabili: țărani scutiți pentru serviciul militar, văduve cu familiile lor, nevoiași, țigani ai particularilor¹ etc. 5) Statistica efectuată din ordinul generalului d'Eningshausen și care dă pentru Țara Românească 1 976 800 de locuitori, iar pentru Moldova 1 138 000².

În afară însă de aceste statistici generale, mai avem și câteva statistici parțiale și locale. Cităm astfel: 1) Statistica specială a Bucureștilor din 1832, potrivit căreia orașul avea un număr de 72 595 de locuitori, din care „clasa mijlocie” formează majoritatea — 46 406 suflete — iar flotanții sînt 12 000³. 2) „Catagrafia de toate casele și grajdurile” din județul Prahova, cu data 1829, ghenarie 28⁴. 3) „Catagrafia orașului Craiovii” din 1831, cuprinzînd pe negustori, meseriași, clerici, privilegiați și birnici de rînd.⁵ 4) Puțin posterioare alcăturirii hîrtii sînt apoi o serie de statistici sau catagrafii ale unor plăși din județele oltene; ele aparțin toate anului 1834⁶.

---

¹ Hurmuzaki, *Documente*, XVII, p. 335—336 și 359—361. Condițiile și dosarele acestei obștești catagrafii din 1831 au ars în cea mai mare parte în 1944, în gara Chitila, din cauza bombardamentului aerian. Am mai găsit la Arhivele Statului din București 10 (zece) condiți referitoare la județul Dolj, cu numerele 1—10. Vezi și mai jos, p. 181 nota.

² *Idem*, p. 360—361.

³ *Idem*, p. 336—337. — O parte a acestei statistici și anume „Catastihul patentarilor de neguțători și meseriași, împărțiți pe corporații” a fost publicată de Emil Vîrtosu, Ion Vîrtosu și Horia Oprescu, sub titlul *Inceputuri edilitare 1830—1832*, București, 1936, p. 131—223. O statistică a Bucureștilor din aceeași epocă (1831), statistică inedită și foarte amanunțită, dînd numele tuturor locuitorilor, a fost găsită de curînd de Ion Donat la Arhivele Statului din București; domnia sa o va publica.

⁴ Gh. Zagoritz, *Contribuțiuni la vechea statistică și cartografie romînească*, p. 17.

⁵ Publicată de I. Donat, *Oltenia în secolul al XIX-lea*, în „Arhivele Olteniei” XV (1936), p. 80—87.

⁶ Se află la Arhivele Statului din București, după cum urmează: 1) ms. nr. 379: Catagrafia satelor din plasa Muntelui, jud. Vîlcea; 2) ms. nr. 380—383: Catagrafia satelor din plășile Oltețului de jos, Oltețului de sus, Cerna de jos, Horezul, Oltul, Rîmnicul, jud. Vîlcea; 3) ms. nr. 384—385: Catagrafia satelor din plasa de sus și de jos, județul Romanași; 4) ms. nr. 386—388: Catagrafia satelor

Ce date statistice au utilizat topografii ? Sau, mai precis, ce date statistice le-au fost puse la dispoziție de către autoritățile românești ? Din corespondența purtată de divanul țării cu isprăvnicia de Prahova, se vede că aceste date erau furnizate de fiecare isprăvnicie și că operațiunea începuse înainte de 5 decembrie 1830, probabil încă din 1828, de când datează primele lucrări de ridicare. (Vezi mai sus, p. 19). Astfel stînd lucrurile, este evident că n-au fost utilizate datele statistice ale recensămîntului din septembrie 1831, deoarece ele au loc la mai bine de trei ani după începerea lucrărilor de ridicare. N-au fost utilizate nici datele cuprinse în „Ecstracț de suma plugarilor“ din iulie 1831, pentru același motiv. De altfel, o simplă confruntare a datelor statistice pentru satele din hartă și pentru aceleași sate din „Ecstracț“, dovedește că avem de-a face cu două recensăminte deosebite. Am făcut această confruntare pentru satele din Brăila și Rîmnicul Sărat și am constatat că *la nici unul* din sate cifra statistică nu e aceeași. Am constatat de asemeni că *la toate satele cifra din „Ecstracț“ e superioară cifrei din hartă*; la multe sate diferența e considerabilă; la unele, întrece chiar dublul. Astfel, față de 55 de gospodării cît arată harta pentru satul *Chiscani* din Brăila, „Ecstracțul“ dă 92, așadar cu 37 de gospodării mai mult. La satul *Scorțari* din același județ, diferența e și mai mare: față de cele 40 de gospodării ale hărții „Ecstracțul“ dă 80, prin urmare o creștere de 100%. Pentru satul *Domnița* din Rîmnicul Sărat, harta indică 27 de gospodării, în timp ce „Ecstracțul“ dă 52: diferența e de peste 90%. La satul *Sălcioara* din Rîmnicul Sărat această diferență crește la peste 125% (62 de gospodării față de 142); la satul *Stanca* din același

---

din plășile Dumbrăvilor, Amaradia și a orașului Craiova, județul Dolj; 5) ms. 389: Catagrafia satelor din plășile Cîmpuri și Jilțurile, județul Mehedinți; 6) ms. nr. 390, 392, 393: Catagrafia satelor din plășile Novaci, Tirgu-Jiu și Hamaradia, județul Gorj. — Din nefericire, o parte însemnată a catagrafiilor din anii 1829 — 1859, aflătoare la Arhivele Statului din București, au fost distruse cu prilejul bombardamentelor aeriene din 1944; încărcate în două vagoane care se aflau în gara Chitila, ele au ars. Vezi la Arhivele Statului, vol. ms. *Lista instrumentelor de lucru din Arhiva Istorică Centrală a Statului*, f. 14; Ministerul de Finanțe 327, 328, 342 și passim.

județ, la peste 133% (30 de gospodării față de 70). Nu toate satele, evident, arată asemenea diferențe; la o seamă, deosebirile sînt mărunte, la multe nu depășesc 25%, dar la toate există plusuri față de hartă. Concluzia e că recensămîntul, ale cărui date au fost comunicate topografilor, *este anterior „Ecstractului”*; avem de-a face cu ultimul recensămînt efectuat înainte de începerea războiului ruso-turc din 1828, probabil cu recensămîntul de la începutul domniilor pămîtene¹. Așa se explică și diferențele mari, uneori chiar foarte mari, între cifrele hărții și acelea ale „Ecstractului”: într-un interval de nouă ani, multe sate și-au sporit în mod apreciabil numărul locuitorilor, nu numai prin nașteri, dar și prin admișii. Așa se explică și mirarea autorităților romînești și rusești cînd procedîndu-se la recensămîntul din septembrie 1831, s-au constatat cifre mult deosebite *în plus* față de recensămîntul oficial anterior. Francezul Bois le Comte, în raportul său din 11 mai 1834, referindu-se la acest fapt, afirmă următoarele: „Recensămîntul efectuat în luna septembrie 1831 a pricinuit guvernămîntului ruso-romîn o extremă surpriză. Nu se compulsaseră încă jumătate din registrele trimise din județe că numărul locuitorilor ce se credea a exista în întreaga Țară Romînească și fusese întrecut cu mult”². Chiar dacă termenii întrebuițați de Bois le Comte întrec într-o măsură oarecare realitatea, cert este că a existat o mare deosebire între rezultatele recensămîntului de dinainte de război, utilizate de hartă, și rezultatele recensămîntului din septembrie 1831.

În concluzie: Datele statistice din harta tipărită la 1835, dar ridicată pe teren în 1828—1832, nu sînt datele recensămîntului din septembrie 1831, nici acelea ale „Ecstractului” din iulie 1831, ci datele recensămîntului de dinainte de războiul ruso-turc. Ele reflectă deci situația numerică a populației Principatelor în anii dintre răscoala lui Tudor Vladimirescu și începutul războiului din 1828,

¹ Acest recensămînt efectuat în Moldova la 1822 și revizuit în 1823, s-a întemeiat pe recensămîntul anterior, din 1820, care a fost pus la punct în urma evenimentelor ce avuseseră loc în 1821. Vezi Const. C. Giurescu, *Populația județului Putna la 1820*, p. 8.

² Hurmuzaki, *Documente*, XVII, p. 335.

ținînd seamă însă de faptul că toate recensămintele fiscale ale vremii nu redau în mod fidel zisa situație, ci sînt inferioare ei. Constatarea credem că se aplică în special recensămîntului făcut după răscoala lui Tudor care a produs o perturbare simțitoare în populația satelor noastre. / În orice caz, datele hărții ne servesc spre a putea urmări evoluția progresivă sau regresivă a așezărilor noastre urbane și rurale. În privința aceasta, ediția a doua a hărții din 1853, constituie unul din reperele principale.

III

Ediția a doua a hărții (1853). Optsprezece ani după apariția hărții din 1835, adică în 1853, se publica a doua ediție a ei. Un exemplar din noua ediție se afla, înainte de primul război mondial, în Biblioteca Regală din Berlin; după acest exemplar, Gh. Vîlsan a făcut două copii fotografice, trimițându-le una Academiei Romîne¹, cealaltă seminarului de geografie al Universității din București.

A doua ediție a hărții se compune dintr-același număr de planșe. Pe planșa III, se află titlul care reproduce pe acela al primei ediții, avînd însă la fine următorul adaus: Непрѣлена въ 1853 году, по дополненіямъ одпланнѣмъ въ 1850 г. офицерами ген. шт. 5-го пѣх. корпуса. Adică pe romînește: „Indreptată în anul 1853, după completările aduse în anul 1850 de ofițerii de stat major ai corpului 5 de infanterie“².

Pe planșa II, în colțul din dreapta, sus, e lista ținuturilor Moldovei, după cum urmează: I Dorohoi, II Botoșani, III Suceava, IV Neamț, V Iași, VI Roman, VII Vaslui, VIII Bacău, IX Fălciu, X Tutova, XI Tecuciu, XII Putna, XIII Covurlui. Pe planșa IV, în colțul din stînga, sus, e lista județelor Munteniei: I Slăm Rîmnic, II Brăila, III Buzău, IV Prahova, V Ialomița, VI Ilfov, VII Dîm-

¹ Unde se află înregistrată sub cota: D. XIX I.

² Acești ofițeri făceau parte din trupele ruse care se aflau în Principate, în urma revoluției de la 1848. Ele erau sub comanda generalului Lüdgers; retragerea lor a început în primăvara lui 1851. Vezi pentru detalii, G. Fotino, *Din vremea renașterii naționale a Țării Romînești, Boierii Golești*, vol. III, București 1939, p. 221 și vol. II, idem, p. 207, nota 1

bovița, VIII Vlașca, IX Teleorman, X Mușcel, XI Arșiș, XII Olt. Acestea în „Valahia Mare“. Apoi : XIII Romani, XIV Vîlcii, XV Dolj, XVI Gorj, XVII Mehedinți, în „Valahia Mică“. Pe planșa V, în colțul din dreapta, jos, e o însemnare a carantinelor cercurilor Odesa și Ismail cu străjile respective.

Numele autorilor, gravurilor și scriitorilor planșelor sînt aceleași ca pe harta din 1835, cu următoarele deosebiri : 1) planșa II nu are, în dreapta jos, numele scriitorului Danilov : locul e alb ; 2) la planșa VIII, fotografia Academiei R.P.R. nu are marginea de jos a planșei cu numele gravurului și scriitorului, așa încît nu știm dacă e la fel că în 1835.

În ce constau „completările“ din 1850 ale ofițerilor de stat major ai corpului 5 de infanterie, completări pe temeiul cărora harta a fost „îndreptată“ în 1853 ? O comparație între cele două ediții ne arată imediat că sînt deosebiri importante în multe privințe. Ofițerii din 1850 au ținut seamă de modificările intervenite între timp sub raportul administrativ, de noile orașe și sate, de noile cai de comunicație. Ei au corectat apoi sau au precizat numiri de sale din ediția anterioară și — fapt important — au modificat datele statistice, potrivit schimbărilor produse. Să examinăm acum în detalii diferențele între ediția din 1835 și aceea din 1853.

În ce privește județele și ținuturile, patru din ele au dispărut : *Herța, Hîrlău și Cîrligătura* în Moldova, *Săcuienii* în Muntenia. Ca urmare, s-au modificat hotarele județelor și ținuturilor limitrofe. Astfel, de pildă, ținutul Iași care a înglobat cea mai mare parte a fostului ținut Cîrligătura, inclusiv reședința Tîrgul Frumos, și o parte a ținutului Hîrlău, se întinde acum pînă la marginea de sud a orașului Hîrlău care rămîne totuși în ținutul Botoșani. Pierde, în schimb, partea de sud-est, cu satele Colțu Corni, Cozia, Covasna, Hilița, Bazga etc., în favoarea ținutului Fălciu, și partea de sud-sud-est, cu satele Schitu Dichii și Valceri, în favoarea ținutului Vaslui. Acesta din urmă, în afară de partea cîștigată de la ținutul Iași, mai ia și o parte din fosta Cîrligătură, cu satele Mădîrjac, Mozara, Mladeni ; în schimb, pierde, în favoarea ținutului Roman, partea de nord-vest, cu satele Păncești, Daghița,

Talpaleu, Schitu Nacului, Poenari, Croești, Bozieni, Iucșa, Lalești, Babușa, etc. Ținutul Herței e înglobat în *întregime* în ținutul Dorohoiului, iar ținutul Hîrlăului în mare parte în ținutul Botoșani. Acesta din urmă capătă astfel o formă mai regulată, dispărînd întrîndurile bizare spre nord și est (vezi mai sus, p. 68). Județul Săcuieni e împărțit între cele două județe limitrofe Buzăul și Prahova; Buzăul se întinde acum mult mai spre vest, incluzînd și Valea Bîscei Chiojdului. Dar arondări administrative nu au loc numai la județele și ținuturile limitrofe cu cele dispărute; ele se produc și la multe din celelalte, fiind înregistrate de ediția din 1853. Astfel, Doljul cîștigă asupra Mehedinților, luînd de la acesta orașul Calafat și o întreagă fîșie de teren de-a-lungul hotarului de vest; ea cuprinde spre Dunăre satele Ciuperceni, Maglavit, Cetate, Ulmu, Dobridor, Moțăței, Orodelu etc. De asemenea, Teleormanul înglobează partea de miazăzi a județului Olt, inclusiv orașul Turnu Măgurele, devenit acum reședință. Noul hotar pleacă de la rîul Olt, la nord de satul Plopi, trece pe la nord de Slavitești și se îndreaptă spre nord-est-est atin-gînd Călmățuiul în dreptul satului Crijeni.

În Moldova, Fălciul pierde spre miazăzi, în favoarea ținutului Tutova, regiunea satelor Epureni, Horga, Banca, Ghermănești, Fedești, Sărățeni, Schineni, Rînzești, Cîrja, Murjeni, Hanaseni etc. La rîndul ei, Tutova pierde spre nord regiunea satelor Negriilești, Blînzi, Brătulești și Corod care trec la ținutul Tecuci. În schimb, cîștigă spre sud-est regiunea mănăstirilor Adam și Zemori, luată de la Covurlui. În felul acesta, Tutova ajunge cu o fîșie îngustă pînă la Prut, despărțind ținuturile Fălciu și Covurlui care înainte erau limitrofe. Nu e cazul să indicăm toate modificările sau arondările de acest fel; ne mulțumim să arătăm că ele se întîlnesc și la alte județe și ținuturi.

Ediția din 1853 înregistrează *orașele noi*, create între timp: *Turnu Severin*, întemeiat în principiu în 1833 și efectiv în 1836 — din 1841 e reședința județului, în locul Cerneților¹ — și *Alexandria* întemeiată în 1834. Cu pri-

---

¹ Vezi pentru începuturile orașului Turnu Severin, C. Pajură și D. T. Giurescu, *Istoricul orașului Turnu Severin (1833—1933)*, București 1933, p. 50—61.

vire la acest de-al doilea oraș, ofițerii din 1850 au comis o inadvertență supărătoare: l-au așezat pe malul de est al râului Vedea, pe cînd în realitate el se afla pe cel de vest¹.

În privința orașelor și ȋrgurilor, avem și corectări ale unor omisiuni ale hărții din 1835. Astfel, în ȋinutul Putnei, e trecut ȋrgul *Panciu*, cu semn de ȋrg, îndreptîndu-se astfel eroarea ediției anterioare care îl trecuse cu semn de sat. În realitate, Panciu figurează ca ȋrg încă în recensămîntul din 1820². ȋrgul Nou din Dorohoi este numit acum *Mihăileni*, după numele întemeietorului Mihai Sturdza.

Apar și *nume noi de sate*. Astfel, în sudul Mehedinȋilor, harta înregistrează satul *Gîrla Mică*, cu 55 de gospodării, la sud-est-est de Gîrla Mare, cu 310 gospodării. În ediția din 1835, nu există decît un singur sat *Gîrla*, cu 283 de gospodării. Situații asemănătoare găsim și în alte județe. În Vlașca, satul Rasuceni, cu 171 de gospodării la 1835, se transformă în *Răsucenii de sus* cu 96 și *Răsucenii de jos*, cu 107 gospodării, la 1853. În același județ, Stoeneshii, cu 78 de gospodării la 1835, devin *Stoeneshii de sus* cu 87 și *Stoeneshii de jos* cu 72 de gospodării, la 1853. Tot așa, Brăniștari, cu 76 de gospodării, devin *Brăniștarii de sus* cu 60 și *Brăniștarii de jos* cu 75 de gospodării. În Ilfov, Ulmenii cu 60 de gospodării în 1835, devin *Ulmenii Pămînteni*, cu 188 și *Ulmenii Ungureni*, cu 75 de gospodării, în 1853, iar Ciocăneștii, cu 76 de gospodării, se transformă în *Ciocănești Pămînteni* cu 79 de gospodării, și *Sîrbii*, cu 142. Dar nu e numai fenomenul de sciziparitate sau de colonizare cu elemente alogene; se întemeiază și sate noi, cu nume care nu amintesc pe cele vechi din vecinătate. Astfel, în Mehedinȋi, se constată în 1853 satul *Piscu*, cu 63 de gospodării, imediat la nord de Ghidiciu, care are 100 de gospodării. În 1835, nu era trecut decît Ghidiciu, cu 76 de gospodării. În Putna găsim așezarea *Unguri*, cu 40 de gospodării, care nu figurează în 1835.

---

¹ Ilie Catalina, *Orașul Alexandria (monografie) 1834—1934*, București, 1934, p. 146

² Const. C. Giurescu, *Populația județului Putna la 1820*, p. 8.

Mai sînt o categorie de nume noi de sate care apar în ediția din 1853, dar care nu înseamnă că avem de-a face cu așezări rurale noi înființate în intervalul dintre cele două ediții. Aceste așezări existau și în 1835, numai că scriitorii hîrtii, deși făcuseră semnul grafic respectiv, au uitat să treacă și numele corespunzător. În această categorie intră, de pildă, satul *Banovița*, cu 25 de gospodării, de la vest de Cerneți, în Mehedinți. Satul e trecut și în ediția din 1835, dar fără nume. Tot astfel, *Ciocănești din deal*, cu 286 de gospodării, din Teleorman; el era reprezentat prin trei linii în 1835, dar nu i se scrisese numele. În atari cazuri, avem de a face, prin urmare, cu completarea unor omisiuni a ediției precedente.

O sumă de numiri de sate capătă, în ediția din 1853, adjective sau calificative care precizează caracterul sau natura satului. Astfel, cele două sate Vizantea din Putna, scrise simplu Vizantii în 1835, devin acum *Vizantea mănăstirească* și *Vizantea răzășii*, arătîndu-se astfel deosebirea, sub raportul social, ce exista între satul de clăcași, stînd pe moșia mănăstirii, și satul de oameni liberi, stînd pe moșia lor. Pricistaia, din același județ, devine, în 1853, *Slobozia Precistii*; se indică astfel modul de întemeiere al așezării. Lieștii, sat mare, cu 243 de gospodării, din Tecuci, sînt numiți în 1853, *Liești răzășii* spre a se sublinia, ca și în cazul Vizantei, caracterul de proprietari, stînd pe moșia lor.

O altă caracteristică a ediției din 1853 este că îndreaptă o serie de transcrieri ale numelor de sate din ediția anterioară. În ținutul Putnei, de pildă, gasim astfel lecturile corecte *Pomii Strajescului* în loc de Poma¹ Strezesa, *Igești* în loc de Injești, *Vidrașcu* în loc de Vidreașca, *Vidra* în loc de Ghidri, *Gagești* în loc de Gazești, *Voloșcani* în loc de Vaiușcan, *Cîmpurile* în loc de Cîmpurili, *Boul* în loc de Buea și *Vasuiul* în loc de Vaseiu. Pentru alte ținuturi și județe, cităm cazurile satelor *Solești* din Vaslui, în loc de Selești, *Frasinu* din Vlașca, în loc de Frasichi, *Valea Dragului* din Ilfov, în loc de Valea Dracului.

O seamă din numele duble de sate din 1835 apar în noua ediție ca nume simple; unul din cele două, de obi-

---

¹ Poma, ca formă de plural rus, reda forma pomii din romînește. Vezi și mai sus, p. 25-26, pentru acest fel de transcriere.

cei cel pus între paranteze, nu mai figurează. Ca exemple, dăm cazurile safelor Făurei (Priculeasă), Rotilești (Verde) și Văsuiu (Sacatura) din Putna, care în 1853 apar sub formele *Făurei*, *Rotilești* și *Văsuiu*. La un al patrulea sat din Putna, Cracu (Vadu Roșca), a dispărut, dimpotrivă, primul nume și a rămas cel dintre paranteze; în noua ediție, citim: *Vadu Roșchii*. Satul Grecești (Fintinelele) din Dolj se cheamă, în 1853, numai *Grecești*; în schimb Strîmba (Cotenii), din același județ, a devenit *Catanele*.

Și inversul se petrece, dar mult mai rar: satul Galicea cu 178 de gospodării, din Mehedinți, se transformă în *Galicea-Moara* la 1853.

Au loc și unele schimbări ușoare de nume, mai mult formale; astfel Rudăria din Mehedinți devine *Rudari*, Morile Banului, din același județ, *Moreni*, Clinovu, târgul ars și jefuit de Cîrjalii, tot de acolo, e *Cleanovu*, iar Beciul din Teleorman *Becea*.

Un alt element nou al hărții din 1853 sînt *șoselele*. Sub Mihai Sturdza se începuse, în Moldova, construirea unor drumuri moderne, cu șanțuri de scurgerea apelor și plantate, pe margini, cu copaci. Harta înregistrează aceste drumuri, reprezentîndu-le prin două linii groase iar, la legendă, prin termenul *șosea* (шоссе). O șosea străbate Moldova de la nord la sud, pe valea Siretului; ea începe la Tîrgul Nou sau Mihaileni¹, în ținutul Dorohoiului, trece prin Fălticeni, Roman, Bacău. Adjud, Mărășești, Tecuci și se termină la sud-sud-est de Tecuci, la hanul sau cîrciuma *Puțu Mihalce*. O a doua șosea începe la Dorohoi, trece prin Botoșani și merge pînă la nord-nord-est de Hîrlău, la satul *Lătăi*. În Muntenia, nu se înregistrează asemenea șosele.

Importante sînt *modificările pe care le constatăm în datele statistice*. Ediția din 1853 are la foarte multe orașe, târguri și sate alte cifre decît prima ediție; are de aseme-

---

¹ Primul așezămînt pentru acest tîrg se publică în *Buletinul Oficial* nr. 90, din 14 noiembrie 1835. El arată că „geograficeasca poziție” a tîrgului „legată în o directă comunicație cu drumurile poștelor Galiției și Ungariei asigurîsește circulația negoțului din partea Europei”. Cf. I. C. Filitti, *Domniile romîne sub Reglementul Organic*, București, 1915, p. 575-6.

nea cifre statistice la unele aşezări care nu avuseseră în 1835. Pentru aceasta ultimă categorie, cităm cu titlul de exemplu, satele *Beciul* — în 1853 *Becea* — şi *Voivoda* din Teleorman, trecute cu 130, respectiv 121 de gospodării, şi satele *Borduşanii Mici*, *Tonea* şi *Măgureni* din Ialomiţa trecute cu 55, 39 şi 44 de gospodării.

Ofiţerii de stat major care au făcut modificările din 1850 s-au folosit fie de datele ultimului recensământ (1845) — ipoteza cea mai probabilă — fie de indicaţiuni obţinute de ei direct, la faţa locului. Aceste date noi privesc Muntenia şi Moldova, nu însă şi Dobrogea, unde nu s-a făcut nici o modificare.

Studiul comparativ al datelor statistice din 1853 cu cele din 1835 ne îngăduie să tragem o serie de concluzii cu privire la evoluţia progresivă sau regresivă a aşezărilor noastre rurale şi urbane. În general, se constată *un spor important de populaţie*. Marea majoritate a satelor şi oraşelor arată creşteri însemnate în numărul gospodăriilor; la unele, această creştere este de-a-dreptul surprinzătoare. O minoritate a aşezărilor rămîne *staţionară*; o foarte mică minoritate *scade*. Cităm, spre exemplu, satele de pe Borcea. Din totalul de 34 pentru care se dă cifra populaţiunii în 1853, constatăm că 25 (două zeci şi cinci) au crescut, 6 (şase) au rămas staţionare, iar 3 (trei) au scăzut. Dintre satele care au crescut, sporuri mari se înregistrează la *Făcăeni*, care de la 20 de gospodării sare la 93; la *Cegani*, de la 30 la 103; la *Vlădeni*, de la 32 la 80; la *Feteşti* de la 29 la 98; la *Dudeşti*, de la 25 la 133 — spor record, de peste cinci ori mai mult. —; la *Băşinari* (*Cocargeaua*) de la 48 la 187; la *Petroiu*, de la 36 la 130 şi la *Jigăliea*, de la 72 la 148. Au rămas pe loc satele *Lîpoveni*, *Tambureşti* (*Chiatra*), *Gîldeu*, *Coslugeni*, *Scutelnici* (*Stîlpu de piatră*) şi *Cioroiu*. Au scăzut *Mirleanu*, de la 65 de gospodării la 54, *Hotarul* de la 48 la 34 şi — cel mai mult, din cauza mutării unei părţi a locuitorilor în Călăraşii vecini, deveniţi capitala judeţului¹, — satul *Trîmşani*, din balta Borcei, de la 56 de gospodării la 29.

---

¹ În 1833 se mută din Trîmşani în Călăraşi 18 familii de fruntaşi ai satului: vezi Dr. Samarian Gh. Pompei, *Istoria oraşului Călăraşi (Ialomiţa) de la origine pînă la anul 1852*, Bucureşti, 1931, p. 68.

Sporuri mari de populație se constată în multe părți în cîmpia olteană și munteană unde agricultura ia un avînt extraordinar după ce tratatul de la Adrianopol (septembrie 1829) hotărăște libertatea comerțului pe Marea Neagră și pe Dunăre. Iată cîteva exemple de creștere a numărului de gospodării în satele din șesul Doljului și Mehedinților: *Moșăței* sporesc de la 367 de gospodării cîte aveau în 1835, la 559; *Băileștii sîrbi* de la 296 la 642, *Poiana* de la 665 la 985, *Plénița* de la 252 la 468, *Călărași*, la est de gura Jiului, de la 130 la 202, *Șegarcea* de la 220 la 331, *Galicea*, de la 178 la 320, *Rastu*, de la 126 la 228, *Ciuperceni*, de la 167 la 244, *Cetate*, de la 149 la 233, *Birca*, de la 170 la 372, *Maglavit*, de la 193 la 251, *Dobridor*, de la 65 la 110, *Orodelu*, de la 109 la 219, *Cleanovu*, de la 121 la 207 și *Grecești (Fintînelele)* de la 79 la 209.

Creșteri similare constatăm și în cîmpia munteană. În Teleorman, *Lisa* sporește de la 56 de gospodării în 1835 la 277 în 1853; *Piatra* de la 219 la 357, *Măgureni* de la 144 la 260, *Văleni* de la 214 la 310, *Ciolănești* de la 125 la 404, adăugîndu-se și Ciolăneștii din deal care în harta din 1835 nu figurează — *Viișoara* de la 105 la 184, *Șegarcea din deal* de la 54 la 134, *Zlota* de la 103 la 189 și *Mîndra Slobozia* de la 106 la 277. În Vlașca, *Chirieac* trece de la 70 la 230 de gospodării, *Stăneștii* de la 87 la 300, *Frățești* de la 46 la 143, *Putineiu* de la 67 la 140, *Slobozia* de la 100 la 163, *Uzunul* de la 24 la 66. În Ilfov, *Ulmenii sar* de la 60 de gospodării la 263, în această ultimă cifră intrînd și Ulmenii Ungureni adauși între timp, cu 75 de gospodării; *Obileștii Noi* de la 71 la 170, *Hereștii* de la 45 la 174, *Valea Dragului* de la 67 la 133, *Dobreni* de la 66 la 104 și *Plătărești* de la 29 la 93. În Ialomița, în afară de satele de pe malul Borcei, cităm și *Călărașii Vechi*, care de la 47 de gospodării ajung la 120.

Și în Moldova, multe sate cresc ca populație, unele chiar în proporții surprinzătoare; este efectul acelorasi condiții economice favorabile, determinate de dezvoltarea agriculturii și de exportul sporit. În Covurlui, *Cudalbil* trec de la 278 de gospodării la 510, *Zmulții* de la 256 la 396, *Joreștii* de la 178 la 269, iar *Găneștii* de la 195 la 316. În Tecuci, *Gorodul* saltă de la 262 de gospodării la

349, *Poeana* de la 187 la 297, iar *Ionăşeştii* de la 152 la 222. În Putna, *Păuneştii* cresc de la 200 la 466, *Suraia* de la 158 la 317, *Movilița* de la 260 la 401 ; în Tutova, *Slobozia Zorleni* de la 184 la 316.

Evident aceste creșteri masive nu se pot explica prin sporul normal al nașterilor, într-un interval de maximum un sfert de veac cît a trecut, în cazul cel mai bun, între recensămîntul care a stat la baza hărții din 1835 și recensămîntul utilizat de ofițerii de stat major în 1850. Ele sînt rezultatul în primul rînd a unui *puternic curent de colonizare* spre cîmpia roditoare, curent care pornește din regiunea dealului și a muntelui, cu așezări omenești dese și cu producție mai mică. O seamă din aceste așezări de munte sînt staționare sub raportul populației, altele arată chiar scăderi apreciable. Fenomenul se explică în cea mai mare parte prin exodul unei părți a locuitorilor respectivi spre regiunea de cîmpie oferind posibilități de hrană și de cîștig superioare. Numai în ținutul Putnei, *Soveja* scade, de la 397 de gospodării, cîte avea în 1835, la 354 în 1853. *Cimpuri* de la 246 la 231, *Răcoasa* de la 226 la 190, *Vă-suiu* de la 135 la 94 și *Miera* de la 180 la 120. Desigur, nu toate satele de la munte din Putna arată aceeași evoluție ; multe cresc cum sînt *Negrileștii* care de la 178 de gospodării ajung la 266, *Năruja* de la 100 la 175, *Nistoreștii* de la 121 la 180, *Vidra* de la 112 la 148, etc. ; unele au chiar creșteri mari ca *Nerejul* care trece de la 99 de gospodării la 227 sau *Vizantea mănăstirească* de la 43 la 142. Totuși, o analiză comparativă a regiunii dealului și muntelui cu aceea a cîmpiei arată clar existența curentului de colonizare de la cea dintîi spre cea din urmă ¹.

La acest curent din cuprinsul Principatelor, se adaugă cel de-al doilea, din Transilvania, și anume, în primul rînd, din latura de sud și est a ei. Toponimia, așa cum am arătat mai înainte (p. 112) e o dovadă peremptorie a acestui de-al doilea curent. Sate de *Ungureni* sau *Unguri* apar chiar în răstimpul dintre cele două ediții ale hărții, așa, de pildă, *Ulmeni Ungureni* din Ilfov și *Ungurii* din

---

¹ Despre acest curent, în a doua jumătate a veacului al XIX-lea, vezi G. Vîlsan, *O fază în popularea țărilor românești*, p. 25—27 și Vintilă Mihăilescu, *Așezările omenești din cîmpia munteană la mijlocul și la sfîrșitul sec. XIX*, p. 14.

Putna. Mulți mocani, cu turmele de oi, se așază în Bă-răgan, în special în latura lui dinspre „baltă” — așa se explică, în parte, sporul considerabil al satelor de pe Bor-cea — alții trec, peste Dunăre, în Dobrogea.

Concluziile trase din comparația datelor statistice la sate sînt valabile și la orașe. În general, populația lor crește; o minoritate e staționară, o și mai mică minori-tate scade. Din 53 (cincizeci și trei) de orașe și țîrguri, pentru care există cifre în ambele ediții, 29 (douăzeci și nouă) arată un spor de populație, 15 (cincisprezece) sînt staționare și 9 (nouă) scad. Multe din prima categorie se află în cîmpia Dunării; cîteva din ele arată sporuri im-portante. Astfel este *Giurgiu* care trece de la 421 de gos-podării la 1 494, *Turnu Măgurele* de la 194 la 302, *Slatina* de la 336 la 721. *Buzăul* de la 572 la 1 361, *Mizilul* de la 161 la 327, *Brăila* de la 1 387 la 2 444 și *Galații* de la 1 721 la 2 822. Creșterea cea mai mare numerică se con-stată, cum e și firesc, la *București*: de la 10 074 de gos-podării la 12 972, așadar un spor de 2 898 de gospodării sau 14 490 de suflete. *Iași* cresc mult mai puțin: de la 6 092 de gospodării la 6 766, prin urmare numai cu 674 de gospodării sau 3 370 de suflete. Procentual, creșterea cea mai mare o arată *Giurgiu* a cărui populație a crescut de *trei ori și jumătate* în intervalul arătat. Urmează, în or-dine descrescîndă, *Țîrgul Frumos* care sporește de la 217 gospodării la 554 — prin adaos de coloniști alogeni — *Piatra* de la 601 la 1 231 și *Mizilul* de la 161 la 327.

Țîrgurile și orașele staționare sînt — în majoritate — în regiunea dealului și muntelui; astfel, *Hîrlău*, *Țîrgu Neamț*, *Dorohoi*, *Bacău*, *Odobești*, *Petrești de sus*, *Curtea de Argeș*, *Cîmpulung*, *Țîrgu Jiu*, *Filipești*; altele sînt la limita regiunii deluroase ca *Pitești*, *Țîrgoviștea*, *Ploești* și *Fălticeni*; unul singur *Mavrodinul* — este în regiunea șeasă. Dar aci, lipsa de creștere a populației are o expli-cație specială: coloniștii din Mavrodin — țîrg înființat cu refugiați din dreapta Dunării, în urma războiului ruso-turc din 1806—1812 — neînțelegîndu-se cu proprietarul pămîntului, încep să se strămute în *Alexandria* vecină¹. E surprinzătoare stagnarea creșterii populației în *Ploești*,

¹ Ilie Catalina, *Orașul Alexandria (monografie) 1834—1934*, București, 1934, p. 9—36.

cu atît mai mult cu cît ştim că o mare parte din coloniştii bulgari ai noului tîrg, Bereasca sau Slivna nouă s-au mutat în acest oraş¹; avem impresia mai degrabă că; în cazul acesta, ofiţerii au repetat, pur şi simplu, cifra anterioară. Se pare că au fost o serie de localităţi — atît oraşe cît şi sate — pentru care ofiţerii de stat major din 1850 n-au dispus de cifre noi statistice; în asemenea cazuri, ei au lăsat cifrele vechi ale ediţiei anterioare. Aşa s-a întîmplat cu toate aşezările din Dobrogea; aşa s-a putut întîmpla şi cu unele oraşe şi sate din Principate. Căci e extrem de curios ca un oraş ca Ploestii, în plină dezvoltare, să nu înregistreze nici o diferenţă, în cifra populaţiei, de la o ediţie la alta a hărţii.

În ce priveşte tîrgurile şi oraşele a căror populaţie scade, e de observat că majoritatea lor se află în regiunea dealului: *Rîmnicul de Olt* (*Vîlcii*!) *Brădiceni*, *Cîmpina*, *Slănic* şi *Baia de Aramă*. La aceasta din urmă scăderea e de-a-dreptul verticală: de la 312 gospodarii la 80. Explicaţia stă şi în faptul că o bună parte a populaţiei s-a tras spre noua capitală a judeţului: Turnu Severin. Pentru alte două oraşe a căror populaţie scade, explicaţia e de ordin administrativ: atît *Cerneţii* cît şi *Herţa* nu mai sînt reşedinţe de judeţe; organele administrative corespunzătoare s-au mutat în noile reşedinţe şi, odată cu ele, şi o parte din negustorii şi meşteşugarii respectivi. Aşa s-ar putea explica şi scăderea — e adevărat, uşoară, de la 1 494 la 1 400 de gospodării — a *Focşanilor*, oraşul dublu, de graniţă: *Focşanii munteni* nu mai sînt, în vremea aceasta, reşedinţa judeţului Rîmnic, ea revenind, aşa cum fusese şi înainte de a doua jumătate a secolului XVIII, la Rîmnicul Sărat. Mai greu e de explicat regresul — e adevărat uşor, dar totuşi regres — al *Călăraşilor*, capitala judeţului Ialomiţa: de la 165 de gospodării, cît avea în prima ediţie a hărţii, el ajunge la 152².

---

¹ Vezi mai sus, p. 106.

² O pricina ar putea fi situaţia de embaticari, supuşi deci la o serie de restricţiuni, pe care o aveau locuitorii oraşului, tete-nul aparţinînd Eforiei spitalului Colţea; pe de altă parte însă se constata, începînd din 1830, un aflux de populaţie, parte refugiaţi bulgari, parte veniţi din satul Trîmşani (Vezi Dr. Samarian Gh. Pompei, *Istoria oraşului Călăraşi* p. 66-72). Să nu fie cumva o eroare de cifră în ediţia din 1853?

IV

Influența hărții din 1835 asupra cartografiei românești. Harta din 1835 nu e însemnată numai prin prețioasele elemente pe care le cuprinde, dar și prin influența pe care a avut-o asupra *cartografiei românești*. Ei i se datoresc *primele hărți românești ale Principatelor tipărite la noi*, anume harta Munteniei și harta Moldovei, apărute ambele la București, în 1833, în litografia lui Eliad și Biliț.¹ Pare surprinzător, la prima vedere, ca după o hartă apărută în 1835 să se alcătuiască două, *litografiate cu doi ani mai înainte*. Nepotrivirea cronologică se lămurește însă dacă ținem seama că cele două hărți românești au fost executate nu după un exemplu *tipărit* al hărții ruse, ci *după manu-*

¹ În numărul din 7 august 1830 al *Curierului Românesc* (vol. II, p. 168) Eliade Radulescu anunță ca va apare, în litografie, o „hartă statistică a Țării Românești” alcătuită de Dinicu Golescu și cuprinzind „toate județele cu mărcile lor, orașele, plaiurile și schelile atât despre munți cât și despre Dunăre, carantinele, oboarele de schimb, potecile, polcovniciile, capităniile, satele, ludele, familiile, preoții, diaconii, boierii, feciorii de boieri, neamurile, postelniceii, asidoții, companiștii, mazilii, ru(p)tașii, breslașii, scutelnicii, poslușnicii, slujitorii, ostașii-panduri, streinii, țiganii, armenii, ovreii, mănăstirile, metoacele, schiturile pămîntești cum și cele închinatate, balțile, heleșteele, herăstraele, morile, pivele, râurile, gîrlele, pîraiele, bălciurile, tîrgurile de săptămîna, mineralele, producturile fieșcaruia județ.” Harta urma să cuprindă, în partea inferioară, și „o prescurtare a istorii patrii, începînd cu 200 de ani înaintea Mîntuitorului, pîna în zilele noastre”; de asemenea, „o hartă geografică a Țării Românești”. Toate acestea pentru prețul de „trei galbeni împărătești”, platibili la apariția hărții. Din nefericire, această hartă așa de bogată — o adevărată „*Descriptio Valachiae*” — n-a mai văzut lumina zilei; peste nici două luni, la 5 octombrie 1830, Dinicu Golescu închidea ochii.

scrisul ei, care era gata la finele anului 1832. S-au păstrat, la Academia R.P.R., exemplare din ambele hărți românești¹; s-a păstrat chiar și manuscrisul care a servit la redacția definitivă, litografiată, a hărții Munteniei².

Harta administrativă a Munteniei. E alcătuită dintr-o singură planșă măsurind 135 × 88 cm; are următorul titlu: „Hartă administrativă cu tablă statistică a Prințatului Valahiei, alcătuită din porunca deplin înputernicitului prezident al Divanurilor Prințaturilor Valahiei și Moldaviei, Domnul Gheneral adiutant Kisselef, de pod polcovnicu gheralicescului ștab Berghenheim 1-iu și căpitanul din acelaș ștab cneazul Galițin, după maștabul 1/420 000 în o. București, 1833. Tradusă de praporcicul miliții Șonțul 1-iu, în litografia lui I. Eliad și R. T. Biliț“. Sub titlu, vine „Numirea semnelor“ adică legenda cuprinzând 53 (cincizeci și trei) de semne diferite, pentru tot soiul de elemente fizice, administrative și economice, de la „Sfatul administrativ“ și „Înaltul Divan“ pînă la „Baltă sau eleșteu“, „Apă mare“ și „Gîrlă“. Sub legendă, indicația: „Masștab 10 verste, drept două ceasuri ori un țol englezesc.“ În partea inferioară se află lista județelor, dîndu-se la fiecare plășile și plaiurile precum și reședințele „subocîrmuitorilor“ adică a administratorilor respectivi. În partea din stînga, jos, sînt trei liste de „ostroave“ sau insule ale Dunării: „Ostroavele Valahiei Mici“ (Oltenia!); „Ostroavele Valahiei Mari“³ (Muntenia!) și „Ostroavele turcești“.

Manuscrisul hărții ne dă unele elemente în plus cu privire la cei ce au lucrat; el ne indică și numele *topografilor*, nume ce au fost omise în redacția definitivă, li-

---

¹ Harta Munteniei e înregistrată sub cota: I 29. Alte exemplare sub cotele: D XXIX 21 și H III 682. — Harta Moldovei, sub cota D XXIX 24.

² Sub cota: D. XXIX 20.

³ Harta dă 66 de ostroave aparținînd Țării Românești și 84 Turciei. Cel de-al 66-lea ostrov românesc, cu numele *Seretu* — chiar la vărsarea Siretului — nu figurează în harta rusă din 1835. Tot 66 de ostroave pentru Muntenia și 84 pentru Turcia dă și harta manuscrisă a lui Robert Bielit, *Donau Strom Karte von Orsova bis Reni*, fără dată, în depozitul Academiei R.P.R.: Hărți C. IV. 36.

tografiată. După „tradusă de praporcicul miliției Șonțul 1-iu“, manuscrisul adaugă: „lucrată de topografii clasului 2-lea Lefcencu, Manjet, Krivoruciki și Zosim și de iuncării miliției Ciocîrlan și Hoc“¹. Combinînd indicațiile redacției litografiate cu acelea ale manuscrisului, rezultă că harta Munteniei apărută în 1833, a fost alcătuită, din porunca generalului Kisselef, de către ofițerii ruși de stat major, locotenent-colonel Berghenheim 1-iu² și căpitanul cneaz Galițin, avînd în subordine, drept colaboratori, patru topografi ruși: Lefcenco, Manjet, Krivoruciki, Zosim și doi iuncări romîni: Ciocîrlan și Hoc. Harta a fost tradusă apoi în romînește de praporcicul miliției Șonțul 1-iu. Nici unul din cei doi ofițeri de stat major și patru topografi nu se întîlnește printre autorii hărții statistice din 1835 (vezi mai sus, p. 16-18); ei făceau însă parte, după toate probabilitățile, din același detașament geodezic, de sub conducerea polcovnicului Ditmars, și primiseră sarcina specială de a alcătui, în colaborare cu ostașii romîni în curs de specializare, această hartă a Munteniei.

Cuprinsul ei reproduce, simplificat, cuprinsul hărții din 1835. La aceeași scară 1/420 000 se redau elementele esențiale — fizice, politico-administrative și economice — ale prototipului rus. Se renunță însă la amănunțimile acesteia, adică tocmai la elementul caracteristic și prețios în același timp; nu se dau foarte multe din satele și cătunele ei, nu se dau stîmile, tîrlele, coșerile și odăile, nici hanurile sau cîrciumile, puțurile și fîntînile. Dintre elementele de geografie fizică lipsesc de asemenea foarte multe dintre apele secundare — pîraie și gîrle — precum și dintre lacuri, eleștee și bălți. În schimb, se dau, în plus, indicații de ordin administrativ, în conformitate cu titlul, și anume se arată

---

¹ Manuscrisul face, atît la legendă cît și în hartă, deosebirea între mănăstirile de călugări și de maici; are, apoi, două drumuri de poștă, unul mare și unul obișnuit; la redacția definitivă, aceea care s-a litografiat, s-a renunțat la aceste diferențieri, trecîndu-se numai mănăstire în genere și un drum de poștă, cel mare. — Față de elementele în plus, manuscrisul are și unele lipsuri care au fost îndreptate la litografiat. El cuprinde la legendă termenii greșiți *Lancaner* și *efentrale* care au fost corecți în *Lancasteri* și *fen-trale*. S-a corectat de asemenea pretutindeni și prin și.

² Pentru locotenent-colonelul Berghenheim, vezi și mai sus, p. 17 nota 1.

În ce orașe sînt sediile diferitelor instituții judecatorești, administrative, militare, sanitare, școlare, etc. Se dă, de asemenea, *împărțirea în plăși* a județelor, iar, hotarele județelor sînt *clar trasate*; ele suplează, în multe locuri, traseul lipsit de claritate al hărții ruse. Se da, iarăși, *calitatea de țîrg* a unor localități care apar în harta rusă ca sate. Acesta e cazul cu *Urzicenii*, *Slobozia* și *Calărașii* din Ialomița, *Vălenii* din Săcuieni, *Drăgășanii* și *Ocna* din Vîlcea; Petreștilor de sus din Gorj li se spune acum *Carbunești*. Se dau, în sfîrșit, cîteva așezări — foarte puține — care nu erau în harta rusă și care nu pot compensa nici pe departe marea număr de cătune și sate omise. Astfel este locul unde a fost stația de poștă *Vișani*, la sud-vest-vest de Slobozia, în Ialomița, notat în harta din 1833 printr-un semn de casă.

Numele localităților au fost transcrise, în general, tale-quale, după harta rusă, neținîndu-se seama de particularitățile de ortografie și pronunțare ale limbii respective, ba reproducîndu-se chiar și greșelile evidente. Așa se explică de ce găsim în harta din 1833 scris *Mora Saraca* și *Mora Sărindarului*, în loc de moara: textul rus are морсарака și мора серендарулуй; de ce găsim *Menasia*, lângă Urziceni, și *Cașorli* lângă balta Greacă, în loc de Manasia și Cășcioare: textul rus are менасія și кашорли. Forma *Glodeanu Chirlidja*, în loc de Glodeanu Cîrligi, se explică de asemenea prin prototipul rus Глодяну Кырлиджа; tot așa *Șinderlita* în loc de Șindrilița, prin шиндерлита. S-au reprodus întocmai numele greșite *Susa* — în loc de Susana, mănăstire pe Teleajen; *Cereșul* și *Moneciul*, în loc de Cerașul și Măneciul, sate în Săcuieni: *Bătrina* în loc de Bătrîni, sat în același județ. În acest ultim caz, ca și în acela privind Glodeanu Cîrligi, rușii întrebuițaseră forma lor de plural, cu terminația în a, formă care s-a transcris tale-quale. Greșeala de identificare a hărții ruse: ruinele mănăstirii *Bistrița*, în loc de Vodița, este însușită de harta din 1833, amplificîndu-se chiar prin adausul *Șușița*, așa încît citim: *Bistrița Șușița*.

Cîteodată, harta romînească transcrie greșit chiar nume care fuseseră corect redade în prototipul rus. Astfel găsim *Spanțavul* în Ilfov, *Creștina Torcatura* în Ialomița, *Steli* în Gorj, *Chiojul de Visna*, *Catana* și *Sabaciu de jos* în

Săcuieni, deși în textul rus stă scris Spanțov, Crăsanii Torcatura, Schela, Chiodju de Bîsca, Catina și Sibiciu de jos. Întîlnim însă și cazul contrar, cînd harta din 1833 redă corect sau aproape corect numiri greșite ale hărții ruse. Cităm astfel *Cărbunești* (Gorj) pentru Corbunești al prototipului, *Valea Macrișului*, (Ialomița) pentru Valea Mocrișului, Vorciorova (recte Vîrciorova!) (Mehedinți) pentru Vaciarova și *Lanici* (recte *Lainici*) pentru Danici.

În general, harta administrativă a Munteniei, din 1833, nu a fost lucrată cu multă îngrijire, iar execuția ei tehnică nu se poate compara cu aceea a hărții din 1835. Trebuie să se ție seamă însă de faptul că e *prima hartă* care se litografiază în țara noastră; sîntem deci la începuturile tehnicii cartografice romîne. În orice caz, pentru organele administrative muntene ca și pentru publicul cult, ea reprezenta un mare pas înainte, autoritățile și cetățenii aveau acum, pentru întîia oară, o imagine a țării cu împărțirea în județe, plăși și plaiuri, cu orașele și țărgurile ei și cu satele mai importante, cu rețeaua poștei, cu lăcașurile mănăstirești, cu tot ce era necesar unei orientări rapide; iar această imagine era tipărită în romînește, în limba țării, în timp ce toate hărțile anterioare ale Principatelor, alcătuite de romîni, fuseseră tipărite în limbi străine: harta Moldovei a lui Dimitrie Cantemir în latinește, harta Munteniei a stolnicului Constantin Cantacuzino în grecește și, mai tîrziu, în italienește, harta ambelor țări a lui Rhigas din Veletin în grecește. Ca să nu mai amintim de hărțile alcătuite de străini și care, în mod firesc, au apărut în alte limbi¹.

Harta administrativă a Moldovei e alcătuită dintr-o singură planșă măsurînd 106 × 71 cm. Are următorul titlu: „Hartă administrativă cu tablă statistică a Prințatului Moldaviei alcătuită din porunca deplin înputernicitului prezident al Divanurilor Prințaturilor Moldaviei și Valahiei, domnul gheeneral adiutant Kisselef, de podpolcovnicu gheeneralicescului ștab Berghenheim 1-iu și ca-

---

¹ Cităm astfel harta Moldovei a lui Reichersdorf, tipărită în latinește, hărțile austriace privind Oltenia, Muntenia și Moldova, hărți alcătuite în veacul al XVIII-lea, în nemțește și latinește, hărțile ruse amintite la începutul acestui studiu, hărțile franceze ale lui d'Anville, etc.

pitanul din același ștab cneazul Galițin, după masștabul 1/420 000, în o. București 1833, tradusă de praporcicul Șonțiu I. In litografia lui I. Eliad și R. Biliț¹. In colțul din dreapta sus : „Numirea semnilor“ adică legenda ; cuprinde 49 (patruzeci și nouă) de semne diferite — cu patru mai puțin decât Muntenia — pentru tot soiul de elemente fizice, administrative și economice, de la „Sfatul administrativ“ și „Naltul Divan“ pînă la „Ezer său lac“, „Apa mare“ și „Pîriu“. Sub titlu, echivalența unităților de măsură : „Masștab 10 verste, drept două ceasuri ori un țol englezesc“. Pe marginea din stînga, de-a lungul hărții, cele XVI ținuturi ale Moldovei, cu ocoalele respective și reședințele acestora, sub titlul următor : „Descrierea ținuturilor prințipatului Moldovii“. „Ocoalele“. „Locurile supt ocîrmuitorilor“:- Jos, iscălitura autografă a podpolcovnicului Berghenheim Iiu.

Harta este, ca și aceea a Munteniei, o reproducere, simplificată, a părții corespunzătoare din harta rusă de la 1835. La aceeași scară 1/420 000 se redau elementele principale ale prototipului, omițîndu-se, ca și în Muntenia, multe sate și cătune, apoi țirle, hanuri sau cîrciumi, ape mici, poduri, puțuri, bogății miniere, etc. Intr-un cuvînt, se elimină o serie de elemente care făceau din harta rusă un document de mare amănunțime și precizie. Se adaugă, în schimb, față de originalul din 1835, împărțirea în ocoale a ținuturilor, cu reședințele respective, și indicații asupra sediului diferitelor instituții administrative, judecătorești, militare, școlare și sanitare. Hotarele ținuturilor sînt clar trasate ; grație lor, putem urmări aceste hotare și în harta rusă unde din cauză că ele coincid adeseori cu drumuri sau cursuri de apă, identificarea lor nu e întotdeauna ușoară. Cu privire la hotarele ținuturilor Bacău și Neamț, harta din 1833 pune încă o problemă. Așa cum apare în exemplarul Academiei R.P.R., unde hotarele ținuturilor sînt subliniate și prin dungi de culoare deosebită, ținutul

---

¹ Apariția acestei hărți e anunțată în Moldova atît în *Buletin Foae Oficială*, II (1835), nr. 25 din 5 aprilie 1834, p. 222, cît și în *Albina romînească. Abeille moldave*, foaia lui Gh. Asaki, nr. din 26 aprilie (8 mai) 1834, p. 152, arătîndu-se autorii, cuprinsul, prețul ei : „un galbăn“ și depozitul de unde se poate procura : „institutul tipografii Albinei, în Eși.“

Neamțului se întinde cu o bucată și *dincolo* de ținutul Bacăului, la sud de satul Schineni, legătura cu această bucată sudică făcându-se *exclusiv* pe apa Siretului. În cazul cînd nu avem de-a face cu o eroare de desen, e un *unicum* al vechii noastre arondări administrative, deoarece la toate celelalte județe și ținuturi, chiar la acelea cu hotarele cele mai ciudate, mai întortochiate, ca Botoșanii și Hîrlăul, există întotdeauna o continuitate teritorială directă, pe uscat, între diferitele părți componente. N-am putut verifica în arhivele locale dacă acest unicum corespunde realității, în epoca respectivă, mă mărginesc deocamdată să-l semnaliez.

La transcrierea numelor de localități, s-au făcut destule erori. Astfel, numai în ținutul Putnei, citim : *Beriaji* în loc de Nereju, schiturile *Scatche* și *Butucu* în loc de Scînteia și Buluc, *Fitouenești* în loc de Fitionești, *Bau* în loc de Bou, *Scalacul* în loc de Colacul, *Adjutovești* în loc de Adjudu Vechi, *Gaulișca* în loc de Haulișca. Dacă pentru numele satului Bou este scuza că și în originalul rus transcrierea a fost greșită, — lasă că ar fi fost obligat să compare numirile cu acelea din catagrafia oficială a visteriei — pentru celelalte numiri însă această scuză dispăre. Dacă ar fi ținut seamă că, în rusește, la începutul cuvintelor, *g* se pronunță *h*, ar fi transcris corect Haulișca, așa cum se cheamă, de fapt, satul. Iar dacă pentru celelalte nume arătate mai sus, ar fi copiat corect termenii din harta rusă, ar fi evitat diformări care fac de nerecunoscut numele atîtor așezări. În general, transcrierea numelor în harta Moldovei s-a făcut *cu neglijență*; erorile sînt mai numeroase decît în aceea a Munteniei. O explicație ar fi poate faptul că operațiunea s-a făcut la București, că n-au fost deci la îndemînă catagrafiile sau statisticile oficiale moldovene care ar fi permis corectarea transcrierilor greșite.

Un merit al hărții administrative moldovene este *indicarea a o seamă de tîrguri*, înființate recent, și care în harta rusă nu apar ca atare. Găsim astfel notate *Tirgu Nou* (azi Mihăileni!) și *Saveni*, în ținutul Dorohoi; *Buceci* (Bucecea!) și *Sulița* în ținutul Botoșanilor; *Frumo-*

șica în ținutul Hîrlaului; *Sculenii* în ținutul Iașilor¹; *Podu Lilo* (Leloaiei!) în ținutul Cîrligătura; *Lespizi* și *Bordiujeni*, în ținutul Suceava; *Buhușul*² ori *Bulești* ori *Cerpani* în ținutul Neamțului; *Moinești* și *Caiuți* în ținutul Bacăului; *Namaloasa* (Namoloasa!) în ținutul Putnii; *Nicorești* în ținutul Tecuciului; *Oancia* și *Otaful* ori *Drăgușenii* în ținutul Covurluiului.

Carte générale des Principautés. Pe temeiul celor două hărți administrative din 1833, publică Scarlat (Carol) Rosetti, la Bruxelles, în 1837, o hartă a Principatelor cu următorul titlu: „Carte générale des Principautés de Valachie et de Moldavie, rédigée sur les cartes administratives publiées en 1833 par le colonel Bergenheim et dédiée a S.A.S. le Prince Régnant de Valachie Alexandre Demettré de Ghys³ par Charles Rosetti, premier secrétaire de la Société d'Agriculture de la³ Valachie et membre de plusieurs Sociétés³ Savantes de France 1837“⁴. Ea este o reproducere micșorată, dar clară, a celor două hărți locale (71 × 60 cm), avînd aceleași elemente, minus stînele, tîrlele, coșerele și odăile, cîrciumile, stațiile de poștă, puțurile și fîntînile, mineralele și o parte din păduri. Dat fiind că harta se adresează unui public francez, transcrierea numelor s-a făcut așa încît pronunțarea să fie ca în romînește: de aceea gasim forme ca Sybitchéou, Ourzitcheni, Ployécti, Tchérnika etc. Rosetti n-a făcut însă o revizuire a numirilor din hărțile de la 1833 — am arătat mai sus că o seamă din ele au fost transcrise greșit — nici n-a corectat pe gravorul din 1837, așa încît și în harta sa sînt destule numiri stîlcite. Citim astfel: *Pertilé* în loc de Petrile (Vlașca) *Skalakoul*, *Sekatira Vasilu*, *Nestopécti* și *Skatke*, în loc de Colacul, Săcătura Văsuiu, Nestorești și Scînteia (Putna), *Oigalia*, în loc de Jegălia (Ialomița) etc. În ansamblu însă, harta se prezintă înfățișătoare, limpede și mult mai bogată decît cele care in-

¹ Tot în ținutul Iașilor sînt însemnați ca tîrg și *Ștefaneștii*, altă dată oraș vestit.

² Scris: Buhușol.

³ Sic!

⁴ Academia R.P.R. Harți: D V 3. Menționată de I. Băcilă, *Harți Geografice asupra țărilor romîne între 1800 — 1853*, Cluj, 1931, p. 5.

formaseră pîna atunci publicul cult de limba franceză. Scarlat Rosetti și-a cîștigat un titlu de merit dînd la iveală acest document cartografic.

„**Harta Țării Romînești**“. O altă hartă în care se vede influența hărții ruse din 1835 este *Harta Țării Romînești*, publicată de Fr. Valbaum la București între 1833 și finele lui 1844. Harta, păstrată în colecțiile Academiei R.P.R.¹, n-are dată; ea este însă posterioară celor două hărți administrative, din care ia unele elemente, și anterioară lui 1 ianuarie 1845 deoarece cuprinde județul Săcuieni care a fost desființat la această dată. Că harta lui Valbaum se inspiră din harta rusă rezultă dintr-o serie de fapte. În primul rînd, din împrejurarea că *repetă două erori caracteristice* ale acesteia: pune mănăstirea Bistrița pe locul Vodiței, lîngă Vîrciorova, și scrie numele mănăstirii Suzana sub forma „Susa“. Ca și harta din 1835, și harta lui Valbaum indică o serie de nume de munți *dar numai pînă la Bucegi inclusiv*. Numele Giurgiului e scris „Jurju“, imitînd harta rusa, care are forma „Jurja“. Din hărțile administrative aparute în 1833, care se întemeiază tot pe harta rusă, ia Valbaum și pune în harta sa tîrgurile *Cărbuneștii* din Gorj, *Drăgașanii* din Vîlcea, *Slobozia* din Ialomița și *Nămoloasa* din Putna.

În general, lucrarea lui Valbaum nu reprezintă un progres față de hărțile administrative, dimpotrivă². Nici conturul țării, nici cursul rîurilor, nici forma lacurilor nu sînt făcute cu exactitate; nu se dau pădurile; la drumurile de poștă constatăm unele omisiuni, cum e, de pildă, aceea privind drumul Brăila-Buzău. În sfîrșit, harta n-are legendă — lipsă supărătoare — mulțumindu-se să dea, în partea superioară, numai numele județelor.

„**Harta generală a Moldovei**“ este titlul unei hărți a slugerului G. Filipescu-Dubau, litografiată de Parteni și Miler și apărută la Iași, în 1853, în litografia lui Parteni³. O comparație cu harta administrativă a Moldovei din 1833 arată că Dubau a pornit de la aceasta, deci în ultimă ana-

¹ Sub cota: Hărți II 246.

² Nu putem subscrie la afirmația lui Gh. Zagoritz, *Contribuție la vechea statistică...*, p. 12 n. 1, ca harta lui Valbaum „reproduce în linii generale, clarificînd-o, harta rusească.“

³ Academia R.P.R., Stampc II 192.

liză, de la harta rusă din 1835. Proporțiile sînt aceleași, dar contururile mai puțin exacte, desenul mai puțin precis ca al hărții din 1835, iar conținutul mai sărac. Sînt mai puține sate, cătune și mănăstiri; nu se dau de loc cîrciumile, odăile și țirlele, minele și pădurile. În schimb, s-au introdus modificările administrative, intervenite între timp precum și noile creații. Ținuturile sînt în număr de 13 — Herța, Hîrlăul și Cîrligătura se desființaseră — se indică ținuturile noi; în afară de acelea amintite în 1833. sînt notate deci *Podul-Turcului* în Tecuci, *Murgenii* și *Pueștii* în Tutova, *Darabanii* în Dorohoi. O inovație: numirile mai de seamă sînt scrise și cu litere latine, aceasta de a doua formă fiind între paranteze.

Atlasul geografic al Romîniei. Tot pe harta rusă din 1835 și anume prin intermediul celor două hărți administrative din 1833 se întemeiază și *Atlasul geografic al Romîniei*, scos de maiorul D. Pappasoglu la București în 1865. Cele 32 de hărți — cîte una de județ — cuprind potrivit titlului general, „drumurile centrale și cele de comunicație, limitele plășilor, numărul familiilor fieșcării comune — se păstrează deci principiul numărătoarei pe gospodărie sau familie — mănăstirile toate, linia telegrafelor, postile, pichetele dunărene și muntene, puncturile granițelor, locurile bătăliilor romîne, puncturile arheologice cum și, pe fieșicare hartă, statistica fieșcării districtu în parte“¹. Scara, pentru toate hărțile, este 1/420 000 *așadar scara hărții ruse*. Elementele noi pe care le introduce Pappasoglu — liniile telegrafice, locurile bătăliilor istorice, statisticile județene, sînt desigur interesante; păcat însă că execuția hărții lasă de dorit și că scrierea numerilor de sate e plină de erori. În Ilfov, de pildă, dintr-un sat cu două nume: *Mănăstirea (Cornățel)* face două sate deosebite; unul, Cornățelul, e pus la locul lui, iar celălalt, Mănăstirea, așezat la sud-vest-vest de Coconi! Chișeletul devine Chiriletu, Odaia Vlădichii se transformă în Odaia Vladeni, Pupăza în Pupazu, Căscioarele în Chirșorile, Cioplea în Coplea, Coconi în Cochini etc.

V

Anexele. Transcrierea hărții. Anexele cuprind : 1) Toate așezările omenеști din Principate, așa cum sînt trecute în harta din 1835, adică numele lor și cifrele statistice respective. 2) Toate așezările omenеști din ținutul Putnei, așa cum sînt trecute în ediția a doua, din 1853. 3) Un număr de 26 (două zeci și șase) *de documente inedite* din intervalul 1828 mai 12—1832 august 24. privind operațiunea de ridicare a hărții, documente aflate la Arhivele Statului din București.

Am transcris numele așezărilor *аșa cum sînt în hartă*, cu următoarele excepții însă : 1) Am îndreptat *greșelile evidente*, inevitabile în orice lucrare cartografică în care intervin mii de nume rostite într-o limbă străină. Se adaugă greșelile de gravare provenind din confuzia care se face ușor între două litere asemănătoare precum, de pildă Б și в r și p, А și Л. De cîte ori am îndreptat însă, în text, asemenea numiri greșite, am dat, în notă, lectura hărții, spre comparație. 2) Am transcris terminația în — а a unor forme de plural rus, prin — i, terminația pluralului nostru. Аșadar Tuchelați pentru Тукедаца, Cudalbi pentru Кудалба, Tatareni pentru Татарена, Marașeni pentru Марашена etc. 3) Am transcris pe g prin h la începutul acelor nume unde topografilii au făcut schimbarea după fonetismul limbii ruse. Am scris deci Hasan pentru Гасанъ, Hîrlău pentru Гирлеу, Hadîmbu pentru Гадымбу, etc. 4) Tot astfel am transcris pe o prin а, acolo unde topograful a ținut seamă de fonetismul limbii sale, în care o se pronunță а. De aceea, am redat pe Моксутъ prin Махут, pe Ковадинеши prin Cavadinești, pe

Хоретъ prin Haret, pe Яблоница prin Iablanița, etc. 5) Am transcris pe o prin oa în unele numiri unde topografia n-au redat exact diftongul oa. De aceea Moara pentru Mopa. 6) De asemenea, am transcris pe o prin â în numirile unde topografia, neînregistrând exact — aveau doar în alfabetul rus semnul respectiv: ъ — au notat o. Așa, de pildă, Подурени pe care l-am redat prin Pădureni, Молдорещи prin Măldărești, Форкашу prin Fărcașu, Плоецъ prin Plăeți, etc. În sfârșit, am transcris uneori pe i prin î în numiri ca Тимна, Țimna sau Гирбовицу, Gîrbovăț.

Pentru identificarea numirilor diformate, nesigure, ne-am servit, în ce privește Muntenia, de catagrafia din 1831 iulie („Ecstrac de suma plugarilor...“), în forma în care se păstrează în manuscrisul 838 de la Arhivele Statului¹, iar pentru Moldova — și, în unele cazuri, și pentru Muntenia — de Marele Dicționar Geografic; de asemenea de catagrafia din 1803 numită Conдика Liuzilor și de lista satelor din harta caminarului Petru Asaki (1833).

---

¹ Redacția tipărită în *Analele Parlamentare ale României*, II, p. 475—538, cuprinde, pe lînga numeroase greșeli de lectura a manuscrisului, și greșeli suparatoare de tipar. Vezi și mai sus, p. 79.

Anexe

- I. Lista celor 7 798 de aşezări omeneşti ale hărţii, rînduite alfabetic pe judeţe şi ţinuturi
- II. Lista aşezărilor omeneşti din ţinutul Putnei în ediţia a doua a hărţii (1853)
- III. Documente inedite (1828 mai 12—1832 august 24)

I. LISTA CELOR 7798 DE AȘEZĂRI OMENEȘTI ALE HĂRȚII DIN 1835, RINDUITE ALFABETIC PE JUDEȚE ȘI ȚINUTURI

Abreviațiuni :

B = Ioan C. Băcilă, *Impărțirea administrativă a Moldovei în anul 1833. Două documente cartografice*, în *În amintirea lui Constantin Giurescu*, București, 1944, p. 139—155.

c. = Cîrciuma sau han.

ca. = Casă.

co. = Coșar

E = „Estract de suma plugarilor...” 1831, iulie (Manuscrisul 838 de la Arhivele Statului, București).

f = fort.

H = Harta statistica rusă din 1835.

H₂ = Ediția a doua a hărții ruse, din 1853.

L = Condica Ljuzilor, în *Uricariul* de Th. Codrescu, vol. VII, p. 241—395 și vol. VIII, p. 241—368.

m. = moara.

M.D.G. = *Marele Dicționar Geografic al Romîniei*.

p.=puț.

sil. = siliște, sat părăsit.

stn. = stîna.

st. p. = stație de poștă.

Orașele și ȋrgurile sînt scrise cu aldine.

Manastirile și schiturile sînt scrise cu italice.

Argeș

*Adormirea Prea curatei Născătoare de Dumnezeu*¹.
Adunații ot Negrași 5—20; Albeasca; Albești Pămînteni;
Albești Ungureni; Aldu 5—20; Aleșii ot Cacaletți 60;
Aleșii ot Teiu² 5—20; Alimaneștii de jos 37; Alimaneștii
de sus 157; Alipiea 50; Arifu 125.

¹ Manăstirea cu acest hram, de la Curtea de Argeș, ctitoria lui Neagoe.

² H: ot Teliu.

Babana 62; Babuești 42; Badiceni 56; Baiculești 77; Banești; Barbateștii și Cuna 68; Barbalotești; Batomi-rești 100; Bălcești 139; Bercioiu 28; Berislavești 104; Bîrbalanii 37; Bîrloc 83; Bîrsești 121; Bîrsești (Vlădești) 103; Bîrsoiu 107; Blaju; Blidari¹ 59; Bogdanui (Moghindaneni) 30; Boișoara² 48; Borești (Cecanești) 77; Bradetul 42; Bratașești 38; Bratieni 80; Bratovoiești (Gruicul Lupului) 35; Brîndușari; Brădeni 5—20; Buciumeni 40; Budeasa Mare 88; Budeasa Mică și Radiusa; Buhar³ 54; Bumbuiești 55; Bunești 104; Bunești 5—20; Butești.

Cacaleții de Jos 24; Capățeneni 64; Casa Veachi 60; Catanii 20; Cepari Ungureni 53; Cepari Urluești 77; Cerboreni 76; Chirpeni; Ciofrîngeni Pămînteni 54; Ciofrîngeni Ungureni 64; Ciomageștii de Jos; Ciomageștii de sus 90; Cireșu 37; Ciutești 51; Cizmari 55; Cîmpu Mare 63; Cleici 90; Clocotița 5—20; Cocu 73; Copaceni 58; Copaceni; Corbenii⁴ Bucșanești 51; Costești 91; Cotmeana 68; Cremenari⁵ 129; Cuca 106; Cucoiu 35; Curtea de Argeș, 172.

Daești 60; Dănicei 40⁶; Dedulești 119; Dejești 82; Dînjești 38; Dobrești 78; Dobrogostea Drogostea⁷; Donești 62; Draganu 54; Dragoești 123; Dragolești; Dragutești 48; Drăgănești 5—20.

Fedelișoiu 74; Fețeni 59; Finați 5—20; Flamînda 111; *Flămînda*; Flămînzești 60; Furduiești 51.

Galicea 126; Galișești 51; Galișești 81; Galișul 82; Gaujanii 52; Gavana 99; Geamana 5—20; Geamana de Jos 84; Geamana de Sus 36; Ghiltofani; Gligani⁸ 100; Glogoveanu⁹ 20; Golești 158; Gonacești 14; Goranul 91; Grajdul Bașcovu 137; Groși 70; Gura Bașcovului; Gura Launelelui.

¹ H: Bliudari.

² H: Voișoara, din cauza confuziei între B și Ț

³ E. f. 43: Bohari.

⁴ Carbenii.

⁵ H: Cremonari.

⁶ H: Donicei.

⁷ E. f. 44 v.: Dobrogostea

⁸ H: Gligai.

⁹ H: Golgoveanu.

Herbești 180.

Ionești 55; Ipotești 27; Irepele Mușcelu 21; Izbașești 74.

Leunele 64.

*Maice*¹; Mancioi (Milcoiu) 103; Marina Ungureni 5—20; Măciureni 54; Măloreni 79; Merișanii de Jos 44; Merișanii de Sus 26; Mînicești 55; Mlaceni 28; Moara Goleșcului 5—20; Morești 33; Mozaceni 145; Munei 88; Murjești 69.

Negrași-Pisc 28; Niculești²; Nițești 92.

Odaea; Odei Buciumeni 5—20; Oiești (Retunda) 58; Oiești Ungureni; Olanu 138; Osibiții ot Ruda; Ostroveni 29; Ostroveni 37.

* Păduroii de Jos 55; Păduroii de Sus 44; Păușa; Peșanii 56; Peatra; Pitești 551, st. p.; Poeana 5—20; Poeana Listuroi³; Poenarii 93; Poeneasca 36; Poiana Lacului⁴ 64; Popești; Popucești 5—20; Prislopu 5—20; Prundu 20.

Răchițelu⁵ de Jos 78; Răchițelu de Sus 78; Racovița 54; Rădăcinești; Rătești 93; Rîjlețu⁶ Govora 63; Rîjlețu⁷ Veroșu 57; Robaea și Scaueni; Rociu; Ruda 61; Rudeni 63; Runcul 95.

Samara 115; Salatrucu 77; Sapata 216; Sapunarii 47; Schit; Schit; Sîmbotinul 22; Sîmbureștii dîn deal; Sîmbureștii dîn vale 89; Slatiorile 43; Slobozia 20; Spînu⁸ 12; Stancioi 5—20; Stanești 67; Stanislavești Teiu de sus 60; *Stanișoara*; Stoiceni 246; Stoilești 105; Streini Ungureni 29; Stroești 78; Surpați; Suseni 80.

Șcheau 25; Șcheea; Șelaru 25; Șendrulești 5—20; Șerbanești 56; Șerbanești 37; Șuici Carpinești 147; Șuici-Ungureni 22.

---

¹ La N. E. de satul Cotmeana. E veche mănăstire de maici — de aici numele — Cotmeana.

² H: Riculești.

³ Poeana lui Stroe?

⁴ H: Puna Lacului; cf. E, f. 45: Poiana Lacului.

⁵ H: Racotețu.

⁶ H: Ricalețu.

⁷ H: Richelețu.

⁸ Spîna; cf. E, f. 42: Spînu.

Tarnița 63 ; Teiu 69 ; Teiu 72 ; Titești 67 ; Tîgveni 22 ;
Tîmpeni¹ 5—20 ; Tolotreni 74 ; Topana² 87 ; Toplița 33 ;
Turburea 30 ; *Turnu* ; Tutana 81.

Tuțulești 90.

Uda de jos 118 ; Uda de sus 92 ; Urluiești ; Urși 121.

Valea Albă (Ungureni) ; Valea Babii 59 ; Valea Cru-
cișoara 69 ; Valea Danului 76³ ; Valea Faurului 32 ; Va-
lea Iașilor⁴ ; Valea Jorjovului 31 ; Valea lui Ienachi 75 ;
Valea Lumina ; Valea Mare 69 ; Valea Mîrlea 73 ; Valea
Porcului ; Valea Rea 62 ; Valea Sasului 63 ; Valea Ule-
iului 5—20 ; *Valeni* ; Valeni 5—20 ; Valiu Gîmboca 98 ;
Varzari 29 ; Vatașești — Țînculești 25 ; Vernești 59 ; Vil-
cănești 60 ; Vilcelili 105 ; Vorlești 50.

Zagoneni⁵ 46 ; Zarnești 36.

Trei sate fără nume ; două în nord, în regiunea mun-
toasă, și unul la nord-est de Mozăceni.

Douăzeci și trei de stîni în munți, dintre care una nu-
mită „Stîna Mare“, la V. de Topologul superior.

Zece mori, dintre care cinci pe Topolog, iar cinci între
Costești și Bunești.

O cîrciumă fără nume, între Poeana și Sălatruc.

În total, 286 de așezări omenești.

Bacău

Albele 34 ; Asău 128 ; *Asău*.

Bacău și st. p. 642 ; Bahna. 41⁶, Balcanii 66 ;
Barați 48 ; Basești 78 ; Baște 41 ; Bazarditenii-Malu
32 ; Bălăneasa 36 ; Bărcănești 70 ; Berești (Strîmba)
130 ; Berzunți 209 ; Bețești 76 ; Bizideli c. ; Bîrsănești
107 ; Blejești 185 ; Bogdana 100 ; *Bogdana* ; Bogdanești
164 ; Bogdanești 5—20 ; Bogdanești Curtea⁷ ; Borzești
47 ; Boșoteni 53 ; Boțu 5—20 ; Bratești 107 ; Brătîla de jos
61 ; Brătîla de sus 142 ; Brusluroasa 58 ; Buciumeni 172 ;
Bucșești 85 ; Buda 44 ; Buda 30.

¹ H : Tompeni.

² H : Tonana.

³ H : Valea Danilui.

⁴ H : Valea Iașilor.

⁵ E, f. 44 v. : Bărbătești Zăgoneni.

⁶ H : Bagna.

⁷ H : Dvor Bogdanești.

Cacea 5—20; Cantiea, c.; Caracleu 71; Cașin 225; Căiuți 122; Călugăra Mare 219; Călugăra — Osibiți 47; Cerdac 31; Cerni 87; Chetrișu 74; Chirița 50; Chișeta 77; Ciocanii 13; Ciugieș 43¹; Cîmpeni 56; Cleja de jos 103; Cleja de sus 60; Comănești 97; Corbul 30; Cornetul 45; Costei 5—20; Costumba 28; *Costumba*; Cotreanța 5—20; Cremen 34; Crigan 5—20; Cucueți 149; Cuzlic (Călugăra-Liuzi) 241.

Dărmăneasca 5—20; Dărmănești 299; *Dărmăneștilui*; Dealu Nou 145; Deleni 80; Doftana 211; Drăgulești 154.

Faraoane 196; Faraoane, c.; Fălceasca 5—20; Filipești 73; Fîntîneli 50; Frumoasa 83; Frumoasa 61; Fundul 43; Fundul (Alcazi) 33.

Galbini 47; Ghimeușa 128; Ghițeni 34; Ghimieni 5—20; Gîrbovana 42; Gîrleni 64; Gișteni 88; Gloduri 5—20; Goeasa 5—20; Goloseni 20; Golt 72; Gordan (Ghingane) 25; Gorjești 80; Grama 5—20; Grigoreni 78; Gropili 76; Grozești 366; Grozești Marginea, curtea 1—5; Gura Baibaciului 28; Gura Cerna 20; Gutinași 20.

Halipe 5—20; Herestreu 25; Hilogea (Certa) 37; Hiltiu Mare 75; Hiltiu Mic 5—20.

Iliești 30; Izvoarele 42.

Jăvreni 86; Jidojina, c.; Joseni 116.

La Pope, c.; Lăpuș 30; Larga 54; Larga 36; Lavelenga 5—20; Leaspizi 109; Leloia 138; Leontești 111; Leorda 81; Letea 93; Leurdeni 30; Lihonata (Balțata) 50; Ludatul 82; Lunca 5—20; Lunca (Ghimieni) 49; Lunca (Ienăchești) 34; Luncani 130.

Măjerești 111; Mănăstirea Cașin 311; *Mănăstirea Cașin*; Mănăstirea Cașin 5—20; Mare-Morino; Marșești 5—20; Masora Poeanii² 30; Milului 91; Mocanii 32; Motocești 5—20.

Nadișa 70; Negocești 54; Nichida Borlești 240; Nichida Borlești 34; Nosoești (Strugur) 91.

Ocna și st. p. 767; Odaia 1—5; Odaia Sfîrșitu Domnului³, 1—5; Odaia Fîntîna Faului; Onești 107; Oraș

¹ M. D. G.: Ciugheșul.

² Măsura Poeanii?

³ H: Odaia Ferșitu Domno.

Avraama 31 și st. p.; Orașa Mare (Buđa) 65; Ordionii ¹ 70; Otești (Racova) 33.

Paharnicului 5—20; Paladeși ² 36; Palanga 21; Păcura 5—20; Păltinata 37; Pătrășcanii 91; Pîrîu Boului 32; Plopu 56; Podari c.; Podurile 260; Poeana 84; Poeana Nucii (Mon) 5—20; Poeana Roșca 31; Poloboc 95; Popa Rafaelea 1—5; Popeni 106; Popoi 5—20; Pralea 63; Prăjești 52; Prijali 25; Prisacă 5—20; Prohozești 121; Pustieana 75.

Radomirești (Doftor) 50; Racauți 110; Răcăciuni 116; Redeană 36; Rediul 145; Rediu (Flocești) 1—5; Rîpa Epilor 5—20; Rîpili 137; Roșelo 26; Rușii (Ciuta) 108; Rușii Ciuta.

Satu Nou 28; Satu Nou 26; Saucești 100; Saucești, c.; Scariga 5—20; Schineni 81; Scutșinica 1—5; Secătura 34; Sîrghi 30; Sîrghi 5—20; Slatina 5—20; Slănic 110; Soci 48; Solonțul 57; Stanești 46; Striesco ³, c.; Stroești (Gomanești) 32; Suhodol 58; Sulița 5—20.

Șapanu 75; Șesurili 39; Șipote ⁴ 29; Șumușca 53.

Tamași 146; Tazlău 288 ⁵; *Tazlău*; Tazlău Sarat 65; Tărița ⁶ 22; Tețcani 63; Tisești 100; Tisești 62; Troțuș 128; Tuta (Dioseni) 44.

Țîrdeni 47.

Urminiș 69; Urminiș (Unguri) 70; Ursoaia 5—20;

Vadu Rali 5—20; Valcenii (Valea Țiganilor) 57; Valea Arinilor ⁷ 77; Valea Bajeni 5—20; Valea lui Lion 162; Valea Mare 232; Valea Rea 26; Valea Rea, c.; Valea Rea (Turlui) 25; Valea Schineni 5—20; Valea Seacă 273; Valea Seacă 76; Vasiești 123; Vermești; Vidrașco 63; Vișoara ⁸ 57.

---

¹ L. VII, p. 292; Ardăoanii razășasc.

² Paladești?

³ Stroescu?

⁴ H: Șipota.

⁵ În planșa II, acest sat, aflat chiar la marginea planșei, e trecut cu 228 de curți.

⁶ H: Tărița.

⁷ H: Valea Rinilor.

⁸ Vișiora.

Două așezări mici (1—5 curți) fără nume la N.V. și S.E. de satul mic Baște. Poate că cifra de 41 curți se referă la tustrele.

Stînă la N.V.V. de Goeasa.

Patru herăstraie, dintre care trei pe râul Sulița, un afluent al Troțușului, la S.V. de satul Sulița și unul la S.V. de Satul Mănăstirea Cașin.

Cîrciumă fără nume, la N.E.E. de Goloseni.

Ocne, la N. de Tîrgul-Ocna.

Puț de sare la S.V. de Faraoane.

Ape minerale, cu 1—5 curți, pe apa Slănicului.

Mină de plumb, pe apa Slănicului. Mină de argint, în două locuri, pe apa Doftanei. Mină de „tumbac” adică aramă galbenă¹, în două locuri, pe apa Doftana mică și pe apa Uzului.

Fabrică de cărămidă, la N. de orașul Bacău.

În total, 254 de așezări omenești.

Botoșani

Agafon 49; *Agafon*; Armeana 1—5 (sau stînă!).

Baiceni 70; Barzești 1—5; Batrineștii Tulbureni 75; Blinjești 98; **Botușanii** și st. p., 3648; Brigoești 161; Buceci 177; Buceci; Budzeni 34.

Cacoceni 180; Calinești 92; Catamerești 31; Călugăreni 5—20; Celmeoșii 66; Cerchijeni 87; Cervecești 61; Ciocăneștii Cerchijeni 5—20; Copaleu 72; Cordăreni 82; Costești 106; Costinești 57; Coșuleni 40; Cotearea 1—5; Cretești 321; Cucoreni 88.

Dejurenii (Cuza) 31; Dolina (Pitulușeni) 106; *Doamni*; Dracseni 247; Dracșanii 136; Dumenii 112.

Ena 5—20; Epurenii 81.

Fetești.

Gordanești 104; Grigorești 86.

Harizant 5—20; Havorna 163; Helișcanii 5—20; Hemețeii² 179; Hrișcanii 40.

¹ Vezi L. Șăineanu, *Influența orientală asupra limbii și culturii române* I, București, 1900, p. 368. Termenul „tumbac” nu este trecut în dicționarul ruso-român de Corleteanu și Rusev, Moscova, 1954.

² S-ar putea să fie o transcriere greșită pentru Henteștii din deal și din vale, trecuți sub forma Hîntăștii în L., VIII, 314.

Ipotești 57.

Jicoliea 1—5 (sau stîină).

Margheliții¹ 1—5; Mănăstireni 112; Mîndrești 70.

Oncanii 24; Oncanii 5—20; Oroșeni 32; Oroșenii-Creștești 22; *Oroșenii-Creștești*.

Pasichi 1—5; Poiana Lupoe 59; Popauți 100; Popeni 5—20.

Selișe² Bumara 5—20; Semenești 160; Slobodzeia 53; Slobodzeia; Socrujeni 20; Staroseltii 76; Staucești 157; Stăuceni 168; Steni 1—5; Stogorii 1—5; Sulița 137; Șarban 33; Șărbănești 98; Șipotenii 72; Șoldanești 52; Șoldanești, c.

Taliș, c.; Teasca³ 5—20; Teișoara din deal 1—5; Teișoara di vale 44; Tomești 21; Tomești 5—20; Tutu-ros⁴ 1—5.

Unțeni 92; Uriceni (Soroceni) 31.

Viculești 1—5.

Zaicești 87.

O așezare fără nume și cifră, la S.S.V. de Cordăreni. Trei stîni, la V. de Hemțești, N. V. de Zăicești și N. E. de Blinjești.

Patru mori, la E. de Cordăreni, N. E. de Coșuleni, S. de Batrinești Tulbureni și S. E. de Ena.

În total, 92 de așezări omenești.

Brăila (raiaua)

Arama 1—5.

Baldovinești 23; Brăila, st. p. 1387.

Cazasu 5—20; Chetroiu 5—20; Chiscani 55; Ghiortu 5—20; Ciuciu 5—20; Corabești; Cosor 23; Cuptora.

Earba Dulci⁵ 5—20.

Frumoșica 40; Frumoșica 5—20 și st. p.;

Gropeni 135; Gropeni⁶ sil.

---

¹ Marghioliții? Așezarea nu figurează în M.D.G.

² Seliștea Bumara? Așezarea nu figurează în M.D.G.

³ L., VIII, p. 310: Tiascul.

⁴ Puturos? Nu e în M.D.G.

⁵ H: Earbra-Dulci.

⁶ H: Grăpeni.

Hagi-Capitan ¹.

Ibiş-Romul ² 50; Ib-Oglu 32; Igrița 5—20; Imina 5—20; Imirulî 5—20; Ismina (Mustan-Efendi) 5—20.

Mola ³; Muftiu 27 și st. p.; Muguroaea 46.

Nazîr 23.

Odaia Pașii, stîna sau cătun 1—5; Omer-Fulghi, c.; Osman Aga 30.

Peceneaga 25; Pelivani 20; Piscu Brăilii 5—20; Pîrlita 5—20.

Ramna 5—20 și st. p.;

Satu Nou 5—20; Scorțari 40; Selistrarul 20.

Tatarii 5—20; Tichilești; Titcov 40; Titcovul Mic 5—20; Tîmpul 39; Tufești 30; Turcoae, 35.

Valea Cînipii 22; Vădeni 85; Vărsătura 36; Viziri 250.

În total, 49 de așezări omenești.

Buzău

Albești, Albești (Cacaleți) 80; Aldeni 43; Apostar 5—20.

Baldagari 5—20; Băligoși ⁴ 5—20; Balțații ⁵ 5—20; Becenii de jos 27; Becenii de sus 36; Beciu 39; Beilic 24; Bentu 30; Berca 61; Bisevcea 31; Blajanii 92; Boda 30; Bodila 5—20; Boești 45; Botan 5 20; Braești 58; Brebul 38; Brădeanu 5—20; Budeele 5—20; Budești 5—20; Bulgaca 55; Buzău 572 și st. p.; Buzești 24; Buziorii 25.

Cacești 5—20; Caldarești (Trandafil) 65; Caldarița 5—20; Calmațui și st. p.; Capuțenești 51; Caragești (Ghinguiata) 47; Celebiea 22 și st. p.; Cernătești 32; Chiliea 25; Ciomagași ⁶ 5—20; Cîlneu 5—20 și st. p.; Cîlneu și Slobozia Alecului 70; Cîmpulungeni 54; Cîndești 134; Cînești; Cîrlomănești 34; Cîrpenești 21; Cliseri; Clociții 43; Coca Seaca 54; Coca Tînerestilor 32; Coiteasca 5—20; Coșar 5—20; Cozeni 23; Cremenii 28; Crivilești 43; Cucîrceri 26.

---

¹ H: R. S. Hagi-Capitan. Ruinile satului Hagi-Capitan? Cf., în Covurlui, „Iostul sat Placinta“.

² E: Ibișu Roșu.

³ H: Mala. În F: Molaoa.

⁴ H: Boligoja.

⁵ H: Bolțatii.

⁶ H: Cemogoși.

Darea Șarînga (Coca) 192; Dogari 42; Dubracești 5—20.

Făurei 40; Fladeni 30; *Flămînda*; Florești 5—20; Frasinu 5—20; Frumoasa; Fundata 5—20; *Fundătura*; Fundu Sereții 45; Fundu Strîmbului 5—20.

Galbanași¹ c; Gavanesti 65; Gavani 5—20; *Gavani*; *Gavanu*; Gălbinași (Tăbăreștii Noi) 30; Gheforita² 5—20; *Gheorghiea* 20; Ghizdita 50; *Glodului*; Goicel 27; Goidesți 40; Gomoesti 55; Gornet 5—20; Grabicena de sus 55; Grabicena de jos 46; Grajdani 75; Grunju 5—20; Gura Caratneului 5—20; Gura Demîeni; Gura Gîrboca 5—20; Gura Jgheabului 5—20; Gura Nișcovului 82; Gura Văii 26.

Hoidoba 5—20.

Iernotachi 40; Izvorani 26; Izvoru Dulci 65; *Izvoru Tămăduirii*³.

Joseni 64; Jurjeni 25.

La Pin 28; Larga 42; Lipiea de jos 160; Lipiea de sus (Tufele⁴ merei) 126; Lopatari 33; Lunga 75.

Macoveiu 120; Macsenu 47; Maloești 25; Matiești 43; Măgura 81; Mărăcineni 40; Mercești 5—20; Merei 5—20; Mestici 5—20; Miluiți 44; Minciunoasa (Tristioara) 26; Mînzalești 25; Moara Șorcii 5—20; Moghila Oii 46; Moisica 65; Mănești 21; Moșești 26; Matești 43; Murjești; Mușcel⁵ 5—20.

Nesipeni 106; Nesipeni 48; Nucu⁶ 5—20.

Odăile 49; Oglaești 5—20; Olășet 5—20; Olișești 24.

Palanca 5—20; Papa 5—20; Pardoși; Păcura; Petrachești (Scheiu) 72; Petrari 33; Petros 45; Pîcla; Pîrlita; Pîrscovu mari 93; Pîrscovu mic 28; Plașcoe 90; Pleașești 5—20; Pleșești 34; Plopeasa 52; Podu Monci 27; Podu Monci; Poeana Fundu 5—20; Poeni 5—20; Policiori⁷ 39; Popești 5—20; Posombești 49; Potaceni 35; Punga 5—20.

¹ H: Talbanași.

² In loc de Vișforita.

³ H: Izvoru Tomuduila.

⁴ H: Gufeli.

⁵ H: Lușcel.

⁶ H: Nuca

⁷ H: Policieri.

Racovițeni (Petrașoara) 42; Răganești 21; Răteștii de jos 32; Răteștii de sus 37; *Rătești*; Rătunzeni 80; Recea 5—20; Răci 20; Reu; Ruginoasa 40; Runcu 29; Rușești; Rușetu 80.

Samoegi 5—20; Sapoga (Bobeni) 35; Sarata 36; Săgeata 56; Sălcioara 35; Saseni 29; Scarlatești 5—20; Scăeni; *Schit Ceranca*; *Schitu Ploști*; Scorțoasa 35; Scutelnici 22; Seaca 5—20; Secara 5—20; Serbești 5—20; Slobodziea 25; Sorești 33; Spoelești 5—20; Stîlpul¹ 131; Strîmba Mare 70; Strîmba Mică 45; Stupine; Sudiții 24; Surdila 1—5.

Șcaeni 26; Șontacari 5—20; Ștupeni (Licoi) 40; Șunea 5—20.

Tambocești 22; Tabăreștii Veachi 35; Teiș 34; Tina Neagră 5—20; Tîrcovu 34; Tocila 5—20; Trestii 28; Trestieni 5—20; Tufe-Catun 5—20; Turloești 5—20.

Țintești 36.

Unguriu 103, Urlătoarea 30.

Valea Banului 36; Valea Bote (Moșcelu) 115; Valea Chiperului 5—20; Valea Ciobanoaea 40; Valea Drăgămiru 33; Valea Epiei 23; Valea Fîntîna; Valea Gura Dere de jos (Marino) 32; Valea Gura Dere de Sus² 27; Valea Hotarului (Valea Părului) 42; Valea Largă 34; Valea Mulaea 46; Valea Oizeanului 30; Valea Puțului 30; Valea Răti 50; Valea Săreștilor (Gîrboca) 65; Valea Salcia 58; Valea Ștefane 5—20; Valea Stîna 44; Valea Teancului 140; Valea Unsului 5—20; Valea Verze 5—20; Vavaluci 26; Vernești 100; Vintilă Vodă 20; *Vintilă Vodă*; Vizireni (Moșasca) 100; Vîrlamului 5—20.

Zernești 30; Zerneștii di Cîlnău 5—20; Zidu Veachi 5—20; Zmeaști 67; Zmeaina 45.

Șaptezeci de stîni fără nume, la sud de drumul poștei Urziceni — Buzău — Brăila.

Unsprezece cîrciumi fără nume: șase între Rătunzeni și Căldărești; trei la S. de Celebiea; una la V. de Budești, una la S. de stația de poștă Cîlnău.

În total, 325 așezări omenești.

¹ H: Stîlpur.

² E. f. 7 v. Gura Dării de sus și Gura Dării de jos, în plasa Sarății.

Cîrligătura

Albești 23.

Bogdănești 65 ; Braești 41 ; Budești 51 ; Buzna 24.

Cărbunari 30 ; Cărbunarii Vechi 21 ; Chiliea 37 ; Chi-
lișor 26 ; Cornești 48 ; Corodzoii, c ; Cosițeni 75 ; Coțuluc
(La Berdeman¹) 5—20 ; Cremseanca, c ; Cucuteni 91 ;
Cuzeaschi 93 ; Cuzeasca² nouă.

Derjeni 40 ; Doroșcani 121 ; Draga 5—20 ; Dumești
206.

Elena, c.

Facuța 5—20 ; Frumușel 34.

Ganești 85 ; Goești 125 ; Goitești 121 ; Gorlești 27 ;
Gorpașești 112 ; Gura-Sîrca 46.

Hadîmbu ; Hadîmbu 51 ; Huș 5—20 ; Hadîlmă, c.

Leasnicii 1—5 (sau stîină) ; Lunganii de jos 42 ; Lun-
ganii de sus 88.

Maderjac 30 ; Miderjești 49 ; Miderjești 5—20 ; Miro-
neasa 77 ; Mladenii 5—20 ; Mogoșești 94 ; Mozara 5—20 ;
Mozorarii 5—20 ; Mungești 68.

Nitoc 20.

Osrijeni 54.

Pașeasca 20 ; Păutești ; Podu Eloi 135 și st. p. ; Po-
pești 25 ; Prigoreni 148 ; Proselnice 58.

Ramanești 51.

Savca 60 ; Scobîlșeni 89 ; Scopoșeni 34 ; Scorțești
5—20 ; Sînești 202 ; Slobodziea 35 ; Sporveț 24 ; *Stavnic* ;
Stornești 65 ; Stornești 5—20.

Tîrgu Frumos 217 și st. p.

Velnița 5—20 ; Voinești 134.

Două stîni, una la V. de Gorlești, alta la S. de cîrciuma
Corodzoii.

Două mori, una la N. de Stornești, alta la E. de Huș.

Două cîrciumi, fără nume pe drumul poștei Iași —
Tîrgul Frumos.

În total, 74 de așezări omenești.

---

¹ La Beldiman ?

² H : Cuișca nou

Covurlui

*A lui Adam*¹; Albești 25.

Balintești 47; Balțați 22; Barboși 33; Beneasa 134; Beneasa 37; Berești 139; Blajești 126; Bogdan, c.; Bor-sucani 36; Braina 40; Brian Ceșmeliu 1—5; Brunești 81; Butura 5—20.

Calica (Felești) 24; Cavadinești 147; Cealmîi 5—20; Chiraftei 117; Comanești 96; Conachi c.; Corni 59; Costi 66; Costi 27; Cotrosul 30; Craești 150; Crăciuna 5—20; Crestești 26; Cucu 94; Cudalbi 278; Curilești² (Uarba) 90.

Diocheți 97; Dragușeni 115.

Fîntîna Țiganului, c.; Fîntînele 26; Fîrțanești 161; Foltești 56; Foltești, c.; Frumușița 73.

Galați 1721 și st. p.; Galgano c.; Gănești 195; Gherghina, vechea cetate; Ghibărtini 22; Gobașnea 5—20; Golașea 127; Gornești 25; Gropeni 79.

Hasan, c.

Ibraamul 5—20; Ițești 81; Izdeleni 5—20; Izgonul, stn. sau 1—5.

Jorești 178; Jurești (Filimon) 5 20.

Lozova 40; Lunca (Teplei) 5—20; Lupești 144.

Macsineri 117; Macsineni, c.; Malușteni 97; Mandroaea, c.; Manolachi 59; Măcișani 118; Măstacani 100; Milești; Mîndrești 89; Mînjina 117; Mînjina st. p.; Mohilă, c.; Movilei.

Oance 207; Oance; Oasili 108; Odaea; Onciul (Uanja) 5—20.

Pașcanii 97; Pașcanii 5—20; Pochi 205; Peneu st. p. 57; Periea 5—20; Placinta³ (Conachi) 180; Plăcinta, sil.⁴; Pochințani 30; Ponișeni 25; Prodaești 21; Pupacani 5—20; Puțcani 101; *Puțcanilo*; Puțeni 160; Puțicheiu 74.

Rariș 28; Redu⁵ c.; Rogojini (Calarași) 168; Roșcani 73; Rujeneni 30.

Sarai (Bujoreni); Sarațela, c.; Sart, c.; Săseni 32; Schintiești 70; *Schit Ghireasca*; Serbești 1—5; Serbești

¹ H: Adamov.

² Azi Chirilești. S-ar putea sa fie o transcriere greșită a hărții.

³ H: Pleacinda.

⁴ H: „Fostul sat Placinta“.

⁵ Rediu?

(Braniștea), st. p. 84; Serdari (Șendreni) 56; Slivna 109; Slobodzeia 5—20; Stefan, c.; Stoicani 47.

Șipotili 5—20; *Șipotili*; Sivița 98.

Tatarca 77; Tălpăloaea 5—20; Tămăoani 45; Tulucești 89.

Țigara, c.

Uricheștii mici (Golașeia) 59; Urlești 47.

Vadu¹ Ungurului 116; Valea Lupi; Valea Mița 5—20; Valeni 180; Valiușeni; Vedeni 83; Vintur² 26; Vîrlezi 181.

Zemori; Zmulți³ 256.

Trei stîni, fără nume, din care două la N. și V. de Cudalbi și una la N.V. de Mînjina.

Douăsprezece cîrciumi fără nume.

În total, 144 de așezări omenești.

Dîmbovița

Abuna; Adunați 5—20; Adunații Bolovani 58; Adunații ot Baltița 60; Adunații ot Pădurea Domnească 35; Adunații Țina 25; *Afusa*; Alba 1—5; Anenoasa 60; Arjîntnean 73.

Banești; Barbureți 85; Basești Ungureni 44; Bălăciani 30; Băleni 101; Beșteleaia 5—20; Bezdead 175; Bilciurești⁴ 67; Bodeni; Bogați 127; Băldana 26; Bolenținul din Vale 224; Bolovanii 64; Boteni 52; Brailoiului; Braniștea 125; Bratești 30; Brateștii de jos 54; Brănești 77; Brănești 5—20; Brezoaea Camarașului 20; Brezoaea⁵ 70; Buciumeni⁶ 36; Buciumeni 5—20; Bunești 93; Bungetu 58; Burduca 31; *Butoea*; Butoiu 74; Buzații 5—20; Buzești 39.

Capriorul 72; Capșuna 182; Carpenișul de jos 44; Carpenișul de sus 40; Cazaci 34; Călugăreni 31; Cărbunari 5—20; Cătunu 37; Cătunu mare 26; Ciurari 63; Cîndeștii den deal 27; Cîndeștii din vale 101; Cobiea

¹ H: Badu.

² Vinturi? Nu e în M.D.G.

³ H: Zmulji.

⁴ H: Balcirești.

⁵ H: Brezoaeco.

⁶ H: Bociumeni.

28; Cocoșu 34; Cocutieni 127; Cojasca 81; Cojocari 65; Colanu¹ 45; Colții Pădurea 5—20; Comișani 59; Cornești 47; Cornețelul 59; Cornu 27; Costești 143; Costești; Costești 5—20; Coțieni 71; Crețulești 38; Crighină 34; Crivăț 32; Crivina²; Crîngurile 104; Crovul 68; Cuparu 30.

Dealului; Dileni³ 50; Dîmbovicioara 67; Dobroe (Lupoeanii) 75; Doicești 56; Dolanii (Priboi)⁴ 22; Donești 5—20; Dragodana 50; Dragodenești 53; Dragoești Pămînteni 88; Dragoești Ungureni 84; Dragomirești 109; Druganești 76; Drumu Sării⁵ 29.

Fieni 47; Finta⁶ 68; Fintîneli; Floreștii de jos 160; Floreștii de sus; Frasinul 68; Frasinul 54; Frecaței 5—20.

Gaești 271; Gaiseni 146; Gemeni 87; Gheboia 73; Gheboia 5—20; Gheboeni 64; Ghergani 46; Ghergani Bejenari (Mavrodin) 25; Ghimpați 25; Ghinești 70; Glodeni 54; Glodeni (Solomon) 70; Gorgota 76; *Gorgota*; Greci 25; Gura Cobiea 56; Gura Foi 86; Gura Ocnița 82; Gura Șuții 80⁷; Gura Volcana 49.

Haimanalele 76; Hăbeni 53; Hebudu 60; Heleşteu Domneasca 30; Herescu Areșu 5—20; Heruța 5—20; Hulodești.

Icoana 5—20; Ilfov (Movila) 31; Ivanca 35.

Laculețile 49; Lascaești (Calugarița) 30; Lazurile 58; Lipoveani 101; Lucienii de moară; Lucienii din deal 56; Lucienii Pămînteni 30; Lucienii Ungureni; Ludești 67; Lunguleț Șanțu 246.

Mahalaua⁸ 98; Maluri 23; Manești 58; Marjineni (Mărcești) 82; Matasarului 46; Măgura 5—20; Măgura 88; Mărunțișu 55; Mărunțișu st. p.; Meri 25; Mislea 56; Miroslovești 64; Miroslovești și Maracena 30; Miulești 44; Mleci; Moara Nouă 26; Moara Ra-

¹ H: Coeăanu; cf. E, f. 30: Colanu.

² H: Crevino.

³ Deleni ?

⁴ H: E.: f. 30. v.: Priboiu

⁵ H: Drumu Serii.

⁶ H: Fanta.

⁷ In planșa VII, Gura Șuții are 30 de curți, nu 80.

⁸ H: Mahalada.

teștilui; Moara Sasului 31; Mogoșanii 58; Moroeni 61; Movila 30; Mușcelu 20.

Nisipurile; Nucetul 67.

Ochii Boului 5—20; Ocnîța 103; Odaea 5—20; Odaea Conda 1—5; Odaea Turcului 47; Odobești 77; Olari 57; Oloșteo¹ 25; Oloșu 5—20.

Palanga 80; Pădurea Domnească, c.; Peatroeni; Perșinari 91; Pelina 105; Peștera²; Petrari 155; Petroaia 55; Petroșița 77; Picior de munte 90; Piscu Catun 5—20; Pîraita 54; Plop 59; Plopi 64; Podu Barbierului 183; Podu Brancovan 5—20; Podu Ceașu Ivan 5—20; Podurile 88; Podu Rizii 23; Podu Valenilor 42; Poeana lungă de sus 100; Poenarii Apostolului 110; Porcești 5—20; Potegrafu 33; Potlogeni; Potlogi 263; Predești; Priboiu 64; Produlești 80; Prisaca 67; Priseaca 50; Pucheni 162; Pucioasa 21; Puroinica 66; Puturoasa 23.

Raciu 48; Racovița 31; Rahtivanu 26; Ratești 37; Razvadu de jos 182; Razvadu de sus 49; Răstoaca (Pitar); Rîncaciouul³; Rîpea 30; Rîu Alb 49; Rudari 23; Rudari Gurcea 33; Runcu 48.

Sacueni 40; Salcuța 32; Saseni 53; Saueile 5—20; Savești 57; Săbiești 25; Schei 71; Serbii 63; Serdana 76; Slobozia 35; Slobozia ot moara 90; Socetu 61; Speriețeni 59; Stanești 29; Stîrîieana de jos; Stoenști 79; Straoști 50; Strîmba; Strîmbeanu 66; Strîmbile sus; Sturzeni 40; Suduleni; Suseni 55.

Șerbanești 133; Șotînga 90; Șuța Lacusteanului⁴; Șuța Mică 35.

Tariceni 41; Tatarani 91; Tatarei 122; Teiș 43; Telești; Tetcoi; Titul 39; Tîrgoviște 448; Tîrliciu (Poenarii Rala) 41; Tomșanii 60.

Țița 111.

Ulmii Curții 35; Urseiu 31; Ursoaia 5—20.

Valea Leorzii 65; Valea lui Dali 5—20; Valea Lungă de jos 131; Valea Lungă de sus 127; Valea Mare 47;

---

¹ H: Heleșteul.

² H: Peștere.

³ H: Rîncanovul.

⁴ H: Șutaga-Custeanului; cf. E, f. 29: Șuța Lăcusteanului

Valea Mari 5—20; Valea Țina 39; Văcăreștii din deal 46; Văcăreștii din Vale; Văcăreștii de Răstoacă (Pitar) 84; Viforîta 53; *Viforîta*; Vlcană 44; Vîrf 155; Vîzurești 25; Vlașcenii 5—20; Voinești 82; Voinești 36; Volcanii jos 60; Volcanii sus 50.

Nouă mori, fără nume, din care trei pe Dîmbovița, între Mănești și Rîncăciuv, două la E. de Petroeni și cîte una la S. de Vale Mari, la N. de Valea Mare, la V. de Glodeni și la S. de Doicești.

Șase cîrciumi fără nume, din care două la S. E. E. de Săbiești, două la N. V. de Dănești, în pădure, și cîte una la E. de Ghimpați și la E. de Podu Valenilor.

În total, 295 de așezări omenești.

Dolj

Adîncata 100; Afumații (Afurisiți) ¹ 50; Albești 46; Almașu birnici 101; Almașu moșteni 50; Amărăști 5—20; Amzulești 52; Arpadiea.

Bardeni; Bataios, c.; Băileștii Romîni 80; Băileștii Strbi 296; Beleteni 52; Beliș 5—20; Bichet 88; Bîlta 112; Birca 170; Bîrcuța 45; Bîrza 210; Bîstrița, c.; Bîstrițu 126; Bîzdina 5—20; Bîzdina Gura Dolja 40; Bobîlea, c.; Bodăești 89; Bojani 5—20; Boloșani 78; Bolota de jos 62; Bolota de sus 37; Bolzești 239; Bou; Bourenii Vivoran 51; Boureni ² 27; Brabeț Cereșu 65; Branești 170; Braniști 43; Bratovoești 72; Breasta 87; *Bucovățu*.

Cacaleți 170; Caciulatești 5—20; Calăparu 72; Calarași 130; Calușel 5—20; Capu Glodului 75; Carpenii de jos 47; Carpenii de mijloc 57; Carpenii de sus 87; Cățina; Ceremel 20; Cereș 125; Cerneli 54; Ceroeaș 32; Ceroiașu; Ceroiu și st. p.; Chiliea, c.; Chimpinteni 84; Chircea 73; Chirnești 5—20; Ciorboaia 32; Ciulnița 66; Ciutura 158; Cîrna 172; Cocorova 72; Corbu 5—20; Cornet; Coroșei (Piscurili); Cotanii, c.; Coțofenii de jos; Coțofenii de mijloc; Coțofenii de sus 83; **Craiova**

¹ H: Afirisiți.

² H: Bouveni.

2377 și st. p.; Crețești 21; Criva 55; Cruce 22; Crucești; Crușețu 68; Cumoșteni 123.

Daiianu 103; Desa 153; Dîea 5—20; Dobrești 50; Doneț Lucustenii de sus 46; Dragaica 1—5 sau stn.; Dragșița 1—5; Dranicu 68; Droșești.

Fărcașu 274; Filieșu din deal 273; Filieșu din vale 95; Fîntînelili 56; Flămînda 5—20; Florești 130; Florești 60; Foișor 62; Foișor 5—20; Frasini 55; Fratoștița 46.

Gabra; Gaea de jos; Gaea de sus 42; Galiciulca 70; Ghercești 58; Gherlești 78; Ghidiciu 76; Ghindeni 127; Gînjova 164; Glodu Tiscu 5—20; Goba; Godeni 56; Goștii 68; Gogoșeni; Goicea 176; Goldu 31; Golumba 91; Grecești (Fîntînelili) 79; Grindeni 47; Groșeru 89; Gura Unghilui¹ 5—20; Gura Voinei 75.

Intorsura² 91; Ionelili³ 28; Izvora 49.

Jighera 131; Jiteane 35; *Jiteane*; Jiteane Nucii Mutei 32; Jiteanului 5—20; Jiurjița 212; Jormanii 47; Jormanii Adunați Itac 37; Jormanii Moșteni (Popeni) 21; Joroc Mari 107; Jubega 88.

Lacoveii de sus 67; Lacrița 47; Lacu Dudului 5—20; Leamna 39; Lipova de sus 57; Lișteava 38; Livezelili 118; Lacusteni 103; Lunaria; Luza⁴ Trapezița 44.

Macieșu Romîni 112; Macieșu Serbi 107; Maloești 103; Marscina; Melușeu 32; Mericean 21; Mertești 5—20; Mihaița 165; Mileștii de jos 121; Mileștii de sus 39; Milinești 57; Milovana 38; Mirvilo 20; Mischiea 81; Mlecanesti 36; Moara Bibescului; Moara Ciupitului⁵ 5—20; Moereni 65; Moflea 45; Morgaști 138; Morinești; Moșeni; Motoci⁶ 28; Murta de jos; Murta de sus.

Nomeștești 54; Naneu 5—20; Nechitei 34; Negoiești 79; Negoiu 92; Negriștești 5—20; Neru Birnici (Crușe-

¹ H: Unghiului ?

² H: Intorsura cf. E. f. 59 v.: Intorsura.

³ H: Igonelili; cf. E. f. 59 v.: Ionelele

⁴ Cred că înseamnă: Liuzii Trapezița: cf. Liuzii Călugăra în j. Bacău Localitatea nu există în M.D.G.

⁵ Ciupitului ?

⁶ H: Matoci; cf. E. f. 58 v.: Motoci.

țelu); Neru Moșteni 79; Niculești 5—20; Nideia 171; Nițoești (Urezu de sus) 35.

Obedeni 182; Ochișu; Ohaba 85; Ohaba 52; Oroșanii 105; Ostroveni 82.

Pade 99; Panaghiea 36; Pandiea (Jorocu de jos); Peleștii de jos 68; Penești 65; Perești; Perîvi 29; Perîvu 69; Pescari 29; Petrișoru 162; Petrișu 5—20; Piciora (Lunca) 27; Piscu 62; Pleșcoi 46; Pleșoi 132; Plosca 123; Ploti 47; Podari 89; Poeana 665; Poeana de jos; Poeana de sus 91; Popoveni 38; Portarești 60; Poșan; Preajba 98; Predești 5—20; Presaca (Ferari) 5—20; Purceavș 24; Pușcașești 95; Puțurili 93.

Racari 146; Radovan 20; Raeți 48; Rastu 126; Rebeji 5—20; Roșeți Coțofeanca 102; Rojeștii de sus (Munteni) 5—20; Rojești Ochi 5—20; Rogojina 23; Rozogu 5—20; Ruptura 40; Rușețu 5—20.

Saca 82; Sacui 134; Sacui c.; *Sadova*; Salcuța 104; Sakuța 27; Sapata 66; Sarirești 33; Sasu, c.; Semereci 28; Slavenești 25; Slavuța 80; Soceeni; Socoteni 30; Spahiu; Spinet 70; Stoina 175; Stoinița; Strîmba (Cotenii) 61; Stroeia 21; Sumești 62; Svrîncea 102.

Șemnicu 45; Șemnicu de sus 43; Șerca; Șigarcea 220; Șitoaia 52; Șitoaia 5—20.

Tamburești 46; Tatomirești 111; Tazloi și st. p.; Teasca 28; Teișanii 5—20; Tencaneu 39; Ternovița 59; Tîrnova 74; Tocenii 20; Todorești 5—20; Tolpațu 58; Trapezița 130; Trochești 37; Trosca 62; Tunarii Romîni 75; Tunarii Serbi; Turburi de sus 44.

Țîntărenii 222; *Țîntărenii*; Țugurești 78.

Ulmetu 62; Ungureni 65; Urechești 32; Urezu de jos 42; Urzica Mare 83; Urzicuța mică 173; Uscății 5—20.

Valea Borbului; Valea Culului¹ 38; Valea Dracului; Vale lui Cîne 151; Vale lui Usturoi² 5—20; Vale Mari 29; Valea Meili 5—20; Vale Mică 5—20; Valea Muerii 24; Vale Podarilor 54; Vale Re Popi 65; Valea Stanii 5—20; Vale Ursoi; Vale Ursoi 5—20; Valuța 100; Va-

¹ Calului? Nu e în M.D.G.

² H: Ustroi.

rița¹ 56; Veleșta; Vezeteriea, c.; Viși 21; Vîrvor 68; Vladimiru 25; Vladuești 1—5 sau stn.; Vocuceni, c.; Vodesla 27.

Zapoga 92; Zaval 109; Zlatora 5—20.

Patrusprezece tîrle fără nume: cinci la N.V.V. de Goicea; trei la V. și N. de Ceroiașu; două la E. de cîrciuma Bataios; două la N.E. de Gabra; una la S. de Salcuța și una la V. de Tunarii Romîni.

Treizeci și una de mori fără nume: unsprezece la E. de Jiu, în dreptul Dobroeștilor, Tocenilor și Foișorului; cinci la S. și E. de Bratovoiești; cinci la N. de Fîntînelili; patru la S. de Petrișoru; două la N. de Criva; cîte una la S. de Vale Ursoi, la S. de Fîntînelili, la S. de Jiteanului (5—20) și la N. de Maloești.

Opt cîrciumi fără nume: două la S. de Preajba; două la V. de Capu Glodului; două lîngă Florești; una la N.V. de Intorsura și una la N. de Criva.

În total, 364 de așezări omenești.

Dorohoi

Abuneanu 1—5; Adășeni 23; Atrafiela 1—5 sau stn.; Avrameni 24.

Bajura² 57; Bajura² Ghica 34; Barole³ 35; Balinții; Bivolari 5—20; Bogjiena; Boldișoara; Borde 20; Bordema 22; Bous 1—5 sau stn.; Braești 90; Braeștii Cavacului 115; Braeștii Cavacului 1—5 și st. p.; Brateni 74; Broscauți 124; Bugoghina 1—5; Buhaiu 41; Buneana 25; Buneana 1—5.

Cavacului 1—5 sau stn.; Călinești 26; Chitarașu Necranii 1—5; Cîndești 113; Cîrete 5—20; Cobîla 40; Codreana 5—20; Comanești 108; Concești 134; Cornești 56; Cotu Pererîta 25; Cotu Suhareu 70; Coțușca 70; Cozleu 46; Cracaliea (Popeni) 43; Crasnalevca 48; Crasnalevca 1—5; Crestianești 98; Criniceni 43; Curt 5—20.

---

¹ Varnița? Nu e în M.D.G.

² B. și L., VIII. p. 302: Bațura.

³ L., VIII, p. 305: Borole.

Damașeni 5—20; Darabani 152; Dersca¹ 153; Dobranauții Gapoi 128; Dolniceni 33; Dorohoi st. p. 886; Draguli, m.; Dragușeni 134; Dumitrachia 1—5; Dvorniceni 265.

Flendru 41.

Ganești 93; Gaureana 74; Gheorghiea Stroici 5—20; Gheorneghi Tecureni 1—5; Ghiliea 56; Ghireni 5—20; Ghitcauți 27; Ghitcauți 5—20; Golniciții 5—20; Gorodiște 23; Gorovei 22; *Gorovei*; Gumeni 46.

Hilișeu Curtești 121; Hilișeu lui Gafencu 125; Horeși 1—5; Horloceni 22; Hudeștii mari² 134; Hudeștii mici 165.

Ibanești 228; Ichimeni 26; Ivancăuți 76.

Joldești 5—20.

Leahu 5—20; Lihnești 25; Lișna 50; Livini 5—20; Lozna 152; Lupașcu 1—5 sau stn.

Maila Rupta³ 41; Mihoreni 105; Mileanca 164; Mitoc 113; Mlenauți 85.

Nelu-Tecureni 5—20; Nisnoveț-Redi 76.

Odaia Sîrba 5—20.

Paltinești 124; Pîrîu-Negru 88; Plopenii-Grima 5—20; Poeni; Pomîrla Glubocaia 224; Popeni 5—20; Popenii Vîrnova 44; Prilipca 74; Prisoțca 5—20; Pristești⁴ 82; Pșeeasi 1—5 sau stn.; Puzureni 5—20.

Rediu⁵ (Saracenilor) 1—5; Repiceni 94; Rijca 5—20.

Saucinița 102; Saveni 124; Sineuți 86; Sîrba 76; Slavinceni (Ghireni) 1—5 sau stn.; Slobodziea 5—20; Slobodziea Apostol 5—20; Stanești 28; Streteni 30; Sturza (Plopenii-Cona) 5—20; Suhareu 124.

Șeracauții 77; Șerbacuța 1—5; Șerpineț 5—20; Șerpineț⁶ 5—20; Șindricenii Barul Gherghelu 30; Șindricenii di jos 54; Șindricenii di sus 49; Ștobeni 49; Ștobeni 5—20.

---

¹ H: Derțca.

² H: Hudeștii mire.

³ Movila Ruptă? Nu este în M.D.G.

⁴ Azi Prăstești.

⁵ H: Rede.

⁶ A doua localitate cu acest nume.

Talpa 24; Tatarășeni 100; Teiosii 100; Tieășica 5—20; Timochi Coșcureni 1—5; Țîrgu Nou¹ 224; Trestieana-Stroco 59; Tureatca 169.

Țagu-Tecureni 1—5.

Urieșu 1—5 sau stn.

Vaculeștii-Verba 181; Vasiliea-Curt 5—20; Vițcani Slobodzeaa lui Tali² 33; Vîrcolici 1—5; Vîrna c.; Vîrnaliveni³ 82; Vladeni 24; Vlasanești 1—5; Vlatenești 101; Voloveț⁴ 1—5; Volovățu lui Lupașcu 5—20.

Zagodna Sarata 5—20; Zvorești 441.

Patru așezări fără nume, din care două mai mari (între 5—20 curți) la E. de Oroftianii di sus și la V. de Cracaliea, iar două mici (1—5 curți sau stîne) la N.E.E. de Vaculești și la E. de Pomîrla.

Douăzeci și șapte de stîni fără nume: cinci la E. de Concești, cinci la S.E. și N. de Dvorniceni, patru la S.E. și E. de Tatarășeni, două la N. și N.V.V. de Cracaliea, două la E. de Lișna, două la E. și N. E. de Bivolari, cîte una la S.V.V. de Boldișoara, la N.E. de Ganești, V. de Hudeștii Mici, N. de Cîrete, N.V. de Codreana, S.V. de Vîrcolici, V. de Șerpineț.

Cincisprezece mori fără nume, dintre care cinci pe Bașeu la N.E. și S. de Mlaneuți, trei la S.E. de Lișna, două la N. de Dvorniceni și cîte una la N.E. de Popeni, N.V. de Horeși, N. de Mileanca, S.E.E. de Tatarășeni și S.V. de Curt.

O cîrciumă fără nume, la N.E. de Bivolari, pe valea Bașeului.

În total, 198 de așezări omenești.

Fălcu

Albești 186; Armășeni 61; Arsura 40; Averești 47.

Balești 5—20; Banca 81; Barboși 95; Basești 234; Bălțați; Berbeceni 5—20; Berbeceni 1—5 sau stn.; Berezeni 52; Bîrlrolești 79; Bogdănești 43; Boțești 67;

---

¹ Nu e arătat, grafic, ca Țîrg.

² H: Liuitali.

³ H: Vîrnaliveni.

⁴ H: Valoveț.

Bozii 51; Bradiceni 117; Broșteni 137; Budești 57; Budești, c.; Bumbota 5—20; Bursuteni 154.

Căpotești 48; Cătunu lui Bedreag 5—20; Ciomoga 5—20; Cîrja¹ 140; Cîrligați 104; Cîșla 47; Codreni 1—5; Cordeni 38; Corni 106; Cornii Ungurul 204; Cotu Chetriș 5—20; Cozmești 184; Crasnașeni 108; Crețana 70; Crețești 156; Crețești² 156; Curjeni 25.

Dăvidești 49; Deleni 100; Docoleni 5—20 și st. p.; Dolgheni 54; Dolhești 103; Duda 141.

Epureni 180.

Fălcii 273 și st. p.³; Fedești 59; Folești, c.; Fundătura 32; *Fundu Crasnii*.

Gajești 47; Ghermanești 118; Ghermanești 204; Ghetcioni, c.; Golaia 1—5 sau stn.; Groza 1—5 sau stn.; Grozești 44; Grumădzoî 149; *Grumazoea*; Gujești 104; Gura Idriciului 82; Gura Pîhna 67; Gușeți 36; Gușeți 5—20.

Hanaseni 77; Hoceni 129; Hotăreni 102; Hraniceni 44; Hreasca 28; Hurdujii de jos; Hurdujii de sus; **Huși** 1 540.

Ialan, c.; Icumești 1—5 sau stn.; Idrici 46; Ivanesti 74; Ivinești 52.

Jigalia 72; Jurcani 45; Jurjești 29.

Lațeștii Nou 66; Lațeștii Veachi 5—20; *Lelești*; Leoști 53; Leoști 1—5 sau stn.; Leova 5—20; Lunca Banului⁴ 40.

Malaești 131; Mavlești 41; Moșna 151; Mușata 79. Novaci 90.

Odaia Bîrzul 5—20; Odaia Cîmpuri⁵ 1—5; Odaia Golaii 5—20; Odaia Milea Brînzii 5—20; Odaia Mîndrești 5—20; Odobești 5—20; Olanățina 1—5 sau stn.; Oltinești 89; Ordești 5—20; Oțeleni 96.

Peicanii 48; Petrimănești 80; Petralești 27; Pîhna

---

¹ H: Chirja.

² E chiar la limita superioară a planșei V, putînd fi confundat cu Crețeștii din planșa II. Cred însă că e vorba de cele două sate cu acest nume, azi Crețeștii de sus și Crețeștii de jos (vezi M.D.G.).

³ Nu e trecut ca țîrg.

⁴ H: Lunca Binului.

⁵ H: Câmpur.

37; Plochi 59; Plotușești 135; Podoleni 169; Poganești; Pojoreni, c.; Popeni 30.

Raiul 53; Rediul 153; Rîpili 50; Rîscanii 53; Roșești 88; Roșieci¹ 128; Roșioara 27.

Salciru-Tulburi 5—20; Sarațeni 161; Schineni 121; Schit; Semenești 162; Stalinești 169; Stoeșești² 99; Stroești 95.

Șarban-Mizin, c.; Șchiopeni 196; Șișcanii 62; Șopîrleni, c.; Știbureni 103; Șulete 181.

Tabolești 79; Tidejeni 27; Tîlhărești³ 29; Tîrzii 84; Tomanu-Pipor 1—5; Tomești 180; Troenași 20; Tutchelați 81.

Țifol 54.

Urlați 89.

Valea Bosii 34; Valea Dariea 40; Valea Morilor 5—20; Valeni 70; Vicoleni 51; Vîlcotești 82; Vinzești 71; Vițcani 271; *Vladnic*.

Două așezări mici, fără nume, la S.S.V. de Bradiceni și la E. de Huși.

Trei cîrciumi, fără nume, din care una la S.S.E. de Podoleni, alta la E. de Ghermanești și a treia la E. de Novaci.

O moară la S.E.E. de Huși.

În total, 159 așezări omerești.

Gorj

Adunații ot Popești 28; Alicesani 42; Andriești 91; Aninoasa 153; Aninoasa; Arcani 105.

Bacești 161; Baea de Fer 123; Balaceștii de sus⁴ 81; Balanești 88; Balcești 89; Balești 108; Balteni 182; Baltișoara 29; Baneo⁵ 5—20; Banești; Barbatești 66; Bașca 47; Batușești; Berlești 100; Berzeiu de pădure⁶ 185; Birce 76; Birzei de Jilort 131; Bîlta 83; Bîrcaciu;

¹ H: Goșieci.

² H: Stoeșești.

³ H: Tulharești.

⁴ Balaceștii de jos sînt trecuți pe hartă, dar nu li s-a scris numele. V. mai sus, p. 188.

⁵ E., f. 62 v.: Mah(a)l(aua) Baniu.

⁶ H: padura.

Bîrleşti 99; Boboița 39; Bobu; Bodula¹ 45; Boea 67; Boresco 396; Boroșteni 80; Bradiceni 206; Bratuea 116; Broșteni 98; Bucureasa 57; Budieni 95; Bujneni 65; Bumbeshi 93; Bumbeshi 51; Butoroji 33; Buzești 72.

Caraulă; Caraulă; Caraulă; Carce; Carpanișu 107; Cartiu 68; Călugăreasa 92; Călugări; Cărbunești 117; Carbonești; Ceauru 91; Ceplea 54; Cernadiea 28; Cernadiea 61; Chilcești de jos 44²; Chirligei 45; Ciocadiea 234; *Cioclovina*; Ciorești 38; Ciuperceni 38; Cîineni³ 98; Cîlnicu⁴ de jos 94; Cîlnicu⁴ de sus 32; Cîmpu Fomei⁵ 45; Conovoi (Danești) 48; Copaceni; Copăcioasa 134; Corbeni 41; Corbeni 37; Corbeni 45; Cordon; Cornești 68; Costeni 88; Crasna 115; *Crasna*; Crețești 60; Cucoreni; Cumaneshi 47; Curpenelu 64; Curpinu 28; Curtișoara 58.

Dobrița 128; Dragoeni 5—20; Dragoești 100; Dragoești 79; Dragoșești 57; Dușești 35.

Farcașeștii Moșteni⁶; Franțești 73; Fratești 40; Furmușelu 117.

Galeșoia 68; Gavaneshi 54; Ghilcești 70; Gîrbova 107; Glodeni 80; Godinești 157; Golumbeni 5—20; Gornovița 64; Gruiu 107; Gureni 22.

Herești 180; Hobița 55; Hodoreasca 93; Horezanii de jos; Horezanii de sus 102; Hurezu 106.

Iași 50; Izvarna 60; Izvoareli.

Jupînești⁷ 102.

*Lainici*⁸; Lazarești 40; Licuriciu 108; Lilești 89; Logreștii birnici 137; Logreștii moșteni 103; Lunca 216.

Mazarui; Meriș; Miroslaveni 49; Miroslaveni; *Mocerlița*; Moga; Moga la rugi; Moghileștii de deal; Moghileștii de vale 60; Mogoșani 103; Moi 50; Moșatești 59; Murjești.

---

¹ E., f. 61 v.: Buduhala.

² Cei de sus sînt în Mehedinți.

³ H: Chineni.

⁴ H: Calnicu.

⁵ H: Fome.

⁶ Ceilalți sînt în Mehedinți.

⁷ Jipunești.

⁸ H: Danici.

Neagra; Negoești 100; Negreni 60; Novaci Rumîni 43; Novaci Straini 99.

Obîrșiea 209; Ohaba 61; Ohaba 85; Oltari 31; Ortani 52.

Pejeni 24; Pesceana de jos 90; Pesceana de sus 188; Petreștii de jos 192; **Petreștii de sus** st. p. 97; Piștașeni 88; Pișteștii din deal 67; Pișteștii din vale 65; Pițicul 35; Pîrieni 280; Pîrîu¹ 136; Pîrîu² 51; Pliușcu³ 39; Plopșor; Pocrucea 97; Poeana 49; Poeana 67; Poenari 91; Poenari; Pojaru 377; Pojodeni 50; Polovradje 161; *Polovraci*; Ponoareli⁴ 5—20; Preajba mare 108; Preajba mică 53; Prigoriea 228; Prunești 34; Purcari 202⁵; Purcari⁶ 202; Purcenii birnici 46; Purcenii moșteni 107.

Raba; Racia⁷ 84; Racofi 208; Ragoșu 73; Rașova 62; Rasovița 35; Rețulești; Riușchi; Rîncu 120; Rînja 1—5 sau stn.; Rîșana 87; Rogojina 84; Roșiea 72; Roșiea de jos 100; Roșiea de sus 95; Rovinari 53; Rugi 72.

Saca 79; Sacu 66; Sardanești 161; Săcelu 140; Schela 71; Scoarța 253; Scoruș; Scrada 49; Secereli 77; Serbești 59; Serbești 50; Sevca⁸ 21; Sinatești 46; Sîmboteani 72; Slobodziea 60; Sohodol 49; Soodol 95; Stancești 43; Stanești 103; Ștefanești 77; Stoeana 39; Stolojani 85; Stejarii 43; Stîrpoaea⁹ 90; Strîmba 93; Stroești 104; Surpați 111; Suseni.

Șamanești 46; Șas; Șasa 114; Șișești 21; Șofraceni 80.

Teiuș; Telești 144; *Telești*; Tismana 181; Tismana 41; *Tismana*; Tîna 196; Tîniș; *Tîrgu-Jiu* st. p. 451; Tolpașești; Tomașești 75; Topești 90; Turbați 88; Turcinești.

Țicleni 141; Țoțoi 56.

---

¹ H: Poreu.

² H: Pereu

³ E., f. 63 v.: Plușcu.

⁴ H: Ponareli.

⁵ H: Pucari.

⁶ H: Pucari; e al doilea sat cu acest nume, la N.V.V. de primul.

⁷ H: Racia.

⁸ E. f. 61 v.: Săuca.

⁹ H: Stărpoea.

Ungurelu de jos 32; Ungurelu de sus 35; Urdari 245; Urechești 88; Ursați 37; Urșești 39.

Vacari 45; Vadeni 205; *Vadeni*; Vaidei 21; Vălarăi 98; Valea cu apă¹ 61; Valeni 62; Veaca; Verșani 103; Vierzuri 32; Vinata 64; Vîrțu 75; Vladimiri 287; Vladuleni 91; Voinești 20; Voiteștii de deal 114; Voiteștii de vale 96.

Zaicoi 120; Zorlești 121; Zorlești² 121.

Două sate fără nume, dintre care unul e Balaceștii de jos.

O stîină în munți, la N. de Polovraci.

Douăsprezece mori fără nume, din care cinci pe un afluent al Gilortului, între Mogoșani și Petreștii de sus, două pe Gilort, una pe un alt afluent al Gilortului, două pe Jiu, la E. de Stejarii și la V. de Balteni, a treia la E. de Baea de fer și a patra la S.E.E. de Carce.

În total, 282 de așezări omenești.

Hîrlău

Albești 130; Armeana 1—5; Armeana, stn.

Balaș; Balță uzu morții 1—5 sau stn.; Belcești 218; Bilbucani 72; Bîrlești 75; Bob 1—5 sau stn.; Bodeni 71; Bolotenii 5—20; Buhanița 140; Buhanița; Buhașceni 40; Buimaceni 38; Buimaceni³ 38; Burtili 5—20.

Calimahii 5—20; Ceplenița 430; Chetroița c.; Chișcarenii-Lilești 5—20; Chițoreni 53; Cioara 20; Ciori 20; Ciorogana 55; Cîrjone 126; Cobiceni 128; Costeanul (Dornești) 5—20; Costiujeni 39; Costiujani 1—5 sau stn.; Costiujenii vechi 21; Cotnari 230; Grăciuneni 27.

Danjeni 55; Dapinii c.; Deleni 434; Deleni 1—5; Derînga 1—5 sau stn.; Dudole, c.

Feredeni 68; Flămînzii 558; Frumușica⁴ 46.

Gorbești 32; Grușa 1—5 sau stn.; Grușești 5—20.

Hîrlău st. p. 414; Hlipiceni 120; Hodora 93; Horodîștea 40.

Iacobeni 1—5; Iacubeni 1—5; Ionașești 98; Iorghicești-Gardiceni 82; Iosepești; Iurești 69.

¹ H: Vele cu apa.

² Al doilea sat cu acest nume, la V. de primul.

³ Al doilea sat cu acest nume, mai spre nord.

⁴ H: Furmușica.

Jumatașeni 25.

Lausta 5—20; Liutfi 40; Luica (Caldariea) 1—5.

Macsut 90; Moara Profecului 25; Modrus 1—5 sau stn.; Mușcateni 105.

Nelipești 24.

Odaia Arană 5—20; Odaia Dorna 5—20; Odaia Hucul 5—20; Odaia Pișta 1—5; Odaia Pragurile 1—5; Odaia Urechi 1—5; Onești 51.

Percovaga 65; Petrești 38; Plugari 42; Prajeni 35; Prisacani 37; Prisacani 1—5.

Radeni 139; Rediu 37.

Schinoasa, stn.; Schitu Dealu Balș; *Schitu Dealu Balș*; Schitu Deleni 46; *Schitu Deleni*; Scobine 122; Sinjapa 35; Sinjirei 28; Slobodziea 5—20; Stanești 67; Steclariea 85; Storești 190; Stroești 91; Stroești, st. p. 20; Stroești Bîznoasa 131; Surnești 1—5.

Satrareni 35; Șipoti 35.

Talișa Cerchijeni 33; Talpa Tochileni; Tirnegu¹ 1—5 sau stn.; Tîlhărești 28; Todireni 127; Tohileni 5—20; Totoești 155; Traisteni 5—20; Trușești 113; Trușești 5—20.

Ulmii 69; Ungureni 103; Ungurenii lui Cuciurean 30; Unsa 25; Urzicanii (Corni-Capra) 1—5.

Vădanii 1—5 sau stn.; Vicoleni 5—20; Vladeni 61.

Zagaviea 42; *Zagaviea*; Zbereni 63; Zlatunoae 161.

Așezare fără nume² la N.V. de Belcești.

Cinci stîni fără nume: două la N.E.E. de Hîrlău, două la N. și N.E. de Armeana și una la N.E. de Stanești.

Două mori fără nume, una la N. de Calimachi, alta la N.E. de Ciori.

O cîrciumă fără nume, la E. de Deleni.

În total, 128 așezări omenești.

Herța

Banceni; Bețești 76; Buda di jos 65; Buda di sus 68.

Cotul (Baranca) 26; Culiceni 61.

Danileni 109.

¹ Sau Tirneciu; nu se poate citi limpede din cauza liniei de hotar care taie litera penultimă. Numele nu este în M.D.G.

² A fost scris un nume și cifra 25, apoi au fost rase.

Fundoi 41; Fundoi Herța 92.
 Godinești 93.
 Herța 595; Hreața 120; Hreațcuța 5—20.
 Lucovița di jos 35; Lucovița di sus 46.
 Mamornița 79; Mogoșești 84; *Mogoșești*; Molnița
 98; Movili 55.
 Novosulița Pasat 55.
 Oroftianii di jos 56; Oroftianii di sus 103.
 Pilipeuți 113; Pilipeuți 110; Podeț c.; Poeana 5—20;
 Probodești 113.
 Robeni 42.
 Siniheu Gorbovo 187; Slobodzee 33; Slobodzee
 Imescu¹ 5—20; Slobodzee Rupta 31.
 Ștreanca 52.
 Tîrnovca 324.
 Țînteni 43.
 O moară fără nume la V. de Poeana.
 În total, 37 de așezări.

Ialomița

Acsienti 62; Albești 36; Alecseani 50; Andreșești 20;
 Armășești 30; Arțarul 90; Atîrnați 35.
 Badeni; Balaban 25; Barbatescu; Bășinari (Cocar-
 geaua) 48; Bejgani-Larga 20; Beilicul 36; Berlești 25;
 Bertești (Otmoș) 60; Bertești 5—20 și st. p.; Bordu-
 șanii Mari 25; Bordușanii Mici; Boronești 46; Broștenii
 Noi 76; Broștenii Veachi 20; Brăilița 30; Buciumeanca
 (Demieni) 42; Bucul; Buești.
 Calarași 163; Calarașii Vechi 47; Carabană; Ca-
 torca al Mare, sil.; Catorca Mică 45; Cazanesti 55;
 Căcaleți (Rădulești) 5—20; Ceacul 53; Cechina 61; Ce-
 china st. p.; Cegani 30; Cerchezeni; Chetru; Chichineț;
 Chichineț, stn.; Chioara 69; Chirina (Pîrlita) 5—20;
 Cioara 80; Cioroiul 22; Ciulnița 30; Coadele (Cogea
 Babistan) 5—20 și st. p.; Colacul 37; Colceagul 24;
 Colceagul² 24; Colceagul (Ulești³ de sus) 43; Con-

¹ B. Slobozia Iliescului.

² Al doilea sat cu acest nume, la S. V. de Urziceni.

³ H: Umeștil.

diești 53; Cosîmbești¹ 48; Coslugeni 52; Coșereni; Cotenu 20; Crăsani (Torcatura) 37; Crucea Razvan c.; Crunții 50; Cucoana 5—20; Cucută, sil.; Cunești 35; Curcan, sil.

Dechiseni 26; Dîlga 23; Dormărunt² c.; Dridul; Dudești 25.

Făcăeni 20; Fetești 29; Frațilești; Frumușica 20; Fundu Crasani 35.

Gaița 110; Gembosanii; Gheorghiața, sil.; Ghimpați; Ghisdarești 28; Giurești 79; Gîldeu 37; Gîrbovo 100; Gîsca 45; Glodeanul (Frecăței) 85; Gradești 5—20; Grindul (Fagarașului) 68; Gropare; Gura Ialomița Mica 20.

Hagieni 38; Hotarul 48.

Iazul 30; Ivanești 20.

Jelava de jos 42; Jelava de sus 156; Jigaliea 72.

Lapandu, p.; Laptețoi; Lateni; Lefliu 48; Lipoveni 20; Luciu Nou 90; Luciu Vechi 5—20; Luivilez (Cadîna Cooș).

Maltezi 24; Manucul 70; Marculești 32; Măgureni; Menasia 50; Mitelev; Mîrleanu 65; Moldoveni 142.

Obroeshii; Odaea Piteșteanului 25; Ograda 29; Olțina (Gura Vale) 25; Oraș, st. p.; Oraș; Orezi.

Panduri 42; Patru frați 62; Perieți 82; Persica; Petroiu 36; Pisculești 25; Pisica (Stoinești) 69; Piua Petrii 35; Pîrlita (Ulești³ de jos) 40; Pîrțani 32; Podu Dragan; Poeana 65; Pribegi 44; Pupezeni 33.

Rasuțeni (Papureni) 23; Rași 60; Recorești; Reviga⁴ 5—20; Reviga⁵ sil.; Rogoz, c.

Salciile 154; Sapunari 55; Sarațeni; Sarațeni; Satu Nou (Noeni) 36; Satu Nou (Ștefănești) 95; Scutelnici (Stîlpu de peatra) 27; Siliște, sil.; Sintești 22; Slatioretile 39; Slobozia 103; Slobozia st. p.; Slujitori 70; Speteni 40; Spîrcaciu, sil.; Stelnica 34; Stîna Piteșteana 5—20; Sudiții Petros; Sudiți (Ungureni) 29.

---

¹ H: Consimbești.

² H: Dormorum.

³ H: Umeștii.

⁴ H: Rediga; E., f. 20: Reviga.

⁵ H: Rediga.

Șocariciu 86.

Tambureștii (Chiatra) 29; Tatarei 28; Tonea; Trîmșani¹ 56; Troișanii, sil.

Țândărei 41.

Uluți 60; Uluți 5—20; Uluți; Urziceni 122.

Vadu Petros; Vaidomirul 20; Valea Măcrișului (Grindași) 30; Valea Plopului, c.; Valea Seacă 5—20; Vlăcheni; Vladeni (Coada Bontea) 32; Vlaiculești 55.

Zloata 5—20 și st. p.; Zmeau 5—20 și st. p.

O așezare fără nume la V. de Cosîmbești.

O siliște, fără nume, în balta Borcei, la N.E.E. de Silistra.

Șaizeci și nouă de stîni, toate la N. de râul Ialomița, de la limita de V. a județului pînă la drumul Slobozia-Chichineț.

Șaptesprezece cîrciumi fără nume; două la V. de Cosîmbești, două la E. de Reviga, două la V. de Valea Seacă, două la E. de Sudiți (Ungureni), două la V. de Chichineț; una la V. de Gîrbovi, una la S. de Moldoveni, una la N. de Oraș, una la N.E. de Crunți, una la N.E. de Sapunari, una la S.E. de Podu Dragan, una la N. de Odaea Pitișteanului.

Trei mori fără nume: una pe Ialomița, la N. de Uluți și două la E. de Măgureni, aproape de Borcea.

O stație de poștă, fără nume, la N. de Rogoz; ca și aceea de la Cechina, e pe drumul Urziceni-Slobozia, care pe hartă, n-are totuși traseu poștal.

În total, 268 așezări omenești.

Iași

Andrieșeni 74; Apostol 5—20; Apostuli 1—5 sau stn.; Aron Vodă 44.

Badarei 71; Badeuți 58; Bahrinești 23; Barsinești 39; Basciuj-Movila 34; Bascoceni 34; Bazga 120; Balteni 75; Bilbucani 72; Bivolari² 109; *Birnova*; Blîndești 5—20; Bobulești 133; Bohotin 165; Borșa 105;

¹ H: Trîmșani; E, f. 18: Trîmșani.

² H: Digolari, din cauza pronunțării locale, înregistrate defectuos.

Bozuluc, c.; Brani 5—20; Braniștii Bocioe 5—20; Broșteni 1—5 sau stn.; Broștații 24; Burieanești 20.

Capu Dealului 5—20; Capu lui Chiriac 40; Casiceni 66; Caueaștii 98; Căminărești-Țiganași 112; Cărbunarii Nou 27; *Cetățuea* 50; Chetrariea 5—20; Chetrosul 98; Chiciora Lupului 36; Chipirești 27; Chirpița 181; Chitarei 33; Cișmanești 71; Ciurbești 31; Cîndești 38; Cîrlig 36; Cîrniceni 116; Coada¹ Stîncii 50; Colțu Corni 65; Comarna de jos 202; Comarna de sus 89; Copou 37; Cornu² Sasu, c.; Costase 5—20; Costuleni 140; Cotu lui Ivan 33; Cotu Țîțora 22; Covasna 131; Coziea 161; Cratuleni 21; Cristești 28; Cucoteni 65; Cucoteni Golbani, 55; Cujba 40; Cujba 5—20; Curatura 26.

Danca 41; Dobriceni 71; Dobricenii Mici; Doînideni 77; Durnești 56; Durnești 37.

Epurenî 75; Epurenî 35; Estraceni 28.

Florești 38; Frasuleni 76; *Frumoasa*³.

Galaești 68; *Galata* 32; Gameos⁴ 5—20; Gaureni 26; Gaureni 5—20; Gavreni 31; Ghilișta 61; Ghișona 5—20; Glavanești 5—20; Glinoja 5—20; Golboca 71; Gorionii 82; Gorodița-Izvoareli 43; Govoreni 25; Gropnița 30; Grozești 99; Gura Bohotin⁵ 40; Guranda-Budești 5—20; Gura Negra 30.

Hermезiu Trifeștii⁶ Vechi 85; *Hlincea*.⁷

Iacuseni 75; Ianurenî c. și st. p.; Iași 6 092, st. p. și cinci biserici; Iezăreni⁸ 25; Isaiea 66; Iucșeni 30.

Laberdman⁹ 5—20; Larga 54; Larga, c.; Lazareni 58; Lețcanii Nou 87; Lețcanii Vechi 31; Lunca Bîrnova 91; Lunceni 43.

Macarești 74; Malaești 43; Malaești, c. și st. p.; Manciu 39; Medeleni 5—20; Merzești c.; Merzești (Conachi) 5—20; Mesești 5—20; Milalașeni 5—20; Minelea

---

¹ H: Codu.

² H: Corpu.

³ H: Fromoză.

⁴ Nu e în M.D.G.

⁵ H: Bogoșin.

⁶ H: Garniziu Grifeștii.

⁷ H: Glinja.

⁸ H: Izoreni.

⁹ H: La Beldiman ? Nu e în M.D.G.

29; Miroslava 61; Mînzătești 26; Bînzești (Bosoaea) 129; Moara Dancului 24 și m.; Moara Pașcanii sau cătunul Cristești 5—20; Mocrești c.; Moreni 72; Munteni 23; Munteni Galațeni 65.

Neagra 1—5 sau stn; Neroni 40.

Oprîșenii de sus¹ 39; Osoiu de jos; Osoiu de sus 55; Ostropceni 35.

Pădure Rea, ca.; Păun 31; Perju 30; Perieni 143; Piuleni 73; Podu Jijiea; Poeana 64; Poenile² c.; Pogorești 38; Popricanii 71; Poșta Bordeiu³ Vechi 1—5 și st. p.; Poșta Șipotii vechi 1—5 și st. p.; Potropești 48; Prisacanii 75.

Ratunda 25; Rădeni 60; Rediu Aldii 43; Rediu Mitropolii 29; Rediu Tatarii 76; Repedi⁴ 5—2 p.; Ringhilești 106; Romaneștii-Bobulești 50; Roșă c.; Roșcanii 38; Roznovana 5—20; Ruseni 85.

Satu Roșu 5—20; Sălăjeni 25; Schineni 73; *Sehitu Dichii*; Scoposeni 56; Sculeani 73; Slobodziea 5—20; Slobodziea 42; Socolii 60; Soloneț 27; Sorca 40; Stîngăceni 40; Stolniceni 21; Ștefănești 442; Ștefănești 5—20; Stîrca 39; Sturzu 1—5 sau stn.; Suri 58.

Șandreni 5—20; Șapoci c.; Șarbanii c.; Șatrarenii 50; Șipotii 127; Șoldani 24; Șorogarii⁵ 5—20; Șorogarii 5—20.

Tabăra 127; Tautești 41; *Tărița*; Todoreni 5—20; Tomești 56; Topal 5—20; Trețcani 5—20; Trifești Leipsu 77.

Țipilești; Țiliscani 27; Țiliscani 5—20; Țilișcani⁶ 5—20; Țilișcani, stn.; Țițorii⁷ 62.

Ungheni⁸ 22.

Valceri 5—20; Valci 23; Vale Adîncă⁹ 30; Vasica-Mînzătești 20; Vetrești 26; Vladeni 92; Vladălceni 22; Vladomira 27; Vorovești 74.

¹ Cei de jos nu sînt notați.

² H: Poeanale.

³ Borde.

⁴ H: Renedi.

⁵ H: Șaragari.

⁶ Al doilea cătun cu 5—20 curți.

⁷ Tușora.

⁸ H: Unceni.

⁹ H: Vale Odinca.

Zabolotenii Bizede¹ 39; Zabolotenii Fondos² 42; Zahorna 65.

Două case sau așezări fără nume (1—5 curți), la S. E. de stația de poștă Malaiești, pe drumul poștei.

Trei stîni fără nume: una la N.N.E. de Cîrlig, alta la N.V.V. de Tautești, a treia la E. de Schineni.

Două cîrciumi fără nume: una la S. E. de Gura-Bohotinului, alta la S.S.V. de Zabolotenii Beizadea.

O moară fără nume pe Jijia, la N. E. de Costuleni.

În total, 221 de așezări omenești.

Ilfov

Adunații Copăceni (Giulești) 35; Adunați ot Cațica; Adunații ot Ciocănești, (Andolina) 87; Afumații 131; Agiești 77; Aleșii Mihai Vodă (Țigănia) 70; Aleșii ot Ciocănești 27; Aprozi 46; Arnauteanca, c.; Atirnați (Odaia Alecu Gachi) 5—20.

Balamuci, ruinele; Baloteasca Căcaleți 5—20; Balotești 30; Balta Doamnei 59; Balta Neagră 23; Baragan 5—20 și st. p.; Barza 5—20; Bălăceanca (Glina Goleșcului) 55; Bălteni; Bărcănești (Fîșieni) 100; Belciugata de jos 54; Belciugata de sus 5—20; Bejgani (Galații) 5—20; Berceni 65; Berciuc 5—20; Bețina 42; Bîcul 50; Bîra 25; Bobești 22; Bogata (Coadă Bogății) 31; Bogateștii Tîrnații 39; Bojdani 59; Bolentinul din deal³ 51 și st. p.; Bordei Iordachiții 5—20; Bordușanii (Pasării) 5—20; Boșneagu 48; Boteni 24; Bragadir 60; Brănești 107; Brătașanii 5—20; Brătulești 38; Brezoaia Vistierului 27; Brigadar 37; Brînzești 28; Buciumeni 46; Buciumeni 42; Bucșanescului⁴ — Cosoba Crețulescului 22; București 10 074 și st. p.; Buda 5—20; Buda 50; Budești 33; Buești 30; Buftea de jos 37; Buftea de sus 28; Bulgarii 25; Butimanu 63.

Caldarari 5—20; Calțuna 5—20; Canela; Careda 63; Catana 5—20; *Catolicii*⁵; Cațel 21; Cațica; Cațichea

¹ Adică Beizadea. În *M.D.G.* Zabolotenii Sturzoaiei.

² Zabolotenii Fotei în *M.D.G.*

³ Cel din vale în Vlașca.

⁴ H: Bucșaneaschimli.

⁵ H: Catoliceschii.

Dîrvari 38; Căciulații Episcopului 59; Căldărușani 156; *Căldărușani*; Cășcioareli ¹ 112; Cernica 41; *Cernica*; Cernoleasa, c.; Chetrunestii 34; Chilimoceni; Chirca (Chirculești) 33; Chirnogi 189; Chiroiu 26; Ciocanari 5—20; Ciocanari c.; Ciocanești 76; Ciofliceni 43; Cioranii 5—20; Ciulei 5—20; Ciumații de jos 50; Ciumații de sus 21; Ciurelu 5—20; Cîlneu (Cuștureni) 83; Cîmpurile 25; Clătești 50; Clinceni 44; Cneajna 115; Coadă Znagovului 21; Coadeli 30; Cocanii de jos; Cocanii de sus 5—20; Coccioc 53; Cociș Raduri ² 26; Cociș Romîni ³ 5—20; Codreni 22; Cogeștii; Colentina (Teiu) 49; Colibași 141; Copaceni 160; Corbeanca; Corneasca 5—20; Cornetu de vale (Poeli) ⁴; Cosoba Hristii 40; Coșarna 5—20; Coșeri c.; *Cotroceni*; Coțofeanca ⁵ 90; Crețești 63; Crețu 31; Crețuleasca-Lipovești 30; Crețulești 51; Crevedia de jos; Crevedia de sus (Podu Crevedia) 30; Crivăț 226; Crîngași 1—5; Crîngu; Cuconi 80; Cucuești 45; Curatești 24; Curcubeu 5—20; Cuștureni 5—20.

Dascălu ⁶ 34; Dărăști ⁷ 176; Demieni 40; Dîrvari 25; Dîrza 44; Dobreni 66; Dobrești 59; Dobroșești ⁸ 23; Domneștii de sus 98; Dragoești 70; Dragomireștii din Vale 51; Drăgănești 70; Drida 42; Dridul 5—20; Drumu Sării ⁹ st. p.; Dudești 51; Dudu 70; Dumitrana 5—20.

Erdachi ¹⁰ c.

Făurei 35; Fieni 37; Flămînzani 32; Flocești (Nefli) 40; Floreasca 5—20; Frăsinet 46; Frujinești 20; Funari 48; Fundeni 36; Fundenii Vacarescului 26; Fundu (Chiseletu) 115; Fundu Coadele 20; Fundulea ¹¹ 52.

¹ H: Cașorli.

² Rudari? Nu e în M.D.G.

³ H: Rămîna.

⁴ Probabil Poeni. Tradiția satului Cornetu știe de poenile din mijlocul pădurii de corni unde și-au făcut colibe întemeietorii satului. Vezi C. Alexandrescu, *Dicționar geografic al județului Ilfov*, București, 1892, p. 139.

⁵ H: Coțofeanca. Cele 90 de curți sînt împreună cu satul Gurbănești.

⁶ H: Dascul; E. f. 26: Dascălu.

⁷ H: Odoești.

⁸ H: Dobreșești.

⁹ H: Serii; E., f. 21v : Poștea Drumul Sării.

¹⁰ Probabil Iordachi.

¹¹ H: Fondule.

Gaga de jos 27; Gălbinași (Rasa) 32; Găneasa 5—20; Găunoși (Mărgineanca) 63; Gheorghița Pămînteni 153; Ghergani 5—20; Ghermănești 52; Ghimpați (Ciucoveni) 44; Giuleștii din deal 52; Giuleștii din vale 24; Giuleștii Domnești (Rudeni) 71; Glina Andronescului (Șerbanița) 5—20; Glina Filipescului 26; Golășiea 24; Golășiea (Doctor Caracaș) 5—20; Gostilile 71; Gostinari 112; Grădiștea 68; Greadiște; Grecii de jos 46; Grecii de mijloc: Grecii de sus (Zăgaz) 47; Groapa Porcului 5—20; Gruea 100; Gruiu 20; Gurbănești 90¹.

Hagi Gheorghi 5—20; Haraboc 5—20; Herbinții 212; Heresteu 5—20; Herești 45; Hotare 158.

Ileana 102; Izvorani 41; Infundata 36.

Jelava 105.

Lacu Turcului 22; Lămotești² 29; Leașii de jos 5—20; Leașii de sus 5—20; Lefter 5—20; Leurdeni³ 22; Lilieci 30; Lipiea 76; Lipoveni 24; Luica 119; Luica 5—20; Lupșani; Lupului, c.

Maia Barbuceanului 55; Maia Filipescului 42; Malamucu 75; Mancea; Manolaca 5—20; Mariuța 36; Mata-roiu; Mavrodin (Căciulații Banului) 35; Maxineni; Măgureni⁴ 99; Măgureni⁵ (Broscăriea); Măicănești 24; Mă-năstirea (Cornățel) 70; Mericaș (Săruleștii Nou) 74; Merii Petca 52; Micnu; Micșunești 58; Micșunești Ungu-reni 25; Miteni (Fundeni) 34; Moara Domnească; Moara Săracă (Țirloaia) 76; Moara Sărindarului 72; Moara Tînganului (Banului) 20; Moghilița, st. p.; Mogoșești 52; Mogoșoaia 66; Movila 45.

Nana, c.; Negoești 38 și st. p.; Netezești 61; Ninciuleștii-Domnești (Chirnogi) 30; Nuci 45.

Obideni 39; Obilești st. p.; Obileștii Nou 71; Obileștii Veachi 68; Ocheasca 5—20; Odaia Chirului 5—20; Odaia Fîntîna Radului Vodă 31; Odaia Monciului 5—20; Odaia Otopenilor 5—20; Odaia Pitarului 22; Odaia Vlădica 58; Olteni; Oltenița 82 și st. p.; Orac 5—20; Orelca,

---

¹ Cifra de 90 de curți se referă la Gurbănești împreună cu Coțofeanca.

² H: Lomatești.

³ H: Laurdeni.

⁴ H: Măvgureni.

⁵ H: Măvgureni.

c. ; Orești ; Orești (Filastaca) 30 ; Ornești 34 ; Osibestii
ot Grădiștea 21 ; Ostrata (Mistijoica) c. ; Otopenii de jos
40 ; Otopenii de sus 57.

Panteleimon 70 ; *Panteleimon* ; *Pasărea* ; Pașcani 40 ;
Piscari 5—20 ; Piscu 31 ; Piscuri 25 ; Pișcoianca 5—20 ;
Piteasca 55 ; Pițaghei 25 ; Pîrlita 32 ; Pîrlita (Stănești)
26 ; Plătărești 29 ; Plumbuita 23 ; Podari 36 ; Poenari 51 ;
Poinari 109 ; Popeasca ; Popești 35 ; Popești ; Popești
39 ; Porcești 21 ; Postovari 45 ; Postovarii Știubeiului ¹
54 ; Preazna nouă 50 ; Preazna veche 24 ; Preotești 66 ;
Pruni 5—20 ; Pupăza 5—20.

Radovani 208 ; Radulești 105 ; Rasa 5—20 ; Rasa c. ;
Rașești 20 ; Rebegești ² 27 ; Resimnicea 53 ; Resimnici noi ³
5—20 ; Rîioasa 72 ; Roșu 46 ; Rudari 5—20.

Samurcărești (Ciorogîrlele Varlam) 96 ; Sahat 57 ; Sa-
hat, ca. ; Săbăreni 70 ; Săftica 20 ; Sărăcineasca 23 ; Să-
ruleștii Vechi ; Schitu Tatareni ; Schitu Țigăneștii Ciolpani
41 ; *Schitu Țigănești* ; Seliștea ; Serbii Domneștii de jos
33 ; Serbii Domneștii de sus 40 ; Simidreni 5—20 ; Si-
nești, c. ; Singureni (Tamașu de sus) 20 ; Sintești 27 ;
Slobodziea 32 ; Spanțov 63 ; Steclaria 5—20 ; Stirieana
de sus 5—20 ; Stoeanoaea 25 ; Stroești ; Stupineleli 109 ;
Sudiți 24 ; Sudiți Ungureni 73 ; Suliman 25 ; Surlari (Ca-
rasan) 82.

Șainoica, stn. sau casă ; Șindrelita, st. p. ; Ștefăneștii
de jos 40 ; Ștefăneștii de sus 52.

Tamașu 25 ; Tamașu de jos 5—20 ; Tariceni 50 ; Tar-
tașești 100 ; Tatine ⁴ 5—20 ; Tămădău de jos 21 ; Tămădău
de sus 70 ; Tîncăbeștii de jos ; Tîncăbeștii de sus ; Tîn-
gani 74 ; Tîngani 27 și st. p. ; Tîntava ⁵ 97 ; Toboșari 30 ;
Trestieni 20 ; Tunarii 204 ; Turbați 94.

Țiganești 30 ; *Țiganești* ; Țiganca c. ; Țirloaia 5—20.

Ulmeni 60 ; Ulmi 24 ; Ulmu 121 ; Ungureni ot Gher-
ghița 48 ; Urziceanca.

¹ H : Postovar (Știubeaev).

² H : Rebedești.

³ H : Resimnici Movi.

⁴ H : Tatanini ; E, f. 27 : Cătunu Tatinele.

⁵ H : Tîntasa.

Vale Dragului¹ 67; Vasilați 61; *Vacărești*; Vărăști² 89; Vărăștii de jos 41; Vărăștii de sus 28; Vidra 5—20, Virtej Cornet Grădișteanului 28; Vladichii 1—5 sau stn. Zurbaua³ 26.

Așezare fără nume (peste 20 curți) la N. V. de Rîioasa.

Așezări mici (1—5 curți) sau stîne la: S.S.E. de Țîrloaia, S. de Crîngași, E. de Roșu.

Mănăstirea Snagov e trecută pe hartă, în insula lacului Snagov, dar fără nume.

Șapte cîrciumi fără nume: două la S. E. de Călțuna, pe drumul poștei, una la E. de Schitu Tatarenii, una la N. E. de Stirieana de jos, una la E. de cîrciuma Rasa, una la S. V. de Preazna Veche (ultimile două pe drumul poștei spre Călărași), una la V. de Fierbinți.

Patruzeci și una de mori fără nume: cincisprezece pe Sabar și Săbărel, opt pe Dîmbovița, șapte pe apa Căldărușanilor, patru pe Colentina, două pe Ialomița, două la S. E. de Ghișpați (Ciucoveni), una pe Mostiștea, una pe apa Snagovului, una la N. E. de Crîngu.

În total, 422 așezări omenști.

Mehedinți

Adunații ot Tîiea 58; Almajelu 106; Apa Negrea 42; Arbotești 118; Arjitoaea 309; Arvatești⁴ 70.

Babaița 61; Baea de Aramă 312; Bahnea 5—20; Bala de jos 94; Bala de sus 72; Balotești 40; Baluța 5—20; Balta 86; Balta Verde 77; Balțații de jos 189; Balțații de sus 84; Balvanești 70; Basesți 38; Bașcova 59; Batareea f.; Batareea f.; Batoți 106; Băgatacești; Bălăcița 129; Bălțani 65; Bărboiu 107; Bela 85; Bistrița 130; Bicleșu 195; Bîrcaci, c.; Bîrnaul 5—20; Boboești 34; Boca; Botoșești 67; Brabeți 64; Brabovo 168; Bradet 106; Bradet 5—20; Braloștița 206; Braniști 108; Brătovoești 71; Brebena 44; Brebinari 88; Bresnița 231; Bresnița 82; Broscari (Tascu) 200; Broscari st. p; Broșteni.

¹ H: Vale Dracului.

² H: Vorești.

³ H: Zurbada.

⁴ H: Avratești.

68; Bucura 79; Bucești 43; Bucovicioru¹ 61; Budanești 70; Bunești 36; Burila Mari 146; Burila Mică 67; Busul 127; Butoeștii de jos 40; Butoeștii de sus 39; Buzdinu 5—20.

Căciulatu 81; Cacoți 89; Calafat 248; Calenești 5—20; Calugareni 161; Caraula² 172; Catun 201; Catun; Catun; Catun c. și m.; Căzănești 107; Cera 161; Cerdac, st. p.; Cereșu 41; Cernaea 146; **Cerneți** 589 și st. p.; Cerno Vîrvu 37; Cetana; Cetati 149; Cetațuea; Chirceni 43; Ciocănari; Ciorobareni 93; Ciovirnișeni 96; Ciuperceni 167; Ciuperceni 216; Ciupina 5—20; Ciupina 5—20³; Cîmpeni 5—20; Cîrcea 34; Cleșnești; Clinovu⁴ 121; Cloșani 144; Colarețu 123; Colibași⁵ 221; Comanești 48; Corcova 104; Cornetu; Cornul 80; Corobeii 64; Corpino⁶ 127; Corzu 71; Cosovicioara 5—20; Cosovițu 67; Cosovițu 5—20; Costeni 63; Costeni 207; Coturuea de jos 44; Coturuea de sus 27; Coțofenii de jos 5—20; Coțofenii din dos 223; Covrigi 87; Cracu Muntelui⁷ 29; Crainici 116; Creguești 66; Cremen 90; Criuciu Tufano, c.; Crișina 100; Crîngu Borița 63; Curatura 5—20; Curtișoara; Cușmirul 230.

Dealul Mare 38; Dedovița 70; Dejarați 107; Delboșița 45; Desaragi; Deveselu 107; Deveselu Ostreini 53; Dîlma 55; Dîrvarii de jos 40; Dîrvarii de sus (Jemani) 64; Dobridor 65; Dobrovo 42; Dragoteștii de jos; Dragoteștii de sus; Drăgănești 5—20; Drincea 75; Dudaș 38; Dumbrăvița 60.

Ercea 66.

Farcășești 41; Faureni; Fîntîna Banului; Fîntîna Domnească 76; Fîntînelili; Flămînda 94.

Galicea 178; Galice; Galicii stn⁸; Galicea, ruinele satului⁹; Ghilmijoia; Ghilmijoea 54; Ghirnița 130; Ghir-

¹ H: Bucvinoru. In. E: Bucovicioru.

² H: Carlula; E., f. 68: Caraula.

³ A doua cu acest nume.

⁴ Fostul tirg, ars și prădat pe vremea Cîrjaliilor.

⁵ H: Colibatu.

⁶ Carpeni, probabil.

⁷ H: Crac Montiliu.

⁸ Sînt patru cercuri, deci patru stîni.

⁹ H: Ralicea. E siliștea vechii Galicea.

nița de jos 120; Ghirnița de sus 100; Gîrbovăț 98; Gîrbovățu-Moșteni 37; Gîrbovățu Straini 140; Gîrla 283; Glogova 256; Godeanii 40; Gogoși 171; Gogoși 181; Gogoșița 181; Golentii Comani; Gonța 70; Gornovița 86; Gornovodița 85; Govodarva 50; Govodarva Adunați 27; Grecești 104; Gropanii; Grozești 68; Gruea 90; Gubavcea 53; Gura Jidoștița 25; Gura Motrului; Gura Poroina Mică 95.

Halanga 90; Hață 5—20; Hinovo 200; Hotareni 80; Hunia 143.

Iablanița 95; Ilovățu 271; Ilovița 37; Imoga 88; Ionești 201; Iupca 72; Izemșa¹ 84; Izlaşomo² 114; Izverna³ 171; Izvoreli 130; Izvorelu 170; Izvoru Bîrdea 64; Izvoru Frumos⁴ 45.

Jidoștița⁵ 45; Jieana Mari 142; Jieana Mică 38; Jigujeni 110; Jirosa 80; Jirovu 135.

Lacu 66; Laturioasa 40; Leaurda⁶ 54; Leaurda 5—20; Lumnicu; Lopoita 40; Lupșa de jos 61; Lupșa de sus 99.

Maglavit⁷ 193; Mahala Obîrșiea 43; Malarișca 26; Malovăț 120; Malovnic; Manu 48; Mardașitu 70; Marga 36; Marișești 78; Matasarii de jos 36; Menții din dos 76; Menții din față 52; Merișu 63; Merit 48; Miculești 98; Miculești 45; Miliota 68; Miliota⁸ 68; Mojarco⁹ 50; Mojiea 32; Moșești 33; Monastîrici 31; Morile Banului 31; Mormanu 37; Mosna 97; Moșandru 5—20; Moțăței 367.

Nadanova 28; Negoști 131; Negrușa 31; Nevațu¹⁰ 27.

Oban Potmențu¹¹ 180; Obîrșiea 78; Oprișoru 216; Oreavița 183; Oreavița 40; Orești 5—20; Orodolu 109; Orzești 73; Ostrovu Corbului 56; Ostrovu Mare 250.

---

¹ H: Pzemșa.

² E: f. 67: Slașoma.

³ H: Iaverna.

⁴ H: Formoz.

⁵ H: Jidoști.

⁶ H: Leaurba.

⁷ H: Madlavit.

⁸ A doua cu acest nume.

⁹ E, f. 68 v.: Mijarca.

¹⁰ Pare să fie tot una cu Siliștea Pavățu din E, f. 67.

¹¹ E, f. 66 v.: Potmelțu.

Padeșu 59; Padina Mari 94; Padina Mică 31; Paea 5—20; Paea st. p.; Patuleli 306; Paunești 5—20; Peri 118; Pestrița 38; Peștana 79; Peștenuța 28; Petrișu 52; Petriș 29; Petroia 40; Piciu 1—5 sau stn.; Pinosa 90; Pinosa de jos 5—20; Pinteana; Pitulatu 50; Plenița 252; Plopșoru Mare 150; Plopșoru Mic 5—20; Ploștina; Podeni 87; Podu Grosului Piatra 107; Poeana¹ 95; Poeana¹ 66; Popești 23; Ponorii² 32; Poroina 5—20; Poroina Igrevița³; Poroina Mari 190; Predești 252; Prestol 206; Preșna; Preșneni 230; Prisceav 162; Prunișori 110; Pungina 61; Purcareț.

Rachita 76; Racovița 5—20; Ratezu 96; Răsipiți 130; Rogojeni 64; Rogova 204; Roșeuța 82; Rucșoreni 45; Rudăria 77; Rudica 73; Runcșoru; Runcu-Rediu⁴ 42; Ruptura 35.

Saca 196; Sacariciu 81; Salcii 414; Samarinești 227; Sardanești 32; Sarești 5—20; Scaești 21; Scaești Rovina 5—20; Scăpău⁵ 100; Schela Cladova 62; Schintești 58; Scorili 5—20; Scripet, st. p.; Seaverinești 217; Seaverinului 30; Secu 171; Selitracu 78; Siliște Izverna⁶ 133; Sileșteni 52; Sima c.; Sirțca 131⁷; Slatinicu 42; Smadovița 59; Socolești 81; Sopolu 111; Staniști 30; Stănțești 320; Steicu 72; Stignița 73; Stîngacea 5—20; Stolojani 72; Straini Malinchi⁸ 60; Strîmba 65; Strîmța⁹ 82; Stroești 69; Sularu 5—20; Sura 76; Sușița 31; Svodea 5—20.

Șilari 5—20; Șimieanul 161; Șipanești 29; Șipotul 128; Șiroca 5—20; Șîșcaroșu 5—20; Șîșești de jos 219; Șîșești de sus 85; Șitoea¹⁰ 5—20; Șovarna de jos 102; Șovarna de sus 78; Ștefanului (Troenicu) 5—20 și st. p.; Știubei 5—20; Ștușcani 37; Șușița de jos 80; Șușița de sus 79.

---

¹ H: Paeana.

² H: Poporii.

³ H: Igrevpța. Azi: Erghevița.

⁴ H: Redu.

⁵ H: Scopeo.

⁶ H: Siliște Izvepno.

⁷ E: Mahalaoa Sîrsca.

⁸ Sau: Străinii Mititei.

⁹ H: Strîmța.

¹⁰ E chiar pe hotarul dintre Mehedinți și Dolj.

Tarnița 42; Tarnița 5—20; Teiu 40; Tihomiri 32; Timișanii 68; Tîmna 62; Tîrtilești 5—20; Topolnița 44; *Topolnița*; Tortaba 23; Trastiora 48; Turcenii de jos; Turcenii de sus 108.

Terbeș 37; Terioea 50; Țiganași 117; Țințaru 119; Țințăreni 5—20; Țiru 24.

Ulm 82; Ulmu 29; Urdanița 45; Ursoaea 59; Uznicioara 80.

Vacarești 5—20; Vale Anilor; Valea Boerească 62; Valea lui Marcu 60; Valea Mănăstirilor; Valea Paunului¹; Valea Petri 46; Valea Podului 70; Vale Re 60; Vale Re 34; Valea Ursului 43; Vardanița 120; Vidimirești 107; Vinja; Vinja Mari 194; Vinjulețu Mic 109; Vîrciorova² 5—20; Vîrtopu 108; Vîrtop 44; Vodița³ ruinele mănăstirii; Voeni 55; Voita 5—20; Voloeacu 63; Vornicioara 34; Voziolești 102; Vrata 62.

Zagaea 90.

Zece stîni și anume: cinci la N.N.E. de Cereșu (Zimniehutora) două la S. E. de Căciulata, una la S. de Predești, una la N. V. de Voita, una la N. de Sularu.

Patru cîrciumi: una la S.V.V de Șitoea, una la N.V.V. de Selitracu, una la V. de Butoești, una la S. de Prunișori.

Șase forturi, din care cinci în jurul Calafatului și unul la S. de Vîrciorova.

Șaptezeci și trei de mori de apă: unsprezece pe Corlățel, între Galicea și Teiul; șapte pe Drincea; șapte pe Motru; șapte în regiunea Rogova-Hotăreni; șase la E. și S. E. de Danceu; cinci în jurul Vinjului Mare; patru pe Breznița; patru la S. și S. E. de Ulmu; patru la V. și N.V. de Obîrșia; trei pe Coșuștea; trei pe Podu Grosului; trei la S.E.E. de Plopșoru Mic; două pe Șovarna, două la N. de Svodea, una pe Topolnița, una la S. de Balta Verde, una la N.V. de Jieana Mare, una la V de Broscari, una pe Uznița.

În total, 504 așezări omenești.

---

¹ H: Panțului sau Paunului, la V. de Tîmna. Litere defectuos facute.

² H: Vaciarova.

³ H: Ruinele mănăstirii Bistrița: Eroare.

Muşcel

Adunaţi 5—20; Albeşti 40; Aninoasa 52.

Badeni Pămînteni (Stoeaneşti) 98; Badeni Ungureni 22; Badeşti 75; Bajeşti 117; Balileşti 50; Barzeşti 51; Berivoeştii Pămînteni 112; Berivoeştii Ungureni 70; Bogateşti 5—20; Boteni Pămînteni 79; Boteni Ungureni 43; Budişteneşti 127; Bughea 75.

Calineşti 175; Capu Piscului 51; Cetăţenii din deal 46; Cetăţenii din Vale 38; Chidov, fostă cetate; Chiţeşti 47; Ciocăneşti 40; Ciulniţa Mare 45; Ciulniţa Mică 51; Ciumeşti 70; Cîmpulung 709; Cîndeşti 5—20; Cîrcinov¹; Cneazea a lu Negru Vodă; Colibaşi 86; Conţeşti 64; Copaceni 33; Corbii 216; Cordon; Corşora 63; Coşeşti 64; Coteneşti 53; Coteşti.

Darmaneşti 35; Davideşti 74; Diaconeşti 5—20; Dobreşti 51; Domneasca; Domneşti 118; Draghiciu 79; Dragoslavile 87.

Găneşti² 5—20; Gîmbocata 59; Gîmbocelu 94; Glodu 5—20; Godeni 82; Goleşti 99; Goleştii 55; Goleştii Badii 59; Gorganu 189; Gradeşti 5—20.

Hîncăcioasa³ 62; Hîrşeşti 55.

Juguru 82; Jupaneşti 75; Jureşti 21.

Lapoşanii 20; Lăicăi⁴ 41; Leiceşti 65; Leordeni 189; Lereştii⁵ de jos 52; Lereştii⁵ de sus 41; Livezeeni 92.

Mala; Maneşti 24; Mariş 5—20; *Mănăstirea Valea*; Mănăstirea Valea 28; Măţău 110; Miceşti 72; Micloşanii 61; Mioveni 89; Mircoşii 5—20; Moara Udeni 5—20; Moeci 163.

Nămăeşti⁶ 61; *Nămăeşti*⁶; Negreni 40; Negreşti 63; Nucşoara 40.

Ocheşti; Odaea Groşa 5—20; Oreţ c.

---

¹ H: Cîrcinevo.

² H: Goneşti.

³ H: Gungaciosa.

⁴ H: Leichei.

⁵ H: Lireştii.

⁶ H: Nemoeşti.

Pădureț 5—20 ; Pămînteni 94 ; Petrești 54 ; Petroșanii 46 ; Piscani 76 ; Pîcioiu 42 ; Pîrești 26 ; Poenari 80 ; Poinarei 37 ; Priboi 5—20 ; Priboeni 35 ; Pucheni 75 ; Purcarenii 70.

Racovița de jos 44 ; Racovița de sus 56 ; Redești 79 ; Retevoești 71 ; Rîncu-Hîrsu, c ; Rucăr¹ 247 ; Rumînești 50.

*Schitu Ciocanul*² ; Schitu Golești 96 ; *Schitu Vînii* ; Sîmboteni ; Slanicu Pămînteni ; Slanicu Ungureni ; Slătina 5—20 ; Slobozia 50 ; Stanești 41 ; Stefanești 117 ; Stîlpeni 67.

Tamojneea ; Terezburg, ruinele cetății ; Tîrgu Dealului³ ; Tîrgu Valea Mare ; Tîroești 37 ; Tomanеști 58 ; Topoloveni 112.

Țițești 122 ; Țiganești 38 ; Tomanеști 58.

Ulița 32.

Vacare 35 ; Vadul Anii 5—20 ; Valea Bradului 21 ; Valea Foi 65 ; Valea Mare 87 ; Valea Mare 97 ; Valea Mare 5—20 ; Valea Nandrii⁴ 26 ; Valea Popii 78 ; Valea Rusii 5—20 ; Valea Stîinii ; Valea Vacii 40 ; Valeni 101 ; Valeni 56 ; Vieroșului⁵ 101 ; *Vieroșului* ; Vișoiu 91 ; Vițechești 59 ; Vladeștii de sus 81 ; Vladeștii Pămînteni 127 ; Voinești 35 ; Voroveni 57 ; Vranești 90 ; Vultureștii de jos 52 ; Vultureștii de sus 35.

Zbogateștii 5—20 ; Zgrecpești 43.

Unsprezece stîni fără nume, în munți, din care șapte la N. de Nucșoara iar patru la S.E.E. de Dragoslavele.

Patrusprezece mări, dintre care opt pe Rîșor, iar șase pe Gura Bătrîna⁶.

Două cîrciumi : la N. V. și S. V. de Schitu Golești, pe drumul poștei spre Cîmpulung.

În total, 185 așezări omenești.

---

¹ H : Racalu

² H : Cecanu.

³ H : Dealul.

⁴ H : Nadri.

⁵ H : Verișului.

⁶ H : Gura Vatrîna

Neamț

Agapiea 210; *Agapiea*; Almașel 66; Aramești 33; Arămoaia Nigoești 23.

Baltatești 209; Balan 39; Bălănești 90; Bărgăoanii 171; Beserecani 32; *Beserecani*; Beșcurenii 5—20; Bistricioara 78; Bistrița 146; *Bistrița*; Bîrcu 75; Bîrjoveni 63; Bîrjoveni 32; Bleba 58; Boboești 81; Bodești 64; Bodeștii Precistei 191; Boezești 45; Bogna 138; Boiști 73; Boloșești 31; Borsești 65; Botești 1—5; Bozieni 65 și st. p.; Brachișteni 77; Bradu 21; Branești 5—20; Brețcani 5—20; Broșteni 50; Brusturi 104; Buciumeni 5—20; Buciu 61; Budești 139; Buhalnița 81; Buhuși 87; Butnărești 100; Buzești 20.

Cacița-Neamțisor 228; Calu 140; Capu Dealului¹ 38; Cauciulești 49; Călugăreni 25; Ceahlăești 18; Certieni 42; Chintinici 57; Chirichești 22; Chiserigu 41; Ciocănești 5—20; *Ciolpanii*²; Ciopleștii Lecușeni 25; *Ciurubuc*; Ciutcanesti 32; Ciutcanii 26; Cîrligi 98; Cîrligi 81; Cîrligul 89; Cîrnu 73; Climești 35; Coacanii 111; Conțești 40; Corni 39; Cornilești 5—20; Cotu Gros 57; Cotu Munteni 5—20; Cotu Vamșeni 186; Cracău Neagra 93; Croești 5—20; Cujețul 44; Cujețul 5—20; Curgan 27.

Davideni 82; Davidul 45; Dărmănești 83; Deleni 5—20; Dobreni 101; Dolhești 73; Donești 36; Dragomirești 132; Dragușeni 81; Dreptii 1—5 sau c.³; Dulcești 117; *Dumbrăveni*; *Durău*; Durnești 31; Dutești 43.

Faurii de jos 5—20; Faurii de sus 21; Fauri Moldoveni 33; Fauri Munteni 41; Făgețelu 5—20; Fimori 64; Fundu Bicăzului 90.

Galbin 130; Galbin 5—20 și st. p.; Galu 42; Ghermănești 26; Ghigoești 81; Ghindăoani 145; Ghircina 115; Ghiroști 31; Gîrtești 60; Goșman 5—20; Grași 69; Grintiești 50; Gromăzești 230; Gura Bicăzului 43; Gură Doamnei 33; Gura Viea 106.

Halîpa 141⁴; Hangu 181; Harnicești 37; Hașta⁵ 28;

¹ H: Capodealui.

² H: Celpanii.

³ Semnul nu e clar.

⁴ H: Galîpa.

⁵ H: Gașta. Nu e în *M.D.G.*

Hlapești 49; Hociunji 190; Hoisești 55; Homiceni¹ 74; *Horaițe* (două schituri!); Humulești 132; Hutopi 28.

Iapa 72; Ilieșul 5—20; Istrati 79; Itești 71; Izvorul Alb 54.

Julfeni 5—20.

Leațcanii 5—20; Lețcanii 53; Lilieac 29.

Manoia 5—20; Mastacani 88; Mastacanii 42; Margineni 198; *Mărăței*; Mărăței peste vale 23; Mărăței Tatarăși² 78; Mercești 24; Micșunești 70; Mînjești 5—20; Moreni 42; Mușcatești 5—20.

Neamțu 519; Neamț 28; *Neamț*; Negrești 103; Negretești 5—20; Negulești 95; *Nichidu*.

Oci 59; Oglinzi 92; Oșlobeni 57.

Păstrăveni 161; Peletiuți 78; Petricanii 90; *Piatra* 601 și st. p.; Pipirigu³ 100; Pîngărați 98; *Pîngărați*; Pîngăricioara 79; Plotun (Agapeni) 21; *Pocrov*; Podoleni 173; Poenile 5—20; Poiana Largului 20; Poiana Prisecii 60; Poiana Săchilor⁴ 1—5; Porcești 239; Porcești 5—20; Potoci; Prejești; Priutești 78.

Racova 99; Radeni 70; Raucești 147; Războeni 33; *Războeni*; Repciuni 68; Rosieni 20; Roșeni 5—20; Roșiori 45; Roznov; Rujenoasa 140; Runcu⁵ 24; *Runcu*; Ruptura 99; Ruseni 38; Ruseni 5—20.

Sacueni⁶ 159; Safronești 67; Sarata Bistrița 34; Sarata Mică 40; Sarata Pîngărați 27; Savinești 186; Savinești 24; *Săhăstria Țibucanii*; Schitu Hangului 120; Secul 55; *Secul*; Serbi 5—20; Serbi; *Sihăstria*; *Sihla*; Sileni 5—20; Siliști 35; Slobodzeia 210; Soci 50; Stejaru 28; Straja 5—20; Strîmbu 47.

Șerbești 139; *Șonori*.

Tamnești 5—20; Tarcău 73; Tatarăși⁷ 5—20; Tarițeni⁸

---

¹ H: Gomini.

² H: Tataraj.

³ H: Popiricu.

⁴ Acest nume e dat colectiv la trei așezări mici (1 5 curți), situate în pădure, la V. de Războeni.

⁵ H: Runca.

⁶ H: Sacusni.

⁷ H: Tataraj.

⁸ H: Terețeni

110; Terești 121; Timișești 153; Țîrgu 5—20; Țîrji¹ 56; Topilații Tochelații 149; Topoliseni 25; Toplița 122; Toțești 48; Trifești 297; Turturești 64.

Țîbucanii di jos² 74; Țîbucanii di sus 152; Țîrvu-Fagu³ 26; Țoliștii Neamțului 5—20; Țoliștii Varaticu 5—20.

Unghi 29; Ungurași⁴ 28; Uricheni 173; Urși 35; Urzici 76; Uscați 134.

Vadurile 118: Vale albă 21; Vale Sacă 90; Vale Viea 37; Vanțul 34; Varatica 120; Văleni⁵ 73; Văvedenia 22; *Văvedenia*; Verlești 55; Vinători 355; Vinători Cotu 118; Vinători Peatra 70; Vinătorii peste Vale 54; Vîrlam 23.

Zberești; Zelenеști 138.

Două cătune (1—5 curți) fără nume: unul la E. de Ghindăoani, altul la N.V.V. de Schitul Dumbrăveni.

Trei stîni fără nume la E. de Săhastria Țîbucani, în mijlocul pădurii. Ar putea fi considerate, eventual, și drept cătune (1—5 curți).

Cincisprezece mori fără nume: patru pe Bahna, trei pe Calu, două pe Neamț, două la E. de Dobreni, două la N. și N.E. de Terești, una la E. de Negretești, una la S.E. de Donești.

Trei cîrciumi fără nume, una la S.E. de Sofronești, una la N.E. de Sileni, una la S.V. de Homiceni.

Două puțuri de sare (slatine) la N. și N.V. de Țîrgu Neamț.

Izvorul mineral Hangu, la V. de Cracău Neagra.

În total, 281 de așezări omenești, fără puțurile de sare și izvorul mineral.

---

¹ Țîorja. Se mai chema și Brăniștenii de sus: vezi *M.D.G.* sub Țîrși și Brăniștenii de sus.

² Mai este scris o dată sub forma Țîbucanii di jos și cu aceeași cifră 74. Cred că e o eroare a scriitorului hărții.

³ H: Țîrîvu Fagu. Nu e în *M.D.G.*

⁴ H: Uneuraj. Nu e în *M.D.G.*

⁵ H: Vîleni

Adunații ot Basești 26; Adunații ot Fata de sus 52; Albești 164; Alimănești 47; Alunișu de jos 61; Alunișu de sus 98; Apa Roși 155.

Bacea 40; Bada¹ 59; Badicea 5—20; Balanești 171; Balteni 90; Balțați 36; Baneasa 134; Baseștii 76; Beciul: Bercioi 47; Berendeasca (Urlueasca) 100; Berendeiu Nou 68; Berendeiu Vechi; Beriea 50; Bîrca (Călugăreni) 26; Bîrcalești 38; Bîrleștii de jos 5—20; Bratcovu 87; Brăbeni 76; Bușca (Mihaeștii de jos) 46; Buta 36; Buzestii de jos 35; Buzestii de sus 24.

Calina; Călugării de jos 24; Călugării de sus 28; Carala Odaia 31; Caravaneți 132; Catanu 27; Cazanești 66; Ceflani 62; Cereășovu de jos 42; Cereășovu de sus 36; Chiliea 70; Ciorica; Cîrligați 106; Clocociovul² 82; Comanii 124; Comanița 47; Constantineștii de jos; Constantineștii de sus; Corbu 23; Corbul 5—20; Cornățelu 84; Crăciuneii de jos (Radomirești) 156; Crăciuneii de sus 58; Creți 54; Crîmpoia 105; Cucueți 35; Curtișoara 41.

Damurli (Potlogeni) 69; Delenii Reci 82; Dienci 47; Dobrotești 47; Dobrotinetul 158; Dorobanțu 143; Draculești; Druganești 187; Dudul 24; Dumitrești 102.

Fata de jos 24; Fata de sus 30; Făgețelu³ de jos 25; Făgețelu³ de sus 60; Fișpaliea; Fîntîneli 22; Flămînda Ciuperceni 162; Floru 68; Friptii 5—20; Frunzaru 50.

Ghirlești (Racovița) 62; Gîlmeni 20; Grecea 77 și st. p.; Gura Boului 67; Guroi 20.

Icoana 56; Ipoteștii Rumîni 104 și st. p.; Ipoteștii Sîrbi 66; Izvoarele de jos; Izvoarele de sus 53; Izvoru de jos 76; Izvoru de sus 58.

Jugaru 49.

Margineni 60; Marunței 38; Măgurelile 194; Mierlești 65; Mihaeștii de sus 32; Milovu dîn deal 64; Milovu dîn vale 40; Mireni 80; Mîndra Sloboziea 106; Moșești⁴ 90; Moșteni; Mudroi 5—20.

¹ Poate tot una cu Boba din E, f. 46 v.

² Colocociovul.

³ H: Fațetelu.

⁴ H: Mogonești

Negreni 102.

Odorești 22; Oprelu 61; Optași 72; Optoșani (Planica) 30; Otești 212.

Pereeți 40; Peretul 124; Piscani¹ 40; Pîrlita 42; Plavicieni 50; Pleșovu Rumîni 95; Plopi 66; Pocala 45; Pogănu 34; Porobul² 65; Potcoava 119; Profa 168; Proroci 47; Putenei 92.

Rădești (Fîntîna Largă) 48; Rechicioara 43; Recî 53; Reuneninsu 38, Rîpoasa 118; Ruptura 5—20; Rușciori; Rușoi 5—20.

Saelile 122; Salciea 94; Scarlat 5—20; Schîtu 30; Schitu (Deleni) 40; Scornicești 50; Seaca; Seaca (Seacuța) 5—20; Sinești 68; Slatina 336 și st. p.; Slavitești 38; Slobozia 57; Soltănești 5—20; Spineni 89; Sprincenata; Stanislavești; Stoborești 63; Stoicanești 96; Strahorețu.

Șalorasca 47; Șegarcea din deal 54; Șegarcea din vale 70; Șerbanești 113; Șopiea 62; Șuica 42.

Tatarei 55; Taureasa 105; Teiușul 25; Tetuleștii de jos 86; Tetuleștii de sus 25; Tezluiu 62; Tiea 56; Titulești 5—20; Tîmpenii de jos 27; Tîmpenii de sus 46; Trufenești 80; Turiea 131.

Țîganiea 59.

Uda 109; Ungureiu 45; Uriea; Ursoaia 20; Urși 110.

Vai de ei 59; Valcelile 28; Valea Crucîșora 69; Valea Mare 47; Valea Merilor 50; Valeni 214; Verguleasa 78; Vișoara³ 121; Vispești 50; Vispeștii de sus 42; Vitanești 45; Vlangurești⁴, Vulturești 55.

Zavoi; Zănoaga 37.

Douăzeci și două de mori. Anume: șapte pe Plancea, cinci pe Olt, patru pe Siul, două pe Călmățui, două la N. de Tăureasa, una la N. V. de Zănoaga, una la S. de Peretul.

Patru cîrciumi: două la S. E. de Zănoaga, una la V. de Balanești, una la S. S. V. de Odorești.

În total 214 așezări omenești.

¹ H: Piscapi.

² E., f. 46: Oporăbu.

³ H: Veșșora.

⁴ E. f. 46: Vlîngărești.

Prahova

Adînca 91 ; Adunați 27 ; Antililoaia ; Ariceștii de sus 29.

Baicoi 455 ; Banești 71 ; Belciugu 40 ; Berceni ; Bereitari¹ 36 ; Bireasca 32 ; Bobolia 27 ; Bonca, c ; Bordenii de jos ; Bordenii de sus 42 ; Branești (Negoești) 66 ; Brătoșanca 43 ; Breaza de jos 160 ; Breaza de sus (Capu Cîmpului) 143 ; Brebu 213 ; Broaștele 25 ; Buchelași 5—20 ; Buda 55 ; Buștenari (Pădureți) 59.

Calinești ; Cățunu Ghighiu 5—20 ; Cerceșești 5—20 ; Cioranii de jos 107 ; Cioranii de sus 61 ; Ciupelnița 61 ; Cîmpina 215 ; Cocorești 40 ; Cocorești 23 ; Cocoreștii de grind 28 ; Cocoșești 5—20 ; Codu Izvorului (Mahaița) 63 ; Colibași 65 ; Colții de jos 24 ; Colții de sus 46 ; Comarnic 177 ; Corlătești 32 ; Cornu de jos 35 ; Cornu de jos 40 ; Cornu de sus 75 ; Cornu de sus 30 ; Cotoi² 64 ; Cotenii 31 ; Cozleci 78 ; Cricoveni 20 ; Crîngu Sasului ; Crîngu Strejnic 53 ; Crîngu Teiului 20.

Danești 5—20 ; Darmanești 149 ; Dealu Negulesii 5—20 ; Dîmbov Ungureni 30 ; Dîrvari 31 ; Drăgănești 91 ; Dragușești 20 ; Dumbravești 78.

Edera de jos 44 ; Edera de sus 42.

Filipești 132 ; Filipeștii de Pădure 148 ; Florești ; Floreia 5—20.

Gageni ; Gaicareu 20 ; Gale 80 ; Gheldum 5—20 ; *Ghihiului* ; Ghimpeni 5—20 ; Ghirdoveni 53 ; Goruna 29 ; Gura Bealea 32.

Intre Prahove³, c. ; Izvoru 24.

Lespezi ; Lileștii Gruii ; Lunca Mare 31.

Maloșeni 20 ; Marjinenii de jos ; *Marjinenii de jos* ; Marjinenii de sus 26 ; Marunțiș 48 ; Marunțiș 5—20 ; Măgurenii de jos 68 ; Măgurenii de sus 60 ; Mălăești⁴ 54 ; Mănești Pămînteni ; Mănești Ungureni 29 ; Meri 5—20 ; Milacești 43 ; Mislea 140 ; Moara Domnească 31 ; Moara Goghii 34.

---

¹ E. f. 15 : Baraictaru.

² H : Cotai.

³ H : Intra Prasva. E vechiul nume al satului Azuga.

⁴ H : Maloești

Nedelea 59 ; Netoți 68.

Ocina 98 ; Odaea Satu Ghighiului 5—20 ; Olari 23.

Pantaziea 20 ; Pasculești 22 ; Peatra 5—20 ; Petroșanii 80 ; Piscuri ; Ploești 3179 ; Ploisciori 78 ; Plopeni 48 ; Podu Cheii 5—20 ; Podu Corbului 69 ; Podu Neaga 5—20 ; Podu Vadului 44 ; Poeana ; *Poeana* ; Popești 69 ; Posada 5—20 ; *Predeal* ; Proița 139 ; Pușcași 33.

Radila¹ 40 ; Radul 62 ; Reșanii-Adîncata 104 ; Rîfov ; Romanești 70 ; Roșioara² 39 ; Ruda 40.

Scăeni 33 ; Scorțeni 48 ; Seaca 5—20 ; Secariea 48 ; Secrata³ 50 ; *Senaea* ; Siligenii Dealului 39 ; Slivna Nou 113 ; Slobodziea 22 ; *Slobodziea* ; Slon de peatră, c. ; Starița 31 ; Stănceștii de jos 22 ; Stănceștii de sus 28 ; Stejar 22 ; Strîmbeni 23.

Șirna 73 ; Șotrele⁴.

Tatarani 65 ; Telega 555 ; Teșilă 76 ; Tîrșorul 117 ; *Tîrșorul* ; Treisteni 24 ; Trestia⁵, c. ; Trestienii de jos 28 ; Trestienii de sus 43 ; Tufeni 42.

Țaparești ; Țintea 66 ; Țigăniea 23 ; Țințăreni 36.

Ungureni 5—20 ; Urlata⁶ 43.

Valea Seacă 1—5 ; Varnița 35 ; Vladeni 74 ; Vrajitori 23.

Zalaanaca 5—20 ; Zalhanaua⁷ 135.

Patruzeoi de stîni în munți.

Cinci mori : două la N. N. V. de Romanești ; una la N. de Odaia Satu Ghighiului, una la E. de Dărmănești, una la E. de Ploești.

O cîrciumă, la S. de Sinaia.

Ocne de sare la N. de Telega.

Puțuri de petrol la E. de Mislea.

În total, 212 așezări omenești fără ocne și puțuri de petrol.

---

¹ H : Radala.

² H : Roșoara.

³ E, f. 15 : Sicrita.

⁴ H : Șompele. Corectura am făcut-o după harta manuscrisă a Munteniei din 1833.

⁵ H : Trest.

⁶ Azi Urleta.

⁷ H : Zalhanova.

Putna

Adjudul nou 178 și st. p.; Adjudul Vechi 174; Anghilești 78; Angrîi, c.; Arari Ilinca, c.

Batinești 74; Bejenărești¹ 78; Belciuc 75; Berești 171; Bilești 107; Bizighești 38; Bîlca 205; Bîrsești 171; Blehani 38; Bodești 34; Bolotești² 98; Bolotești 21; Boțîrlău³ 75; Bașcanii 25; Boul⁴ 54; Brazii 25; *Brazii*; *Bucul*; Burcioaia 57.

Capatanu 78; Capoteștii 55; Călienii 148⁵; Călimanu 31; Călimănești 41; Călimănești 72; Ciolănești 67; Ciorani⁶ 78; Ciușlea 126; Cîmpurili 276; Clipicești 78; Clipicești; Codru-Sîrghilor 85; Colacu 73; Conțești 85; Copacești 72; Cornățel 46; Coronati (Ilinca) c.; Costieni 129; Coțofănești 87; Coza 54; Cozia-Copăcești (Lunghe) 62; Cracu (Vadu Roșca)⁷ 84; Crîngu Stamatîului 5—20; Crucea de jos 109; Crucea de sus 184; Cucova 113; Cucova, c.; Cucueții de sus 54; Cucueții de sus-Măgura 51.

Dimaci 120; Diocheți 110; Doaga 29; Domnești 47; Dragușeni 139; Dumbravița 20; *Dumbravița*.

Faurei (Priculeasă) 105; Fetig⁸ 5—20; Fitionești 164; Fîntînele 40; Florești 63; Focșani 1494 și st. p.

Gaurili (Gaura) 159; Găgeștii 111; Ghidra 112; Grozești 85; Gujeștii 99.

Haulișca 55.

Igești⁹ 46; Ireștii de sus 122; Ireștii de sus-Măgura 63; Ivancești.

Jariștea¹⁰ 131.

---

¹ H: Bejanarața.

² H: Balotești.

³ H: Borțeleu.

⁴ H: Buea.

⁵ H: Căineni. — Cea mai mare parte a satului e pe malul drept al Siretului; restul, inclusiv biserica, pe cel stîng.

⁶ H: Cereni.

⁷ H: Vadarojcu.

⁸ H: Fetilo.

⁹ H: Injești.

¹⁰ H: Jiriștii.

Lazarești 51; Lămotești 30; Lepșa 21; *Lepșa*; Lunga-Dochiea ¹ 22.

Maluri 58; Mănăstioara 61; Mărășești 181; Mărăști 73; Meara 180; *Meara*; Mircești 76; Mîndrești 61; Mîndrișca 61; Moșile Cozmii 5—20; Movilița 260; Muncelu 74.

Nanești 125; Nămoaloasa 26; Năruja 100; Negrilești 178; Nereaju 99; Nestorești 121.

Odobești 467; Olișești 77; Orbenii de jos 66; Orbenii de sus 208.

Paltinu 78; Panciu 145; Paraipan (Baltarești) 30; Parava 157; Parosu (Sacatura) 69; Patrașcani 63; Pădureni 89; Pădureni 77; Păncești 280; Păulișca 92; Pățești 122; Păunești 200; Piatra Sturzii, c.; Podurile 69; Poeana 75; Pomii Străjescu ² 23; Prahuda 40; Pricistaea ³; Prisaca 25; Pufești 181; Purcei (Purcea) ⁴ 155; Purcelești 34; Puțu lui Haret 5—20 și st. p.

Racoasa 266; Rădulești 67; Răstoaca 154; Repedi 39; Resepiți; Rotilești (Verde) 95; Rujinești ⁵ 204.

Sacatura 5—20; Sascut 203; Sascut 43; Sasul 80; Satu Nou 129; Satu Nou 45; Schintei 37; *Schintei*; Scurta de jos 132; Scurta de sus 147; Semilachi, c.; Serbeștii 63; Slobodziea Hulpești 20; Sorești 5—20; Soveaja 397; Sparieți 91; Spineni ⁶ 133; Spulber 24; Straoane de jos 122; Straoane de sus 115; Suraia 158.

Șendelarii de jos 161; Șendelarii de sus 328; Șișcanii de jos; Șișcanii de sus 40.

Tarniță; Tîchiriși (Tichireaju) 78; Tojanii 62; Tulnici 58.

Țițești 108.

Urecheștii de jos 74; Urêcheștii de sus 61; Ursoiu 44.

Vadu Turcului 39; Valea Neagră 22; *Valea Neagră*; Valea Sării 101; Valea Seacă 210; Valea Seacă c.; Valtarești 30; Varnița 38; *Varnița*; Văsuiu ⁷ (Sacatura) 35;

¹ Azi Lunca Dochiei.

² H: Poma Străjesa.

³ Azi Precistanul.

⁴ H: Pucei (Purța)

⁵ H: Rojunești.

⁶ Azi Spinești.

⁷ H: Vaseiu.

Veatrești (Herăstrău) 70; Vidreașca¹ 26; Vielini 30; Vi-nașești 61; Vitaneștii de jos 63; Vitaneștii de sus (Mă-gura) 116; Vizantii 96; Vizantii-Unguri 40; Voloșcani 69; Vulturii 279.

Așezare mică (1—5 curți), fără nume, la S. E. de Pă-dureni.

O stână pe Siret, la N. de Șișcanii de jos.

Două izvoare sărate în Vrancea, la N.V.V. de Nereju.

În total, 190 de așezări omenești.

Rîmnicul Sărat

Adunați; Andreeș 25; Auraș, co.

Baba Ghișă 32; Balta Albă 30; Bălțați 50; Bașa 55; Batogu, co.; Batrița 5—20; Băbeni 97; *Băbeni*; Bălă-ceanii 100; Bălești 100; Băligoși (Slobodziea Cereșului) 40; Beciu 35; Berbești 42; Besligeni 5—20; Bîlboaca 72; Blehani 33; Blidari Curatu[ra] 40; Bogza 82; Boldu 140; Bontăști 64; Bratiș 1—5; Broșteni 52; Budești 95; Bularghi sil.; Bumbaci (La un ștubeu), c.; Burdești 112.

Caeata 40; Caslatina², c.; Cereș, Țo.; Cheiboșești³ 30; Chetranu 5—20; Chetri 5—20; Chiceștii de jos 5—20; Chiceștii de sus 65; Chichineț 90; Chioiura 5—20; Chioj-deni 76; Chirstianești 30; Chitulusi 53; Ciocîrlan, co.; Ciorești 75; Ciuroi, stn. sau 1—5; Cîineni 75; Cîndești 120; Cîrligi 90; Codrești 45; Codrești 30; Colibași 21; Conacu⁴ de peatră (Pîrliți); Corbu 36; Coroteni 50; Co-rotenii vechi 5—20; Costienii [de] sus 52; Costienii Zidu 30; *Cotești*; Coteștii Sluțu⁵ 180; Cotu Jirleu (Țupe) 24; Cotu Lung 32; Cufuriți 53; Curcan, sil.

Danilo Valceliu, c.; Dălhăuți 31; *Dălhăuți*; Dănu-leștii 25; Dealu Lungu 22; Dealu Niculii 5—20; Dedu-lești 64; *Dedulești*; Domnița 27; Dragoești 55; *Drago-ești*; Dragosloveni 70; Drogu 68; Dudescu 100; Dumit-rești 102.

¹ Azi Vidrașcu.

² La Slatina?

³ E. Chioibașești.

⁴ E. Colacu de piatră.

⁵ Sluțu e catunul de azi Sluți, între Cotești și Budești (Comu-nicare a profesorului I. Velicu).

Faraonii 58; Focșani¹ 1494 și st. p.; Fundureni 55. Galbinași 60; Ghireaza 25; Gîrlești 5—20; Gologan 126; Gradești 67; Grebani 145; Grebești 60; Gromas 20; Gugești 63; Gura Calității 50; Gura Calmățuiului 58; Gura Gîrluța 5—20; Gura Oreavului 25; Gurău, co.; Gurgueți 41; Gurgueți 5—20; Gurgueți².

Hîrtopi 36.

Ianca 80; Isofocheni 5—20.

Jirleu 145; Jithea 21; Joița (Odaia Topliceanului) 20.

Lacu Rezii 45; Lamba 5—20; Linții³ 20; Lăstun 72.

Macsineni 29; Macsineni 26; *Macsineni*; Maga 5—20; Maracinii (Grecului) 26; Maralui 106; Martinești 30; Măcrina 104; Micoineni 5—20; Mihălceni 45; Moara Osman Ceauș 5—20; Moara Uncea 5—20; Mocanii 60; Motneș 5—20; Mudreni 5—20; Mușeteanchi 5—20.

Nahimu, co.; Nicula Măgura 5—20; Niculești 48; Niculi 56; Niculi întru Rîmnic 39; Noroiu 5—20; Nuci.

Obeala-Mîndra 20; Obrejița 30; Odobeasca 25; Ogheala, co.; Oghediți 33; Olărenii din vale (ot Coțatca) 44; Oghilești 43; Olteni 30; Orat 20.

Palanga 64; Papuluga 24; Paraschevini 5—20; Parasciveni 44; Peletina 25; Perișoara 20; Perseanu, c.; Pinticani (Slobodziea Aleco Bagdad) 5—20; Piscu Nefu 36; Piscu Negru 35; Pînticești 55; Plasoi; Pleșești 50; Pleșoi 31⁴; Plochii Nou 22; Plochii Vechi 30; Podu Lacului 86; Poenița 41; *Poiana Mărului*; Poiana Plopului (Lacu lui Bobin) 5—20; Popești 63; Poșta, st. p.; Preveghiu 5—20; Putrida mare 40; Putrida mică 5—20; Puțentei (Ciocela) 310; Puțentei (Slobodziea Costieni) 36.

Racovița 100; Racoviță 5—20; Raducești 25; Rașca 48; Resipiți 85; Retezați 5—20; Rîchili 25; Rîmnic 435 și st. p.; Rîmnicieni 141; Rîmnicieni 39; Rogoz; Rublea; Runcu 25.

Salcii, co.; Salcioara 62; Schide⁵ 5—20; Scorțarii 77; Sihlea 72; Siritora 26; Slimnic 27; Slobodziea Amara

---

¹ Trecut la un loc cu Focșanii Moldoveni. Cifra se referă la ambele orașe.

² H: La satul Gurgueți (къ Д. Гургуюецъ).

³ E: Lănții

⁴ H: Plesoi.

⁵ Azi Spidele

270 ; Slobodziea Cerdac 25 ; Slobodziea Ciorești 75 ; Slobodziea Colții 50 ; Slobodziea Coroteni 112 ; Slobodziea Istudor 37 ; Slobodziea Piscu Negru 39 ; Slobodziea Pînticești 86 ; Soci 5—20 ; Sorești 98 ; Stanca 30 ; Stancii, co. ; Sulegata 5—20 ; Suțu 41.

Șocariciu 55 ; Ștubei 59.

Tair, sil. ; Tataranului 20 ; Tatarii 90 ; Tatarii 56 ; Terhești 32 ; Tigoiu 60 ; Titeleli 21 ; Timboești (Slobodziea Timboești) ¹ 110 ; Tîrgu Cucu 20 și st. p. ; Topliceni (Sviricița) 125 ; Toropălești ; Traisteni 5—20 ; Turbure 39 ; Turtură, co.

Țuguești (Hingulești) 50.

Ulmu 140, Urechești 68.

Vadu Șeicii 31 ; Vadu Vizirului, c. ; Valea Largă 25 ; Valea Rea 26 ; *Varzaresti* ; Vișanii 72 ; Vîjiitoarea ² 5—20 ; Vîlcăneasa 45 ; Vîlceleli 5—20 ; Vîrteșcoi 80 ; Vlad, co. ; Voetinu 121 ; Voiceni-Surugii.

Zavoiea (Slujitorii Albești) 40.

Șaptesprezece stîni : nouă între Buzău și Călmățui, iar opt în extremitatea de S. V. a județului.

Șase coșare fără nume : cinci între drumul poștei Brăila-Buzău și hotarul de S. al județului, iar unul la V. de Joița. Acesta din urmă are legenda : „Stîină (Coșar)” ³.

Șapte cîrciumi : două la E. de Gura Oreavului, una la vîrsarea Buzăului în Siret, una la S. de Baligoși, una la V. de Lacu Rezii, una la S. V. de Tatarii 90, una la S. E. de Perișoara.

Două puțuri de petrol la E. de Nicula Măgura.

În total, 264 de așezări omenești.

Roman

Ajudeni 72 ; Averești ⁴ 150.

Baiceni 96 ; Balasenești 22 ; Balomirești 27 ; Barbațești 40 ; Bătrîneștii de jos 88 ; Bătrîneștii de sus 117 ; Berbenceni 79 ; Bîra 42 ; Bogdănești 112 ; Boghici 129 ; Bogonca 5—20 ; Boloșești 80 ; Borticești 50 ; Botești 72 ;

¹ H : Timboșești (Slobodziea Timboșești).

² H : Voijitora.

³ H : Hutor (Coșar).

⁴ H : Aberești.

Bradului 25; *Bradului*; Bratești 120; Bratulești 81; Bucioaga 80; Buciumeni 62; Bujoea 121; Burleanesti 114; Buțca 5—20.

Calinești 69; Calugareni 93; Calugarița 35; Carnești¹ 38; Caușeni 21; Cautășeni 101; Certioni² 60; Cetîrești 75; Chetreaș 5—20; Chiliea 62; Chiscu Rusului 5—20; Chitrișu de jos 51; Chitrișu di sus 96; Cîmpeni³ 102; Cordon 95; Corgana 22; Corulon, c.; Costești 90; Cotu-Vlădica 5—20; Cozmești 21; Crivești; Cucoteni 98; Cucova, c.; Cuzmeștii la vale 20.

Dadești 40; Damienesti 131; *Dealul Mare*; Doljești 117; Doschinești 36; Drajești 44; Drăgănești 182; Dumbravița 132.

Făgădău 5—20; Fărcășeni 62; Fedeleșeni 58; Fîrcești 32; Fundeni 48.

Gadinți 196; Gavreni 33; Gladeni 45; Goraști⁴ 163; Gornașestii-Rediu 95; Grochi 5—20.

Handrești 77; Hăbășești 123; Hălăucești 283; Hălăucești 5—20; Heleștieni 177; Holpașești⁵ 111.

Iucșestii de jos 161; Iucșestii de sus 73; Iuganii de vale 5—20; Iuganii din deal 56; Izvora 60.

Jurjeni 57; *Jurjeni*; Jurjești 86.

I aiu-Stroești 80; Luțca 24.

Macsinești 5—20; Manjină 28; Marjină 1—5; Mercești 5—20; Miclaușeni 87; Mircești 82; Mîgla 38; Mogoșești 70; Movileni 42; Muncelu 115; Muncelui (Cotu lui Balan) 38; Muncelui de jos 72.

Negușeni 40; Nistoreștii di jos⁶ 48; Nou 22.

Oborocenii de jos 44; Oborocenii de sus 45; Odobești 80; Odva 5—20; Oțeleni 107.

Paldești⁷ 66; Pădureni⁸ 51; Piștauta 5—20; Piti-ceni 24; Poiana Iurașco 41; Poiana Leonga 80; Poenilore 102; Poznari 5—20; Preaștești 35.

---

¹ Cornești, moșie nelocuită, în M.D.G.

² H: Certiona.

³ H: Câmpieni.

⁴ L, VII, 284: Gheraștești.

⁵ H: Golpașești; L, VII, p. 280: Hulpășăști.

⁶ Cei de sus nu sînt trecuți în hartă.

⁷ L, VII, p. 285: Pildești.

⁸ H: Pobureni.

Rachitești 95; Ragna 5—20; Radunda 49; Reacea 30; Rediș 43; Roman 1369 și st. p.; Rujenoasa Vatra 121; Ruși 91.

Sabaoani 231; Sagna 136; Selivestri 92; Simionești 54; Slobodziea 32; Staniții 47; Sterp 38; Strîmba 5—20; Strunga, ape minerale sulfuroase 1—5.

Șcheea 111; Șeștari 5—20; Șompești 38.

Tabăra; Tamașeni 125; Tisa 5—20; Tisa; Tițcanii 39; Todoreni 39; Todorești 118; Torcești 1—5 și st. p.; Trașcanii 5—20.

Unguri 155; Ursov 5—20; Ursov¹ 5—20; Ursul 5—20.

Vinocurnea; Vîscanii 91; Vorintirești 41.

Patru mori: una la E. de Bogonca, una la V. de Brațulești, una la V. de orașul Roman, una la V. de Simionești.

Două cîrciumi: una la V. de Ursul, alta la N.E.E. de Fîrcești.

În total, 156 așezări omenești.

Romanați

Adunații Jighirtului 37; Adunații Racoviței 5—20; Amărăștii de jos 133; Amărăștii de sus 78; Apele Vii² 114; Arcești 87; Ascunsa³ 91; Ascunsă Bostanii⁴ 5—20.

Babiciu 60; Baldovinești⁵ 143; Balisa 120; Balș⁶ 743; Balșița 5—20; Banta Slobodzeia 33; Bazgari 45; Belgunii de jos⁷; Belgunii de sus 52; Bîrza 75; Bobicești 108; Boica⁸ 5—20; Boldu 111; Borbești 120; Boșoneanii Romîni⁹ 131; Brancoveni 130; Braneț (Gorganu) 81; Brastovăț 103; Broasca (Slobodzeia) 24; Buzduc 40.

---

¹ Al doilea catun cu acest nume și număr de curți.

² H: Apoleviea.

³ Jumătate din așezare e în Dolj.

⁴ H: Bastanii.

⁵ H: Baldovanești.

⁶ H: Balaș.

⁷ H: de sus. Greșală prin repetirea aceleiași terminații.

⁸ E. f. 50 v.: Cătunu Beiche.

⁹ Alți Boșoneani nu sînt trecuți pe hartă.

Cacorești 93; Caracal¹ 963 și st. p.; Celariu (Pîrșcov) 125; Celei 95; Celieni 122; Cepari 115; Cepuriea 55; Ceroiu 130; Ceroiu 5—20; Chiliea 5—20; Chinteni 5—20; Ciocanești 115; Ciunga Ascunsa² 96; Ciuturoaia 399; Cîndeni Brezonca 50; Cîrlotești 123; Cîrloteștii Sîrbi 20; Comanești 5—20; Corabiea³ 38; Cornești 5—20; Coșovenii de mijloc 95; Coșovenii de sus⁴ 50; Coteni 26; Criva; Crîngurile (Slobodziea) 21; Crușovu 80; Cupugar 5—20; Curtișoara 66.

Dașova 83; Dăbuleni 217; Dobroslăveni 59; Dobrotești 40; Dobroteștii Piciolegi 61; Dobrun 47; Dosu Ej-dii 27; Dracoveș 321; Dragaceni 46.

Falcoiu 162; Fărcașu de mijloc 34; Fărcașu de sus⁵ 60; Fărcășanca, m.; Fîntînelili 5—20; Fleșteno 5—20; Frăsinitu 57; Fundu Dvornicului 44; Fundulita 60.

Găneasa 86; Găvănești⁶ 202; Ghezdovești 86; Ghițu, c.; Gîrcovu 79; Gîrla 71; Golfeni 52; Gradini 59; Greci 131; Greci 27; Grojdibrod⁷ 157; Groșanii 156; Grozăvești 40; Gura Călugării; Gura Iașului 5—20; Gura Padina 81.

Hotaru (Slobodziea) 32; Hotărani⁸ 70.

Ianca 128; Ingheipați 44; Ionătești 87; Islazu 65; Izbacenii de jos (Tufa) 34; Izbacenii de sus.

Jovărești⁹ 30.

Leorda 5—20; Leu 314 și st. p.; Liicenu 85; Lipești (Șibanești) 22; Lînga 30; Lustariea 37.

Mainești 21; Margaceni (Marieni) 99; Margaceni (Marieni) 29; Margaritești 90; Maronești 51; Marotina de jos (Ghimpați) 32; Marotina de sus 226; Moroșanii Galicii 86; Moldoveni 73; Morunglavu 229; Mozal¹⁰ 83.

Negrești.

---

¹ H: Caracul.

² O parte în Dolj.

³ H: Corbiea.

⁴ Coșovenii de jos nu sînt scriși pe hartă.

⁵ Fărcașu de jos nu e scris pe hartă.

⁶ H: Gabanești.

⁷ H: Grojdibzdu.

⁸ H: Hutoreni.

⁹ E. f. 49, v.: Giovrăști.

¹⁰ E. f. 49 v.: Mozolea.

Obîrşa 55; Oboga de jos 28; Oboga de mijloc 72; Oboga de sus; Orezu 49; Orla 134; Ostavăţu 48.

Peatra 39; Peatra de jos 50; Peatra Serbii de sus 107; Pleşoea 63; Poeana Mare 5—20; Popînzăleştii de jos 72; Popînzăleştii de sus 41; Potelu 88; Potopeni 22; Praşcoveni 167; Purisel¹, m.

Racovicioara 34; Racoviţa 82; Racoviţa 68; Redii 196; Reşca² 76; Robaneştii Boţoea 24; Robaneştii de jos 22; Robaneştii de sus 38; Roşienii de jos; Roşienii de sus 42; Rusanеşti 75; Rusanеştii de jos 23; Rusanеştii de sus 126.

Sahăteşti 34; Scărişoara³ 84; Scorburi 37; Sileşte Otiea 5—20; Siliştoara 57; Slatioara 230; Slaveni 70; Soreni 70; Spurcata (Şipoti Slobodzeia) 83; Stoeaneşti 86; Strîmba (Slobodzeia) 35; Studina 80.

Şcheia, c.; Şopîrliţa⁴ 145.

Teiuşani 5—20.

Terţelu 23.

Ungureni 72; Urieni 5—20; Usica de jos 201; Usica de sus 76.

Valeni 48; Vădastra 98; Vădăstriţa 67; Verde 53; Viişoara Mare 74; Viişoara Mică 5—20; Vlaşca 5—20; Vlădueni 26; Vulpeni 262.

Zarif 5—20; Zvorsca.

Şapte aşezări fără nume: un sat cu peste 20 de curţi, la V. de Caracal; unul cu peste 20 de curţi la N. de Banta Slobozia; două aşezări mici (stîni?) la S. de Ciunga Ascunsa; una (1—5 curţi) la V. de Banta Slobozia; una (1—5 curţi) la S. de Scărişoara; una la N. V. de Praşcoveni.

Opt mori, dintre care două pe Ōlt, două la S. de Braştoavăţ, două la S. şi S. E. de Bîrza, una la V. de Dobrosloveni, una la S. de Ianca.

Total, 194 de aşezări omeneşti.

---

¹ Puricel ?

² H: Reşchi.

³ H: Scolpşora.

⁴ H: Siparliţa.

Săcuieni

Albești 55; Albești 5—20; Albești, st. p.; Alunișu 44; Amaru Sudiți; Apostolachi-Cumitri 54; Aricești 87; Arionești 30; Atârnații 26; Atârnații Bejenari ot Harlampiea 1—5

Bălțești 55; Bătrâni 128; Begu 23; Berteia 155; Bîsca Rusilii 29; Bîscenii¹ de jos 70; Bîscenii¹ de sus 74; Blestematele 80; Bobana și Isteul 95; Bobeni 50; Boboci, ape minerale; Boderleș 5—20; Boida 23; Bolac² 36; Boldești 57; Boldești 44; Bolești 23; Botești 26; Boului 31; Bradu, fosta mănăstire; Breaza Vispești 140; Bucov 51; Bucoveli; Buda 39; Bughea de jos 38; Bughea de sus 41; Burcanеști.

Calvini³ 5—20; Capuținoaia 5—20; Călugăreni 136; Calugărița 5—20; Cărbunești 86; Cătieaș 49; Cătina 56; Cătuna 23; Căcraciu 5—20; Ceptura 170; Cepturași⁴ 40; Cerașul 108; Cernеști 5—20; Cheea; Chiojdeanca 64; Chiojdu de Bîsca 128; Cioceni 54; Ciolanu 47; Ciolanu; Cislău 92; Ciuciuneasca Nouă 5—20; Ciuciuneasca Veche 5—20; Cîrnului; Clondiru de jos 66; Clondiru de sus; Coada Amarului⁵ 5—20; Coada Malului 30; Cogeasca 36; Colceagu 59; Colți 80; Colți (Peatra)⁶ 5—20; Cordon; Cordon; Costieni 20; Coșerelile 37; Cozmina de jos 39; Cozmina de sus 64; Crăciunești (Schitu) 31; Crîngu 42; Cuiba 47; Curmătura 5—20.

Dejerați 29; Dobrota 45; Drajna de jos 164; Drajna de sus 70; Dubrovești 5—20.

Fefelei 56; Fintești 90; Fîntîna 30; Fîntînelile 123; Fundătura 35; Fundu Nișcovului 5—20; Funduroaia 5—20.

Ghimperești 124; Ghitioara 128; Ghizești; Cîlni 5—20; Glodeanul Cîrligi 72; Glodeanul Sarata 100; Glodeanul Seliște; Goidești 5—20; Gornetu 102; Gornetu 37; Gornet 22; Gradești 40; Gura Buzeului 5—20; Gura Ghitioara 90; Gura Păltinașului 29; Gura Teghii 61.

Hanu Zote, c.; Hirsov 23; Homorîciu 42.

¹ H: Bîscii.

² E, f. 11 v.: Balaca.

³ H: Calvana.

⁴ H: Cepturaș.

⁵ H: Amurului.

⁶ H: (Petra).

Inotești 60; Ionaș 5—20; Iordăchiana 20; Istrița de jos 70; Istrița de sus 5—20; Izvoarele 82; *Izvoranu*; Izvoru Dulci 42.

Jircalei 25; Jugureni ¹ 45.

Lapușu Mari 128; Lapușu Nou 48; Lapușu Veachi (Mariș) 110; Lera 20; Lipănești 36; Livada 86; Lolo-easca 25; Lupatna 5—20.

Malu Roșu (Rotari) 80; Malu Vinăt 30; Marjinea Poduri-Nucii Ghidiea 30; Marunțiș 20; Matița 26; Măgura ² 90; Măgurenii de sus 56³; Măguricea ⁴ 5—20; Mărjinenii 5—20 și st. p.; Mărjinenii de jos 21; Mărjinenii de sus 5—20; Mehedinții de jos 48; Mehedinții de sus 28; **Mezil** 161; Miroși 60; Mîrlogi 35; Mlăjeț 36; Moara Mărăcineni 51; Moncești 70; Murul 30; Mușcelu (Car-magilor) 36; Mușcelu Țigan.

Năeanca (Suhateni); Năeni 45; Nehoiași 103; Nehoiași 5—20; Nehoiu 129; Nemerche 5—20; Nesipoasa 31; Nevesteasca 5—20; Nucetul 62; Nucetul; Nucșoara ⁵.

Ochii Boului; Odai 1—5; Odăi 21; Ogretinul 61; Olari 5—20; Oliarici 23; Oltenii ot Ștubeu 50; Orzoaia 5—20.

Paltenu 26; Parepa 45; Parepa (Ruși) 21; Păcureți 130; Paltineni 34; Pănătău 51; Pătîrlage ⁶ de jos 33; Pătîrlage ⁶ de sus 56; Peptinari; Perișoara 60; Petriceli 5—20; Petricica 5—20; Petroasa 135; Petroasa ⁷ (Barbiș); Piatra Corbului 67; Piatra Corbului 24; Piscu Dragoicii 5—20; Pițigoi 20; Plaviea 70; Pleșcioarele 5—20; Pleșuva; Plăeți 5—20; Plopul 41; Podenii Nou 72; Podenii Vechi 104; Poeana 78; Poeana Copaciului 35; Poeana Mierlii ⁸ 27; Poanițele 20; Poeni 73; Popeatra 5—20; Popești 101; Poseștii Ungureni ⁹ 38; Potro Singuru ¹⁰ 36;

---

¹ H: Jughereni.

² H: Magula.

³ Măgurenii de jos nu sînt trecuți.

⁴ H: Măgorici.

⁵ H: Puchibora.

⁶ H: Pătîrlaș.

⁷ Petrasao.

⁸ Merile.

⁹ Poseștii Pămînteni nu sînt scriși, dar semnul satului e făcut mai la S.

¹⁰ E, f. 11 v.: Protosinghelu.

Predeal 68 ; Predești 60 ; Priseaca 48 ; Proșca 31 ; Provoești 5—20 ; Puțurile lui Hanu 5—20.

Rachieri 40 ; Racova 23 ; Rătileu 50 ; Rîncezi 48 ; Rotari 24 ; Ruptura ¹ ; Rușavăț 31.

Salcia 69 ; Scăeni 33 ; Scăioși 80 ; Scărișoara 5—20 ; Scurtești 58 ; Sibiciu de jos 43 ; Sibiciu de sus 73 ; Singeru 120 ; Slanicu ² 739 ; Slobodziea 21 ; Slobodziea Tohăneanca (Ungureneni ³ Sudiți) 50 ; Slonu 39 ; Stanila 20 ; Star Chiojdu 170 ; Stefești 42 ; Stezeni 20 ; Strîmbeni boerești 143 ; Strîmbenii Megiași 65 ; Sudiții dela Malu Roșu ; Suranii 79 ; *Susana* ⁴.

Șchiulești 24 ; Șipot 44 ; Șoimarii 102 ; Ștubeu 40.

Talea 20 ; Tătăreii Conduratului 40 ; Tega 24 ; Teișanii megieșești 135 ; Teișanii streini ⁵ ; Teseul 40 ; Tîrlești 119 ; Tîrlești 20 ; Tohani 106 ; Tomșani 42 ; Topila 5—20 ; Trenul ⁶ din (Treul) 61 ; Trestioara 34 ; Trestioara 5—20 ; Troița 49 ; Tudurachești 20 ; Tufe 5—20 ; Tufe Roșu 5—20 ; Turbure 37.

Țirculești 65.

Udrești 55 ; Ulmu 49 ; Urlați 105 ; Ursoaia 57.

Vadu Părului 64 ; Vadu Sapațu 112 ; Vai de el 35 ; Valea Anii 50 ; Valea Aninoasa 89 ; Valea Boreștilor 24 ; Valea Boului ; Valea Cucului 56 ; Valea Gardului 42 ; Valea Gornetului 78 ; Valea Largă 43 ; Valea Largă 37 ; Valea lui Seiman 32 ; Valea Lupului 33 ; Valea Meilor ; Valea Mușcelului 62 ; Valea Nucetului și Marunțiș 50 ; Valea Orlea i Chițorani ⁷ 72 ; Valea Petra 41 ; Valea Plopului 24 ; Valea Poeni ; Valea Popii 37 ; Valea Rea 5—20 ; Valea Scheilor 84 ; Valea Screzii 33 ; Valea Seacă 5—20 ; Valea Sibiciu 85 ; Valea Sîmcea 45 ; Valea Stîlpului ⁸ 30 ; Valea Urloae 50 ; Valea Ursoaia 70 ; Valea Vii 57 ; Văleni ⁹ 418 ; Vărbila 23 ; *Vărbila* ; Vărbileu 183 ; Venețiș 5—20.

¹ Raptura.

² N-are semn de oraș.

³ Sic !

⁴ H : Susa.

⁵ Steanii.

⁶ Trecul ; E, f. 14 ; Trenul.

⁷ H : Cațuraniea.

⁸ H : Stîmpului.

⁹ N-are semn de oraș.

Zaharești 39 ; Zanfira 21 ; Zapoda 38 ; Zimbroea 5—20.
Sat fără nume la S. de Poseștii Ungureni : sînt Poseștii Pămînteni.

Douăzecișipatru de stîni, dintre care patru în munți și douăzeci în colțul de S. E. al județului, între drumul de poștă Buzău-Urziceni și marginea de S. E. a județului.

O moară la E. de Pleșova.

Unsprezece cîrciumi, dintre care patru la N. de Odaï și Miroși ; două pe Valea Teleajenului, între mănăstirile Cheia și Suzana ; una la E. de Boldești ; una la E. de Parepa ; una la N. de Glodeanu-Sărat ; una la S. E. E. de Mărgineani st. p. ; una la V. de Lapușu Nou.

La N. de Slănic e însemnarea : „Mine de sare (ocne)“.

În total, 346 de așezări omenești, fără minele de sare.

Suceava

Adincata 150.

Baea 363 ; Balașești 69 ; Balelești 74 ; Balșa, c. ; Banești 70 ; Berești 67 ; Blajești 67 ; Bogataea 44 ; Bogdanești 241 ; Boldești 51 ; Borca 59 ; Bordujeni 270 ; Borești pop.¹ 34 ; Boroaia 108 ; Boșteni 61 ; Botești 99 ; Botușinița 23 ; Boureni 54 ; *Boureni* ; Brateni 5—20 ; Bradățel ; 5—20 ; Broșteni 73 ; Broșteni Bîrgaeni 25 ; *Broșteni Bîrgaeni* ; Buciumeni 39 ; Bucși 37 ; Buda 186 ; Buda 40 ; Buda Verețiiu 24 ; Budelița 62 ; Bunești (cu oameni) 5—20 ; Burcenii 55.

Caracuești 54 ; Cemortanii Roșilor² 61 ; Chirilu 24 ; Ciugareni 54 ; Ciugareni 28 ; Ciumulești 108 ; Cobuji 62 ; Cojosa 33 ; Comîrzani 35 ; Conțești 66 ; Corni 69 ; Cotîrgași 53 ; Crapaturile (Popești) 40³ ; Crestești 51 ; Crucea 80.

Dolhasca 241 ; Dolheștii mari 212 ; Dolheștii mica 1—5 ; Donții 5—20 ; Dorna 198 ; Draceni 211 ; Dragoeasca 5—20 ; Dragușeni 130 ; Dumbrăveni 267 ; Dumbrăvița di jos 40 ; Dumbrăvița di sus 42.

¹ L, VIII, p. 250 : Bărăști.

² Scris întii Roșilor și apoi, dedesubt, Cemortanii.

³ H : Rapaturile ; L, VII, p. 255 : Crăpăturile.

Fălticeni 673 și st. p.; Fălticeni vechi 41; Fărcași 40; Fetești 30; Filipești 42; Fîntîneli 81; Forești 106; Frașeni 5—20.

Gaienești 73; Gancea 5—20; Ghermanești 135; Ghermanești 5—20; Giștești-Ghietști 150; Golicasă Poeanoiu 100; Gorodicheni 151; Gremești 107.

Heciul 212; Herești 46; Hîrtopile 70; Holda 30; Hol-dița 5—20; Hreasca 25; Huși 88.

Ionășeni 87; Ioneasca 44; Iurcani 1—5 st. p.

Joldești 140; Jurjești 59.

Lamașeni 162; Lespizi 162; Leucușești 70; Lipovenii Bratești 81; Lipovenii Homița 34; Liteni 179; Lițcanii; Lunca 136; Lunca 5—20.

Malini 211; Manolea Lipoveni 57; Manijenii 42; Mas-tacanii 5—20; Matioaea 1—5; Merești 34; Mihaești 52; Miroslovești¹ 54; Mitești 26; Modeea² 48; Moțca 96; Movileni 5—20.

Negotești 61; Neicanii 22.

Oncești 57; Onicoeni 103; Opriceni 51; Orțești 32.

Paeaseni 24; Pașcanii (Vatra) 76; Păltinișu (Glodul) 41; Petiea 95; Pirilepca 5—20; Pîrîu Cîrjii 28; Pîrîu Penti 27; Pleși 25; Pleșești 94; Plopeni 140; Poeana lui³ 30; Povalenii 5—20; Preutești⁴ 5—20; Preutești Bresescu 35; Probota 99; *Probota*; Purciulești 26.

Rabîea 43; Racovo 5—20; Radașeni 293; *Rareu*; Ra-tușu⁵ dela Podu Seret 20; Rătunda 42; *Rîșca*; Rîșca Țiganili 100; Roșcanii 84; Roșii Calici 5—20; Roșiori 55; Rotopănești 111; Rudești 26.

Sabasa 58; Saca 101; Sacueni 36; Salcii 127; Sali-jeni 60; Sandomeni 61; Sarafinești 97; Sasca 59; Sa-vești 46; Săvești 40; Serîțel 148; *Slatina*; Slătioara 44; Slobodzeea 50; Sloboziea Fundu 23; Soci 128; Soci 5—20; Spatarești 62; Stejaru 30; Stolniceni 93; Stolni-ceni 59; Stolniceni 40; Suha 105.

---

¹ H: Mirosloveist.

² L, VII, p. 255: Pîrîul Cîrjei-Mădeiu.

³ Sic!

⁴ H: Preupești.

⁵ H: Ratuși.

Saru Dorna 130; Șoimarești¹ 34; Șerbețul 43; Șinca 5—20; Șoldanești 91.

Tampești 78; Tataruși 261; Teșeuții 5—20; Tîrziea Neamțului; Tîrziea Rîșca (Groși) 44; Tochileli 30 și st. p.²; Tudora 245.

Țolești 42; Țoliști 64.

Vale Saca 84; Varaticul 44; Vercicanii 1—5; Verești 32; Verișeni 66; Vîrful³ 36; Vlădeani 156; Volturești 28. Zamostîe 220.

Trei așezări mici (1—5 curți) fără nume: una la S. de Adîncata, alta la S. E. de Dolheștii Mica, a treia la E. de Verișeni.

Cinci stîni, dintre care patru pe pîrăul Suha Mare, la S. S. V. de satul Suha, și una la S. de Berești.

Unsprezece mori, dintre care cinci la E. și S. E. de Cermîrtani, trei la N. de Pleșești, două la S. și S. V. de Bradățel 5—20 și una la V. de Verești.

Patru herestraie, dintre care două pe pîrăul Suha Mare, unul pe pîrăul Rîșca și unul pe pîrăul Rîșcuța.

O cîrciumă la V. de Rădășeni.

Cinci mine la S. și S. V. de Baia.

Două izvoare minerale: Izvorul Borca, la S. V. de satul Borca, și un izvor sulfuros la N. de Fîntînele.

Două puțuri la S. și S. E. de mănăstirea Rîșca.

În total, 215 așezări omenești, fără mine, izvoare și puțuri.

Tecuci

A deal 5—20; *A lu Ciucă*; A Mandii, c.; A Moara⁴ Conachi 24; Antohești (Bogdan) 96; Arutura, c.

Baimac 42; Balanești 45; Balanești 34; Balotești 30; Barcea 173; Barcea, c.; Bărboasa 34; Beberești 76; Bejenari; Benești 41; Berheci, st. p.; Berhœa (Calmațui) 35; Binești 82; Blaga 60 Blajerii de jos 86; Blajerii de sus 88; Bobuș 5—20; Boghești; Bou-Roș⁵ 5—20; Brahașești 253; Braineștea 30; Braineștea-Samoila; Brai-

¹ H: Șemarești.

² Stația de poștă se spre est de sat.

³ H: Verpol.

⁴ H: Amora.

⁵ H: Bosu-Roș.

nești 55; Buciumeni¹ 145; *Buciumeni* 33; Bucșa 26; Buda 46; Buda 33; Buda 30: Budești 207; Burdusaci 111; Burluci 31; *Buzdugan*.

Calinanești 72; Cauea 35; Cheftelnița 5—20; Chilimaneasa 110; Chiser, c.; Chițani 23; Chițelușa 22; Colonești 73; Condra 91; Condrachi 86; Corbasca 96; Corbița 37; Corbului 5—20; Corcioveni 39; Corni 100; Corni 25; Cosițeni 37; Costișă 22; Cospoșești 29; Coța, c.; Cotu Svarcași 20; Cozmești 152; Craești 83; Crivișeni (Focșa) 53; Cucorești 5—20.

Dagrașeni 70; Danailești² 23; Danceni 48; Dealu Mare 82; Deunoea 5—20; Dimacușa 58; Dividerești 38; Dobrinești 106; Dorești c.; Dratești 77; Drăgănești 195.

Filipeni 45; Florești 90; Foghieni 5—20; Frania 5—20; Frumușelu 111; Fruntești 92; Fundeni 108; Furceni 87; Furceni 5—20 și st. p.

Galbini 73; Galișești 100; Gandești 40; Găiceana 106; Gheldeli, c.; Gherdana 62; Gherjoaia 38; Ghilivești 38; Ghirbu 20; Glavanești 143; Godinești 70; Gogor 151; Golești (Lascuroaia) 5—20; Grajdani 46; Gulești (Coasta Lupii)³ 83; Guțu 29.

Hanțești 101.

Ionașești 152; Itu 29.

Jurjeni 32; Jurjionii 54.

Lazunca 80; Legheci 35; Lespizi 88; Lichitești 26; Liești 243; Lungociu 48.

Maicea; Malurile 75; Matca 240; Maldărești 5—20; Mileșcani 75; Milești 71; Mînjina, st. p.; Moghileni 70; Mohorîți 57; Morești 120; Motoșani 59; Muncelu 156.

Nanești 173; Nastaseni 5—20; Nazareni 5—20; Nedelca 5—20; Negulești 72; Nicoreștii 148; Nifornița 5—20; Nomoiova⁴ 43.

Obîrșia⁵ (Fundu Berheci) 42; Ocheni 40; Odaea 50; Oncești 25; Oțelești 113.

Pancești 99; Parince 58; Pădureni; Perje 5—20; Petrești 113; Pircheu 47; Piscu 123; Piscu Corbului 99;

¹ H: Burciumeni.

² H: Danaliești.

³ H: Costi Lupi

⁴ L. VII, p. 327: Nămoioasa.

⁵ H: Obîrsoea.

Pîrîu 20; Ploasca 1—5 sau stn.; Ploşcuţeni 24; Pochi 1—5 sau stn.; Podoleni 66; Poeana 187; Poenari (Homoclea¹) 167; *Pogletu*; Poiani 40; Prădăeş 5—20; Pri-vala 89; Putinili 46; Puţu Mihalce c.

Rachiteu 194; Racuşani 24; Radaceaneşti 78; Ras-poca 30; Ratiş c.; Răchitoasa 148; *Răchitoasa*; Răzăşii² 119; Reaci 67; Rediul Balan (Galera) 45; Rogozu 65; Rujitu 29; Ruţeşti 35.

Sagastău; Sălcuţa 41; Scărişoara 69; Serbi 119; Serbi 70; Slobodziea; Slobodziea Neamţului 5—20; Slobodziea Podu Turcului 73; Slobodziea Ungureani 66; Socei 44; Sprişeşti 103; Stanişeşti 60; Stanişeşti 43; Strîmba 5—20.

Şarba 39; Şendreşti 62; Şerbaneşti 125; Şerbaneşti 64; Şerboaea 35.

Tamozes 20; Tarniţa³ 50; Tatareşti 45; Taula 21; Tecucelu sec. 101; Tecuci 328 şi st. p.; Tecuci st. p.⁴; Tocali 30; Tociloasa 5—20; Tofli; Turceşti 179 şi st. p.

Țepu de jos 132; Țepu de sus 33; *Țicmana*; Țiganeşti 5—20; Țipu 30; Țiganeşti 56; Țiganeşti 52; Țiganeştii Nou 116; Țiganeştii Vechi 115.

Umbrareşti 70; Umbrareşti 67; Ungureni 70; Ungureni 66; Ungureni-Moghileni 37; Unguri 5—20; Ursa 51.

Valeana 47; Vale (Boului) 5—20; Vale Corbu-Curteni 21; Valea Mare 5—20; Vale Mare (Ghidraşcu) 5—20; Vale Re 88; Vale Sălcii⁵; Vele in deal 5—20; Viforeni 78; Vileana 21; Vladnic 78; Vlamnic 92; Vorgheşti 20; Vultureni⁶ 104; Vultureni (Calapodeşti) 44.

Zlatari 71; Zlătăreasa 25.

Două aşezări mici fără nume (1—5 curţi), una la N. de Zlatari, alta la V. de Şarba.

O stîină la S. E. de Strîmba.

O cîrciumă la S. E. E. de Chiser, c.

În total, 237 aşezări omeneşti.

---

¹ H: Gomosea.

² H: Rozşil.

³ H: Tarinţa.

⁴ Sic! La N. de oraş.

⁵ H: Selcea.

⁶ H: Bultureni.

Teleorman

Adunați 52; Albota 112; Alexandru 5—20; Alexandru; Atîrnați 130; Atîrnații 5—20.

Bacaeni 32; Badești; Baduleasa 21; Balaciu 42; Baltații 109; Băseni 54; Belitori 215; Beuca 80; Bivolița 5—20; Bîrla de jos 36; Bîrla de sus 40; Bîrlești 25; Bîrsteasca 29; Bogdan (Pătule) 5—20; Bordeili (Mindra) 78; Boreștii de Ceptura 133; Boreștii de Vede 40; Bradu de jos 63; Bradu de sus 36; Bratoșanii 50; Brînceni 74; Broasca 61; Broșteni 30; Bucovu 50; Bujoreasca 5—20; Bujoreni 5—20; Bujurești (Sperieata Repezi) 80; Bumboeni 97; Butculești 77; Buzeștii de Teliorman 40; Buzoești 38.

Cacanelu 61; Cacarazeni 40; Caldalar¹ 1—5; Calinești 86; Calofirești 105; Capu-Luncii² 25; Caravanești 132; Ceaușești; Cerbu 41; Cerșanii de jos 31; Cerșanii de sus 79; Cetatea 91; Cioara 70; Ciobani 21; Ciocești 58; Ciolanești 125; Ciolanești și st. p.; Ciupac 136; Ciupești 38; Ciurari 29; Cocheriești 46; Colonești 118; Colții 36; Corbul 84; Corbul 5—20; Corbul 5—20³; Costești 31; Cotorca 5—20; Cucuești 57.

Dealul de jos 72; Dealul de sus 45; Dedești 23; Deparații 80; Dobrești 5—20; Dobrogoste 25; Dobrotești (Dogi) 158; Dracea 126; Dragșanii 132; Dulceanca⁴ 28; Dulcinca 5—20.

Falanica 24; Fîntîneli 85; Frumoasa 57; Fundatura 20; Furculești 71.

Gaojanii 57; Gavanești 178; Gherigheu 40; Ghimpanești 30; Gîrlești 26; Gresea 37; Guești 25.

Hințești 129, Hîrtești 52.

Icoana 60; Ionești 36; Izbășești 42⁵.

Jimbași 97; Jimbreasca 55.

Laceni 38; Lacu 25; La Plopi 5—20; Lisa 56; Luceni 77; Lunca Corbului 38.

¹ H: Caldalar.

² H: Capa-Lunga.

³ A doua așezare 5—20, cu acest nume, mai spre nord.

⁴ E, f. 38: Dulcenii.

⁵ H: Ozvișești.

Maldera 88 ; Malurenii 48 ; Martalogi ¹ 23 ; Mavrodin 287 ; Măgureni (Ciocanii) 144 ; Mărghiea 81 ; Merii Gola ² 90 ; Merişanii 130 ; Mirişanii 40 ; Miroşi 126 ; Mitropoliea 63 ; Moara ³ Teiului ; Mogoşoia 224 ; Moldovenii 103 ; Mozaceni 55 ; Mozueşti 39 ; Muţa 36.

Nanovenii ⁴ 64 ; Neaga 59 ; Netofi 97 ; Ninciuleşti 110. Ocheşti 44 ; Odaea Hanu Alceru 40 ; Ologii 64 ; Oltenii 71 ; Orbeasca de jos 76 ; Orbeasca de sus 113 ; Orja 47. Paragina ⁵ Sechera 34 ; Palanga 33 ; Panova 39 ; Papa 56 ; Pădureşti 46 ; Pădureţi 160 ; Pădureţi 5—20 ; Păriuşa 23 ; Părul Rătundu ; Peatra 219 ; Peri 34 ; Pistoleşti 5—20 ; Pîrvu Roşu 29 ; Pîrlita 132 ; Podu de Broşteni 43 ; Popeşti 45 ; Purcărenii 5—20.

Radueşti 113 ; Recea de jos (Cornăţelu) 57 ; Recea de sus 70 ; Ruşii ⁶ de Vede 669 şi st. p.

Saceni 70 ; Sael ⁷ 5—20 ; Scaeşti 1—5 ; Seaca 93 ; Selişti ⁷ 50 ; Serbii ot Măgura 38 ; Slaveşti 55 ; Slobodziea 21 ; Slobodziea Gauriciu ⁸ 120 ; Slobodziea ot Calofireşti 41 ; Spatariea 46 ; Stîrci ; Stolnici 82 ; Strîmbeni 94 ; Suhaea 157 ; Svinteşti 118.

Şatrari 93 ; Şerboeni 140 ; Şoimu 61 ; Şovăreşti 48 ⁹.

Tatareştii de jos 58 ; Tatareştii de sus 91 ; Tecuci 120 şi st. p. ; Tecuci ; Teleasca 59 ; Teleşti ; Tufenii 119.

Țiganeşti 131 ; Țiganiea 45.

Ulmeni 105 ; Umele 20 ; Ungheni 73 ; Uzlueni 111.

Vataşeşti ; Vezii de jos (Veţişoara) 52 ; Vezii de sus 163 ; Viişoara 105 ; Virtos Pelea 230 ; Vlaici 41 ; Vlaşcuţa ¹⁰ 41 ; Voivoda ; Vulpeşti 43.

Zimnicea 531 şi st. p. ; Zimnicile 51 ; Zlota 103 ; Zloţeşti 61 ; Zmerdioasa 116.

Treizeci şi una de mori : şaisprezece pe Vede, între Şoimu şi Ruşii de Vede ; opt pe Teleorman, între vărsarea

¹ H : Mertolegi.

² E, f. 37 v. : Meri Goleni.

³ H : Mare.

⁴ H : Napovenii.

⁵ H : Paargina.

⁶ H : Ruse.

⁷ H : Sedişti.

⁸ H : Gauriciu.

⁹ H : Şoboreşti.

¹⁰ H : Vlacşuţa.

în Vedeia și Tatareștii de jos ; cinci pe Urluiul Mare ; una pe Calea Cînelui ; una pe Valea Pucioasa ¹.

O așezare de pescari (sălaș pescăresc) în ostrovul Bal-tec (Bresco), la Dunăre.

Un dreptunghi, cu o săgeată în sus, spre N., pe malul Dunării la S. V. de Cioara, și un al doilea, la S. E. : pare să însemne posturi militare sau pichete.

În total, 230 așezări omenesti

Tutova

Anghila 5—20 ; Anțești 113 ; Argușești, c. ; Arin, c. ; Armășoia 42 ; Avramești 101.

Balabanești 128 ; Balașești 92 ; Băcani 60 ; Bejenarii 5—20 ; Birjovana 5—20 ; Bîrlad ² 1 877 și st. p. ; Bîrzești 5—20 ; Bleșca 53 ; Blînzi 113 ; Bobiceni (Balișești) 75 ; Bogdana 105 ; Bogdanești 80 ; Bojești ³ 101 ; Bojurenii, curțile 5—20 ; Borești 20 ; Borodești 44 ; Bratulești 69 ; Buda 125 ; Budești 49 ; Bursucani 92.

Calimanești 93 ; Carabuț 5—20 ; Carapcești 52 ; Cau-ești 139 ; Cătuna-Balagoiu 22 ; Cernații 40 ; Certolom ⁴ 38 ; Cerțești 146 ; Chetreni ⁵ 102 ; Chilieni 119 ; Chirjoani 98 ; Chitești 28 ; Chițcani 193 ; Ciocani 82 ; Cioarești 143 ; Cîrlomănești 166 ; Cîrbești 101 ; Corlătești 96 ; Corni 24 ; Corodești 54 ; Corodul 262 ; Coroești 59 ; Coroeștii de jos 91 ; Coroeștii de sus 70 ; Costești 216 ; Coși 5—20 ; Co-tești 89 ; Cotoroi 111 ; Creteștii de jos 41 ; Creteștii ⁶ din deal 44 ; Crînga 5—20 ; Croitorii ⁷ (Samzanești) 5—20 ; Cruceana ; Cursești 130.

Dealul Mare 5—20 ; Dealu Mari 56 ; Deleni 132 ; Dimi-trachi Macri ⁸, a lui, c. : Docani 79 ; Docăneasa 71 ; Do-rotei. 5—20 ; Dracseni 5—20 ; Draga, c. ; Draghicieni ⁹

¹ H : Pocosa.

² H : Bîrlat.

³ Să fie oare Boțești din L, VII, p. 351 ?

⁴ L, VII, p. 346 ; Ciortolomul.

⁵ H : Chetreni.

⁶ H : Crepeștii.

⁷ H : Criuitorii.

⁸ H : Macriv.

⁹ H : Draghigheni.

Dragomănești 5—20; Dragomirești 110; Drujești 33; Dumbrăveni 66.

Fataciuni 53; Fărțături 5—20; Fichitești 63; Fântînele 5—20; Florești 189; Florești 62; *Florești*; Florești, c.; Foltești 48; Frunteșeni 60; Fundătura 5—20; Fundoaia 5—20.

Ghicanii 47; Ghidijini 45; Ghirghești 70; Ghiroceni 110; Golășei 66; Goltești 32; Grajdani 124; Gura Costești 5—20; Gura Iezerului 42.

Hîrsova 129; Hotară 5—20; Husului; *Husului*; Hușeni 70.

Ibanești 59; Ireasca 74; *Ireasca*; Îțcani 50; Ivanești 144.

Jugani 51; Jurjeni.

La Paladi, c.; Laza 134; Lelești 50; Liești 134; Lipova 184; Lunjești 60.

Marișești 91; Mascurii 57; Merjucanii (Evești) 114; Micești 70; Miroasă 1—5; Mînzăți 87; Mosar; *Mosar*; Movileni 38.

Negrelești 103; Negrești 157; Nerova, c.

Oancea 30; Oancea 5—20; Obîrșeni 63; Obrișanii 50; Ocordeanu, c.; Odaia 1—5; Odaia Onești 5—20; Orgoești 70.

Pătrășcani 72; Perieni 128; Pervești 5—20; Pleșești 26; Pleși 38; Plopana 92; Plopu 131; Pochideia 61; Podul Cotu¹ Podului 26; Poeneștii de jos 69; Poeneștii de sus 21; Pogana 59; Pogonești 131; Poiana 30; Poiana Guji 5—20; Polițeni 60; Popeni 127; Popești 50; Praja 54; Priponești 190; Prisacanii de sus² 52; Pruni 5—20; Puești 72; Punjești 109; Pupezeni 71; Pușcași 26; Putredeni 41; Puțul Olariului 22.

Racova 50; Rădești 52; Reace 31; Recea 5—20; Redeni 99; Redești 98; Rediu 5—20; Rediul Ulii 60; Reten, c.; Ruseni 63; Ruși 59.

Salteni 119; *Schit*; Schit Bogdanița 24; Schit Chirțibani; Schit Deleni; *Schitu Malinești*; Schit Orgoești; Schit Pervești; *Sf. Nicolai*; Siliști (Slobozia Bîrlad)³

¹ H: Codu.

² Cei de jos sînt în Tecuci.

³ H: Simiști (Slobozia Burlati)

21; Slobodzeia 32; Slobodzeia Conachi (Zorleni) 184; Slobodzeia Poiana Petrii 5—20¹; Stanchişeni 45; Stigari 1² 5—20; Straninoasa 20; Strîmba 40; Strîmtura 5—20 şi st. p.; Suceveni³ 35.

Sandreşti 55.

Tainiţii, c.; Talpiji 122; Tălpăoani 31; Toporeşti 71; Trohanul 66; Tuchelaţi 26; Tunseşti 99; Tuscanii, c.; Tuşeni 23⁴; *Tuşeni*.

Valea Babii 5—20; Valea Lungă⁵ 50; Valea Oanei⁶ 58; Varatiş 5—20; Vinderei 130; Vizureni Vladeşti 53; Voineşti 137; Vradeşti 110.

Zev (Criveşti) 41.

Două aşezări fără nume: una la V. de Slobozia Conachi (Zorleni), alta la N. de Voineşti.

O moară, la N. N. V. de Puşcaşi.

Şapte cârciumi fără nume: una la N. V. de Gura Ezeiului, una la N. de Arin, c.; una la S. de Floreşti, c.; una la N. de Odaia Oneşti; una la E. de Lipova; una la S. şi alta la N. de Cîrciuma Tainiţei.

În total, 222 aşezări omeneşti.

Vaslui

Albeşti 90; Armăşeni 69.

Babara⁷ 5—20; Babarâi 5—20; Babarâi, c.; Babuşa 68; Bahnari 95; Baleşti 71; Balteni 181; Balţaţi 69; Batca 22; Băutorii 110; Beneşti 93; Bereasa 84; Bîrzeşti 100; Boceşti 53; Bodeşti; Boloşefşti 35; Boloşefşti 39; Boreşti 204; Boroşefşti 88; Boroşefşti 88⁸; Boţoe 38; Bovrieşti 157; Bragareşti 90; Branişti 5—20; Braşeviţa 23; Buda 5—20; Buhăeştii de jos 92; Buhăeştii de sus 98; Burzugheana 5—20; Butucarie 37.

---

¹ H: Sl. Poiaua Petrii.

² H: Stigari.

³ Siciveni.

⁴ Cifra e lângă semnul pentru schit. Satul nu e reprezentat.

⁵ H: Lungu.

⁶ H: Vale Oane.

⁷ Sau baba ra (rea!).

⁸ Al doilea sat cu acest nume şi cu acelaşi număr de gospodării, la S. V. de primul.

Canțelerești ¹ 52; Carnodel ¹ 5—20; Cazanești 76; Călugăreni 84; Catuna Cerneia; Cerneiscaia ² 21; *Cetati*; Chetrești 109; Chircești 101; Chirlești 17; Chiscoești 183; Ciochirlești 27; Ciofeni 38; Ciorița 60; Ciortești 190; Ciuroi, c.; Codăești 147; Coropcenii 105; Coticu 70; Cotu Cuzii 24; Cozmești 110; Croești 122; Cucea 62.

Daculașeni 48; Daghița 104; Danești 135; Deleni 27; Dimitrești 76; Dobriceni 110; Dobroslovești 43; Dobrovăț 361; *Dobrovăț*; Dracseni 100; Drajești 99; Dumești 191.

Faghi 1—5; Ferești 279; Fîstîci 94; *Fîstîci*; Focșasca 43.

Găunoasa 50; Ghergheleu 106; Ghindarești (Șiura) 5 20; Glodeni 57; Glodeni 30; Grajdurili 48; Griștii 91; Gură Muntenilor, m.

Hucu 44.

Ipați 82; Iucșa 5—20.

Jigoreni 49; Jurjeni 57; *Jurjeni*.

Lalești 53; Lipoveni 96; Lipoveni Vaslui 25; Lipovăț 206; *Lipovăț*.

Machedo, c.: Marașeni 56; Marjina 24; Mărmoreni 42; Miclești 167; Mircești 92; Mînjești 71; Moara Domnească 72; Mocrești 30; Muntenesci 58; Muntenii de jos 49; Muntenii de sus 148; Musterești 64.

Negrești 145.

Olonești 32; Oniceni 127; Onțești 97; Ordelești 5—20; Otești 115.

Palanca 42; Parpanița ³ 39; *Parpanița*; Pocreac 154; Poenari 128; Poiana 60; Poiana Cîrnului ⁴ 5—20; Poiana Rîșnița 25; Pîncești ⁵ 111; Popești 78; Porcișeni 102; *Porcișeni*; Portari 106; Potropești 5—20; Pușcași 26.

Raduești 54; Rafaila 122; Rece 22; Rediul 53; Rediul 32; Rediu Mogîldeștilor 28; Rîngoe 30; Roșcoe 36.

---

¹ Canțeljești.

² Pare să corespundă așezării numite „Cotuna Morii lui Ciornei”, în B, p. 153.

³ Satul nu e reprezentat: cifra 39 e alături de semnul pentru schit.

⁴ H: Chirniluli.

⁵ H: Poncești.

Sasova 32; Schinteni și st. p.; Schitu Nacului 59; Schitu Epureani 11 (sic!); Scînteia 31; Slobodzeia 5—20; Solești 177; Soholeț 97.

Șandoeni 118; Șaranești¹ 104; Șcheia 172; Șerbești 85; Șirbotești 71; Șofranești 47; Ștîbureni 103.

Talpăilei; Tanac Burghielești 165; Tansa 203; Taoști 49; Tatareni 69; Tacuța Bumbelești 130; Telejina 56; Telejina 5—20 și st. p.; Telești 60; Timoftei (Gluboca) 35; Toderești 143; Todorești 5—20; Todorești Meara 87; Tolma 5—20; Trestieana 47; Tufești 103.

Țibini 5—20; Țibana, c.; Țibănești 32.

Uncești 5—20 și st. p.

Vale Mare 28; Vale Re 134; Vale Satului 5—20; Vale Siliște 44, Vaslui 432 și st. p.; Vulturești 88.

Zăpădeni 181; Zîzinca 80.

Două stîni în pădurea din nordul județului, una la V. de Cătuna Cernea, alta la N. V. de Poenari.

Șase mori din care trei la N. V., și V. și S. V. de Dracseni, una la N. V. de Pincești, una la S. de Ciorița, una la S.E. de Ghergheleu.

Trei cîrciumi fără nume, din care una la V. de Toderești, alta la N. de Boloșești, a treia la V. de Dobrosloveni.

În total, 187 de așezări omenești.

Vîlcea

Adunați 42; Adunații ot Herești 5—20; Alun 171; Amărești 110; Armașești 90; *Arnota*; Aranel; Aurești 62.

Babeni 68; Balteni 88; Barbatești 273; Barcanеști 48; Barcanеști 28; Baseni-Rumîni 91; Baseni-Unguri 68; Batașani 49; Barzaești 102; Belșani 60; Benești 78; Berloga 39; Bersești 120; Bistrița 298; Bistrița; *Bistrița*; Bîrsani 32; Bîrsești 86; Boești 84; Bogdanești 132; Bogdanești 80; Bogdanești 47; Bojurenii 63; Brezoea 62; Broșteni 190; Budești 58; Budulei 34; Budurești; Bulela 82; Bunești 114.

Cacova 129; Calina 111; Calina 5—20; Calinești 47; Cațetu; Cazarmele, c.; Căpari 113; Cerești 66; Cereșu

¹ B p. 153: Suraneștii de gios și Surăneștii de sus?

119; Cermejești 136; Cerneleli 40; Cheea 109; *Cheea*; Cherstăneștii 94; Ciocîltei 110; Ciorești; Ciumagi 72; Cîrlogani 110; Coeni 68; Colebași 76; Coltești; *Coman-
ça*; Copăceni 87; *Cornet*; Corșora 110; Costești 139; Cotorani 49; Cozia 46 și st. p.; *Cozia*; Crapaturile 110, Crețeni 148; Cucești 80; Cuci 42; Cuculești 37.

Danești 177; Diana¹ 60; Dijoiu 78; Dintr-un lemn²; Doba; Dobriceni 20; Dobrușa 70; Dovzești 59; Draganii 48; Drăgășani 173.

Ezer.

Faureștii de jos 89; Faureștii³ de sus; Fimureni 129; Fișcaliea 83; Foleștii de jos 111; Foleștii de sus 160; Fîrtățelu⁴; *Frasinet*; Frîncești 100⁵.

Ganești 113; Ganeștilor⁶ 32; Ganț 35; Gheroea 59; Ghinculești 44; Ghirdești 107; Glevale 209; Glojești 42; Govora 117; Gradești 69; Greci 108; Gura Văii 66.

Hataroiu 39; Herești 66; Hobeni 81; *Horez* 140 și st. p.; *Horez*.

Igoi 121; Inatești 40; Ioneștii Govora 72; Ioneștii Mincului; Izvoare 40.

Jaroci; *Jgheabu*; Jinuneni 61; Julești 39.

Laciul Pojar 34; Lacusteni⁷ 44; Ladești; Lamotești 45; Lapoș 68; Lăpușata 261; Lunca 48; Lunca 5—20; Lunjeni 69; Lupoia 42.

Maia 65; Malaea 38; Maldarești 192; Maldarești 75; Marjinești 56; Marița 52; Matiești 163; Măciuca 64; Mădulari 183; Măgura 30; Măgureni 34; Mănailești 78; Mănăstireni 201; Mihăiești 78; Mitrofani 78; Mocrușa 38; Moereasca de jos 94; Moereasca de sus 63; Moghila Serba⁷; Moloea⁸ 182; Molojești 99; Molostea 115; Mommura 49; Mumulești 42.

Nasin 28; Nemoiu 206; Ninciulești 63.

---

¹ E. f. 55: Mah(a)l(ana) Dăianu.

² Untru-lemn.

³ H: Fareștii.

⁴ H: Fortoțelu.

⁵ H: Frontești.

⁶ Sic! Lipssește prima parte a numelui.

⁷ H: Mog. Serba.

⁸ In E, f. 54 e un sat Modoia, cu 90 de gospodării.

Obislavu 56; Ocna 151; Ocnîța 56; Odaia Barbu Corbului 5—20; Olănești 203; Olimpești 100; Olteni 68; Orlești 178; Oteșanii 290; Oteteliș 150.

Palanga 34; Paușești 188; Pănești 65; *Pătrunsa*; Păușești 296; Peilești 30; Petranii de jos; Petranii de sus 160; Petreni 112; Petroasa 31; Plavicieni 34; Pleșești 32; Pleșoiu 33; Podeni 143; Pojoci 230; Popești 48; Popi 43; Priboeni; Proeni 34.

Racovița 125; Rasipiți 49; Recea 116; Rîmești¹ 171; Rîmești 93; Rîmnic de Olt 651 și st. p.; Rîtureni 57; Ro-bești 40; Roești 169; Romanești 54; Romanii 111, Romașa Peva²; Roșa 39; Ruget 33; Runcu 67; Rusanesti 60; Rusu.

Saharabu 44; Saracinești 69; Saracinești; *Saracinești*; Schitul 36; Scorburi 37; Seciului³ 32; Serbești 120; Serbești 63; Siliștea; Sinești 47; Sitoia⁴ 91; Slavitești⁵ 87; Slătioara 187; Slătioara 32; *Slătioara*; Spîrleni 86; Stanculești 78; Stanești 68; Stanești 47; Stoeanești 121; Stolniceni 5—20; Strachinești 61; Strejești 293; Stroești 113; Suești 26; Suhoretului⁶ 32; *Surpata*; Surpateli 76; Sușești 206.

Șanț 28; Șerbănești 182; Șerbănești 104; Șerbănești; Șirineasa 51; Șitoea 36; Șușanii⁷ de jos; Șușanii de sus 104.

Tatarani 27; Teiușului⁸ 120; Tereuza 49; Tighina 5—20; Titai 85; Tomșani 105; Torșoești 54; Turceni⁹ 114.

Teica 36; Țițilești 5—20.

Ulmetu 76; Urșani 67; Urși¹⁰ 86; Ușoreți 84.

Vai de ei 181; Vai de Rumîni 40; Vale Lunje 60; Valea Mare 37; Vale Mare 106; Valeni 94; Vale Rei 58; Va-

¹ H: Romești.

² Sic!

³ Sic!

⁴ H: Sitora.

⁵ H: Slavișești.

⁶ Sic!

⁷ H: Șumonți.

⁸ H: Tetiușului.

⁹ H: Turceniti.

¹⁰ H: Ureși.

selați 82; Vîrleni 94; Vladești 150; Voineasa 52; Voițești 119.

Zatreni 124; Zavideni 266; Zavocni 51; Zgube 31; Zlatăriea¹ 31; Zmeuret 78.

Două sate fără nume, dintre care unul pe Olt, la granița de nord a județului: deci Cîinenii de Vîlcea, iar celalalt la S. E. de Babeni Unguri.

Manăstire fără nume, la V. de Ghirdești.

Stație de poștă fără nume, la Cîineni.

Șaptesprezece stîni în munți.

Trei mori, dintre care una la S. E. de Babeni Unguri, alta la S. de Stoeanești, a treia la N. E. de Calina.

Ape minerale în dreptul satului Olănești.

În total, 295 de așezări omenești.

Vlașca

Adunații ot Copăceni (Gogoșari) 62; Adunații ot Naipu 21; Aleșii ot Butești 70; Asanaga 46; Atîrnații ot Sîrbeni 5—20.

Babaița 76; Babeli 92; Bacea 73; Bacea st. p.; Balan 60; Balanoea 50; Balariea 73; Balașoeni 91; Baneasa 127; Baneștii de streini 36; Beiul 134; Beiu de jos 54; Beiu de sus 97; Bițcoveni 74; Braniștari 76; Braniștea 53; Brigadir 160; Brigadir st. p.; Broșteni 74; Bucșanii de jos 58; Bucșanii de sus 5—20; Budenii de streini 30; Bulbucata (Danciulești) 46; Butești 40.

Cacoleți 71; Cacoleți 43; Cacoleți st. p.; Cacova 43; Căneanasa 22; Carapancea 1—5; Caratula 5—20; Cașcioara 90; Cașoea 95; Catalina Scurtu 185; Catrina 21; Catuna 21; Călugăreni 67; Cervenii de jos 100; Cervenii de sus 35; Chirculești 5—20; Chirieac 70; Ciocanu Cănela 39; Ciocanu Domneasca 28; Ciumați 34; Ciupea 22; Ciurari 57; Cîrtojani 716²; Clejani 336; Coeni 75; Comana 46; Comanești 28; Conțești 97; Corbii Ciungi³

¹ H: Zlotareea.

² S-ar putea ca cifra să fie greșit transcrisă. E, f. 35, dă numai 160 de gospodării.

³ H: Ciupști.

84; Corbii mare 160; Crivenic 240; Crovu 42; Crovu 35; Cucuruzi 181; Cupile 27.

Dadilovo 86; Daea¹ 85; Daea st. p.; Daița 36; Dăraști 147; Dracești 5—20; Dracești² 5—20; Drăgănești 152; Drăgăneasca³ 20.

Epurești 96.

Falaștoaca 75; Fațoea 157; Flămînda 67; Flămînda 48; Frasinetu 103; Frasini⁴ 75; Fundu Păriului⁵ 93.

Gaojanii 156; Gaureni 50; Gheleteni⁶ 90; Ghencea 5—20; Gherghești 36; Ghimpați 60; Ghizdaru 5—20; Giurgiu 421; Gîsteștii de jos (Sîrbii Gîstești) 55; Gîsteștii de sus (Rumîinii Gîstești) 30; Glavaciogu 378; Gogoșarii de jos 126; Gogoșarii de sus 28; Golășeea 55; Gostinu 50; Gostunarii 5—20 și st. p.; Gradinari 40; Gratia 155; Greaca 160; Greci 72; Gros 116; Gurueni 81.

Hobaea 52; Hodivoea 80; Hodivoea st. p.

Ionești 74; Izvoarele 150; Izvoru de jos 70; Izvoru de sus 171.

Jugureni 113.

Lada 32; Letca Nou 98; Letca Vechi 29.

Malu de jos 110; Malu de sus 150; Malu⁷ Roșu 5—20; Malu Spartu 139; Martalogi; Marunțișu 5—20; Măgura Lceanca 216; Mereni 232; Merii Falcueana 46; Mihaleștii de jos 87; Mihaleștii de sus 65; Mirzu 5—20; Mîrșa 161; Moara din Groapă 38; Morteni 117; Motov 70; Murzînești 86; Mustafița.

Naipu 67; Naziru 5—20; Neamțu 223; Nebuna 57; Negrenii de jos 52; Negrenii de sus (Tóporani); Novaci 106.

Obedeni 5—20; Obedeni st. p.; Obislav 67; Odaia Călugăr 5—20; Odaia Călugărița 1—5; Odaia satului Butești 5—20; Odaia Sîrbii 5—20; Odaia Smîrda 5—20; și st. p.; Odaia Trestianic 1—5; Ogreneni 40; Oinacu

¹ H: Odaea.

² A doua așezare cu acest nume și aceeași cifră de curți.

³ Draguneasca.

⁴ Frasichi.

⁵ H: Fundul Păriului.

⁶ E. f. 33 v.: Gălăteni moșneni și Gălăteni Mitropoliei.

⁷ H: Mala.

109 ; Osibiții ot Bucșanii de sus 5—20 ; Osibiții ot Negrenii de sus 27.

Parepu 83 ; Patruzeci de Cruci¹ 120 ; Pelea 167 ; Pelinoi 42 ; Pescari² 5—20 ; Petreștii de sus³ 64 ; Petrile 105 ; Petrile st. p. ; Petrișu 36 ; Petroșani 221 ; Pîrjolea 5—20 ; Podu Balean 5—20 ; Podu Potlogeni ; Poeana Lunga Stîna 40 ; Poenile 50 ; Popești 128 ; Popînteii 50 ; Poprilești 20 ; Preajba 1—5 ; Presiceni 31 și st. p. ; Presiceni de jos 35 ; Presiceni de sus 40 ; Prunari 56 ; Prundu 158 ; Pueni 50 ; Punte 5—20 ; Purani 70 ; Putineiu 67.

Rascaeți 60 ; Rasuceni 171 ; Roșeori⁴ 21 ; Roata 96 ; Rotița 5—20 ; Rușii lui Asan 47.

Sapatură 1—5 ; Selim 5—20 ; Serica 30 ; Sgaea 60 ; Singureni 82 ; Siristrei 27 ; Sîrbenii ot Gratiea 110 ; Sîrbenii de jos 71 ; Sîrbii (Ciolanu) 176 ; Slavești 55 ; Slobozia 100 ; Stanești 87 ; Stanești 75 ; Steriea, c. ; Stoenști 78 ; Storobăneasca 130 ; Strîmba 81.

Talpa 210 ; Talpa, st. p. ; Tangîru 73 ; Tămășești 73 ; Tîrnava de jos 140 ; Tîrnava de sus 75 ; Turbatu 36.

Țințăreni 78.

Udeni 79 ; Uliești 73 ; Uzunu 24.

Vadu Lat ; Vai de ei 5—20 ; Vatașa 40 ; Vele 32 ; Vida (Cîrtojanii) 112 ; Vieru 64 ; Vișanii 171 ; Vînători 59.

O mănăstire fără nume la S. de Drăgănești.

Opt odăi fără nume, în Burnaz, între Stăncești și Babaița.

Treizeci și șase de mori, și anume : douăsprezece pe Neajlovul inferior, de la Clejani la vale ; șapte la S. de Putinei ; cinci pe Neajlov, la V. de Obislav și Uliești ; patru pe Glavacioc, de la vărsare în sus ; două la V. și N. V. de Beiul ; două la S. de Cacolet ; două la N. de Naziru ; una pe un braț al Argeșului, la S. de Mărunțișu ; una la V. de Frăsinet.

Trei cîrciumi fără nume : două la E. și S. E. de Nebuna ; una la S. S. E. de Chirieac.

În total, 270 de așezări omenești.

---

¹ H : Crune.

² H : Pescare.

³ Cei de jos nu sînt trecuți.

⁴ H : Rașeorî.

II LISTA AȘEZĂRILOR OMENEȘTI DIN ȚINUTUL
PUTNA ÎN EDIȚIA A DOUA A HĂRȚII (1853)

Adjudu nou 270 și st. p.; Adjudu vechi 115; Anghelești 55: Angrîi, c.; Arari Ilinca, c.

Balta Rații 33; Batinești 80; Bejenăriți 78; Belciugu 64; Berești 118; Biliiești 141; Bizighești¹ 43; Bilca 94; Bîrsești 183; Blehani 36; Bodești 34; Bolotești 100; Bolotești² 80; Boțîrlău 72; Borșani³ 100; Boul 56; Brazii 25; *Brazii*; *Buluc*; Bîrceoia 75.

Capatanul de sus 40; Capoteștii 41; Călienii 172; Călimanul 27; Călimănești 41; Călimănești 62; Ciolănești 65; Ciorani⁴ 78; Ciușlea 169; Cîmpurile 231; Clipicești 95; Clipicești; Codru Sîrghilor 110; Colacul 88; Conțești 80; Copăcești 50; Cornățelu 30; Coronitii Ilinca, c.; Costieni 209; Coțofănești 154; Coza 87; Crîngu Stămatinului 5—20; Crucea de jos 69; Crucea de sus 259; Cucova 139; Cucova, c.; Cucueții de supt Măgură 40; Cucueții de sus 60.

Dimaciul 82; Diocheți 117; Doaga 29; Domnești 120; Drăgușeni 178; Dumbrăvița 41; *Dumbrăvița*.

Făurei 192; Fetig⁵ 1—5; Fitionești 240; Fîntînele 40; Florești 32; Focșani 1400 și st. p.

Găurile Gaura 161; Găgești⁶ 120; Grozești 30; Guggești 30.

Hăulișca 75; Heresteu 92⁷.

---

¹ H: Bizicești.

² H: Botești.

³ H: Bîrșani.

⁴ H: Cereni.

⁵ H: Fetilo.

⁶ H: Găcești.

⁷ H: Heresșeu.

Igești 30; Ireștii de supt Măgură 50; Ireștii de sus 160; Ivancești¹.

Jariștea² 306.

Lazarești 51; Lămotești 63; Lepșa 21; *Lepșa*; Lunca Dochii 40.

Maluri 29; Mănăstioara; Mărășești 181 și st. p.; Mărăști 96; Mira 120; *Mira*; Mircești 88; Mîndrești 54; Mîndrișca 65; Morile Cozînii 5—20; Movilița 401; Muncelu 119.

Nanești 210; Nămoloasa 64; Năruja 175; Negriilești 266; Nerejul 227; Nistorești 180;

Odobești 467; Oleșești 40; Orbenii de jos 66; Orbenii de sus 185.

Paltinu 122; Panciu 159; Paraipan (Baltarești) 30; Patrașcani 50; Pădureni 80; Pădureni 93; Pănțești 316; Părosul Săcătura 102; Păulești 105; Pățești³ 140; Păunești 466; Piatra Sturzii, c.; Pituluși 58; Podurile 109; Poiana 118; Pomii Străjescului 77; Prahuda 86; Prisaca 25; Pufești 200; Purceni 70; Purcelești 40; Puțu lui Haret 1—5 și st. p.

Răcoasa 190; Rădulești 89; Răstoaca 70; Repide 50; Resipiți 1—5; Rotilești 90; Rujenești 230.

Sacatura; Sascutul 281; Sascutul 45; Sasul 63; Satul Nou 111; Satu Nou 45; Schintei 37; *Schintei*; Scurta de jos; Scurta de sus 180; Semilachi, c.; Slobozia Copăcești 87; Slobozia Dimaciul 56; Slobozia Hulpești 20; Slobozia Precistii 38; Sorești 5—20; Soveja 354; Spieriești 87; Spinești 159; Spulberul 120; Străoane de jos 175; Străoane de sus 150; Suraia 317.

Șendelari-Andrieșu 120; Șendelarii de jos 106; Șerbești 80; Șișcanii de jos 5—20; Șișcanii de sus 30.

Tarniță; Tichirișu (Tichireașu) 118; Tojanii 62; Tulnici 123.

Țifești 90.

Unguri 40; Urecheștii de jos 60; Urecheștii de sus 30; Ursoiu 30.

---

¹ H: Ivacești.

² H: Jerești.

³ H: Puțești

Vadu Roșchii 71 ; Vadu Turcului 39 ; Valea Neagră 22; *Valea Neagră*; Valea Sării 187 ; Valea Seacă 226 ; Valea Seacă, c. ; Varnița 27 ; *Varnița* ; Văsuiul 94 ; Vidra 148 ; Vidrașcu 36 ; Vielini 30 ; Vineșești 20 ; Vităneștii de sus 160 ; Vităneștii de sus-Măgura 160 ; Vizantea mănăstirească 142 ; Vizantea răzăși 105 ; Voloșcani 190 ; Vulturile 230.

Așezare mică (1—5 curți) fără nume, la S. E. de Pădureni.

O stână pe Siret, la N. de Șișcanii de jos.

Două izvoare sărate la N.V.V. de Nerejul.

În total, 192 de așezări omenești.

III. DOCUMENTE INEDITE (1828 MAI 12 —
1832 AUGUST 24)

1

1828, mai 12., București.

Vistieria face cunoscut ispravnicilor județului Buzău să dea tot sprijinul polcovnicului Ditmar [sic!] însărcinat cu ridicarea în plan a Munteniei și Moldovei

De la visteriie către dumnealor boerii ispravnici ot sud. Buzău
Fiindcă prin predlojenia strălucirii sale domnului prezedent al divanurilor Moldaviei și Valahiei, sfetnic de taină graf Palen, scrisa de la 9 ale următorului, supt n. 336, sa face cunoscut catre visteriie că domnul ghenearal cfartir maister al armiei al doilea cneazul Gorceacov au înștiințat cum că dumnealui polcovnic ștabu ghinăralnicesc Ditmar, după înalta porunca fiind însemnat pentru radicarea în plan a Moldaviei și Valahiei, cere a i să da atit dumisale cit și ofițerilor ajutorul cel cuviincios spre înlesnirea săvîrșirii aceștii trebi, arătindu-să de către strălucirea sa ca sa să puie în lucrare această cerere. Deci, scriem dumneavoastră ca să vă aflați cu toată îngrijirea cînd să va arata la acel județ dumnealui pomenitu Ditmar cu oamenii dumisale pentru planurile ce are să facă, să-i dați tot cuviinciosul ajutor cu oameni de ai județului și cu căruțe ca să meargă pe la locurile unde va cere, înlesnindu-să toate cererile precum și momii să i se facă, ca să nu să întimple cea mai puțină zăticnire, spre a nu cădea dumneavoastră în răspundere. Și de priimirea poruncii aceștiea să trimiteți răspuns la visteriie.

Vel vistier

828, Maiu 12.

De altă mîină și cu altă cerneală :

Impreună lucrător stat sov. Sturdza
(*Arhivele Statului București, Administrative vechi, nr. 2611, anul 1828, f. 26.*)

Formează lucrarea sau dosarul 14 a ispravnicatului Buzău. Circulară trimisă tuturor județelor.

2

1830, decembrie 5, București.

Divanul săvârșitor al Țării Românești către ispravnicii de Teleorman ca să dea topografiilor ce lucrează într-acei județ datele statistice referitoare la plăși și sate.

Divanul săvârșitor al Valahiei, dumnealor boerilor ispravnicilor ot. sud. Teleorman.

Nacealnicul otreadului gheodezicesc, d. polcovnic Ditmars prin raportu cu no. 690, face știut d. deplin împuternicitului prezedent al divanurilor că însărcinarea pusă asupra-i nu poate a să săvârși de către dumnealui din pricină că unii din dumnealor ispravnici au încetat a trimite de la județ topografiilor trebuincioasele științe statisticești. Pentru care, divanul, potrivit cu predlojănia Ex. Sale dela 21 ale trecutului Noembrie supt no. 7662, scriem dumneavoastră să arătați topografiilor din parte-vă tot cuviinciosul ajutor, dîndu-le toate științele ce vi să vor cere, alit dela plăși cît și dela sate, ca să nu să întimple nici un fel de împiedicare întru aceasta, căci la din împotrivă urmare, răspunderea va rămîne asupra dumneavoastră.

Mihai Cornescu

B. Știrbei

No. 8321

dă. al 2lea

ma. al 5lea

830, Decembrie 5

(*Arhivele Statului București. Administrative vechi, județul Teleorman, Nr. 3617, dosar 347, f. 2*)

Această adresă a sosit la isprăvnicia de Teleorman în ziua de 7 decembrie, dată pusă de altă mină în susul colii de hîrtie. Adrese identice s-au trimis în toate județele. Pentru jud. Vîlcea, vezi adresa respectivă la Arh. Stat. Administrative vechi, jud. Vîlcea, nr. 4134, dosar 67, f. 2; pentru Gorj, idem, nr. 4479, dosar 9, f. 2.

3

1831, mai 5, Comoșteni (Dolj).

Adeverința satului Comoșteni din Dolj dată inginerului Lebedev cum că în timpul de opt zile cît a stat în numitul sat n-a făcut nici o pricină și n-a luat bani dela nimeni.

Copie după adeverința satului Comoșteni. N. 2.

Anu 1831, Maiu 4. Adeverința noastră la mina dumnealui ingineru Lebedev. Au săzut la satu nostru Comoșteni zile 8 și n-au făcut nici o pricină, nici bani dela cineva n-au luat. Pentru aceasta dăm noi această adeverință dumnealui inginerului Lebedev. Și pentru adevărată credință am iscălit. 831, maiu 4.

Iscălit :	Nicolae Gheorghescu	ot Comoșteni	adeverez
"	„Marin sin Mitruș	"	adeverez
"	Mitrea sin Marica	"	
"	Ceauș Marin	"	cu toată obștea adeverez
"	Mitrică Zmeu	"	
"	Ilie sin Diiaconu	"	
"	Radu sin Anghel	"	
"	Stan pîrcălab	cu tot satu	adeverez

fPopa Minea	ot Comișteni	martor
Diiaconu Petru	"	
Ilie sin Ilie	"	
Dragomir sin Preda	"	
Stan sin Dumitru	"	
Ioniță sin Nicolae	"	
Pirvu Borăzescu	"	

Această cfitanție nefiind tăgăduită de arătatu satu, după rugăciunea ce mi-au făcut, spre a-și avea urmarea întocmai, am adeverit-o și eu.

831, iulie 17

Codin Armășăscu
 Porucic Andreev
 Copie întocmai
 I. Bilcirescu

(Arhivele Statului București, Vornicia din lăuntru, Țara Românească, Administrative, anul 1831, nr. 543, f. 75—75 v).

1831, Mai 20, Craiova

Isprăvnicia de Dolj către epistatul Craiovei arătînd că logofețelul Petrache, cinovnicul topografului Danilov, a făcut cheltuieli în plasa Jiul de jos pentru care a fost reclamat de locuitori.

Ispravnicatul Dolj.

Domnealui epistatului politii Craiovi

Fiindcă Petrache logofețal ce s-au orînduit de dumneata cinovnicu cu topografu Danilov, au venit satele din plasa Jiul de jos pe unde i-au fost mergerea. făcînd arătare și plingere isprăvnicatu-

lui că le-au făcut de sumă dă bani cheltuială după foia ce au înfă-
țisat la isprăvnicat, și face trebuință negreșit dă dînsul ca să-și
dea răspunsul, poștește isprăvnicatul pe dumneata, să să trimiță cu
intradins aici la isprăvnicat a sta față la plîngerea lăcuitorilor.

No. 369

Maiu 20.

(*Arhivele Statului București, Administrative vechi, județul Dolj, nr. 4395, dosarul 197, f. 2*),

5

1831, mai 29, Iași.

Președintele divanurilor și comandantul oștirilor din Moldova și Muntenia, generalul Kisselef, către sfatul administrativ al Munteniei, cerînd să se puie la dispoziție, la Craiova, clădirile necesare pentru cuartiruirea unei semi-companii geodezice.

Deplin împuternicitul prezedent al divanurilor și ocîrmuitoriu și al oștirilor în prințipaturile Moldaviei și Valahiei, dela canțelariia politică, Mai 1831, Iași.

Sfatului Administraticesc al prințipatului Valahiei.

Nacealnicul gheodezicescului otriad al ghenearnicului ștab, polcovnic Ditmars, mi să jeluește ca după dou otnoșenii a comanderului o jumătate de roată a acestui otriad ștab căpitan Budberg catră caimacamiia Valahii mici spre a i să însemna case pentru certejnă, țeugaus¹ și cvartire pentru dumnealui și pentru ofițerii ce să află în ace roată, pînă acum nu s-au făcut nici o punere la cale, din care pricină dumnealui pierde vreme în zădar și nu să poate îndeletnici cu dătorii sa. Drept aceia, eu puu-înainte sfatului să facă a sa punere la cale spre a se însemna fără prelungire pomenitele cvartire pentru care stăruște polcovnicul Ditmars și care sînt neapărat trebuincioase spre grabire săvîrșirii îndatoririi puse asupra dumisale.

Pe partea stîngă e textul rus, cu data completă : 29 mai și numărul 2066 ; pe partea dreaptă textul român ; desupt, iscălitura autografă a generalului Kisselef.

(*Arhivele Statului, București, Administrative, Vornicia din lă-antru, anul 1831, nr. 543, f. 2—2 v.*)

In textul rus : țeugausa, din germanul Zeughaus adică arsenal, depozit de arme. Aci cred că e vorba de o clădire care să adăpostească pe soldați și armele lor.

1831, Mai 30, Craiova

Isprăvnicia de Dolj către Căimăcămia Olteniei în chestia cheltuielilor abuzive și neorînduvelilor făcute de logofețelul Petrache Popescu, cinovnicul unuia din topografi ruși, cerînd să fie despăgubiți locuitorii și sancționat respectivul cinovnic.

Cinstitei Căimăcămii. Nr. 415

Arătăm cinstitei căimăcămii, entru Petrache Popescu logofețelu ce au fost orînduit dă epistasiar Craiovei cinovnic din partea cinstitei căimăcămii cu unul din topografi ruși, carele mergînd împreună cu topograful prin cîteva sate din plasa Jiul de Jos, au făcut nesuferite cheltueli... cu mîncări nesterioase și băuturi, vin și rachiu, fără orînduială, peste cît cuviința cere. Au băut și au căznit pă lăcuttori cu feluri dă chipuri, luînd și o iapă de olac care s-au întîmplat de au murit, rămîind stăpînul¹ ei păgubaș. Iată alăturat foe de suma cheltuelii ce au făcut². Și ne rugam ca, judecîndu-să cu dreptate și găsindu-să urmate fără de cuviință, mai ales pentru dobitocul lăcuitorilor ce l-au prăpădit pă de o parte să va porunci spre despăgubirea lăcuitorilor, iar pă de alta i să va face cuviinciosul nezam de părăsire, avînd și isprăvnicatul cinstit răspuns.

Maiu 30

(*Arhivele Statului București, Administrative vechi, județul Dolj, nr. 4395, dosarul 197, f. 4*).

7

(1831 mai 30)

Foaie de cheltuiala făcută de logofețelul Petrache. cînd a fost cu inginerul topograf în satul Capul Glodului din județul Dolj.

Foiță de cheltuială ce au făcut logofătu Petrache cu angeneiul ce au fost în satul nostru Capul Glodului pentru măsuratul pămîntului cum la vale arată :

Taleri — Parale

7	—	Dinu Morenci pe un mel.
7	—	Ion sin Frățilă pe un mel.
3	30	Ioniță pe cinci ocă făină.

¹ Aci intercalat : „precum pentru acestea răportuește isprăvnicatul cu no. 63 și zapciul plășii“.

² Vezi anexele 7 și 8.

2	10	Șarban sin Matei pe trei ocă făină.	
1	10	Dobre sin Mărin pe una litră unt și una ocă mălai	
—	35	Stancu Bratu pe una ocă malai și 50 dramuri unt.	
—	20	Tudosi sin Stan pe una mălai /sic/.	
—	20	Trîșcă Boțeanu pe una ocă mălai.	
—	20	Mărin Strinu pe una ocă malai.	
—	20	Ion Balan pe una ocă mălai.	
2/	—	Badia Dulăcu pe o jumătate ocă unt și una ocă mălai.	
—	30	Avram sin Ene pe una litră unt.	
1	10	Dumitru Crețul pe una litră unt și una ocă mălai.	
	30	Dina Morencioaia pe una ocă mălai.	
1	30	Radu sin Matei pe doua ocă mălai și o litră unt.	
1	30	Radu sin Dinu pe una litră unt.	
	20	Mitrică pe una ocă mălai.	
	30	Pătrașcu pe una litră unt.	
1	—	Mărin Murgășanu pe două ocă mălai.	
	20	Dumitru sin Ilie pe una ocă mălai.	
	20	Dinu Arbășălu pe una ocă mălai.	
	30	Șarban sin Matei pe una ocă mălai și 50 dramuri praj.	
1	20	Radu sin Matei pe una și jumătate oțăt.	
	32	Stan circiumariu pe două ocă vin.	
2	06	Vintilă pe șapte litre 50 dramuri rachi.	
1	—	Pe două ocă vin i pac.	
8	—	Radu isprăvnicelu pe opt ocă vin dăl bun, veichi.	
5	20	I pac pe u(n)sprezece litre rachi.	
54	3		

(Arhivele Statului, București, Administrative vechi, județul Dolj, nr. 4395, dosarul 197, f. 5)

8

(1831 mai 30)

Foaie de cheltuiala făcută de logofețelul Petrache, cînd a fost cu inginerul topograf în satul Ciulnița și într-alt sat nenumit din județul Dolj.

Foiță de cheltuială a (i)nginerului cînd o vinit cu măsurătoarea pămîntului.

15	litre rachi	de la	jupîno	Staroi	.	.	.	.	.	4,20
12	litre rachi	.	.	.	.	.	.	.	.	3,24
10,5	oca de vin	.	.	.	.	.	.	.	.	6.—
20,5	oca mei (?)	.	.	.	.	.	.	.	.	8,—

¹ A fost scris întii 20, apoi corectat în 30. De fapt, prețul unei ocale de mălai e socotit la toți 20 de parale; ocaua de unt e trei taleri sau 120 parale, iar ocaua de făină 30 de parale.

altă parte să facă cunoscut la vornicie pentru ce nu s-au dat cfartire cînd au cerut, -ca să o înștiințeze d. prezedent.
No. 1047.

Concept.

(*Arhivele Statului București. Administrative. Vornicia din lăuntru, anul 1831, nr. 543, f. 3*)

10

1831, iunie 9, Măceșu (Dolj)

Adeverința satului Măceșu din Dolj dată inginerului Bedev cum că în timpul celor 9 zile cît a stat în numitul sat n-a făcut nici o pricină, nici n-a luat bani de la careva.

Copie după adeverința satului Măceșu N. 1.

Adeverința noastră la mîna dumnealui inginerului Bedevu. Au șazut în satul nostru Măcișu rumînesc zioa¹ 9 și n-au făcut nici pricini, nici bani dela nimini n-au luat.

Pentru aceasta am dat adeverință dumnealui inginerului Bidiv și pentru adevărată credință ne-am iscălit.

831, iunie 9

Sava Lebistrecea adeverez

Radu Giminteanu adeverez

Ivan Chirea adeverez

Stan Custurău adeverez

*Dinu Puflăbu*² adeverez cu tot satul Măcișu.

Popa Florea ot Măcișu.

Eu *Stan Burtea* adeverez

Eu *Florea Buiaderic*

Eu *Gheorghe Croitoru* adeverez

Eu *Lazăr Epure* adeverez

Eu *Stan Croitoru* adeverez

Eu *Popa Nicolae* am scris cu zisa și iscălitura tuturor.

La darea aceștii cîitanții fiind și eu față, după rugăciunea ce mi-au făcut, spre a-și avea urmarea întocmai, am adeverit-o cu iscălitura. 831, iulie 19³.

iscălit: *Constandin Armașu*

Porucic Andreev

Copie întocmai

A. Bilcirescu

(*Arhivele Statului București. Vornicia din lăuntru, Țara Românească, Administrative, anul 1831, nr. 543, f. 78—78 v.*)

¹ Sic!

² Cred că e o transcriere greșită pentru „pîrcălabu”.

³ Data diferă de aceea de la sfîrșitul textului adeverinții.

1831, iunie 14, Rușii de Vede

Insemnare de alimentele și lumînările necesare zilnic pentru trei topografi.

Pentru hrana a trei topografi trebuie pa zi :
 Piine una ocă
 Carne dooă ocă
 Crupe o litră
 Lumînari dooă
 Orez cincizeci dramuri
 Lapte una ocă
 Unt cincizeci dramuri.

Textul, scris mai întâi în rusește, de către topograful de clasa a doua Titov și datat 1831, iunie 14, Rușii de Vede, a fost tradus în josul paginii, în romînește.

(Arhivele Statului Bucuresti, Administrative, Vornicia din lăuntru, anul 1831, no. 543, f. 21)

1831, iunie 29, București.

Vornicia mare a trebilor din lăuntru către ispravnicii de Teleorman ca să dea topografului ce lucrează într'acel județ alimente contra cost, după prețul oficial.

Dvornicia mare a trebilor din lăuntru a prințipatului Țării Romînești, Dumnealor boerilor ispravnici ot sud. Teleorman.

S-au văzut coprinderea răportului ce ați trimis dumneavoastră către vornicie din 15 iunie subț no. 90 pentru lucrurile de îndestulare ce cere topografu dela acel județ. Și spre răspuns vi să scrie ca să i să dea acele lucruri inșă platindu-le după eczamplari ; asemenea să i să înlesnească și cele ce să atingu de însărcinarea pusă asupra dumisale, după punerea la cale ce este facută.

831, iunie 29

Pentru marele dvornic din lăuntru, *Filip Lenș*

No. 2648
 Secșia 1-iu
 Masa 1-iu
 București

Secretar : *G. Grădișteanu*

Sosită la isprăvnicie în ziua de 1 iulie.

(*Arhivele Statului București, Administrative vechi, județul Teleorman, nr. 3617, dosarul 347, f. 4*)

13

1831, iulie 16, București

Vornicia mare din lăuntru către isprăvnicia județului Teleorman, arătându-le că alimentele luate de topografi urmează a fi plătite de către aceștia.

Dvornicia mare dinlăuntru a prințipatului Țării Rumînești, dumealor ispravnicilor ot sud. Teleorman.

La răportu dumneavoastră cu no. 149 în pricina dezlegării ce cereți pentru plata lucrurilor de mîncare ce iau topografii, de unde are a să plati, sa raspunde dumneavoastră : Să faceți cunoscut topografilor că acelea au (a) le plati însuși ei după prețurile hotarîte
831, iulie 16

Marele dvornic din lăuntru : *Gheorghe Filipescu*

No. 3462

Secsiia 1-ju

Masa 1-ju

București

Secretar : *G. Grădișteanu*

Sosită la isprăvnicie la 19 iulie.

(*Arhivele Statului București, Administrative vechi, județul Teleorman, nr. 3617, dosarul 347, f. 3*)

14

1831, iulie 19, Zăvalul (Dolj)

Adeverința satului Zăvalul din Dolj dată topografului de clasa a doua Lebedev cum că a plătit tot ce a luat din zisul sat în cele șapte zile cit a lucrat acolo și că nu le-a făcut nici o supărare.

N. 4.

1831, iulie 19. Am dat această adeverință topografului al doilea Lebedev care au șăzut la al nostru sat Zavalu șapte zile. Ce au luat din satu nostru au plătit tot și nu am mai făcut nici noi nici o supărare și n-au mai luat fără de bani nimic. Pentru aceasta dăm noi adeverință și iscălită cu toți oamenii și pîrcălabii.

Eu Stan Stanică. Eu Barbu sin Bunea. Eu Mateiu sin Nedelcu. Eu Bratu sin Mateiu. Eu Ivan Bujorică. Eu Stoica Giurca. Eu Staicu sin Nedelcu. Eu Iane sin Lazăr Baltă. Eu Iane sin Bănică. Eu Marin sin Popa.

Eu Ion Pîrcălabu de streini ce am fost pă vremea ingenerului cu toți streinii adeverez.

Eu Ion Pîrcălab de lude cu toți sătenii adeverez.

Eu popa Andreiu adeverez și martor.

Eu popa Ivan adeverez. Eu popa Staicu scriitor cu zisa numiților de mai sus și martor.

La această adevărînță am fost și am iscălit: Costache Zapciu. La darea aceștii cîtanții fiind și eu față, după rugăciunea ce mi-au făcut, spre a-și avea întocmai¹ am adevărit-o cu iscălitură. 831, iulie 18².

Codin Armașu
Porucic Andreev

Spre încredințare că este copie întocmai.

I. Bilcirescu

(*Arhivele Statului București, Vornicia din lăuntru, Țara Românească, Administrative, anul 1831, nr. 543, f. 77—77 v.*)

15

1831, iulie 21, Grebești (Dolj)

Adevărînța satelor Grăbești și Tîrnova din Dolj dată topografului Debli cum că a achitat tot ce a primit în cele două zile cît a măsurat în zisele sate și că nu le-a făcut nici o supărare.

Copie după cîtanțîia satului Grăbești N. 3.

Adevărînța noastră la mina dumnealui domnului Debli³ topograful ce au fostu orînduit cu măsurătoarea aici la satu nostru Grăbești i Tîrneva, precum să să știe că pentru cheltuelile ce s-au făcut aici în satele noastre în doo zile cît au măsurat, ne-am și priimit toată plata. Pentru care am dat această adevărînță că nu mai avem a căuta nimic. Și spre încredințare ne-am pus degetile, în loc de pecete, ca să să crează. Și altă supărare nu ne-au mai făcut în sat nimic.

831, iulie 21

Eu Nicu sin Chira ot Grebești adeverez

Eu Marin Drăghicescu ot Grebești adeverez

Eu Ștefan Nedeianu ot Grebești adeverez

Eu Stancu Degeratu ot Grebești adeverez

Eu Mitrea sin Zamfir ot Grebești adeverez

Eu Radu Pîrcălab ot Grebești adeverez

} Și noi vechili
din partea a tot satu

¹ Lipsește cuvîntul „urmarea” ca în celelalte adevărînțe.

² Data- aceasta nu consună cu cea de la începutul adevărînței

³ Lectura numelui nu-i absolut sigură.

Popa Dumitru

Eu Ion sin Zamfir ot Tîrnova adeverez

Eu Dumitru sin Dinu ot Tîrnova adeverez

Eu Păun sin Grigore ot Tîrnova adeverez

Eu Marin Pircălab ot Tîrnova adeverez

Popa Dumitru ot Tîrnova adeverez

Și am scris eu Marin sin Iordache și martor

Eu Costandin sin Mateiu adeverez

La darea aceștii cfitanții fiind și eu față, după rugăciunea ce mi-au făcut spre a-și avea urmarea întocmai, am adevărit-o și eu cu iscălitura 831, iulie 21.

Codin Armașu

Porucic Andreev

Copie întocmai

I. Bilcirescu

(Arhivele Statului București, Vornicia din lăuntru, Țara Românească, Administrative, anul 1831, nr. 543, f. 76—76 v.)

16

1831, iulie 24, Rușii de Vede

Isprăvnicatul Teleormanului către vornicia din lăuntru arătînd că topografiu au plecat din județ; cine plătește alimentele date lor? Vornicia răspunde că trebuie să le plătească topografiu, după cum s-au angajat. Să le scrie deci, întrucît ei se află tot în partea locului.

Către cinstita vornicia mare din lăuntru a prințipatului Țării Rumînești, dăla isprăvnicatul Teleormanului.

Cînd am priimit porunca cinstitei vornicii, scrisă dăla 16 ale lunii, no. 3462 în pricina lucrurilor date pentru îndăstularea topografiilor, că au să le plătească cu bani dăla însuși, pă prețurile hotărîte, numiții topografi au fost plecat dntr-acest județ, iar lucrurile date lor fiind cele ce să arată în alăturata foae iscălită dă județul orașului, cinstita vornicie ori în ce chip va găsi cu cale vom avea cinstit răspuns, ca să știm ce să arătăm celor care le-au dat. Căci ei, după porunca cinstitei vornicii, prin zisa isprăvnicatului le-au dat.

Niculai Hiot

1831, iulie 24

No. 177. Secșia 1-iu

Această adresă, primită la vornicie la 27 iulie și înregistrată sub no. 3274/863, poartă următoarea rezoluție :

„Să se facă răspuns ispravnicilor a să adresarisi dumnea-
lor către acei topografi care să află tot în partea locului și
corespondendarisindu-să cu numiții, după ce vor priimi plata
acestor cheltuieli ce au făcut pomeniții, în vreme ce dumnea-
lor însuși ei cînd s-au adresarisit către isprăvnicie au făcut ce-
rere cu cuvînt ca vor plăti pînă la un ban, să-i înparță bani
pă la lăcuitori dă unde s-au luat aceste lucruri, și plătind
banii, să ia adeverință dela lăcuitori că le-au răspuns banii
și acele adeverinți să le trimiță aici spre încredințarea
dvornicii.

1831, iulie 30

Filip (Lenș)

(Arhivele Statului București, Administrative, Vornicia din lă-
untru, anul 1831, no. 543, f. 50).

17

1831, iulie 24 (Rușii de Vede).

*Cheltuielile făcute cu hrana ofițerilor care au luat da-
tele statistice din județul Teleorman, în intervalul 13—28
iunie și 13—15 iulie 1831.*

Foaie dă cheltuiala ce s-au facut cu ofițerii cei cu scrisul sta-
tisticu, pă cum au șezut aici, dă la 13 iunie pînă la 28, dupa cum
la vale să arată : 831

			Taleri	Parale
32	jîmble cite o jumătate ocă, oca	— 28	14	16
26	ocă carne dă miel	— 26	16	36
28	luminări dă seu	4	2	32
1 1/2	ocă oțet	1 —	1	20
2	ocă orez	1 24	3	8
2	ocă unt de vacă	3	6	—
27	ocă lapte dulce	— 12	8	4
25	ocă oia	2	1	10
5	ocă ceapă	8	1	—
5	ocă spirt	5 —	25	—
			80	6

Această cheltuială s-au făcut la venirea dintiui i pac la veni-
rea dă al doilea dala 13 iulie pînă la 15 :

16	jîmble i pac	5	24
4	ocă spirt	20	—
3	ocă carne	1	38
1	ocă ceapă	—	8
1	litra orez	—	16
1	litra brînză	—	10
3	luminări dă seu : 4 parale	—	12
		28	28

Cheltuiala venirii dintii	80	6
I pac la venirea dă al doilea	28	28
	108	34

Adică una sută opt taleri, treizeci și patru s-au făcut cheltuială aici dă ofițerii cei ce au fost cu scrisul statisticu, pa cîta vreme au sezut.

Dumitrache Ghenea   *Pit. Rudescu*   831, iulie 24

(*Arhivele Statului București, Administrative, Vornicia din lăuntru, anul 1831, no. 543, f. 51—51 v.*).

18

1831, august 28, în județul Gorj

Topograful de clasa a doua Costantinov cere ispravnicului de Vilcea să-i trimită la satul Milostea, în termen de patru zile, cinovnic, tilmaci de limba rusă, care, prăjini și 40 de oameni cu topoare.

Copie

Cinstitului ispravnic al județului Vilci, dă la ofițerul engineri.

Fac știut dumneavoastră că eu mă aflu aici în județu Gorju cu măsuratoarea și facerea hartii și fiindcă am apropiat marginea județului, dau dă știre ca și dumneavoastră dă acolo să-mi trimiteți cît mai în grabă cinovnic și tilmaci la satu Milostea, la marginea județului, împreună cu zapciu sau vatafu da plai, cu toate cele trebuincioase ca sa nu să dea zăticnire sau să sez eu acolo în marginea județului, căci asupra dumneavoastră privește. În soroc dă patru zile să să afle la locul cel zis, cu cară, cu prăjini, cu 40 oameni cu topoară. Și sînt al dumneavoastră plecat.

831, august 28

Topograf 2-lea clas Costantinov.

(*Arhivele Statului București, Administrative, Vornicia din lăuntru, anul 1831, no. 543, f. 57*)

19

1831, August 29, în județul Vilcea

Topograful praporcic Șein cere cîrmuirii județului Vilcea să-i trimită: un cinovnic priceput, un tilmaci de limbă rusă, 40 de lucrători, 40 de prăjini și doi cai cu șeile lor.

Să se expedieze o scrisoare la Lotru spre a aduce pe topograful Șeverin și să se ordone zapciilor și pîrcălabilor de sate să asculte de topografi.

Copie.

(Corposul topografilor)

Praporcicu Șein

August 29, 831, no. 7

Cinstitei otcîrmuii a județului Vilci

După înaltă poruncă a împăratului meu, mă rog cinstitei otcîrmuii, fără a pierde vreme, să mi se trimită un cinovnic care poate avea știință bună de condei, care poate să facă catagrafie după forma ce să cere, și un tîlmaci care poate să știe limba românească. Și să mai orînduească un om ca să ducă această scrisoare la Lotru, să aducă la topografii undor ofițeri Șeverin.

Încă mai arăt otcîrmuii, la 30 ale acestii luni, negreșit să-mi aducă doi cai buni cu șale și 40 oameni lucrători și 40 de prăjini lungi și să se poruncească zapciilor și pîrcălabilor prin sate în tot județul ca să dea supunere și ascultare ori la ce loc să va întimpla, ca să nu se întîmple vreo zăticnire. Și cine nu să va supune vor cadea supt strașnică răspundere.

Corposul topografilor praporcic Șein.

(Arhivele Statului București, Administrative, Vornicia din lăuntru, anul 1831, no. 543, f. 57)

20

1831, august 31 (Rîmnicul Vilcei)

Ispravnicul județului Vilcea către vornicia din lăuntru, arătînd că ofițerii topografi ce urmează să ridice planul județului au prezentat cereri mari în oameni și materiale. Au fost satisfăcuți în măsura posibilităților. Cere instrucțiuni.

Cinstitei mari dvornicii din lăuntru

Otcîrmuitorul județului Vilci

Cu plecaciune fac cunoscut cinstitei dvornicii că în cuprinsul acestui județi s-au arătat ofițeri topografi cei însărcinați cu ridicarea planului județului. Și uni dintr-aceștia au și înfațișat poruncile înaltei stăpîniri ce au țiescare coprinzătoare ca să li se înleznească din partea otcîrmuii județului trebuinciosul ajutori spre îndeplinirea însărcinări ce este pusă asupra-le.

Acești topografi prin oțnoșenile lor către oțcirmuire precum și prin însuși graiul dumnealor fac cereri mari și în felurimi de chi-puri, precum cîte 40 oameni cu topoara, cai de olac, cinovnici, țil-maci, încă uni și oameni înarmați de pază, pricinuind și cheltueli satelor, precum spre încredințare să alatură și copii după unele oțnoșenii ale dumnealor. Căroră pă deoparte li s-au împlinit cererile pre cît au fost prin puțină, iar pă de altă parte nu lipsesc cu ple-căciune a pune în cunoștința cinstitei dvornicii ființa acești madele, rugîndu-mă a avea cinstită poruncă de urmare.

Dumitrache Cnezu

1831, avgust 31

Secsia 1-iu
No. 41

Această adresă, primită la vornicie, potrivit însemnării din partea superioară a colii, la 5 septembrie și înregistrată sub no. 4350/1276, poartă următoarea rezoluție :

„Să i să facă răspunsu a alcătui catastih pentru toate acelea ce au dat acestor topografi, trimițînd și cfitănțiile dă priimire dela pomeniți topografi, spre a să face punere la cale. 831 sept. 16.

G. Grădișteanu

(*Arhivele Statului București, Administrative, Vornicia din lă-untru, anul 1831, no. 543, f. 56*)

21

1831, august 30¹, București.

Vornicia mare a trebilor din lăuntru către ispravnicii județului Teleorman, arătîndu-le că plata alimentelor luate de către topografi trebuie să se facă de aceștia, așa cum s-au angajat.

Dvornicia mare a trebilor din lăuntru a prințipatului Țării Ru-mînești dumnealor boerilor ispravnici ot sud. Teleorman.

Văzîndu-să arătarea ce faceți dumneavoastră prin răportu de supt no. 177 pentru plata lucrurilor de îndeustulare ce au luat topo-grafii pă vremea cînd s-au aflat într-acei județ, spre răspuns să scriie dumneavoastră : Fiindcă numiții topografi să află tot în partea locului, să vă adresarisii dumneavoastră din parte-vă chiar către dinșii, și după ce veți priimi plata acestor cheltuieli ce au făcut, să să înpartă banii pă la acei lăcuiitori de unde s-au luat

---

¹ Peste data inițială — luna și ziua — s-a scris alta, așa încît lectura nu e sigură.

lucrurile supt luare dă adevărinite spre încredințare că ș-au priimit plata ; care adevărinite să le trimiteți la dvornicie, avînd dumnea-voastră drept temeiu adresarisirea lor ce au facut către isprăvnicie, supt cuvînt că vor plăti toate pîna la un ban.

831, Avg. 30

Marele dvornic din lăuntru : *Gheorghe Filipescu*

No. 4013

Secsiia I-ju

Masa I-ju

București

Secretar : *G. Grădișteanu*

Sosită la isprăvnicie în ziua de 5 septembrie ; lectura lunii nu e sigură.

(*Arhivele Statului București. Administrative vechi, județul Teleorman, nr. 3617, dosarul 347, f. 1*)

22

1831, Octombrie 2, Pitești

Cîrmuitorul județului Argeș întreabă vornicia din lăuntru ce dispoziție dă pentru satisfacerea topografilor din Pitești care cer lemne de ars pe intervalul cît vor sta în oraș.

Cînstiții marii dvornicii a trebilor din launtru a prințipatului țării rumînești, ocîrmuitorul județului Argeșu.

Dintr-această alăturată oțnoșeniie supt no. 35 ce au dat ocîrmuirii orînduiții topografi din al 2-lea clas ce să află într-acest oraș Pitești va lua cînstita dvornicie plioforiie de cerere ce fac a li să da lemne de agiuns pre cît va sta aici în oraș întru scrierea catagrafii județului. Ci fiindcă ocîrmuirea pentru asemenea lemne nu are nici o poruncă, mă rog cînstiții dvornicii a avea în grabă cînstit răspuns, de unde și prin ce mijloc să li să înlesnească această cerere, ca să știu ce urmare să fac.

Alexandru Ciocîrdia

1831, oct. 2
Secsiia I-ju
no. 481

Această adresă, primită la vornicie în ziua de 3 octombrie și înregistrată sub nr. 5156/1573, poartă următoarea rezoluție :

„Să i se facă răspuns după oțnoșeniia venită întru această dela vremelniceasca dăspărțirea la înștiințarea județului Doljului 831 Oct. 6“.

Filip <Lenș>

1832, aprilie 21, Balș (Romanafi)

Repartizarea pe mahalalele satului Balș din Romanafi a sumei de 3000 lei cheltuită, în intervalul 1 mai — 1 septembrie 1831, de slujbași, ingineri, comisari și ostași, cu prilejul ridicării hărții statistice.

Taleri. Parale

3000 — Adecă lei trei mii s-au adunat toate cheltuielile satului Balșu ce s-au făcut dela mai 1 și pînă la septembrie întiiu de catre uni alți, de slujbași și ingineri i comisari și ostași trecători, după arătarea vechililor noștri adecă pîrcălăbi i sindii precum în deosebit catastih să arată toate anume. După care catastih, asfăzi stringîndu-ne toți locuitori mahalalelor Balșu, cu toate că era mai mult în catastih asupra locuitorilor puse, dar noi alegînd această sumă de bani de mai sus cu dovadă cheltuite, i le-am ținut în seamă pă care am și făcut între noi cislă și am înbrăcat acești bani pă fieșicare cap de om, după vitele ce trage în cislă. Ci spre a fi știut și a să curma toate prigonirile dintre noi, ca să nu mai fie volnic nimini a să mai jalui pentru vreo pagubă din cîte am tras într'această răzmiriță, am dat acest înscris al nostru la mîna pîrcălăbului Matei Coșofană i a sindiilor noștri cinci ce i-am avut, precum să să știe că are voie după cislă ce am făcut a-și scoate bani și să-și plătească datoriile care pă unde ce au făcut, iar mai mult n-are să ne supere întru nimic atît ei pă noi cît și noi pă ei. Și spre încredințare, neștiind carte, am rugat pă scriitorul aceștii adeverinți de ne-au iscălit și noi ne-am pus degetile în loc de pecetie, ca să să crează; unde am rugat și pă dumnealui supt ocîrmuitoru acești plăși de au adeverit cu iscălitură această¹ învoire, ca să să urmeze întocmai.

Mahalaoa Podului cel mare

Eu *Dincă Sinpa*² ot Balș adeverez
Eu *Florea sin Ivan* ot tam adeverez
Eu *Tănăsie Socuc* ot tam adeverez
Eu *Dincă sin Iovan* ot tam adeverez
Eu *Stan Chimoi* ot tam adeverez
Eu *Ștefan al Oprii* ot tam adeverez
Eu *Șărban* ot tam adeverez

¹ După „această” au fost scrise mai întii cuvintele „adeverință și” care s-au șters apoi și înlocuit prin „învoire”.

² S-ar putea citi și: „sin Pa”.

Eu *Constandin Moraru* ot tam adeverez
Eu *Stan Gorcă* ot tam adeverez
Eu *Florea sin Radu Ibrîşim* ot tam adeverez
Eu *Radu sin Ivan* ot tam adeverez
Eu *Ilie Bădăroagă* ot tam adeverez

Mahalaoa Teişu

Eu *Dincă Butoi* ot Teişu adeverez
Eu *Vasile Bou* ot tam adeverez
Eu *Ştefan zet Vasile Soroiu* ot tam adeverez
Eu *Vasile sin Soro* am iscălit cu zisa lui *Dincă Butoi*

Mahalaoa Mirila

Eu *Barbu Coadă ot Mirila* adeverez
Eu *Radu Bicu* ot tam adeverez
Eu *Mihai sin ceauşi Ştefan* ot tam adeverez
Eu *Tudosie Botan* ot tam adeverez
Eu *Nicolaie* ot tam adeverez

Mahalaoa Corbeni

Eu *Stanciu Olaru ot Corbeni* adeverez
Eu *Dumitraşico Moraru* ot tam adeverez
Eu *Ştefan Mălăescu* ot tam adeverez
Eu *Marco sin Piţă* ot tam adeverez
Eu *Stancu* ot tam adeverez
Eu *Vladu sin Udrea* ot tam adeverez
Eu *Matei Moraru sin Udrea* ot tam adeverez
Eu *Radu sin Prioteasa* ot tam adeverez
Eu *Nicolaie Croitoru* ot tam adeverez
Supt ocîrmuitoru plăşi Olteţului

Pe temeiul iscăliturilor dintr-această adeverinţă ce au venit faţă la suptocîrmuire, au arătat cele înscrise şi cu graiul cerînd a sa întări ca să se păzască hotărîrea ei, drept aceia adeverează şi suptocîrmuitoru după orînduială

Pîrvu Florovici

832 apr. 21.

Intocmai după original

S. Medelnicer Cămărăşescu

(*Arhivele Statului Bucureşti, Vornicia din lăuntru, Țara Românească, nr. 313, dos. 198, f. 4—4 v.*)

1832, mai 4, Bucureşti

Cancelaria prezidentului general Kisselef cere şi vornicia din lăuntru aprobă ca să se dea de către autorităţi şi de locuitorii satelor tot sprijinul asesorului Silivanschi

trimis de către preșident să cerceteze apele minerale din munții Țării Românești.

Dumnealui Ștab lecar coleschii asesor Silivanschii să trimită de către d. dăpălin împuțernicitul președinte prin județele din partea munților a prințipatului Țării Rumânești ca să cerceteze acolo apele minerale și alte locuri de acele. Canțelariia exelenții sale plecată roagă ca să i se dea porunca dășchisă ca în călătoria aceasta acolo unde nu sînt cai să dea poște, să i se dea cei de prin sate cu plata progonului dela sine, fără cituși să puțină întîrziere. Și afară de aceasta să i se dea, după cererea sa, din partea stăpînirii locale, fără întîrziere, cuviinciosul ajutor, ca să poată împlini însărcinarea ce este pusă asupra-i.

Iscălit: director canțelarii

Carneiov

No. 842

leat 1832

Measița maiu 4

Au tălmăcit parucic Macedonschi

Tălmăcirea poartă următoarea rezoluție :

„Intocmai să se facă carte dăschisă către ocîrmuitori și supt ocîrmuitori i către toți slujbașii politicești cum și către lacuitorii satelor, ca pe lîngă cuviinciosul ajutor, să dea pomenitului și caili trebuincioși, pînă unde nu va fi poștii, însă cu plata progonului dela sine.

1832, mai 4

..... (iscalitura indescifrabilă)

Această „carte dăschisă“, reproducînd dispozițiile rezoluției și avînd aceeași dată, 4 mai, se află pe fila următoare.

(*Arhivele Statului București, Administrative, Țara Românească. Vornicia din lăuntru, Condica nr. I (1829—1835), opis. 10, nr. 383, f. 2*)

25

1832, august 2, București

Adresa polcovnicului Ditmars, șeful detașamentului geodezic, către vornicia trebilor din lăuntru spre a interveni ca să nu fie supus carantinei căpitanul de stat major Vroncenco, însărcinat cu „o însemnare astronomică“ pe Dunăre, dela Cerneți la Giurgiu, deoarece el nu atinge malul drept.

Otnoșănia otreadului gheodizicesc dl. polcovnic Ditmars către vornicia trebilor din launtru dela 2 avgust anu 1832, supt no. 570.

Dumnealui ștabs-căpitan Vrocenco¹, al ștabului ghenăralicesc, s-au orinduit din parte-mi ca să facă o însemnare astronomicască pe dea stînga parte a Dunării, unde trebuie să meargă cu luntrea dela Cerneți pînă la Giurgiu. Însă fiindcă dumnealui în curgerea aceștii călătorii nici de cum nu are să meargă la partea dreaptă a Dunării, de aceia dar eu plecat rog pă cinstita dvornicie să întrebuițeze masuri de a fi dumnealui slobod de carantină după săvirșirea lucrării pusa asupra-i.

Adresa, în rusește, iscălită de polcovnicul Ditmars, precede traducerea în rominește de mai sus. Pe această adresă se află următoarea rezoluție :

„Tălmacindu-sa aceasta otnosenie și în puterea coprinderii sale să vă face poruncă către comitetul carantinelor întocmai și soglăsuît cu aceasta.

Avgust 2^a

..... (iscălitura indescifrabilă)

(*Arhivele Statului București, Vornicia din launtru, Țara Românească, condica I, opis 11, nr. 513, dosar 149, f. 4. Dosarul are următorul titlu : „Delă pentru mergerea d. căpitan Vrocenco dela Cerneți pînă la Giurgiu pă apa Dunării a face astronomicască în-sămănare”*)

26

1832, august 24, București

Adresa colonelului Ditmars către vornicia mare spre a interveni ca să nu fie supus carantinei căpitanul Vroncenco, însărcinat cu observări astronomice pe Dunăre, dela Giurgiu la Galați, deoarece el nu atinge malul drept.

Polcovnic Ditmars către vornicia mare, 24 august 1832, no. 614.

În urma otnoșenii melii dela 2 August cu no. 570 s-au dat dumnealui ștabs-capitan Vroncenco din poroncă vornicii dragomanii carantinelor pentru mărturie că el în vreme îndeletnicirii n-au avut comunicație cu malul drept al Dunării și pă acest temei nu trebuia să fie supus ținerii carantinei la Giurgiu, care dragomanii să și întoarcea la locurile lor cu pocitea².

Acum fiindcă dumnealui ștabs-capitan Vroncenco este dator să meargă înainte dela Giurgiu pînă la Galați și să facă cercări astronomicești lingă Oltenița i Calarași i Ploa Pietri și Brăila, de aceia rog pă cinstită vornicie ca să i să dea tot asemenea poruncă comitetului carantinelor precum s-au dat la 2 ale lui August, ase-

¹ În textul rus, numele căpitanului e scris clar : „Vroncenco”.

² Poșta !

menea și podorojne pentru dragomanii care să vor și întoarce pă la locurile lor, pentruca dumnealui Vroncenco, sosind la Galați, să nu fie terminul carantini.

Adresa, în rusește, iscălită de polcovnicul Ditmars, șeful detașamentului geodezic, și avînd numărul 614 din 24 august, București, precede traducerea romînească de mai sus. Pe această adresă în rusește se află următoarea rezoluție :

„Să să facă poruncă către comitetul carantinelor, cu copie după aceasta, scriindu-se ca după cum i s-au dat în cunoștință prin porunca cu no...¹, să înlesnească mergerea d. căpitanului Vroncenco și pînă la Galați. August 25“.

.... (indescifrabil)

(Arhivele Statului București, Vornicia din lăuntru, Țara Romînească, condica I, opis 11, nr. 513, dosar 149, f. 2).

---

¹ Loc alb.

www.dacoromanica.ro
Pl. I. Titlul hărții ruse din 1835.

Pl. II. Fragment de planșă cuprinzînd o parte din fostele județe Ilfov și Vlașca.

CUPRINSUL

I

Introducere	5— 10
Metoda cartografică în știință 5 Cartografia și istoria poporului român 6.	
Hărți rusești privind Principatele Române	10— 14
Hărțile lui C. M. Roth 10 Harta lui Bawr 11. Harta lui Hatov 11 Harta statistică din 1835 în a doua ediție a ei (1853) și parerile cercetătorilor români 12	
Titlul și legenda hărții statistice ruse din 1835	14— 16
Planșele hărții 14 Titlul ei 15 Legenda 15	
Autorii hărții	16— 19
Ofițerii care au ridicat harta 16 Colonelul Ditmars 17 Gravorii și scriitorii hărții 18 Detașamentul geodezic 18 Topografii 19.	
Cind și cum s-a lucrat harta ?	19— 27
Harta s-a lucrat în intervalul mai 1828—1832 19 Ridicarea județelor Vlașca și Teleorman 20 Lucrul în Dolj, Gorj și Vâlcea 21 În Argeș și Dâmbovița 22 În Prahova 23 Deosebiri în lucrarea planșelor 24 Transcrierea numelor 25 Erori 26	

II

Cuprinsul hărții	28—183
Munții	28
Apele	29— 41
Bogăția extraordinară a hărții 29 Dunărea 30 Ostroavele oltenice ale ei 31 Între Greaca și Moștiștea 31 „Balta“ Borcei 32 „Balta“ Brailei 33 Delta 34 Bălțile și lacurile din interiorul Prin-	

cipatelor 36 Fîntinile și puțurile 37 Helește 37
 Probleme de hidrografie veche românească 38
 Înțelesul numirilor Brateș și Argeș 40

Pădurile	41— 46
Bogăția hărții 41 Pădurile oltene 42 Pădurile din Teleorman 42 Marea pădure din Ilfov, Dîm- bovița și Vlașca 43 Petecele de pădure spre stepă 43 Bărăganul 44 Codrul Hîrlăului 44 Codrul Herței 44 Codrul Iașilor 45 Toponimice în legătură cu pădurea 45	
Bogățiile minerale	46— 51
Exploatarea mineralogice ale rușilor 46 Metale 48 Sarea 49 Petrolul 49 Apele minerale 50	
Hotarele Principatelor	51— 53
Hotarul în Carpați 51 Hotarul dintre Muntenia și Moldova 51	
Hotarele județelor și ținuturilor	54— 69
Indicațiile precise ale hărții 54 Ținutul Cîrligătu- rei 55 Ținutul Hîrlăului 56 Ținutul Herței 58 Raiaua Brăilei 59 Județul Sacuieni 59 Mehe- dinții 61 Oltul 62 Vlașca 62 Ilfovul 63 Ialomița 64 Rîmnicul Sărat 65 Buzăul și Pra- hova 65 Romanții 66 Covurluiul, Tutova, Făl- ciul 67 Iași 67 Botoșanii 68 Suceava, Ro- manul, Neamțul 69 Putna 69	
Țiguri și orașe	69— 82
Cifra gospodăriilor orașelor și țăgurilor muntene, moldovene și dobrogene 70 Adjudul vechi, Făl- tîcenii vechi, Tulcea Veche 73 Unde a fost Chi- lia Veche? 74 Sate cu nume de „țîrg” 79 Sate numite „Orașeni” 81	
Sate și cătune	82—138
Numărul satelor și cătunelor. Bogăția extraordinară a hărții 82 Mărimea satelor 84 Repartiția sa- telor 87 Numele satelor. Nume duble 92 Sate noi prin roire 98 Sate noi prin colonizare: slo- boziile 100 Sate de „adunați”, „atîrnați”, „bejă- nari”, „osibiți”, „pîbegi” și „streini” 102 Sate de „sîrbi” 105 Sate de bulgari 106 Sate de ruși 106 . Scheii 107 Ungurii 107 Grecii și Turcii 108 Țigani 110 Sate de olteni 111 Sate de munteni în Moldova 111 Munteni, deleni, văleni 112 Sate de moldoveni în Muntenia și Dobro- gea 112 Sate de ungureni și sacuieni 112 „Sate noi” 114 Sate de moșneni, megieși, curteni	

115 Sate de dirvari	116 Sate cu numele proprietarului	117 Sate de birnici și liuzi	118 Scutelnici	120 Aleșii	120 Sudiții	120 Sate de ostași	121 Sate de dregători mici	122 Sate de agricultori specializați și de pescari	124 Sate de meșteșugari	126 Poreclele ca nume de sate	130 Schimbarea numelor satirice sau scatologice de sate	135 Nume pitorești de sate	136 Diminutivele	136 Siliști	137.																																																																													
Mănăstiri și schituri															138—145																																																																													
Numarul și repartitia lăcașurilor															138	Mănăstiri și schituri în Neamț și Vilcea										140	Frecvența lăcașurilor în regiunea de munte și deal înalt										141	Mulțimea lăcașurilor în Tutova și Tecuci										142	Mănăstiri și schituri puțin cunoscute										143	Lăcașuri în Dobrogea										144																						
Stîni, tîrle, coșere, odăi, cișle, saele															145—155																																																																													
Stîni															145	Tîrle										146	Coșere										148	Odai în Muntenia										149	Odaia Vizirului										151	Odăi în Moldova										152	Nume de odai										153	Cișle și saele										153
Mori și fierăstrae															155—157																																																																													
Morile în cîmpia olteană și munteană															155	Mori în fundul munților										156	Sate formate în jurul morilor										156	Fierăstraie										157.																																												
Cîrciumi, hanuri, rateșuri															157—160																																																																													
Nume generice															157	Cîrciumi în Covurlui										158	In Ilfov										159	In Dolj, Tutova, Iași, Putna și Ialomița										159	Diverse cîrciumi și hanuri										160	Sate formate în jurul cîrciumilor sau hanurilor										160																						
Manufacturi															160—161																																																																													
Drumuri și poduri. Poșta															162—166																																																																													
Drumuri de poștă															162	Stații de poștă										163	Drumuri mari și mici										164	Poduri										165	Nume de sate în legătură cu podurile										166																																	
Urme arheologice și amintiri istorice															166—175																																																																													
Urme de cetăți															167	Valuri										169	Mănăstiri ruinate										170	Amintiri despre voievozi										171	Amintiri despre doctori										173	Diverse										174																						
Datele statistice. Valoarea lor															175—183																																																																													
Datele statistice ale hărții															175	„Curți“ a 5 suflete										176	Administrația romînească a procurat datele										177	Rostul datelor statistice										177	Statistici contemporane										178	Ce statistică au utilizat topografi?										181																						

III

Ediția a doua a hărții (1853)	184—194
Titlul ei 184	
Deosebiri față de ediția întâi 185	
Județe și ținuturi 185	
Orașe și sate 186	
Șoselele 189	
Noile date statistice. Creșterea populației 189	
Orașe și târguri staționare sau în regres 190.	

IV

Influența hărții din 1835 asupra cartografiei românești	195—204
Harta administrativă a Munteniei 197	
Harta administrativă a Moldovei 199	
„Carte générale des Principautés“ 202	
„Harta Țării Românești“ 203	
„Harta generală a Moldovei“ 203	
Atlasul lui Pappazoglu 204.	

V

Anexele. Transcrierea hărții	205—206
Lista așezărilor omenești ale hărții din 1835, rinduite alfabetic pe județe și ținuturi	209—288
Lista așezărilor omenești din ținutul Putnei în ediția din 1853	289—291
Documente inedite (1828 mai 12—1832 august 24) . .	292—313
Cuprinsul	315—318
Două planșe în afara textului : 1) Titlul hărții din 1835	
2) O parte din șesul Munteniei, cu Bucureștii.	

Redactor de carte Vasile Alexandru
Tefinoredactor : Teodorescu Ion
Corector : Băeșu Gh.

Dat la cules : 8.06.1957. Bun de tipar : 15.08.1957.
Tiraj : 4000+150 exemplare. Hîrtie semivelină sat.
de 65 gr/m.p. Format 54×84/16. Coli editoriale 19,34.
Coli tipar 20 plus 2 planșe. A.:01988/1957. Pentru
bibliotecile mari indicele de clasificare 9(R)(09).
Pentru bibliotecile mici 9.

Tiparul executat la Întreprinderea Poligrafică nr. 1,
str. Grigore Alexandrescu nr. 93—95, București —
R.P.R.

Lei 9